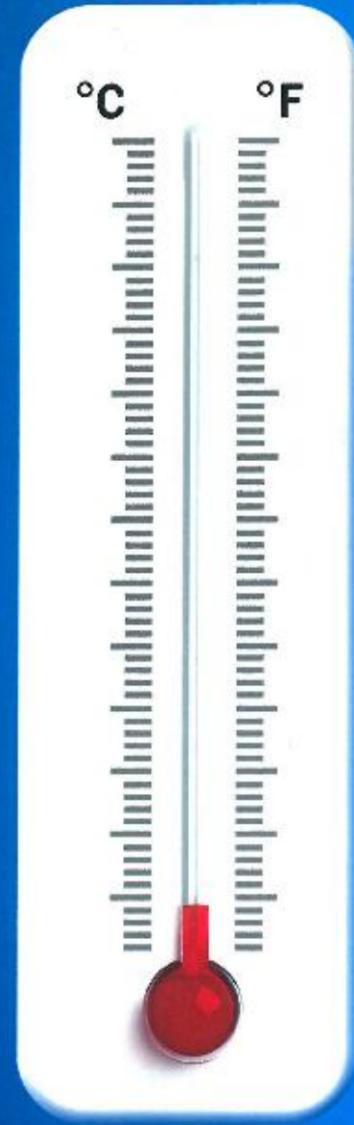

مصاحبه اختصاصی ماهنامه شمس با دکتر آخوندی وزیر راه و شهرسازی

اشتغال پایدار مهندسان در سایه تعامل سازمان نظام مهندسی با قوای سه گانه

چالش های معماری اسلامی ایرانی در ساخت و ساز کشور

خنک بمانید!

اگه انرژی چیلرهای جذبی

مقدم شماره ۱ در دوازدهمین نمایشگاه بین المللی تأسیسات تهران گرمی می داریم.

۲۵ تا ۲۸ مهرماه

فضای باز، روبروی سالن ۳۸

۰۲۱-۸۸۸۸۰۲۹۲

آیا می دانید با مصرف میلگرد ۳۶ میلیمتر
 ۴۲۰ mpa علاوه بر کاهش ۵٪ مصرف
 میلگرد از تراکم بیش از حد در
 پروژه های شما جلوگیری خواهد شد؟...

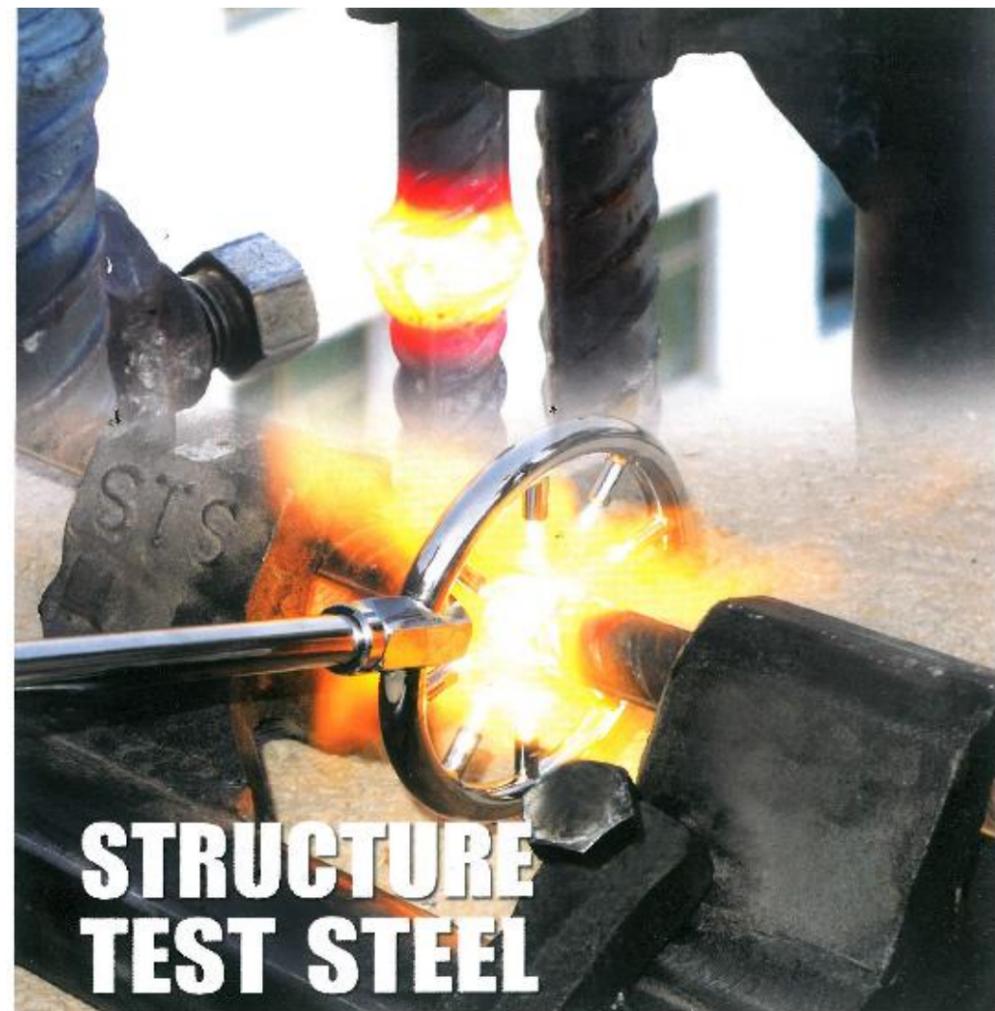
با "فولاد کویر" مطمئن بسازید

مجتمع فولاد کویر K.S.Co.

CAVIR STEEL COMPLEX

تلفن: ۰۲۸۴۱۴۴ - ۰۳۱۱ / داخلی: ۰۹۹

فورجینگ سربه سر میلگرد

- محصول مشترک ایران و ژاپن
- ۴۰ درصد ارزاتر از مشابه خارجی
- ۲۰ درصد کاهش مصرف گاز نسبت به مشابه خارجی
- ۶ ماه گارانتی بدون شرط
- ۱۰ سال خدمات پس از فروش
- لوازم جانبی رایگان
- آموزش و خدمات رایگان در سراسر کشور

- مقاوم سازی در برابر زلزله
- کاهش مصرف میلگرد
- کاهش تراکم میلگرد
- رفع خطاهای انسانی

مهندسی مشاور سازه آزمون فولاد

دفتر مرکزی: تهران، جمالزاده شمالی، پلاک ۲۷۵، واحد ۵
 تلفن: ۶۶۵۶۷۳۳۰ - ۶۶۵۶۷۳۳۱

اداره تاییدیه فنی از مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ماهنامه فنی مهندسی شمس - شماره ۹۵

صاحب امتیاز: شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان

مدیر مسئول: سید مهدی هاشمی

شورای سیاست گذاری: سید مهدی هاشمی، علی فرج زاده ها،

مهدی حق بین، هوشیار ایمانی کله سر، داریوش دیودیده، محسن قورانی

سر دبیر: عزت الله فیلی

دبیر تحریریه: بهزاد تیمورپور

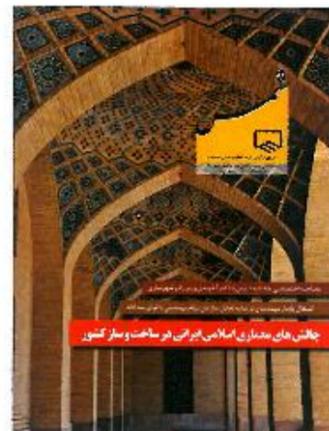
مدیر هنری: مریم شاهسمنندی

امور اجرایی: مرتضی نیک کار - هادی سالاریه

مدیریت اجرایی: روابط عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان

افق چشم انداز سازمان نظام مهندسی ساختمان

سازمان نظام مهندسی ساختمان در افق چشم انداز به عنوان تخصصی ترین مرجع و مورد اعتمادترین نهاد مستقل در نزد افکار عمومی در امور مرتبط با ساخت و ساز؛ سازمانی است که در ساختمان سازی، سلامت و امنیت جسمی و روحی شهروندان را تامین نموده و با مدیریت تمامی منابع و ظرفیت‌های موجود در این بخش و با تاکید بر بافت و فرهنگ اسلامی- ایرانی جامعه؛ در مقوله ساخت و ساز، تحولی شگرف در کشور ایجاد می نماید و از طریق صدور خدمات فنی و مهندسی و استفاده از ظرفیت‌های موجود داخلی و خارجی، تاثیر گذار در سطح منطقه و جهان اسلام خواهد بود.

همکاران این شماره: دکتر سید کاظم معمار ضیاء، مهندس اصغر شیرازیور، دکتر غلامعلی طهماسبی، مهندس شرازه معدنیان، مهندس منصور بهادری، مهندس مهوش طالب زادگان، مهندس علیرضا صالح‌حاجان، مهندس امیرحسین سالار، مهندس فرزاد عبیدی، مهندس امین مهراد، مهندس زهرا سپهری راد، مهندس نسیم وارسته دهکردی، دکتر محسن وفامهر، مهندس محمد مصطفوی، مهندس علیرضا معتمدانیا، مهندس سعیده فیضی، مهندس مجتبی صادقی شکوری، مهندس عنی رستگار موجد، احمدرضایی شرفدار کلای، مهشید معراجی، عبدالحمید گلپویی

بازخوانی فنی: دکتر هوشیار ایمانی کله سر

یادآور می شود:

علاقتمندان می توانند مقالات خود را از طریق پست الکترونیکی shamsmagazin@irceo.net به

تحریریه ماهنامه ارسال نمایند.

شمارگان: ۷۵۰۰ نسخه

نشانی: تهران، خیابان حضرت ولیعصر (عج)، بالاتر از میدان ونک، خیابان شهید خدای،

خیابان نک شمالی، پلاک ۱، سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور

صندوق پستی: ۵۸۸-۱۹۹۳۵

تلفن و نمابر: ۸۸۸۷۰۷۰۲

تلفن اشتراک: ۸۸۸۷۷۱۲

وب سایت: www.irceo.net

پست الکترونیک: shamsmagazin@irceo.net

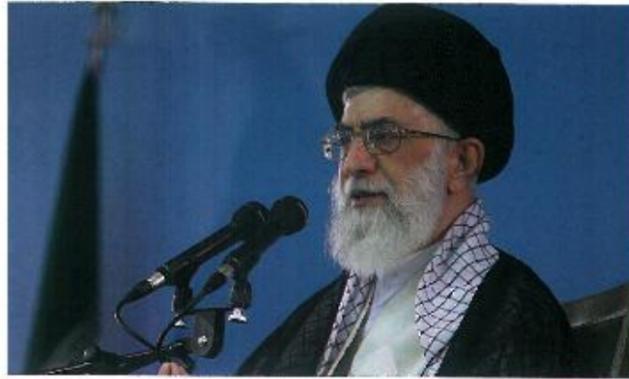
سامانه پیامک: ۲۰۰۰۹۷۱۰۵

جنب مقالات در شمس (به معنای تأیید مطالب نبوده و مسئولیت مندرجات هر مقاله یا نویسنده آن است.

علاقتمندان می توانند جهت اشتراک در نشریه شمس به آدرس www.irceo.net مراجعه نمایند.

فهرست

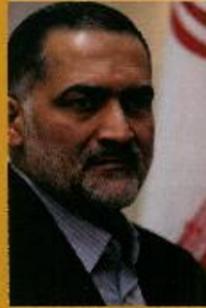
۴	سرمقاله
۵	تودیع و معارفه وزرای قدیم و جدید راه و شهرسازی
۷	توسعه نیروی انسانی در گرو توزیع عادلانه فرصت ها تحقق می یابد
۸	گام های استوار امروز، نلدوم موفقیت های آینده
۱۰	مصاحبه اختصاصی ماهنامه شمس با دکتر اخوندی وزیر راه و شهرسازی
۱۲	سخنرانی رییس سازمان نظام مهندسی ساختمان در صحن علنی مجلس
۱۳	آموزه های فقهی در ساخت مسکن رعایت شود
۱۴	بهترین مقطع برای ستون های فلزی مربوط به ساختمان واقع در نیش دو خپهان
۱۷	ضرورت با اجبار دو روی بیمه ساخت و ساز داخلی
۱۸	اشتغال پایدار مهندسان در سایه تعامل سازمان نظام مهندسی با قوای سه گانه
۱۹	روپای صعود یا کابوس سقوط
۲۰	تبیین راهکارهایی جهت ترده معلولین جسمی - حرکتی در فضاهای شهری
۲۲	دبی شهرسازی بی هویت با حال و هوای سرمایه داری غرب
۲۰	حرکت جهادی لازمه حماسه اقتصادی
۲۴	گردهمایی اعضای کمیسیون بانوان غرب کشور
۲۴	مدیریت شهری در کشور های در حال توسعه
۴۳	یکپارچگی معنوی در شهرهای اسلامی
۴۴	دلایل میدان داری صنعت ساختمان در بورس
۴۶	نوشترنو تداوم ماندگاری اندیشه های کهن در کالبد امروز
۵۴	تشیست تخصصی ماهنامه شمس با موضوع: چالش های معماری اسلامی ایرانی در ساخت و ساز کشور
۶۵	بررسی جایگاه نظام کاردانی ساختمان
۶۶	بررسی حق بیمه قراردادهای پیمانکاری و مهندسان
۶۹	جایگاه مهندسی ترافیک در ساخت و ساز شهری
۷۰	وحدت و کثرت در هندسه مساجد ابرایی
۸۱	توسعه فرهنگ انتشارات تخصصی لازمه روابط عمومی تخصصی است
۸۲	اقرات اجرای مقررات ملی ساختمان در گفتگو با رؤسای سازمان ها
۸۴	احیای حقوق مردم در چرخه ساخت و ساز
۸۵	حفظ شأن و جایگاه مهندسان مد نظر قرار گیرد
۸۶	نقش آموزش در ارتقاء کیفیت ساختمان
۸۹	گزارش تصویری جلسه ۱۶۶ شورای مرکزی در کیریز
۹۰	تأملی بر موضوع محرمت و اشرافیت قضایی
۹۳	بررسی شیوه های معماری اقلیمی
۹۶	اجرای ماده ۳۴ قانون نظام مهندسی جان زلزله راهی گیرد
۹۸	رومی نوین در کاهش هزینه ساختمان سازی
۱۰۰	روانشناسی رنگ ها و نقش آن در فضاها و مبلمان شهری
۱۰۶	ارزش های معماری سنتی شهر سمنان در بهینه سازی مصرف انرژی
۱۰۸	تحلیلی از گودبرداری ها در کشور
۱۱۰	اخبار
۱۱۲	سند چشم انداز روابط عمومی راهبردی سازمان نظام مهندسی ساختمان

ما در این زمینه (مهندسی و معماری) گذشته با شکوه و افتخار
برانگیزی داریم. در دوره‌های قدیم، از بنای تخت جمشید و ایوان
مدائن بگیرد تا بناهای عظیم دوران اسلامی و دوره‌های مختلف
دیگر، که با معماری‌های مختلف ساخته شده‌اند؛ اما همه با
شاخص استحکام، زیبایی، مصالح خوب، تناسب با محیط و مطمئناً
صرفه جویی؛ همین اصولی که شماها در مهندسی ساختمان در
نظر می‌گیرید.

دیدار جمعی از مهندسان و محققان فنی و مهندسی کشور

۳۱ فروردین / ۸۴

نظام نامه اولویت بندی ارجاع کار همگامی با شعار دهه پیشرفت و عدالت

از سویی نیز سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور نیز با در نظر گرفتن سهم عمده خود از کنش های اقتصادی کشور چشم انداز و سند راهبردی خود را با دورنمای موثرتری در صنعت ساختمان کشور ترسیم نموده و دارای منطقی روشن است. تجربه قریب هفتادسال برنامه ریزی توسعه اقتصادی، حکایت از آن دارد که در شرایط محدودیت منابع اطلاعاتی، مالی و مدیریتی؛ اصلاح همه موضوعات، در همه جا و باهم، با کاستی و ناکارآمدی رویه روست، از این رو انتخاب حوزه ها یا بخش های کابندی که اصلاح آنها می تواند محرک و مشوق جذبی برای اقتصاد باشد و یا مانع مهمی را از پیش روی آن بردارد، از نظر روش شناسی، کارا و مؤثرتر است. از این رو، در بین حوزه های متنوع اقتصاد، محور اقتصاد مسکن و ساماندهی این صنعت از اهمیت بسیاری برخوردار است. در این بین، اهمیت و نقش مهندسان و سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور در ادبیات اقتصاد مسکن و صنعت زیر بنایی ساختمان، بر کسی پوشیده نیست. از جنبه اقتصاد خرد، بخش عمومی و رفاه، منابع انسانی متخصص (مهندسان و دیگر نیروهای دخیل در صنعت ساختمان) و مدیریت فرایندهای مرتبط که دو روی یک سکه هستند، هم بر تخصیص و هدایت منابع و به تبع آن رشد تولید و ثروت در بخش ساختمان اثری بسی بدیل دارند. وهم اینکه مهمترین ابزار برای تعدیل و توزیع عادلانه ثروت و درآمد در خصوص معیشت مهندسان هستند. از منظر اقتصاد کلان نیز تردیدی بر جایگاه این دو، در سیاست مالی و بودجه دولت نیست. بیش از پیش (پیشرفت و عدالت) در کنار این دلایل، ورود به دهه ای که دهه ضرورت اجرای طرح توزیع عادلانه کار در جامعه مهندسان در چارچوب نظام نامه اولویت بندی ارجاع کار را نشان می دهد. کارایی و عدالت، طلب می کند کتبه گروه های برخوردار از صنعت و فرآیند تولید مسکن را بیشتر بهره مند شده هدفمند جایگزین و این امر، پیام اصلی طرح نظام نامه اولویت بندی ارجاع کار در حوزه اصلاح نظام توزیع سهمیه و پروژه در صنعت ساختمان کشور است.

سید مهدی هاشمی

رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان

در نگرش اسلامی، عدالت توزیعی به عنوان هدفی والا برای فعالیت های انسان معرفی شده و آنرا عامی در جهت رشد و توسعه جوامع بشری معرفی نموده است. به همین دلیل این دیدگاه هدف قرار دادن رشد اقتصادی را به هر قیمت محکوم کرده و آن را به بیراهه رفتن می داند. با توجه به این نوع نگرش، اسلام راهکارهایی را معرفی می کند که در آن ضمن هدف قرار دادن توزیع عادلانه درآمد، رشد اقتصادی نیز به عنوان معلول آن حاصل خواهد شد.

این نحوه نگرش به مالکیت منابع اولیه ضمن تعدیل هرچه بیشتر توزیع درآمد در جامعه، توسط فرآیندهایی چون، اشتغال زایی، بهره برداری بهینه از منابع تسانی متخصص، تشویق سرمایه گذاری در بخش تولید چون مسکن، اثر نکامنی پروژه تولید مسکن و تسریع رشد اقتصادی در جامعه را نیز در پی خواهد شد.

در سال های اخیر، جمهوری اسلامی ایران نشان داد که ظرفیت بی نظیری برای حل بحران ها در زمینه های اقتصادی و اجتماعی دارد و با وجود مدیریت چنین مشکلاتی، توانسته است توسعه علمی و پیشرفت زیربنایی و اقتصادی را نیز محقق سازد. شکل گیری روحیه خودباوری، گسترش مراکز تولید و توسعه علمی سبب شده است که امروز ایران در عرصه پیشرفته ترین حوزه های علمی و جزو معدود کشورهایی باشد که حل چالش های خود را در گرو عدالت گستری و عدالت محوری می داند. امروز اقتصاد ایران در کنار ظرفیت های عظیم طبیعی، مالی و انسانی از ظرفیت های با ارزش دیگری نیز برخوردار است. از یک سو، سند چشم انداز بیست ساله، افق و دور نمای بلند مدت روشنی را برای مدیریت کشور ترسیم کرده است و از سوی دیگر، رابطه دولت و بخش های غیردولتی و نقش و جایگاه آنها در قالب سیاست های کلی اصل ۴۴ تبیین شده است.

سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، نظام اقتصادی ایران را با بهره گیری از حدود سه دهه تجربه مدیریت اقتصادی و در نظر گرفتن تحولات بین المللی تعریف کرده و سنگ بنای نظام اقتصادی کشور پایه گذاری شده است.

توسعه پایدار مسکن راهبردی ترین سیاست وزارت راه و شهرسازی است

همه اینها را زود کنیم و در بیابان خانه بسازیم که راهکار درستی نیست. وزیر راه و شهرسازی ادامه داد: شفافیت در مقررات شهری با تأکید بر قانون شهروندان خواهد بود. قطعاً در وزارتخانه راه و شهرسازی دنبال خواهیم کرد و بر این باوریم که باید تمام اطلاعات تولیدی را در دسترس مردم بگذاریم با این رویکرد تمامی گزارش‌ها و تصمیمات این وزارتخانه را در پرتال وزارت راه و شهرسازی قرار می‌دهیم تا تمامی شهروندان از آن استفاده کنند و نباید این اطلاعات که موجب رانت می‌شود در اختیار عده کمی قرار بگیرد.

پروژه ای را خارج از رقابت واگذار نمی‌کنم
آخوندی همچنین از تغییر در شرایط واگذاری پروژه‌های وزارتخانه متبوعش خبر داد و گفت: تمام فسادها خارج از رقابت صورت می‌گیرد و ما هم به دنبال مبارزه با فساد هستیم. بنابراین هیچ انتظاری از من نداشته باشید که پروژه ای را خارج از رقابت به هر نهاد یا شخصی واگذار کنم. وزیر راه و شهرسازی ادامه داد: نکته یعنی بحث توسعه زیربنایها، مدیریت و سازمندی کسب و کار، مهندسی حمل و نقل و حرفه ساختمان و مسکن است و با توجه به مجموعه تعهدات وزارتخانه حجم سرمایه گذاری زیادی مورد نیاز است این امر چانه زنی بین مجلس و دولت را می‌طلبد.

بازنگری در کسب و کار زیربنایها
وزیر راه و شهرسازی ادامه داد: کسب و کار در زیربنایها باید مورد توجه زیادی قرار گیرد. در این بین امکانات بسیار خوبی در بندر شهید رجایی و بندر عباس وجود دارد و راه آهن از بندر شهید رجایی تا آلماتی متصل است که زیربنای بسیار خوب و گسترده ای به شمار می‌رود. وزیر راه و شهرسازی خاطر نشان ساخت: تلاش ما بهبود محیط فضای کسب و کار، افزایش سطح فعالیت‌های حرفه ای و اعتماد به بخش خصوصی است. با این رویکرد بر این باوریم که نباید بخش خصوصی برای کوچکترین اقدامات خود از دولت اجازه بگیرد.

با تصمیمات لحظه ای مخالفم
وزیر راه و شهرسازی همچنین تأمین منابع بر اساس نظام مالیاتی را از راهکارهای تأمین اعتبار پروژه‌ها ارزیابی کرد و تأکید کرد: تصمیمات نباید لحظه ای از سوی مدیران اتخاذ شود و بنده به عنوان وزیر به دنبال آن نیستم که تصمیمات زیادی بگیریم این در حالی است که به شدت با تصمیمات لحظه ای مخالفت داریم.

وزیر راه و شهرسازی در مراسم معارفه خود به بیان محوری ترین برنامه هایش در حوزه مسکن و راه پرداخت و راهبردی ترین سیاستش در حوزه مسکن را توسعه پایدار عنوان کرد. دکتر عباس آخوندی در مراسم معارفه خود که در ساختمان شهید دادمان وزارت راه و شهرسازی برگزار شد به تشریح برنامه های دولت یازدهم در بخش راه و شهرسازی پرداخت و گفت: بنا داریم با بهره گیری از توان فنی انبوه سازان به سمت کیفی سازی و صنعتی سازی حرکت کنیم.

توسعه پایدار در مسکن مشروط به پس انداز است
وزیر راه و شهرسازی با بیان اینکه محور برنامه هایش در حوزه مسکن توسعه پایدار است تأکید کرد: توسعه پایدار در حوزه مسکن بدون پس انداز ناممکن است. اما متأسفانه مسوولان این موضوع را به صورت شفاف برای مردم تبیین نکرده اند این در حالی است که باید مردم را در جریان شیوه های درست خانه دار شدن گذاشت. وی از برگزاری جلسه ای با مسوولان بانک مرکزی برای کسب اطلاعات درباره میزان پس اندازهای صندوق درمانگاه خیرداد و گفت: بررسی ها بیانگر آن است که متأسفانه حجم پس انداز صندوق های بانک ها کم و حتی سیر نزولی دارد این در حالی است راه اصلی خانه دار شدن مردم برداشت پس انداز خانوار و تبات شرایط اقتصادی است.

باید به سمت انبوه سازی و کیفی سازی حرکت کنیم
آخوندی ادامه داد: تحمیل منابع پس انداز سبب رشد نقدینگی می‌شود این در حالی است که اساساً دولت یازدهم هیچ آمادگی و برنامه ای برای رشد نقدینگی ندارد. در این بین با توجه به اینکه بدون رشد نقدینگی چاره ای جز تأمین منابع از بازار نداریم باید به سمت انبوه سازی با مفهوم توسعه واقعی و ارتقای کیفیت ساخت و ساز و کوچک سازی به معنای تغییر الگوی مصرف ساختمان حرکت کنیم.

جزه منتقدین مسکن مهر بوده ام
وزیر راه و شهرسازی در ادامه اظهارات خود با اشاره به اینکه جزء کسانی بوده ام که به مسکن مهر انتقاد داشته ام خاطر نشان ساخت: اولین نقد من موضوع تأمین منابع بود، زیرا تاکنون ۵۰ هزار میلیارد تومان از طریق بانک تأمین شده این در حالی است که تزریق چنین پولی عملیات را پذیر نیست. وی نقد دیگر خود را به پروژه مسکن مهر را متوجه مشکلات فنی و کیفی این پروژه دانست و خاطر نشان ساخت: البته با وجود تمامی این مشکلات تعداد مسکن مهر در دستور کار دولت یازدهم است چرا که سر نوشت ۱۰ میلیون نفر به این طرح وابسته شده است اما محور کار تکمیل زیرساخت ها، خدمات رسانی و افزایش کیفیت زندگی است.

رها کردن بافت های فرسوده و ساخت مسکن در بیابان نادرست است
آخوندی در بخش دیگری از اظهارات خود همچنین به ضرورت نوسازی بافت های فرسوده اشاره کرد و تأکید کرد: بافت های فرسوده از لحاظ فرهنگی بیانگر فرهنگ کشور است و در جهت سرمایه اجتماعی و اقتصادی و داران بودن زیرساخت موقعیت مناسبی به شمار می‌رود. در غیر این صورت ساده ترین راه این است که

دولت یازدهم شیوه متفاوتی برای تکمیل مسکن مهر دنبال می کند

کرد و گفت: آزاد راه تهران شمال تبدیل به سوژه شده است و توسعه آن در دستور کار چندین دولت قرار گرفته است. این درحالی است که روزی مردم احداث این آزادراه را مطالبه خواهند کرد.

بنابراین باید برای تکمیل این پروژه اقدامات لازم صورت گیرد. معاون اول رئیس جمهور در بخش دیگری از اظهارات خود به طلب پیمانکاران از دولت اشاره کرد و گفت: با توجه به بالا بودن میزان بدهی دولت به پیمانکاران و کسری بودجه، وزیر راه و شهرسازی باید راه چاره ای را برای پرداخت مطالبات پیمانکاران پیدا کند، چرا که همانطور که دولت مجبور به پرداخت حقوق کارمندان و کارگران خود است، پیمانکاران هم باید حقوق کارگران خود را تامین کنند. جهانبگیری تاکید کرد: می خواهیم به یکی از مشکلات مهم اشاره کنم و آن این است که بودجه سال ۹۲ بجای اینکه در اسفندماه تصویب شود، در تیرماه به تصویب رسیده است.

این درحالی است که بودجه سال ۹۲ در بخش بودجه عمومی ۲۱۰ هزار میلیارد تومان است که ۷۰ هزار میلیارد تومان آن غیرقابل وصول و غیرواقعی است.

وی همچنین با تاکید بر این نکته که مشکلات در اقتصاد بسیار جدی است، تاکید کرد: هم در توسعه و هم در معیشت، مردم مشکلات بسیار جدی دارند، براین اساس باید هم برای کاهش تورم و هم کاهش نرخ بیکاری برنامه جامعی داشته باشیم چرا که توجه نهایی به هریک از این دو موارد سبب غفلت از سایر بخش ها می شود.

معاون اول رئیس جمهور در مراسم تودیع و معارفه وزرای سابق و جدید راه و شهرسازی گفت: مهمترین طرح عمرانی دولت دهم مسکن مهر بود که مهمترین مشکل این طرح، تامین منابع مالی بود بنابراین تداوم این طرح در دولت یازدهم به روش قبلی نخواهد بود زیرا سیاست نادرستی بود. اسحاق جهانبگیری در ادامه همچنین به آزادراه تهران شمال اشاره کرد.

حضور اعضاء شورای مرکزی و روسای سازمان نظام مهندسی ساختمان استان ها در مراسم تودیع و معارفه وزرای سابق و جدید وزارت راه و شهرسازی

علی فرج زاده‌ها، نایب رییس اول سازمان نظام مهندسی در گفتگو با شمس عنوان می‌کند:

توسعه نیروی انسانی در گرو توزیع عادلانه فرصت‌ها تحقق می‌یابد

اشاره:

یکی از مهمترین مواردی که می‌توان از آن به عنوان مولفه توسعه و گسترش سازمان نظام مهندسی نام برد، مهندسان عضو سازمان و سرمایه‌های اجتماعی آن به شمار می‌روند. از این رو هر آنچه در جهت بهبود عملکرد آنها مورد توجه قرار گیرد و به واسطه آن سازمان مسیر رشد و تعالی خود را راحت‌تر و بهتر ببیند و به تبع آن اقتصاد کشور را از خود متاثر سازد، حائز اهمیت است. از جمله آن می‌توان به ترمیم و تسهیل فضای کسب و کار اشاره کرد که در جدیدترین اقدام از سوی این سازمان تحت عنوان «این نامه اولویت بندی ارجاع کار ابلاغ» و به مرحله اجرا درآمده است. اما لزوم تدوین چنین آیین نامه‌هایی را در کلام مهندس علی فرج زاده‌ها جستجو کرده ایم که در ذیل به آن خواهیم پرداخت:

سرمایه اجتماعی در سازمان نظام مهندسی ساختمان را چگونه می‌توان تعریف کرد؟

به طور سنتی تعریفی که از سرمایه اجتماعی ارائه می‌شد عبارت است از مجموعه معنی از هنجارها و ارزش‌های غیررسمی که منجر به اعتماد بین اعضای سازمان و شکل‌گیری یک شبکه روابط تخصصی و مبتنی بر عدالت می‌شود و برای همکاری کردن مهندسان و جامعه مخاطب خدمات فنی و مهندسی است. بر این اساس گفته می‌شود که سرمایه اجتماعی دارای سه رکن است: اعتماد، هنجارها و شبکه روابط، همان‌طور که اشاره کردیم مهم‌ترین کارکرد این مولفه‌ها این است که برای اعضای یک سازمان یا جامعه، سرمایه اجتماعی به نقش یک چسب را بر عهده دارد. چسبی که پیوند و رابطه مبتنی بر اعتماد و همکاری را بین مهندسان برقرار می‌کند. اگر دقت کرده باشید مفهوم سرمایه اجتماعی کارکرد وسیعی در سه دهه اخیر پیدا کرده است؛ ما می‌توانیم از خودمان سوال کنیم که چرا این مفهوم در طول تاریخ همیشه کاربست وسیعی نداشته اما در سه دهه اخیر است که در این نهاد مورد توجه جامعه علمی و مدنی قرار گرفته است.

سازمان نظام مهندسی ساختمان نسبت به سرمایه‌ای که در اختیار دارد چگونه برنامه‌ریزی می‌کند؟

یکی از مهمترین و برترین امتیازاتی که سازمان نظام مهندسی ساختمان به عنوان ظرفیت ناتمام و باارزش خود به آن تکیه داشته و تأکید می‌کند، مهندسان عضو سازمان است. در سال‌های اخیر و با توجه به دوره گردش سنی کشور و خروج تحصیل کرده‌های دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، طیف وسیعی از مهندسان تازه نفس و جوان وارد بازار کار کشور شدند و به تبع آن نیز نیاز بازار به چنین افزایش نیروی انسانی و گسترش مثبتی داشت و برنامه‌ریزی دولت نیز بر استفاده حداکثری از این نیروها بوده است. سازمان نیز در طی این سال‌ها پذیرای جمع‌کنندگی از متخصصان این حوزه بوده است و آمراهی غیررسمی از تعداد ۲۷۰ هزار نفر عضو تا سه ماهه اول سال ۱۳۹۲ می‌دهد. پس نمی‌توان از این حجم توانایی و ظرفیت در مسیر صحیح بهره‌برداری و این مسئله تحقق نمی‌یابد مگر اینکه سهم هر یک از این اعضا عادلانه و بر اساس توازن تقسیم شود.

این توزیع عادلانه را چگونه تعریف می‌کنید؟

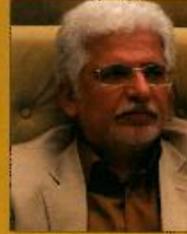
یکی از مسائلی که در سال‌های قبل بخش عمده‌ای از ظرفیت مهندسان را به حاشیه رانده بود و دیده می‌شد که بخش زیادی از اعضا ناچاراناً سال نمی‌توانستند سهمیه خود را اجرایی کنند، لذا سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور با مهم دانستن این مسئله و توجه به معیشت مهندسان عضو خود اقدام به تدوین نظام نامه اولویت بندی ارجاع کار نمود که همین مسئله توانست بخش عمده‌ای از مشکلات این بخش و حاشیه‌هایی که در خصوص توزیع کار، سازمان را با خود درگیر می‌نمود حل کند. کمی در خصوص حاشیه‌هایی که اشاره شد، صحبت کنید؟

یکی از مسائلی که درگیری‌های حقوقی بی‌شماری را نیز برای مهندسان به دنبال

داشت، انحصار فروش برخی در مقطع زمانی خاصی بود که مهندسان به دلیل پر نشدن سهمیه خود، پروانه خود را در اختیار مجموعه‌های خاصی قرار می‌دادند و با بروز حادثه‌ای ناگوار دچار دردمس می‌شدند. ما با توجه به سیستماتیک شدن ارجاع کار در سازمان نظام مهندسی ساختمان این مسئله حل شده و دیگر شاهد چنین مسئله‌ای نخواهیم بود. این مسئله را در شاخص توسعه انسانی در سازمان مدنظر داشته ایم و آن را یکی از مولفه‌های این توسعه می‌دانیم.

در شاخص توسعه انسانی در سازمان نظام مهندسی ساختمان، اقتصاد مسکن و بازار نقش عمده و اساسی ندارد؟

در چارچوب طراحی آینده توسعه انسانی و شاخص توسعه انسانی گفته می‌شود که ساختار انگیزشی انسان فقط از مناسبات بازاری نبر و نمی‌گیرد و شرایط حاکم بر صنعت ساختمان، فقط قسمتی از ساختار انگیزه بی آنها را تشکیل می‌دهند نه همه آن را. ما باید توجه داشته باشیم که یک سلسله امور غیرقیمتی هم هستند که شدیداً می‌توانند روی ساختار انگیزشی انسان تأثیر بگذرانند. جمله مواردی که باعث محرومیت مهندسان در مشارکت فعال در صنعت ساختمان می‌شود، مثل قوانین و مقرراتی که دولت می‌گذارد، که این گروه از عناصر غیرقیمتی است که اگر ارزش شان بیشتر نباشد کمتر هم نیست. گاهی اوقات ساختار نهادی کشور باعث می‌شود که دستیابی بخشی از مهندسان به بعضی از بازارهای مهم دچار اختلال و محدودیت شود، برای ایران در نهاد بی سابقه بی در سن‌های اخیر این معضل بسیار حاد و مساله پیچیده‌ای تبدیل شده است. نکته دیگر این بود که از نظر ساختار اجتماعی هم یک سلسله تبعیض‌هایی وجود دارد که تحرک شخصی مهندسان را تحت تأثیر قرار می‌دهد و آنها را از فرصت کسب درآمد بیشتر محروم می‌کند بنابراین در کنار این مولفه‌ها اگر به سیستم قیمت‌ها توجه کنیم خیلی خوب است اما اگر همه این واقعیت‌ها را نادیده بگیریم و بخواهیم همه ماجرای عملکرد اقتصادی را در کشور در حال توسعه ایران از طریق سیستم قیمت‌گذاری رهگیری کنیم فاجعه‌های انسانی جبران‌ناپذیری را می‌تواند همراه داشته باشد. بنابراین با توجه به این ملاحظات بود که شاخص توسعه انسانی در سازمان نظام مهندسی ساختمان به یک استقبال وسیعی مواجه شده و این اهتمام تا به امروز هم برقرار مانده و هدف توسعه انسانی بسط دهنه انتخاب‌های انسان هاست و برای اینکه چنین چیزی محقق شود ابزارهایی می‌بایست در نظر گرفته شود که توزیع عادلانه فضای کسب و کار از جمله آنهاست. تلاش برای امکان پذیری کسب درآمد بالاتر، آموزش کافی و سلامت کافی برای همه انسان‌هاست؛ به این ترتیب شاخص توسعه انسانی را می‌توانیم به مثابه یک میانگین ساده از سطح دسترسی مهندسان کشور به سه رکن اساسی توسعه انسانی که زندگی طولانی و سالم، دانش و استاندارد مناسب زندگی است در نظر بگیریم. در واقع یک شرح اجمالی است که نشان داد که چرا در بین شاخص‌های توسعه انسانی امید به زندگی از اهمیت بالایی برخوردار است.

گام های استوار امروز، تداوم موفقیت های آینده

پروفسور مهدی حق بین | نایب رئیس دوم سازمان نظام مهندسی ساختمان

تحولات و تغییرات سریع و شتابان جامعه بین المللی، گذر از جامعه سنتی به جامعه اطلاعاتی و همچنین تغییر اقتصاد ملی به اقتصاد جهانی، نیازمند راهکارهای مختلفی جهت فراهم کردن امکان رشد و توسعه اقتصادی در جامعه می باشد. بی تردید کارآفرینی و ایجاد راهکارهایی که بتواند فضای کسب و کار سالمی را برای نیروهای متخصص جوامع فراهم آورد، نقش بسیار کلیدی در توسعه اقتصادی و پایدار همه جوامع دارد. به قول شوپتر، کارآفرینی موتور توسعه اقتصادی است که بدون آن هیچ کشوری نمی تواند به توسعه اقتصادی دست یابد.

در نظام اقتصادی توسعه یافته نوآوران، صاحبان فکر و ایده سرمایه های اصلی یک بنگاه اقتصادی و از عوامل اصلی توسعه پایدار محسوب می شوند. از این رو امروز سازمان نظام مهندسی ساختمان نمی تواند با دل بستن به توان اجرای چند طرح ابتکاری ساده بر رقبای منعطف، نوآور، فرصت گرا و کم هزینه فایز آید. بنابراین سازمان نظام مهندسی ساختمان باید شرایطی را فراهم کند که مهندسان بتوانند استعداد و خلاقیت خودشان را بروز کنند و به راحتی فعالیت های نوآورانه خود را در جهت موفقیت سازمان به اجرا درآورند. ایجاد فرصت های برابر برای فعالیت کتبه مهندسان دارای صلاحیت و پروتیه اشتغال از وزارت راه و شهر سازی با مهارتی که در تشخیص فرصت ها و موقعیت ها و ایجاد حرکت در جهت توسعه موقعیت ها دارند، پیشگامان حقیقی در تحقق این اهداف محسوب می شوند.

امروزه ساختار اقتصادی دنیا با گذشته به طور اساسی تفاوت دارد. توسعه پایدار امروز بر پایه نوآوری و خلاقیت و استفاده از دانش استوار است. توسعه مهندسی در کشور ضمن فراهم آوردن زمینه رشد و توسعه پایدار صنعت ساختمان، مسائل و مشکلات جاری از جمله به ثبات رساندن معیشت مهندسان و نابسامانی اجتماعی و فرهنگی ناشی از عدم توجه به آن، بیکاری دانش آموختگان دانشگاهی و معضل انبوه سایر بیکاران را مرتفع خواهند کرد و در واقع حرکتی است که به مفهوم کشف و بهره برداری از فرصت ها به منظور ارزش آفرینی در حوزه های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در بین جامعه مهندسان رخ داده است و پایه و اساس توسعه همه جانبه سازمان و به تبع آن ارتقای کیفی ساخت و ساز محسوب می شود. مطالعات و تحقیقات نشان می دهد رویکرد هایی چون ایجاد برابر فرصت های شغلی خصوصاً در جبین تحصیل کردگان، نقش شایسته و بایسته ای در رشد و توسعه اقتصادی؛ حضور فعال در بازارهای جهانی، رقابت، اشتغالزایی پایدار، توسعه عدالت،

درآمد ملی و حل مشکلات جامعه دولت و بخش عمومی دارد. ویژگی هایی که محققان بسیاری آنها را به عنوان ویژگی های مثبتی چنین رویکردی برشمرده اند عبارتند از:

• **آینده نگر بودن و داشتن چشم انداز:** چشم انداز سازمان نظام مهندسی با داشتن آیین نامه ای چون نظام نامه اولویت بندی ارجاع کار، کاملاً شفاف و خالی از هر گونه ابهام بوده و لذا قابل انتقال به دیگران می باشد. داشتن چنین چشم اندازی به سازمان کمک می کند تا حرکتی مستمر و بدون سردرگمی و مستقیم به سمت هدف داشته باشد. علاوه بر این چشم انداز قابل انتقال؛ دیگران را نیز در طی مسیر همراه و مددیار او می نماید.

• **مصمم بودن:** عزم راسخ سازمان یکی دیگر از ویژگی های بارز و نتیجه شاخص برنامه ریزی و ایجاد فرصت های برابر فعالیت برای مهندسان است که انرژی و تعهد لازم برای کسب موفقیت را ایجاد می کند.

• **انگیزش:** نیاز خود شکوفایی یکی از مهمترین انگیزه های سازمان در محقق کردن چشم انداز می باشد. نتیجه این نیاز قوی این است که در مسیر حرکت به سوی هدف، هر چیز دیگری در اولویت پایین تری قرار می گیرد.

دستیابی به آرمان های چشم انداز بیست ساله که جایگاه شایسته ای را برای کشور فراهم می کند و همچنین رسیدن به تعالی و اهداف تعیین شده در سند چشم انداز سازمان نظام مهندسی ساختمان و حل مشکلات فعلی جامعه در حوزه ساخت و ساز سالم و با کیفیت نیز تنها از طریق اجرای استراتژی توسعه فعالیت های مهندسی با رویکرد همسان سازی ارائه خدمات و ایجاد فرصت های شغلی برای کلیه مهندسان با رجوع به نظام نامه اولویت بندی ارجاع کار و به تعبیری جایگزینی اقتصاد کارآفرینی بجای اقتصادی نفتی امکان پذیر است. بدون توجه به نقش چنین برنامه ریزی هایی در توسعه عمرانی کشور، تحقق هدف ها امکان پذیر نیست و تلاش های در حال انجام را ناکام می گذارد و با ادامه وضع موجود، همچنان منابع را به هدر می دهد و حجم و پیچیدگی مشکلات را اضافه می کند.

بنابراین توجه جدی به موضوع اشتغال مهندسان و تدوین و اجرای نظام نامه اولویت بندی ارجاع کار برای جامعه مهندسان بسیار حیاتی است. لذا می تواند به عنوان یکی از مهمترین محورهای اصلی رشد و توسعه اقتصادی و توسعه مهندسی پایدار عمل کند به دلایل زیر دارای اهمیت است:

• عامل افزایش سرمایه گذاری و به تبع آن افزایش سود و سرمایه، سرمایه گذاران می شود.

• سبب ایجاد فرصت‌های تازه در بازار کار و راهکار موثری در ایجاد اشتغال مولد و پایدار در بین مهندسان کشور است.

• موجب دگرگونی ارزش‌ها و تحول ماهیت آنها می‌شود و ارزش‌های نازدای بوجود می‌آورد.

• موجب آسان شدن روند رشد و توسعه کشور می‌شود

• محیط و شرایط لازم را برای تولید مسکن مطوب و با کیفیت فراهم می‌سازد.

• عامل تقویت و تکامل صنعت ساختمان داخلی است و زمینه رقابت با بازارهای خارجی را فراهم می‌آورد و منجر به افزایش صادرات خدمات فنی و مهندسی و دریافت ارز برای کشور می‌شود.

• عامل توسعه اقتصادی، رفاه و تأمین اجتماعی جامعه است

از آنجا که ویژگی بارز اقتصاد امروز، تغییرات سریع است، لذا کشورهایی می‌توانند در چنین اقتصادی موفق باشند که قابلیت تطبیق با این تغییرات را داشته باشند. اگر نگاهی بر سیر تاریخی نظریات توسعه اقتصادی داشته باشیم، درمی‌یابیم که جدیدترین این نظریات تأکید دارند که توسعه صنعت و پیشرفت در اقتصاد جامعه مبتنی بر تغییر ایده‌ها و خلق نوآوری‌ها است و بدون فرار گرفتن در صف پیشروان علم و نوآوری، هیچ کشوری در پیامودن سریع مسیر توسعه موفق نخواهد بود. طبیعی است که بارزترین ابزار که می‌تواند ما را به این مقصود برساند، توسعه اشتغال متخصصان است.

این امر منجر به پرورش مهندسانی می‌شود که می‌توانند در بخش‌های مختلف جامعه کسب و کارهای نوین ایجاد کنند، ظرفیت‌های موجود را توسعه دهند و با نوآوری، مشکلات جامعه را در بخش خدمات مهندسی و تخصصی، دولت و بخش عمومی را کاهش دهند.

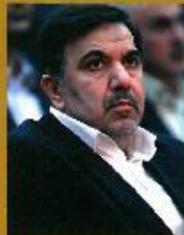
در صورت تحقق این هدف مهم، از ظرفیت‌های بالقوه در جامعه حداکثر

استفاده به عمل خواهد آمد و اشتغالزایی، عدالت و رفاه اجتماعی، توسعه پایدار، کیفیت زندگی نشاط و امید به زندگی و اقتدار ملی در ایران اسلامی را به دنبال دارد. رفع معضل بیکاری دانش‌آموختگان رشته‌های فنی و مهندسی در بخش ساختمان تنها با توزیع فرصت‌های برابر کار و با آموزش مهارت‌های کار آفرینانه ممکن خواهد بود. از این طریق تعداد بیشتری از دانش‌آموختگان به سوی تاسیس کسب و کار و ایجاد اشتغال برای سایر بیکاران گام بردارند.

مهمترین آثار آن را می‌توان در افزایش نوآوری، ارتقای سطح فناوری، افزایش اشتغال، تولید دانش فنی و تولید و توزیع درآمد در سطح جامعه مهندسان برشمرد که در نتیجه می‌تواند افزایش ثروت ملی و رشد اقتصادی جامعه را در برداشته باشد.

دگرگونی و تحولات در سراسر جهان امروز، باعث شده است که نگرش‌های نوین ایجاد کسب و کار پیش از پیش اهمیت یافته و سازمان نظام مهندسی نیز در این بین بیشتر از گذشته نیازمند نوآوری و کارآفرینی برای تطبیق با شرایط جدید باشد.

در حقیقت سازمان نظام مهندسی ساختمان در ارتباط با نیروی انسانی به عنوان مهمترین عامل توسعه اقتصادی، می‌تواند سهم بیشتری از بازارها را به خود اختصاص دهد. لذا با توجه به وجود نیروهای انسانی و مهندسان شایسته در سطح کشورمان و در دسترس بودن تجربه‌های ارزنده موجود در زمینه اشتغال و ایجاد کسب و کار در سطح دنیا، لازم است برنامه ریزی‌های لازم در زمینه توسعه مهندسی در سطح کشور صورت گیرد. و نظام نامه‌هایی چون اولویت بندی ارجاع کار به عنوان گام نخستین برای برنامه ریزی‌های موثرتر و پرتوان تر مد نظر قرار گیرد.

باید ها و نیاید های اشتغال مهندسان در گفتگوی اختصاصی ماهنامه شمس با دکتر آخوندی وزیر راه و شهرسازی دولت یازدهم

آموزش ما در حال حاضر برای تربیت مهندسان محلی است

نیم نگاه

یکی از بزرگترین چالش هایی که امروزه پیش روی فارغ التحصیلان دانشگاهی است، اطمینان از آینده ای روشن در خصوص دستیابی به جایگاهی مطمئن و شایسته بوده و بسیاری از بانیان حوزه اشتغال را بر آن داشته است تا در تسهیل فضای کسب و کار بیندیشند. اقدامی که با توجه به آمار رو به افزایش بیکاران دانش آموخته، لزوم نگاه جدی تر و اقدام سریع تر را بیش از پیش آشکار می سازد. اما به راستی در نگاه به گذشته تا چه اندازه در ارتقا و استفاده صحیح از نیروی انسانی، از سوی مدیریت های کلان و نهاد های برنامه ریز در این خصوص چاره اندیشی شده است؟ آیا اشراف بر این امر که در استفاده صحیح از نیروی انسانی و اشتغال آنها و نیز مشکلات مراکز آموزش عالی و دانشگاه ها در نیاز سنجی برای تخصیص سهمیه پذیرش در رشته های فنی و مهندسی کم توجهی صورت گرفته، وجود دارد؟

به چه میزان می توان دیدگاه بهره وری را در آموزش های ارائه شده از سوی دانشگاه ها مشاهده نمود؟

اما در یک اقتصاد ملی محدود برای این حجم تحصیل کرده نمی توان زمینه فعالیت و اشتغال فراهم نمود. لزوم گذار از چنین تریبلی بازیگری در مسائل بنیادین مربوط به این حوزه است. به نظر می رسد تنها راهکار در حان حاضر را می توان روان سازی تعاملات بین انمللی برای دستیابی به بازارهای جهانی بر شمرد چرا که به نظر نمی رسد بتوان برای این همه فارغ التحصیل بیکار در کشور بازار کار ایجاد کرد. اما برای ورود به بازار های جهانی نیز این میزان آموزش کفایت نکرده و برنامه ریزی برای نوع آموزش های تربیت حرفه ای پس از فارغ التحصیلی باید در دستور کار قرار گیرد تا مهندسان ایرانی بتوانند برای فعالیت در سطح بازار های جهانی آماده شوند.

رویکرد ناقص دانشگاه ها به آموزش مهندسی

با نگاهی به آموزش عالی در کشور و چالش های موجود در این عرصه و تأثیر آن بر کیفیت نیروی انسانی به عنوان منبع راهبردی توسعه، در می یابیم که صلاح نواقص موجود تا چه حد می تواند در پیشرفت و توسعه اقتصادی

در حالی که یکی از اصلی ترین دغدغه های زندگی امروز، دستیابی به پیشرفت اقتصادی و رسیدن به یک توسعه پایدار است مولفه های بسیاری رشد اقتصادی را تحت اشعاع قرار می دهد. بخش خصوصی و دولتی در کشور ما همواره در جهت دستیابی به چنین آرزایی در تلاش بوده اند و در حالی که توسعه صادرات غیر نفتی به عنوان اصلی ترین راهبرد رشد و توسعه اقتصاد کشور مطرح می شود تا حدودی همچون گذشته از جانب اقتصاد تک محصولی زنج می بریم در حالی که با توجه به بالا رفتن سطوح آموزش عالی در کشور می توان از آن به عنوان یک راهکار موثر در رسیدن به اهداف تعالی کشور بهره برد. اما امروزه تعداد بیکاران فارغ التحصیل از دانشگاه ها نگران کننده است. فشرده که پس از خروج از حوزه آموزش به دنبال زمینه ارائه دانش ضمنی هستند که در دانشگاه آن را کسب نموده اند اما به واقع چه می توان کرد؟ عباس آخوندی وزیر راه و شهر سازی در این باره معتقد است: جامعه امروز با افزایش تحصیل کرده ها و انباشت نیروهای متخصص بیکار روبرو است. که البته کاری این تحصیل کرده ها نیز جای بحث دارد.

می‌تواند نقش موثری ایفا نماید. دکتر آخوندی که خود از اعضای سابق هیئت مدیره سازمان نظام مهندسی استان تهران نیز می‌باشد با تأکید بر این مسئله در ادامه می‌افزاید: سازمان نظام مهندسی قدرت ارائه آموزش‌های حرفه‌ای را به اعضا خود دارد و در این خصوص از ظرفیت‌های بالای علمی و فنی بسیاری برخوردار است. ولی متأسفانه از مأموریت اصلی خود فاصله گرفته و به یک مجموعه توزیع شغل و سهمیه با کارآمدی بسیار پایین بدل شده است. در حالی که نظم و نسق دادن به امور مهندسان از وظایف اصلی این سازمان است که از جمله آن می‌توان به توسعه برنامه‌های آموزش مهندسی اشاره کرد که در این قضیه مطلقاً غایب است. می‌بایست ارزیابی درستی از بازار مهندسی ایران و در سطح بین‌المللی صورت گیرد و برنامه ریزی آموزشی بر اساس نیاز سنجی صورت گرفته در این بازارها ارائه شده و تعاملات با دانشگاه‌ها در این خصوص افزایش یابد که باز می‌توان مشاهده کرد در این سنه نیز اندیشه‌ای صورت نگرفته است. چنین رویکردهایی علاوه بر تأثیری که بر کیفیت ساخت و ساز داشته در ترویج رفتارهای غلط نیز اثر گذارده و تصویر بدی از مهندسان در جامعه ایجاد خواهد کرد.

سخن آخر

اگر برنامه ریزی در زمینه‌های مختلف، در حوزه مهندسی نیروهای انسانی با دیدگاه بهره‌وری بر اساس نیازمندی‌های اقتصادی، اجتماعی، تخصصی و عرضه نیروی انسانی کارآمد در بازار کار صورت گیرد، می‌توان از افزایش نرخ بیکاری در بین نیروهای متخصص و آثار نامطلوب آن جلوگیری نمود. در این راه، با بازنگری در مورد نحوه تربیت نیروهای آموزش دیده برای بالا بردن فرهنگ کار، استفاده از دانش کارآفرینان به همراه سرمایه‌داران برای رونق اشتغال و اقتصاد کشور، تغییر در ضوابط و مقررات آموزش عالی برای ارتباط بیشتر صنعت، جامعه و دانشگاه در جهت رونق اشتغال و کار آفرینی و دستیابی به توسعه پایدار، گام برداشت.

تاریخ مصاحبه: ۲۱/ تیر/ ۱۳۹۱
همزمان با برگزاری اجلاس پانزدهم هیات عمومی

موثر باشد، در زمانی که در حوزه مهندسی ایران همواره نگرانی از تأمین معیشت مهندسان مطرح بوده است. آخوندی در خصوص این نواقص اظهار می‌دارد: آموزش‌های غیر حرفه‌ای دانشگاه‌ها با آموزش‌های دبیرستانی ترقی ندارند. وی در ادامه می‌افزاید: تربیت مهندس بااستی به گونه‌ای باشد که نوعی مزیت رقابتی و نکته برتری برای وی ایجاد نماید و او را از دیگر رقبا متمایز سازد و این زمانی محقق خواهد شد که علاوه بر نگاه ویژه به آموزش‌های حرفه‌ای پس از فارغ التحصیلی نظام آموزش مهندسی نیز مورد بازبینی کلی و اساسی قرار گیرد. متأسفانه محدودیت زمانی را نیز می‌توان یکی دیگر از مشکلات جامعه مهندسی ما برشمرد و مورد دیگر نا آشنا بودن جامعه مهندسی ما با کدهای بین‌المللی مهندسی است. این کدها زبان مشترکی است که مهندسان باید با آن آشنا بوده و آنها را بیاموزند که متأسفانه تاکنون به این مورد توجه نشده است. آموزش ما در حال حاضر برای تربیت مهندسان محلی است و از این آموزش نمی‌توان برای کار در سطوح جهانی بهره برد و به این دلیل بسیاری از نخبگان و برگزیدگان انجمنی در ایران تحصیل در دیگر کشورها را انتخاب می‌کنند و سرمایه‌های با ارزش انسانی اینگونه از دست می‌روند. هر چند مفهوم سرمایه انسانی تنها آموزش عالی را در بر نمی‌گیرد و شامل مهارت آموزی و آموزش‌های رسمی و غیر رسمی دیگر نیز می‌شود، اما آموزش عالی به عنوان متولی و نظام هماهنگ کننده مهارت آموزی مورد توجه ویژه است. در اکثر کشورها و طی ادوار مختلف تلاش‌های متعددی برای دستیابی به شیوه‌هایی شده است که در آن آموزش عالی با استفاده از مهارت آموزی و پژوهش بتواند توسعه اقتصادی و رفاه را بهبود بخشد و به افزایش بهره‌وری کمک کند.

چابگاه نظام مهندسی

نباید فراموش کرد که تنها نمی‌توان آموزش عالی را در ایجاد شدن چنین موقعیت‌هایی حساسی به تنهایی مفسر جنبه داد و گاهی تغییر نگرش به حوزه برنامه ریزی و نظارت یا تغییر در شرایط حاکم بر جامعه جهانی لازم و ضروری است. در این میان سازمان‌هایی چون نظام مهندسی ساختمان برای تسهیل نمودن این شرایط با توجه به ظرفیت‌هایی که در اختیار دارد

ارتقاء و اشاعه معماری و شهرسازی ایرانی و اسلامی ورونق پروژه‌های عمرانی

دکتر روحانی لازم است از تجارب تیخ و شکست‌های دولت‌های قبل، الگوهای آسیب‌شناسانه‌ی بدیعی را برگزید و آنها را به حسن و نکویی مبدل سازد.

مهندس سید مهدی هاشمی گفت: نمایندگان ملت از دولت تعادل طلب، تدبیر و امید می‌طلبند، احترام از منازعات سیاسی و اجتماعی را می‌خواهند و سیاست در عین بصیرت - عدالت در عین خردمندی و معرفت در عین صداقت را خواهان است. خصومت‌ها، لجاج و عناد در روابط بین قوا، طبعاً خارج از مدار ولایت محوری دولت و حقا متضاد با مطالبات ملی است. دولت آینده با عملی کردن شعار خود، عرصه‌ی اجتماعی، سیاسی و اداری را چنان هدایت کند تا عدل و انصاف، شایسته‌سازاری و توانمند سازی، تولید و توسعه ثروت ملی و قبل از همه‌ی این‌ها اخلاق و دیانت حاصل چهار سال حضور او باشد.

رئیس کمیسیون عمران مجلس شورای اسلامی افزود: مجلس همچون عصاره‌ی فضائل ملی بر فضیلت‌های همه‌ی دولت‌های حرمت می‌گذارد و در راستای اشاعه این فضائل، با تمام توان با دولت، ملت و قوای دیگر همراهی خواهد کرد. مجلس در رای اعتماد به کابینه پیشنهادی خواهد کوشید به معنای واقعی کلمه حق خیر خواهی، در این برهه حساس و ایجاد فضای همدلی و امید بخش با رعایت کامل اصول و ارزشهای نظام مرقانون و اوامر حکیمانه مقام عظمی ولایت باری گر ریاست محترم جمهور و کشور باشد. مهندس سید مهدی هاشمی ضمن تشکر از اعضای کمیسیون عمران مجلس گفت: اینجانب در مسند خدمتگزاری اعضای محترم کمیسیون عمران به سبب قبول نمایندگی اعضای این کمیسیون ضمن فدردانی از تلاش‌های دولت‌های گذشته از دولت جدید انتظار دارم تا در جهت توسعه عمران پروژه‌های زیربنایی، تقویت ساخت و ساز مسکن، تقویت صنعت، حمل و نقل خاصه ریلی، تقویت مدیریت شهری، ارتقاء معماری و اشاعه معماری و شهرسازی اسلامی و ایرانی و رونق هر چه بیشتر اجراء پروژه‌های عمرانی با جلب مشارکت بخش خصوصی گام بردارد.

مهندس سید مهدی هاشمی گفت: این قدرشناسی، در حقیقت همان شکر نعمت است تا بر نعم الهی افزوده شود و خادمان ملت دریابند که اگر گامی در طریق حل معضلات آنان به پیش نهاده می‌شود، از چشم مردم دور نمی‌ماند و نیک نامی حاصل نیک رفتاری است.

رئیس کمیسیون عمران مجلس شورای اسلامی در خاتمه سخنان خود افزود: اعضای کمیسیون به اینجانب نمایندگی داده‌اند تا به عرض برسانم تمام توانایی فنی، قانون دانی، فکر سازی و تصمیم آفرینی حقوقی و قانونی کمیسیون در راستای گشودن گره از معضلات ملت در اختیار دولت جدید خواهد بود تا در تبعیت از دستور مصرانه مقام عظمی ولایت کبک به دولت تدبیر و امید، به فرجامی نیکو منجر گردد. طرح‌هایی که این کمیسیون می‌تواند در سهم‌گیری بیشتر مردم در انجام وظایف دولت یاری رساند، فرصتی است در راستای مشارکت ملت در دولت تدبیر و امید.

رئیس کمیسیون عمران مجلس شورای اسلامی در سخنان پیش از دستور خود در صحن علنی مجلس گفت: از دولت جدید انتظار دارم در جهت اجرای پروژه‌های زیربنایی، تقویت ساخت و ساز مسکن، تقویت صنعت حمل و نقل، تقویت مدیریت شهری، ارتقاء و اشاعه معماری و شهرسازی ایرانی و اسلامی و رونق پروژه‌های عمرانی با تاکید بر جلب مشارکت بخش خصوصی گام بردارد.

مهندس سید مهدی هاشمی سخنان خود را در صحن علنی مجلس شورای اسلامی این گونه آغاز کرد: خدای منان را سپاس می‌گویم که انصاف و رحمانی خود را نصیب بندگان خویش کرده است تا از نعمات روحانی ایا م متبرک به ضیافت الله و شهر الله و نیالی سراسر رحمت قدر متعم شود. حضرت رحمان و رحیم را درود می‌فرستیم که طاعت و بندگی حضرت اش را کرامت فرمود تا در عصر غیبت در محضر ولایت امر مسلمین و در میهن اهل البیت(ع)، رزق و رضای عبادت را خوشه چینی کنیم.

حضور با سعادت ملت عظیم الشان و نمایندگان شریف و محترم ایران اسلامی، توفیق در قبولی طاعات و عبادات در ماه رمضان ماه عنایت حق تعالی را خواستارم و عید سعید فطر عید اطاعت و بندگی را محضرتان تبریک می‌گویم.

عید فطر به راستی عید پایان یافتن نیست عید برآمدن انسانی نو از خاکسترهای خویشمن خویش است. عید، مبعادی در زمان و فطر میثاقی با فطرت است. انشاء الله در این روزهای پایانی با عنایات حق تعالی پاداش توفیق بر طاعت و اطاعت، توبه و تهذیب نفس، ذکرهای فرخنده شبانه و مهر قبولی اتفاق‌هایی که در امتداد قصد قربت انجام شده، نصیب همه ملت عزیز ایران گردد. رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان با اشاره به مسائلی داخلی کشور گفت: انتخابات پر شور و حماسی ۹۲، حرکت نورانی دیگری در ظلمات عصر پرفتنه‌ی جهانی بود، حماسه‌ای که سیاست را در بعضی کیاست رهبری و ذکاوت امت، ارتقاء جایگاه افزود. انتخاباتی که به حق پیروز میدان آن، رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت امام خامنه‌ای(مدظنه) و مردم دوستدار ولایت بودند انتخاباتی که مهر بطلان بر ادعای چهار ساله فتنه‌گران و فریب خوردگان متقلب زد و حاصل اش برگزیده شدن حجت الاسلام دکتر حسن روحانی بود، چهره‌ای شایسته که با شعار تعامل و تعادل و اعتدال گروی و احترام از تندخویی‌های متعارف و افراط و تفریط‌های گروه‌های سیاسی در چشم ملت، نیکو خصل شناخته شد و پست‌پیدا آمد.

مهندس سید مهدی هاشمی تاکید کرد: همان طور که در سخنان رئیس محترم جمهور در مراسم تنفیذ و تحنیف تاکید شده این دولت ضرورت دارد بر اساسی خط محور سیاست ورزی خود، میراث گرانقدر تجربه‌ی دولت‌های پیشین و آراء خردمندان را در دست گیرد، خدمات آنان را استیضاح کند و راهبردهای آزموده شده را سرمشق قرار دهد.

رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان افزود: دولت اعتدال و تعامل محور

آموزه‌های فقهی در ساخت مسکن رعایت شود

وی گفت: متأسفانه همان‌گونه که جامعه ما از نظر رفتاری، مقلد دنیای غرب می‌شود، در ساخت و سازها، معماری و سبک زندگی هم از فرهنگ غربی تقلید شده است و برای مثال می‌توان به آشپزخانه‌های به اصطلاح آپن در خانه‌ها اشاره کرد که حریم زن خانه و خانه دار را دچار خدشه می‌کند.

معاون جامعه مدرسین حوزه علمیه قم تأکید کرد: بالاخره باید یک ایست محکم به این گونه ساخت و سازها داده شود؛ مخصوصاً در شهر قم که عتس آل محمد(ص) است؛ روزانه شاید نمایندگان از بیش از ۱۰۰ کشور دنیا که طلاب علوم دینی هستند در شهر قم تردد می‌کنند و با بدن ساخت و سازهای شهر قم می‌خواهند آنگویی را از این شهر به دنیا معرفی کنند؛ اما وقتی مساحت و سازهای ما بر اساس موازین اسلامی نباشد آن‌ها نمی‌توانند ما را به عنوان آنگو بشناسند.

آیت‌الله حسینی بوشهری اضافه کرد: این امر دغدغه جدی متولیان دینی و دلسوزان اسلام است و به این جهت باید همایش‌هایی برگزار کرد و در آن همایش‌ها، علاوه بر نظرات متخصصان مسکن و ساختمان، نظرات کارشناسان دینی و فقهی در خصوص ساخت مسکن و ساختمان مطرح گردد. مدیر حوزه‌های علمیه سراسر کشور، با بیان این که در فقه شیعی و اسلامی خصوصیات یک مسکن و خانه دینی مطرح شده است، گفت: انبوه‌سازان مسکن و ساختمان و فعالان بخش مسکن، باید یک دوره در مباحث فقهی مربوط به بخش ساخت مسکن شرکت کرده و آموزه‌های دینی موجود در این خصوص را فرا گیرند.

آیت‌الله حسینی بوشهری در پایان تأکید کرد: دولت باید حمایت جدی از کارآفرینان داشته باشد، چرا که کارآفرینان و به ویژه انبوه‌سازان مسکن و ساختمان می‌توانند باری را از دوش دولت بردارند.

مدیر حوزه‌های علمیه سراسر کشور با بیان این که در فقه شیعی و اسلامی، خصوصیات یک مسکن و خانه دینی مطرح شده است، گفت: انبوه‌سازان مسکن و ساختمان و فعالان بخش مسکن، باید یک دوره در مباحث فقهی مربوط به بخش ساخت مسکن شرکت کرده و آموزه‌های دینی موجود در این خصوص را فرا گیرند.

آیت‌الله سیدهاشم حسینی بوشهری در دیدار جمعی از کارآفرینان و انبوه‌سازان مسکن و ساختمان کشور، اظهار داشت: تلاش در جهت خانه‌سازی مردم تلاشی با ارزش است، اما باید توجه ویژه انبوه‌سازان مسکن و ساختمان معطوف به رعایت ضوابط معماری اسلامی - ایرانی باشد. وی افزود: دولت و مسئولان کشوری باید از انبوه‌سازان مسکن و ساختمان، کارآفرینان و هر شخص با گروهی که سهم مهمی در اشتغال کشور دارد حمایت لازم و جدی داشته باشند، چرا که از دغدغه‌های مهم اسلام و پیشوایان دینی ما زندگی مردم است.

مدیر حوزه‌های علمیه با اشاره به کارهای مهم صورت گرفته در بخش مسکن و ساختمان در شهر قم، گفت: اخیراً مشاهده می‌کنیم که ساخت و سازهای بسیار زیادی در منطقه پردیسان و در فاصله قم و کبهک صورت گرفته به گونه‌ای است که انسان را به شگفتی وا می‌دارد اما نکته‌ای که باعث نگرانی است، عدم توجه به معماری اسلامی - ایرانی است.

آیت‌الله حسینی بوشهری تصریح کرد: ساخت و سازهای فعلی که در کشور صورت می‌گیرد، مبتنی بر معماری اسلامی - ایرانی نیست، چرا که همان‌گونه که در کتب فقهی ما آمده، ساخت و ساز مسکن بر اساس موازین اسلامی، همراه با یک حجب و حیا و یک حریم نگهداری از خانه و خانواده است و امروز متأسفانه این حالت در فضای ساخت و ساز مسکن ما وجود ندارد.

بهترین مقطع برای ستون های فلزی مربوط به ساختمان واقع در نبش دو خیابان

مجتبی صادقی اشکوری - طراح و ناظر سازه ساختمانیهای بلندویل

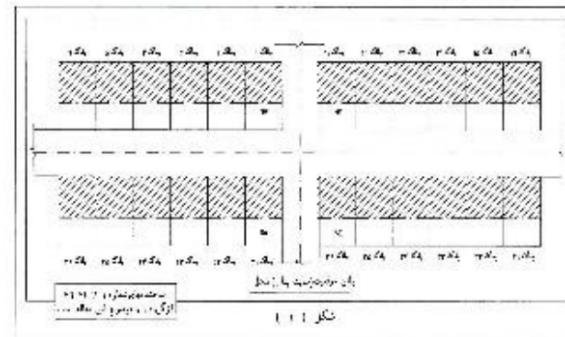
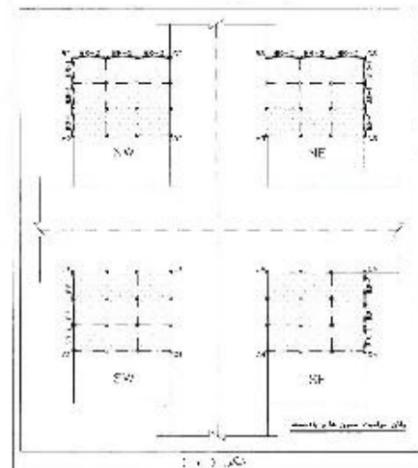
چکیده:

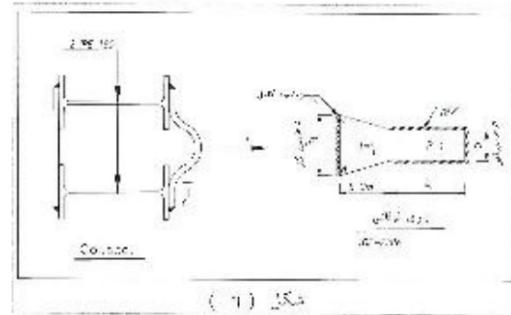
اگرچه سازه ساختمانیهای در حال ساخت در گوشه و کنار شهر دقیق شویم، ملاحظه می کنیم که در بسیاری موارد در گذر نبش مقطع ستون ها از منطق درستی پیروی نمی شود. انگار این پرسش در ذهن طراح شکل نمی گیرد که برای ساختمانی با این موقعیت چه مقطعی برای ستون مناسب است. بررسی ها نشان می دهد که اگر طرح سازه بخواهد اصولی و مستحیبه انجام پذیرد، مقطع ستون ها نمی تواند در انواع مختلف ساختمان های فلزی یک شکل باشد. بطور مثال صحیح نیست همان مقطعی را برای ستون یک ساختمان که در ابتدا یا انتهای یک کوچه یا خیابان (نبش دو خیابان) قرار دارد، (گروه ۱ مطابق شکل ۱) استفاده کنیم که برای ساختمان واقع در همان محل که در طرفین آن ساختمان های همسایه (وسطهای کوچه) قرار دارد، (گروه ۲) استفاده می شود. محاسبه نشان می دهد که مقطع ستون بایستی برای ساختمان های این دو گروه باهم فرق کند. حال از شما می پرسیم:

به نظر شما بهترین مقطع برای ستون های فلزی مربوط به ساختمان واقع در نبش دو خیابان چه مقطعی است؟
واژه های کلیدی: قاب خمشی، ورق پیوستگی، مقطع صلیبی، دیوار برشی، بادبند و آگرا (پاباز)

در پاسخ باید گفت بنظر میرسد بهترین مقطع برای ستون در این موارد مطابق شکل (۱-الف) مقطع فوطی باشد. البته مقطع صلیبی نیز می تواند برای چنین شرایطی مناسب باشد. شکل (۱-ب)، اما چنانچه مقطع برای این نوع ساختمان ها بهترین است؟

از تقارن لازم برخوردار نبوده و فاصله مرکز سختی و مرکز جرم زیاد است و سازه ساختمان در اثر بارهای جانبی دستخوش پیچش زیاد خواهد شد. لذا استفاده از بادبند یا دیوار برشی از موضوعیت خارج می‌شود. در سایر ساختمانهای واقع در همان چهارراه از شکل (۲) نظیر ساختمان SWNE و ST نیز مشابه محدودیت فوق وجود دارد.

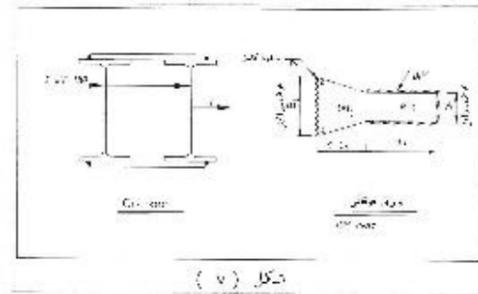

تذکر: در اضلاعی که با ضریب مشخص شده است، به دلیل آنکه نمی‌توان در بادبند تعبیه نمود، امکان تعبیه بادبند یا دیوار برشی وجود دارد، درحالی‌که در سایر اضلاع چنین امکانی وجود ندارد.

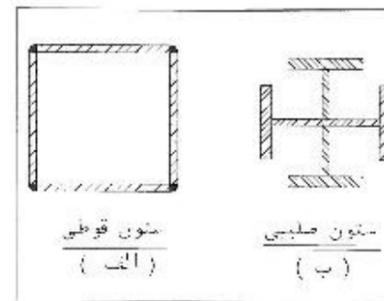
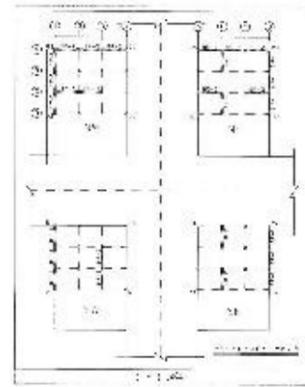
سایر نکات:

- ۱- غیر از مقطع قوطی و صلبی (در مقطع H شکل متعامد مطابق شکل ۴-ب)، مقاطع لوله ای نیز می‌توانند برای شرایط مطرح شده مقاطع مناسب باشند. معین هر یک از سه نوع مقطع می‌توانند متناسب با امکانات اجرایی، اقتصادی و همچنین محدودیت‌های معماری در پروژه معینی بهترین گزینه باشند.
- ۲- اگر مقطع ستون‌ها لوله ای باشد، لازم است لبه ورق‌های گیردار به ستون دارای انحنا باشد. نا بتواند به وجه دایره ای مقطع ستون جفت و جور و به تبع آن جوش نفوذ کامل شود، که کار دشواری است.
- ۳- مقایسه مقاطع صلبی یا قوطی و لوله:

 - ۳-الف) مفارقت پیچشی مقاطع قوطی و لوله از مقاطع صلبی بیشتر است.
 - ۳-ب) جوش ورق‌های پیوستگی در مقاطع قوطی و لوله به مراتب مشکل‌تر از مقاطع صلبی است.
 - ۳-ج) در مقطع صلبی امکان گیرافتادن (مجبوس شدن) آب باران نمی‌باشد. در حالی‌که در ستون‌های با مقطع قوطی چنین امکانی وجود دارد. ولذا این موضوع می‌تواند برای این ستونها در دوره نصب و قبل از اجرای سقف‌ها که اسکلت ساختمان عریان است و ممکن است آب ناشی از بارش بارن یا برف داخل مقطع ستون شود، مشکل ساز گردد.
 - ۳-د) در مقاطع صلبی، اگر ارتفاع جان ستون از ۳۰ Cm کمتر باشد، جوش اتصال جانشها به یکدیگر به سختی امکان پذیر است، زیرا الکترود به

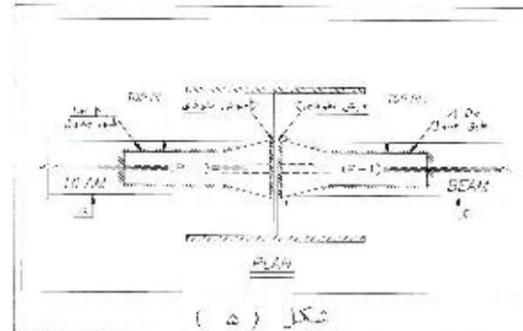

راحتی داخل مقطع نمی‌رود.
 ۴- لزوم تعبیه ورق پیوستگی در داخل پروفیل در داخل پروفیل قوطی یا لوله ای

علت آنست که به جز برای حالات خاص که در آخرین نوشتار آمده است سازه ساختمان‌های واقع در نیش دو خیابان، در دو جهت متعامد، قاب خمشی است. از سوی دیگر اگر سازه ساختمانی در دو امتداد متعامد شمال جنوب و مشرق غرب، قاب خمشی (گیردار) باشد، دیگر نمی‌شود از ستون با مقطع H استفاده نمود زیرا ستون با مقطع H در جهت ضعیف دارای مسان اینرسی کم می‌باشد. از آن گذشته ایجاد اتصال گیردار بین بال تیر و جان ستون مطابق شکل (۵) باعث تضعیف ورق نازک جان در محل جوش اتصال گیردار می‌شود. ستون با مقطع ساخته شده با تیر آهن و ورق تقویتی نیز به این دلیل که در جهت بال ستون، در اثر کشش ورق گیردار ورق تقویتی ستون مطابق شکل (۶) غلبه می‌کند و در جهت جان ستون به علت نازکی ورق جان مطابق شکل (۷)، ایجاد گیرداری میسر نمی‌باشد به وجه نمی‌تواند ستون مناسبی برای قاب خمشی دو جهته باشد.

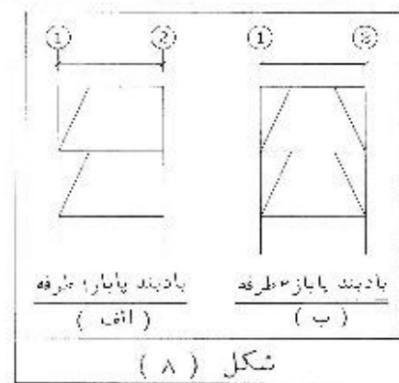
اما چرا برای سازه ساختمانهای واقع در نیش دو خیابان؛ مجبوره استفاده از قاب خمشی (گیردار) در دو امتداد متعامد هستیم؟
 علت آن است که اگر مطابق شکل (۲) ساختمان واقع در نیش شمال غربی چهارراه یعنی ساختمان NW را در نظر بگیریم، ملاحظه خواهیم نمود که در محورهای D، E به دلیل وجود باز شو نمی‌توان از بادبند یا دیوار برشی استفاده کرد و چون تعبیه بادبند یا دیوار برشی در سایر محورها یعنی A،

نورد شده باعث آن می شود که پروفیل در هر طبقه در دو سطح بریده شده آنگاه پس از جوش ورق های پیوستگی به ستون، جوش نفوذی شود. که این موضوع اصلا امر مطلوبی نیست. به همین دلیل استفاده از این پروفیل ها در قابهای خمشی توصیه نمی شود.

۵- پروفیل های قوطی و لوله های نورد شده دارای ضخامت یا عرض کافی و مناسب در اتصالات گیردار نمی باشد.

۶- در بسیاری از موارد در اضلاع دارای باز شو امکان تعبیه بادبند پایاز با واگر (دروازه ای e.b.f) وجود دارد. اما مناسب تر آن است که این نوع بادبندها داخل قابهای خمشی فرار گیرند. (و نه قابهای یا اتصال ساده و مفصلی) زیرا اگر این بادبند مطابق شکل (۸-ب) پایاز دو طرفه باشد و قاب ساختمان بخواهد قاب ساده باشد. در این صورت احتمال دارد تغییر مکان جانبی زیاد شود و جهت کاستن از تغییر مکان فوق بایستی تیر و ستونها قویتر انتخاب شود بعضی از همکاران فکرمی کنند، به هریادبندی مطابق شکل (۸-ب) می ستون بادبند پایاز نام نهاده، در حالیکه مطابق بند ۱۰-۳-۱۰-۱ الف میحت ۱۰ ص ۳۹۸ طول mn نمی تواند بیش از $L=0/21 M$ باشد. چنانچه بادبند مطابق شکل (۸-الف) پایاز یک طرفه باشد، مطابق بند ۱۰-۳-۱۰-۱-۲-۱۰-۳ میحت ۱۰ ص ۴۰۰ قاب مربوطه باید گیردار باشد. معهدنا توجه به مقررات سخت (میحت ۱۰ ص ۳۹۸ تا ۴۱۲) در طراحی و اجرای

شکل (۸)

بادبندهای دروازه ای. به نظر می رسد تاکید کردن روی سازه ای با اتصالات مفصلی یا گیردار و بادبندهای دروازه ای امری پذیرفته و منطقی نباشد. در این مورد پیشنهاد می شود تا به طرح و اجرای دقیق این نوع بادبندها در یک ساختمان معین اطمینان وجود ندارد سراج این سازه نوییم.

۷- استفاده از مقطع قوطی در ستونها، منحصر برای مواردی نیست که امکان استفاده از بادبند یادیوار برشی نباشد، به این دلیل که در ساختمانهای بلندتر از ۱۵ طبقه (۵۰ متر)، طبق بند ۲-۳-۸-۸ ص ۲۲ آیین نامه ۲۸۰۰ قابها باید در دو جهت متعامد گیردار باشند. لذا ستون با مقطع H به دلایلی که ذکر آن رفت، پاسخگو نیست.

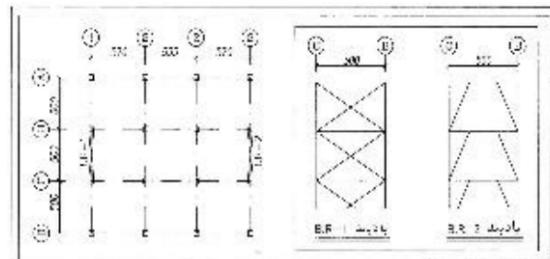
۸- ممکن است حالت دیگری هم اتفاق بیفتد؛ به این ترتیب که در یک ساختمان واقع در بیش دو خیمه ای؛ امکان تعبیه بادبند یادیوار برشی در یک یا چند دهانه در امتداد برخی از قاب های میانی مطابق شکل (۳) باشد. و لذا بتوان سازه را در آن امتداد مفصلی همراه با بادبند در نظر گرفت. در این صورت چون استفاده از قاب خمشی در یک یا دو جهت متعامد شکل اجبار نخواهند داشت؛ استفاده از مقطع قوطی یا صیبنی ممکن است ضرورت پیدا نکند. و ستون با مقطع H شکل پاسخگو باشد.

۹- ممکن است این پرسش مطرح شود که آیا نمی توان در امتداد محورهایی مثل ۴ از شکل ۳ ناحیه NW که در ویجره وجود دارد، از بادبند دروازه ای یا واگر (پایاز) (e.b.f-Eccentric bracing frame) و در امتداد محور ۱ که در اینجره و باز شو وجود ندارد، از بادبندهای هم مرکز یا

(c.b.f-Centric bracing frame) نظیر بادبند ضربدری یا بادبندهای ۷ یا ۸ استفاده نمود، و به این ترتیب دیگر ضرورتی به استفاده از قاب خمشی نباشد؟

پاسخ آنست که این کار از دید سازه ای صحیح نیست؛ زیرا تفاوت سختی این دو نوع بادبند زیاد است. و بادبندهای مرکزی ممکن است ۱۰-۱۵ برابر بادبندهای واگر سخت باشند. در تحلیل سازه ساختمان هایی مثل شکل ۹ گاه دیده شده که بادبند ضربدری مثلا ۲۰ تن نیروی جانبی جذب کرده، در حالیکه همزمان بادبند واگر در همان امتداد ۱/۵ تن نیرو جذب کرده است.

اگر در این شرایط پلان های تغییر شکل یافته سازه را بخواهیم ببینیم ملاحظه می شود که پیش از زلزله در اثر اعمال نیروی زلزله اتفاق افتاده است. که ناشی از تفاوت سختی دو نوع بادبند است. در چنین مواردی چون عموما طرح معماری اجازه نمیدهد در دو بادبند همگر باشد؛ لذا توصیه می شود هر دو بادبند واگر در نظر گرفته شود.

شکل (۹)

۱۰- مقطع قوطی (همینطور لوله) از نظر جوش ورق های پیوستگی بویژه تیه چهارم آن مشکل اجرایی دارد. برای انجام جوش لبه چهارم به یکی از روش های زیر عمل می شود.

الف) روش درپوش

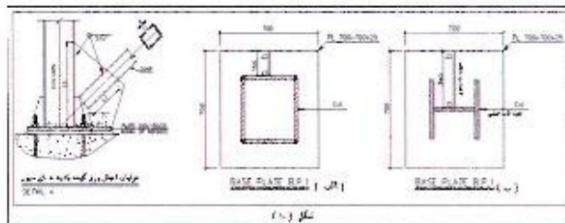
ب) روش کام وزبانه

پ) روش الکترواسلگ

۱۱- نیروی سقف ها در این نوع ساختمانها (گروه ۱) خوب است شطرنجی باشد زیرا ایمنی ساختمان با پخش بار در دو جهت متعامد، بیشتر خواهد بود.

همچنین ستون های با مقطع قوطی در دو جهت متعامد عموما درای ممان ایترسی یکسان بوده و به راحتی می توانند تنگ منفی تیرهای باربر تحمل کنند.

۱۲- ساختمان هایی که در آنها از ستون با مقطع عرضی قوطی استفاده می شود، در اکثر مواقع در پای ستون ها جای کافی جهت جوش ورق گوشه بادبند به صفحه ستون وجود ندارد، این در حالیکه در هر بادبندی اهمیت جوش ورق گوشه به صفحه ستون از جوش سایر ورق های گوشه در تراز طبقات به مراتب بیشتر است زیرا بادبند در این تراز حامل بیشترین برش است و لذا این مساله ایجاب میکند، که جهت تامین طول جوش، ابعاد ورق صفحه ستون زیاد شود، در حالیکه در ستون های با مقطع H شکل چنین مشکلی وجود ندارد زیرا در این ستون ها دریای ستون، ضوئی به اندازه ab فضای داخل مقطع ستون به طول جوش ورق گوشه، به پای ستون اضافه شود شکل (۱۰).

شکل (۱۰)

ضرورت یا اجبار دوروی بیمه ساخت و ساز داخلی

دکتر مهندس محسن حسینی - مدرس دانشگاه و خزانه دار شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان

یک احساس ناخوشایند همواره با یک بهره بردار ساختمان خواهند ماند. اندیشه ای با چاشنی ترس که ناشی از اتفاقات گاه و بی گاهی است که در جای جای کشور می بینیم و می شنویم. ساختمان هایی که زود منوید می شوند و زود می میرند.

چالش جدیدی که حوزه ساخت و ساز با آن دست و پنجه نرم می کند و به نازگی به یکی از نگرانی های بزرگ مهندسان حوزه ایمنی تبدیل شده است. رخدادهای پس ناخوشایند در ساخت و ساز، که بر اساس آن علاوه بر کاهش سطح ایمنی سازه ها، عمر آنها نیز کوتاهتر شده است و این مسئله علاوه بر اینکه که سطح علوم و فنون مهندسان و مجریان را زیر سوال برده، مصالح و ابزار به کار رفته در این سازه ها را نیز با معضل عدم کیفیت روبرو ساخته است.

اما به راستی افرادی که تحت عنوان بهره بردار، مشتری این بازار پر زرق و برق هستند چگونه میدانند و یا می توانند بر کالایی که می خرند مهر تایید و گواهی صحت و سلامت بزنند و به این شیوه از ایمنی سقف بالای سرشان اطمینان داشته و آسوده خاطر باشند. گاهی نگاه به آمار و ارقام کمی نگران کننده به نظر می رسد. ساختمان هایی که در ایران ساخته می شوند با متوسط طول عمر سی سال روبرو بوده در حالی که این عدد در کشورهای توسعه یافته به ۱۰۰ سال نزدیک است.

اما گرفتاری کیفیت تولید در بخش مسکن ناشی از عدم تمکین مقررات ساختمان سازی و شانه خالی کردن برخی سازندگان مصالح از استاندارد سازی مصالح است که این موضوع بر صنعت ساختمان ها اثر سوء داشته است. با این وصف چگونه بیمه می تواند این ساختمان ها را تضمین کیفیت کند؟

در فوئین جمهوری شیوه بسیار جالب و قابل توجهی را می توان دید که اگر در نتیجه ریزش خانه مالک زنده بماند، سازنده آن بنا را می توان به مرگ محکوم کرد و چنانچه مالک زنده بماند، سازنده باید دوباره هر آنچه تخریب شده را با خرج خودش بازسازی کند. از این رویکردهای از بروز حوادث طبیعی باعث شد که در سال های اخیر بیمه کیفیت ساختمان در ایران از اهمیت ویژه ای برخوردار گردد. بر همین اساس بیمه کیفیت ساختمان مطرح گردید که این طرح با هدف اصلی ارتقاء کیفیت ساخت و ساز در ساختمان ها بین مسئولان و کارشناسان به میان آمد. اما مشخص نیست طول عمر این بیمه و استفاده از آن چقدر عیان شده است و آیا فرهنگ بیمه تضمین کیفیت ساختمان با اقبال عمومی روبرو شده است؟ آیا می توان بیمه تضمین کیفیت را برای رسیدن به چنین شرایط ایده ال

صنعت ساختمان همسو با دیگر کشورهای موفق در امر ساخت و ساز رسید و آن را در اولین گام مدنظر قرار داد؟

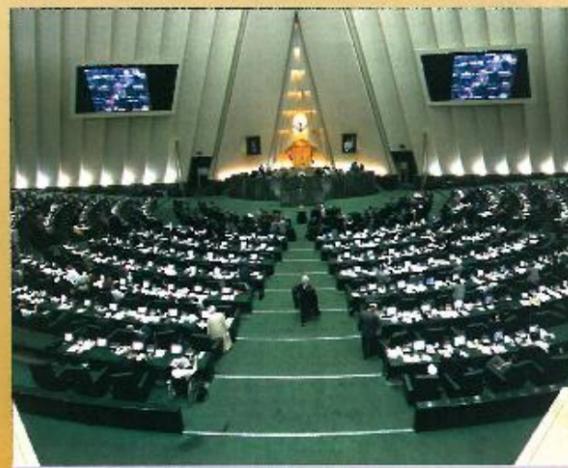
به نظر می رسد برای مواجه نمودن سازندگان با چنین مسئله مهمی در ابتدای کار باید سازمان های بیمه گر ساختارهای سازمانی خاصی را برای صدور بیمه نامه های تضمین کیفیت ساختمان طراحی نموده و صدور بر اساس یک روند نظارتی دقیق از سوی کارشناسان بیمه صورت پذیرد.

نگاهی دقیق تر به یک بیمه نامه تضمین کیفیت ساختمان مشخص می کند که سازنده برای اینکه بتواند سازه خود را بر اساس روند صحیح و مورد قبولی پیش ببرد می بایست از مرحله طراحی تا بهره برداری زیر نظر سازمان بیمه مربوطه فعالیت نماید و همواره مهر تایید از سوی بیمه گر در پیشرفت هر مرحله از ساخت مرقوم شود و در پایان بیمه نامه کلی بر اساس تاییدیه کارشناسان معتمد در کلیه بخش ها اعم از مصالح، تاسیسات، برق، معماری و نظارت عمرانی با جزء شدن در تمامی بخش های مربوط به هر تخصص، صادر شود.

به نظر می رسد قبل از هر گونه اقدام در این حوزه و نحوه عملیاتی شدن صدور بیمه نامه ها ضروری است روند شکل گیری هر نوع بیمه نامه به دقت مورد توجه و بررسی قرار گیرد. چون ساختمان سازی یک پروسه بسیار دقیق با مراحل عملیاتی مشخص است و نیز بازه های زمانی مشخصی را در بر می گیرد لذا اشراف کامل سازمان های بیمه گر بر چنین شرایطی در این خصوص بسیار مهم است. و می بایست بر این اساس قبل از هر گونه اقدامی نقشه راه بر مبنای رشته های مربوط با این حوزه ترسیم شده و ساختار سازمانی خاصی بر اساس نیازسنجی صورت گرفته تعریف شود تا بتواند به گونه ای قدرتمند عمل نماید تا دیگر سازمان مرتبط با بخش ساخت و ساز، از شهرداری تا نظام مهندسی و دیگر بخشها به این زنجیره حیاتی پیوندند. می توان شرایط را به گونه ای مهیا نمود تا علاوه بر به کارگیری نیروهای متخصص فارغ التحصیل و ایجاد فضای کسب و کار مناسب برای نظارت بر ساخت و ساز و تایید هر مرحله از پیشرفت کار، تخصصی سازی و سالم سازی را کشور نهادینه کرده و یا ایجاد یک بازار امن برای سرمایه گذاری، در بلا بردن کیفیت ساخت موثر باشد و با افزایش دادن عمر ساختمان ها در کاهش خسارات ناشی از ساخت غیر اصولی نقش مهمی ایفا نماید.

در این زمان است که در صورت وقوع هر گونه اشکال در ساختمان و با بروز هر نوع خرابی این بیمه گر خواهد بود که در خصوص جبران خسارت مسئول بوده و بهره بردار نیز از زیات خانه ای که خریداری می کند اطمینان خاطر خواهد داشت.

اشتغال پایدار مهندسان در سایه تعامل سازمان نظام مهندسی با قوای سه گانه

گذار نقش سازمان نظام مهندسی ساختمان و مهندسان آن در پیشرفت و آبادانی هر چه بیشتر کشور شده است. مهندس علی فرج زاده ها تاکید کرد: رشد تعامل سازنده و اثر گذار با قوای سه گانه موجب رشد اشتغال پایدار در بین اعضای سازمان نظام مهندسی ساختمان در سراسر کشور گردید.

نایب رئیس اول سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور همچنین با اشاره به حضور مهندسان در دوره چهارم شوراهای اسلامی شهرها گفت: این برای اولین بار است که شاهد خودباوری مهندسان و افزایش اعتماد مردم به سازمان نظام مهندسی ساختمان بودیم که حاصل آن ۵۱ درصد اعضای منتخب در شورای اسلامی شهرها را مهندسان عضو سازمان نظام مهندسی ساختمان تشکیل دادند.

نایب رئیس اول سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور گفت: در دوره پنجم شورای مرکزی تعامل چشمگیری میان سازمان نظام مهندسی ساختمان و قوه مجریه، قوه مقننه و قوه قضاییه اتفاق افتاد که بی سابقه بود.

مهندس علی فرج زاده ها گفت: همکاری با قوه قضاییه در حوزه مهندسان نقشه بردار، همکاری با مجلس شورای اسلامی در اصلاح قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان و کاداستر و همکاری با قوه مجریه در بکارگیری کارشناسان ماده ۲۷ در پروژه های استانی، واگذاری نظارت بر طرح های عمرانی دولتی به مهندسان سازمان نظام مهندسی ساختمان و حضور روئسای استان ها با حق رای در کارگروه های تخصصی استانداری ها ... از مواردی است که موجب رشد و اثر

رویای صعود یا کابوس سقوط

مهندس محمد مصطفوی - عضو شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان و رئیس گروه تخصصی مکانیک

حقی ساکنان یک آپارتمان اعمال می کنند و به سادگی جان آنان را در معرض خطر سقوط و نا امنی هر روزه قرار می دهند. آسانسور به دلیل فنی بودن و تخصصی بودن، محصولی شناخته شده برای همگان نیست و مادام که اوزان بودن ملاک خرید مالکان باشد، افراد سودجو و غیر متخصص به آسانی می توانند تجهیزات غیر استاندارد و خطر ساز را با قیمتی کمتر به مشتری عرضه کنند و نتیجه آن می شود که بعد از حدوث یک رخداد ناگوار، عملاً هیچ نشانی و با مشخصه ای از فروشنده وجود ندارد که بتوان او را تحت پیگرد قانونی قرار داد. بنابراین اولین شرط اساسی در خرید یک آسانسور، عقد قرارداد رسمی با یک تولید کننده و یا عرضه کننده معتبر است که دارای گواهینامه رسمی و مینویست حقوقی معتبر باشد. در هر آسانسوری فقط ۲۵ درصد قطعاتش وارداتی است و مابقی در داخل کشور تولید و مونتاژ می شود و بنابراین جنوه دادن کامل محصول به مارکی خارجی، سوء استفاده از اعتماد مردم به محصولات خارجی و بی اعتبار کردن صنعتگران داخلی است.

اساسی ترین مشکلی که در نصب آسانسورها ملاحظه می شود، استاندارد نبودن چاهک های آسانسور است. طبق قواعد ساخت و ساز مهندسی، عمق چاهک آسانسور باید حدود یک متر و چهل سانتی متر از کف تمام شده ساختمان باشد تا بتوان کابین را روی تجهیزات اصلی آسانسور سوار کرد. اما برخی پیمانکاران و مهندسان به این شاخص توجه نکرده و می بینیم که بی ساختمان، فضای مورد نیاز نصب تجهیزات را اشغال کرده و بنابراین چاهک ای نمی ماند جز آنکه آسانسور را به طبقه اول منتقل کرده و طبقه هم کف را از این خدمات حمل و نقلی محروم سازیم.

در چاهک های آسانسور، سکو های ضربه گیری تعبیه می شوند که با پوشش لاستیک های ارتجاعی از برخورد کابین با کف زمین جلوگیری می کند به ویژه در زمانی که نصاب و یا تعمیر کار در حال کار بر روی تجهیزات کف آسانسور است و چنانچه به هر دلیل کابین رها شده و سقوط کند، تعمیر کار می تواند با پنهان شدن در پشت این سکو ها، از صدمات ضربه در امان بماند. آسانسور ها امکاناتی برای رفاه بیشتر ساکنان یک آپارتمان می باشد. بنابراین چنانچه نگاهی سودجویانه به این وسیله حساس داشته باشیم، زندگی بسیاری از ساکنان یک خانه را در معرض خطر قرار خواهیم داد و بی گمان سودی از این قمار بر روی زندگی دیگران حاصل نشود. خیر و برکتی که تائبانه یک تلسان واقعی است را به همراه نخواهد داشت.

به توجه به توسعه روز افزون صنعت در حوزه های مختلف، این انگاره که می توان تنها برای دستیابی به جایگاه هم تراز یا دیگر نام های برجسته دنیا سرعت را چنانسی کار کرد و از پایه، کیفیت مبنی بر عنوم و فنون را از زنجیره طراحی تا بهره برداری حذف نمود تنها دستاوردی که در پی خواهد داشت، روح نگاه سودجویانه به این بخش مهم و حیاتی در ساختمان است. بخش حساسی که در بردارنده مسئولیت خطیر حفظ جان انسان هایی است که برای استفاده از آن هزینه می پردازند. و به تکنولوژی اعتماد می کنند.

لذت کوچ گیری همواره با انسان همراه بوده است. کوتاه شدن مسافت هایی که طی آن در شرایط عادی انرژی فراوانی می طلبد و با استفاده از تکنولوژی به لذتی فراموش نشدنی تبدیل می گردد. اتفاقی که همه روزه برای دستیابی به طبقات فوقانی ساختمانهای بلند و برج های مرتفع تجربه می شود و این مسئله یا امنیت و آرامش و یا وحشت از سقوط یا مرگ را به اذهان متبادر می سازد اما نمی توان فراموش کرد که از معان تکنولوژی و فناوری رحمتی و آسایشی است که می تواند در صورت عدم استفاده صحیح به تجربه ی نا خوشایندی از گونه های ترس و نگرانی تبدیل شود.

با توسعه تکنولوژی، ساخت و مرتفع شدن هر چه بیشتر ساختمان ها، آسانسور به جزئی اساسی و جدانشدنی ساختمان ها تبدیل شده و هر چه آسمان خراش ها بیشتر اوج می گیرند، فناوری و قدرت آسانسورها هم به همان میزان افزایش می یابد. تا قامت بلند هیچ سازه ای نفس ساکنان آن را به شماره نیندازد و انسان مغلوب دستاوردهای خودش نشود. ایران هم به جمع کشور هایی پیوسته که نصب چنین امکاناتی را برای ساختمان های پنج طبقه به بالا لازم اجرا می داند.

ساختمان هایی که فاقد این امکانات حمل و نقل عمودی باشد، ارزش افزوده خود را به شدت تعلیل خواهد داد و جدا از مشکلاتی که برای مصرف کننده به همراه دارد، از قیمت آن در مبادلات ملکی می کاهد.

با این وصف، میزان آشنایی با چنین بخش مهمی از ساختمان بسیار مهم است و پارامتر های تعریف شده برای تجهیزات تخصصی وابسته به آن، می بایست به دقت مدنظر قرار گیرد. اما آیا امکانات حمل و نقل عمودی نیازمند آشنایی با فرهنگ مصرف ویژه ای است و در فرایند ساخت یک آپارتمان آیا باید نکات خاصی را برای احداث آسانسور مورد توجه قرار داد؟

آسانسور وسیله ای است که با استفاده از یک سیستم کششی توسط کابلهای قوی و وزنه های تعادل و به کمک الکتروموتور های قدرتمند، کابین مسافران را در خط عمودی یا ساختمان جا به جا می کند. با این وصف، این تجهیزات حمل و نقلی نیز مانند هر محصول صنعتی دیگری نیازمند فرهنگ سازی در نحوه ساخت و استفاده از آن است که عدم توجه به آن هم هزینه های مصرف را افزایش می دهد و هم ایمنی ساکنان آپارتمان را تهدید می کند.

در این محصول قیمت نباید عامل تعیین کننده باشد بلکه به دلیل حساسیت آن کیفیت آسانسور، مهمترین و کلیدی ترین پارامتر تلقی می شود و به هر میزان کیفیت تکنولوژی به کار رفته در آسانسور پایین تر باشد از نکان بیشتر، مصرف انرژی بالاتر و سر و صدای آزاردهنده تری برخوردار است. با ابراز نگرانی از برخی تفکرات بساز و بفروش ها که وجود آسانسور را برای ساختمان های مرتفع ضروری نمی دانند و آن را فقط به لحاظ اجبار قانونی در ساختمان تعبیه می کنند و لذا برای کاهش هزینه، از انواع غیر استاندارد و کم کیفیت آن استفاده می کنند، این لجبافی است که این سازندگان در

تبیین راهکارهایی جهت تردد معلولین جسمی - حرکتی در فضاهای شهری

◻ علیرضا ممدانی، کارشناس ارشد عمران - عضو هیات رئیسه سازمان نظام مهندسی ساختمان آذربایجان شرقی

◻ سعیده قبیسی، کارشناس ارشد معماری - عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی آذربایجان

چکیده:

نابسامان بودن فضاهای شهری و عدم انطباق آن با نیازها و خواسته های معلولین جسمی - حرکتی علاوه بر متزوی کردن آنان باعث می شود تا در بلند مدت خسارت های اجتماعی - اقتصادی عظیمی در کشور وارد آید. سازگار ساختن محیط شهر با نیازهای معلولین جسمی - حرکتی در واقع بازگرداندن معلولین به اجتماع زندگی و فعالیت است. با توجه به اینکه امکانات حرکتی و جهت یابی هر فرد درون محیط ساخته شده مستقیماً با کیفیت و کمیت علائم بصری موجود در عناصر تعریف کننده ی فضا و پتانسیل ادراکی بیننده رابطه دارد و لزوم توسعه و تقویت در زمینه مناسب سازی فضاهای شهری و انطباق آن با نیازهای افراد دارای معلولیت - خصوصاً «معلولیت های جسمی و حرکتی» - از مهمترین دغدغه های برنامه ریزان امور شهری است. فراهم آوردن وسایل رفت و آمد مناسب، استقرار امکانات تفریحی مناسب در سطح شهر، تجهیز پل های عابر پیاده و مترو به آسانسور، احداث سطوح شیب دار در فضاهای عمومی و میلمان شهری، تجهیز منازل مسکونی به امکاناتی برای افراد کم توان و به طور کلی توجه هر چه بیشتر به مشکلات معلولان، از جمله مواردی است که مسئولان و طراحان عمران باید آن را در اصول شهرسازی در نظر گیرند. لذا در این راستا ما در این مقاله به بررسی موانع و مشکلات موجود این قشر پرداخته ایم و راهکارهایی را برای مرتفع شدن این مشکلات ارائه نموده ایم.

کلمات کلیدی: علائم بصری، معلولین، فضاهای شهری، مشکلات فیزیکی

۱- مقدمه

بر اساس آمار سازمان بهداشت جهانی (جهانی) در حدود ۱۰ درصد از جمعیت جهان دچار نوعی معلولیت می باشند که رقمی قابل توجه است. در سال های اخیر، در اکثر کشورهای دنیا طراحان فضای شهری و ساختمان های عمومی و آموزشی حسب مورد و به لحاظ نیاز مردم جامعه اقدام به طراحی فضاهایی نموده اند که عملاً استفاده از آنها توسط معلولان بیش از پیش تسهیل شده و موجب گردیده تا فعالیت روزمره این قشر از جامعه در محیط های آموزشی و به طور کلی شهری امکان پذیر گردد. در سال های اخیر طراحی فضاهای قابل دسترس برای همگان دغدغه ی متخصصان بوده است. با وجود علاقه ای که برخی نهادها به «دسترسی» و «قابل زندگی بودن» فضاهای نشان می دهند؛ تاکنون در کشور ما طراحی که نیازهای اکثریت افراد را برآورده نماید جای نرفته است. متأسفانه به مسائلی دسترسی در حین طراحی و انتخاب روش طراحی اندیشیده نمی شود. به همین دلیل جا دارد که روش برخورد مناسب با مسائلی دسترسی ها تبیین گردد. لذا در برخورد کلی به ساختمان های عمومی و منازل دیده می شود که این بناها عمدتاً

برای افراد جوان و چالاک طراحی شده و باری توجهی به مسائلی ناتوانی های جسمی - حرکتی برنامه ریزی و طراحی و اجرا گردیده اند. تا آنجا که ناتوانی در استفاده از ساختمان ها این بخش از جامعه را از مراجعه به آنها باز می دارد و به عنوان یک مساله اجتماعی بروز عینی می یابد. با توجه به اینکه امروزه درصد زیادی از افراد جامعه را معلولین و از کار افتاده ها تشکیل می دهند. در کشور ما بعد از ۸ سال دفاع مقدس و صدمات جبران ناپذیری که در پی داشت تعداد معلولین افزایش یافت. از سوی دیگر افرادی هستند که پا به سن گذاشته و جزه افراد ناتوان به حساب می آیند. اینان نیز قادر به استفاده از فضاهای عمومی و غیره نمی باشند. بنابراین، همه ی افراد و دیگر معلولین به نوعی خدمات خاصی را می طلبند. در اختیار نگذاشتن این خدمات خود دلیل عدم درک و احساس آنها بوده و ندادن حقوق حقه آنان موجب حذف آنها از جامعه می شود.

۲- طرح مسئله

با گذشت زمان و پیشرفت تکنولوژی و اصلاح قوانین اجتماعی، این افراد

(معلولان) یا حضور فعال در سطح جامعه، حقوقی خود را شناخت و آگاهانه آنها را از دولت‌ها مطالبه می‌کنند. البته در برخی از کشورها، به لحاظ ضعیف کردن پله‌های توسعه اجتماعی وضعیت متفاوتی برای افراد کم توان وجود دارد. خدماتی که برای معلولان در این گونه کشورها ارائه می‌شود، شرایط را برای استفاده آنان از امکانات و فرصت‌های اجتماعی هموار می‌سازد. در چنین شرایطی، جامعه از توانایی و خلاقیت این افراد (معلولان) بهره‌مند شده و اجتماع ادامه زندگی را برای معلولان بدون کمک دیگران میسر می‌سازد. بیشتر افرادی که دارای ناتوانی جسمی (معلولیت) هستند، اغلب از بهره‌مندی نسبتاً بالایی برخوردارند. اما نگاه تبعیض‌آمیز اجتماع و عدم ارائه فرصت‌های برابر نسبت به سایر افراد جامعه، بی‌توجهی به جنبه‌های ذهنی، احساسی و توانمندی‌های این گروه، آنان را از اجتماع محروم ساخته و منجر به کناره‌گیری آنان از مردم و بالعکس می‌شود. این امر عیناً عدم بهره‌گیری از این نیرو، موجب بروز تبعیض و بی‌تفاوتی اجتماعی می‌شود. بعد از دفاع مقدس به تعداد معلولین افزوده شد. معلولینی که خود را کاملاً در اتروا احساس می‌کنند، چون امکانات ورزشی و تفریحی و دیگر وسایل روزمره که برای مردم عادی مطرح است کمتر برای معلولین فراهم شده است. طبق تعریف سازمان بهداشت جهانی مناسب ترین کلمه برای افراد معلول واژه آسیب مند است و در مناسب سازی، نگرش صحیح مهم است و خصوصاً معماران، طراحان شهری، مدیران شهری و ... باید به این مهم توجه کنند و بدانند که مثلاً با احداث یک رمپ، مناسب سازی در یک شهر انجام نمی‌شود، بلکه طرح جامع مناسب سازی شهری باید برای یک شهر تعریف شود. راهکار درست برای مناسب سازی محیط فیزیکی این است که افراد آسیب مند با چه مشکلاتی مواجه هستند تا مناسب سازی‌ها متناسب با آن انجام شود و شامل مواردی همچون احداث رمپ مناسب در مکان‌های عمومی، زیری کف سطح عبور، احداث پیاده روهای مسطح، ارتقای مناسب باجه‌های تلفن و عابر بانک ها، سرویس های بهداشتی مناسب برای افراد معلول، شبکه حمل و نقل عمومی مناسب، شیب مناسب برای کلیه معابر، مینمان شهری قابل دسترس و مناسب سازی شده، ساختمان‌های مسکونی مناسب سازی شده و ... می‌شود. یکی از این تقاضاها در این راستا طراحی مبلمان شهری برای معلولین جسمی - حرکتی در کشور می‌باشد. در این راست اولین سوال این است که کدام فضاها را برای معلولین باید طراحی کرد و چگونه؟ ... افراد معلول نیز احتیاجات مشترکی با ما می‌توانند داشته باشند. برای مثال آنان به دکتر می‌روند، پارک می‌روند و در خیابان می‌خواهند جهت خرید به مغازه‌ها سری بزنند یا به ادارات جهت انجام کارهایشان مراجعه کنند و این دقیقاً همان کارهایی است که فرد عادی در طول روز انجام می‌شود. برای این منظور باید دید که چگونه فضاها چه هویتی باید داشته باشند که مورد استفاده معلولین قرار بگیرند.

۲-۱- تعریف

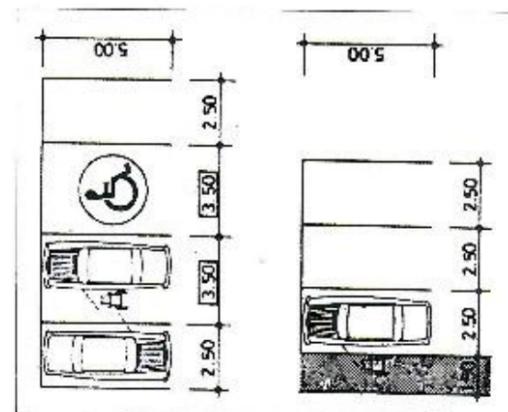
معلولین جسمی - حرکتی به افرادی اطلاق می‌شود که به هر علت دچار ضعف، اختلاف یا عدم توانایی در اندام‌های حرکتی شده و برای حرکت نیاز به استفاده از پایه ای وسایل کمکی یا در حرکت دارای عدم تعادل می‌باشند. یکی از عواملی که موجب دور افتادن توانجویان از عرصه فعالیت‌های اجتماعی می‌شود، تصورات کهنه‌ای مردم نسبت به آنان است. تلقی اشتباهی که اغلب افراد جامعه نسبت به معلولان دارند به این گونه است که آنان را افرادی وابسته و نیازمند می‌دانند. افرادی که در انجام امور شخصی نیازمند کمک دیگران و فاقد توانایی لازم برای انجام فعالیت‌های تمرینش برای خود و اجتماع هستند. به عبارت دقیق‌تر این موضوع حاصل کنش متقابل مابین محدودیت‌های جسمانی با عوامل محدودکننده اجتماعی، محیطی و فرهنگی است. در واقع این

محدودیت‌های محیطی، تبعیضات و تعصبات اجتماعی است که معلولیت را ایجاد می‌کند. نگاه ترحم‌آمیز مردم نسبت به افراد معلول، منجر دور شدن معلولان از اجتماع است. افراد دارای ناتوانی های گوناگون جسمی نباید به وسیله موانع ساخت انسان در محیط زیست از شرکت در زندگی روزمره جامعه محروم گردند. باید توجه داشت افراد ذیل، که درصد قابل توجهی از جامعه را تشکیل می‌دهند، جزء معلولین جسمی - حرکتی می‌باشند:

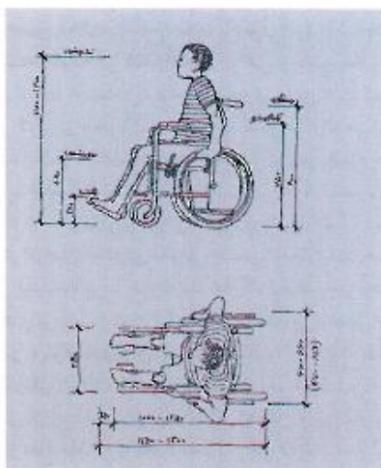
- ۱- معلولین مادرزادی
 - ۲- نونهالان
 - ۳- زنان باردار
 - ۴- افراد مسن و کهنسال
 - ۵- افراد بینا و کم بینا
 - ۶- بیماران خاص
 - ۷- معلولین حوادث مختلف
 - ۸- معلولین جنگ‌ها و بمباران شهرها
- بعد از دفاع مقدس به تعداد معلولین افزوده شد. معلولینی که خود را کاملاً در اتروا احساس می‌کنند، چون امکانات ورزشی و تفریحی و دیگر وسایل روزمره که برای مردم عادی مطرح است کمتر برای معلولین فراهم شده است.

۲-۲- نکاتی کلی در مورد فضاهای مورد استفاده معلولین

- پیاده رو منتهی به ورودی معلولین باید بدون مانع و عارضه باشد.
- سطح پیاده روهای معلولین باید از مصالح غیر لغزان انتخاب شود.
- حداقل عمق فضای مقابل ورودی باید ۱۴۰ سانتی متر
- سایه بان بر روی فضای ورودی به عرض حداقل ۱۴۰ سانتی متر.
- حداقل بازشوهای درب ورودی ۱۶۰ سانتی متر.
- دزهای بین مصالح کف نباید بیش از ۲ سانتی متر باشد.
- حداقل عرض راهرو برای عبور دو صندلی چرخدار از کنار هم ۱۴۰ سانتی متر.
- حداقل عرض مفید در برابر عبور صندلی چرخدار ۸۰ سانتی متر.
- حداقل عرض هر لنگه از درهای دو لنگه ۸۰ سانتی متر.
- حداقل فاصله دو در پی در پی چنانچه هر دو به یک سمت باز شوند ۲ متر و چنانچه هر دو به سمت خارج باز شوند ۱۲۰ سانتی متر.
- حداکثر ارتفاع دستگیره در برای معلولین ۱۰۴ سانتی متر.
- حداکثر ارتفاع آستانه درها ۲۰۵ سانتی متر.
- حداکثر شیب دو طرف در آستانه درها ۸ درصد.
- محل نوات معلولین با علامت بین المندی ویژه نشانه گذاری شود.
- ورود اصنی نوات برای نابینایان نیز قابل تشخیص باشد.
- حداقل عمق بدون مانع در زیر دستشویی ۴۵ سانتی متر.

شکل ۱- پارکینگ معلولین

شکل ۳ ابعاد مناسب برای معلولین

۴ مسائل موجود

۱- کف های خاکی

کف پوش خاکی پیاده روها باعث کندی سرعت حرکت صندلی چرخدار است. اغلب موارد اینگونه سطوح باعث به هم خوردن تعادل چرخ های صندلی چرخدار و سرنگونی فرد معلول می گردد.

۲- تنوع مصالح مصرفی در پوشش کف یک مسیر کوتاه

کف پوش های گوناگون در مسیر پیاده رو به دلیل جنس مختلف از لحاظ لغزندگی، پستی و بلندی و شیارهای روی کف پوش متفاوتند. به همین دلیل سرعت حرکت صندلی چرخدار بر روی این کف پوش ها نیز متفاوت است و امکان واژگونی صندلی چرخ دار وجود دارد.

۳- لغزندگی

بخ زدگی در زمستان باعث لغزندگی کف پیاده رو می گردد. به دلیل کم بودن اصطکاک چرخ های صندلی چرخدار، بخ زدگی کف باعث سرنگون شدن آن خواهد گردید.

۴ وجود شیارهای پهن ناشی از بلوک های بتنی

شیارهای بتنی که از کنار هم قرار دادن بلوک های بتنی به وجود میاید باید فرار گرفتن چرخ صندلی دار درون آنها می شود که در نتیجه موجب به هم خوردن تعادل افراد خواهد گرفت.

۵ پستی بلندی

حرکت در پیاده روهای که دارای پستی و بلندی است، از جانب فرد معلول نیاز به نیروی فراوانی دارد در چنین مسیرهایی احتمال عدم تعادل و سرنگونی فرد معلول نیز بسیار است.

۶- وجود پله در پیاده رو

۷- وجود مصالح ساختمانی و بنایی در پیاده رو

۸- سد معبر باجده های تلفن عمومی، تیرهای چراغ برق، علائم راهنمایی، چراغ راهنمایی و صندوق پست در پیاده رو

۹ دستفروشی در پیاده رو و بستن راه عبور

۱۰ پارک اتومبیل در پیاده رو و بستن راه عبور

۱۱- حرکت موتور سیکلت و دوچرخه از پیاده رو و از بین بردن امنیت عابرین به ویژه معلولین

۱۲- کندن پیاده رو برای توسعه ناسیسات شهری و قطع مسیر حرکت

- ارتفاع لبه پائینی آینه دستشویی معلولان از کف حداکثر ۹۰ سانتی متر.
- در پارکینگ های عمومی خارجی باید یک پارکینگ به نسبت هر ۵۰ ماشین با کمتر از آن بای معلولان در نظر گرفت و دارای ابعاد ۳۲۰×۵۰۰ سانتی متر بوده و دارای مشخصات زیر باشد.
- تابنوی ویژه پارکینگ معلولان در مقابل محل اتومبیل
- نشانه گذاری افقی صندلی چرخدار بر روی کفپوش حفاظتی
- میله هل و تابلوهای پایه ای منحرف و زنجیره های مستند حفاظتی
- نوار رنگی برای خط کشی و جدول گذاری محل پارکینگ

۳ ۲ بررسی تعدادی از مبلمان و تجهیزات شهری

پیاده روها- تلفن عمومی صندوق های پستی- توقفگاه

۲-۳-۱- پیاده رو

پیاده رو مهمترین شبکه ی دسترسی شهری است. این شبکه از دیدگاه سهولت در حرکت، نقاط مکث و نقاط دید و گریز، کاملاً بی مانع باشد.

۲-۳-۲- رمپ

شیب استاندارد رمپ اتصال پیاده روها با خیابان و سایر مکانها پنج تا هفت درصد است اما این استاندارد در رمپ و رومپها رعایت نشده و اکثر آنها شیب ۲۰ تا ۱۵ درصدی دارند و عبور و مرور معلولان و جانبازان را دچار مشکل می کنند. حداکثر شیب رمپ جدولهایی با طول کمتر از ۱ متر، ۱۵ در صد است و رمپ جدولهای با بیش از یک متر طول تابع مقررات سطوح شیبدار خواهند بود. در رمپ جدولهایی که دارای بریدگی در دو طرف هستند حداکثر شیب بریدگیها باید ده درصد باشد.

شکل ۲- رمپ معلولین

• رمپ جدول نباید در مسیر حرکت و توقف اتومبیل پیشروی داشته باشد.

• حداقل عرض رمپ جدول به استثنای بریدگیهای کناری آن ۹۰ سانتی متر باشد.

• در صورتی که رمپ جدول به صورت قطری و یا گوشه ای در محل نقاطعبور قرار گیرد، باید دارای فضای آزاد ۱۲۰ سانتی متر در داخل خط کشی عابر پیاده باشد.

• در صورتی که رمپ جدولها در امتداد خط کشی عابر پیاده قرار داشته باشند، باید حداقل ۱۲۰ سانتی متر فضای آزاد در داخل خط کشی عابر پیاده قرار بگیرد.

• در صورتی که رمپ جدولهای قطری دارای بریدگی کناری باشد، این بریدگیها باید ۶۰ سانتی متر و به صورت خطر مستقیم، در هر دو طرف جدول در داخل خط کشی عابر پیاده قرار داشته باشند.

• در طرفین عرضی بل ارتباطی بین پیاده رو و سواره رو تعبیه میله و دستگرد ضروری است.

جدول ۱- نکاتی در مورد رمپ معلولین

حداکثر طول کلی مسیر در مجموع	حداکثر طول یک مسیر مستقیم بدون پاگرد	حداکثر ارتفاع یک مسیر مستقیم بدون پاگرد	شیب رمپ
۶۱	۶۱	۷/۵	۱/۸
۲۴۴	۲۴۴	۲۳	۱/۱۰
۱۸۳	۹۴	۷/۶	۱/۱۲
۱۹	۱۲/۲	۷/۶	۱/۱۶
-	۱۵/۲	۷/۶	۱/۲۰

۱۳- وجود گیاهانی با شاخه های پهن و خاردار در اطراف پیاده رو

و ایجاد سد معبر

۱۴- وجود درختانی با میوه های لغزنده در پیاده رو

۱۵- عرض کم پیاده رو

۱۶- شیب طولی و عرضی نامناسب

۱۷- پلهای ارتباطی بین پیاده رو و خیابان

پل های نصب شده بر روی جوی ها و آبروها، ارتباط دهنده دو مسیر پیاده و سواره هستند. تداخل سرعت های مختلف حرکت عابرین پیاده و وسایل نقلیه به وسیله این پلهای انجام می گیرد. بنابراین، پل های مورد بحث باید دارای خصوصیتی باشند که در عین فراهم آوردن گذاری راحت، خطر برای عابرین را نیز به حداقل برسانند، همچنین نباید هیچ مانعی که راه عبور را سد نماید بر روی پل ارتباطی قرار بگیرد.

۲-۵- معضلات موجود در مسیرهای حرکتی

۱- مشخص نبودن محل خط کشی در کف خیابان

۲- پیوستگی به پیاده رو با جدول

۳- نبودن چراغ راهنما در محل خط کشی عابرین پیاده

۴- نرده یا زنجیر بین پیاده رو و خیابان در محل خط کشی عابر پیاده

۵- عرض کم محل عبور عابر پیاده

۲-۶- تلفن عمومی

تلفن عمومی یکی از وسایل ارتباطی شهری است که از رفت و آمدهای اضافی جلوگیری می کند، و برای معلولین به دلیل عدم امکانات حرکتی همانند افراد عادی، بیشتر مورد استفاده قرار می گیرد، پس باید پاسخگوی شرایط خاص آنان باشد.

۱- بالا بودن کف باجه تلفن عمومی نسبت به پیاده رو

۲- عرض کم در باجه تلفن عمومی

۳- نبودن فضای کافی در داخل باجه تلفن عمومی برای ورود و مانور صندلی چرخ دار

۴- نصب دستگاه تلفن در ارتفاع زیاد نسبت به کف باجه

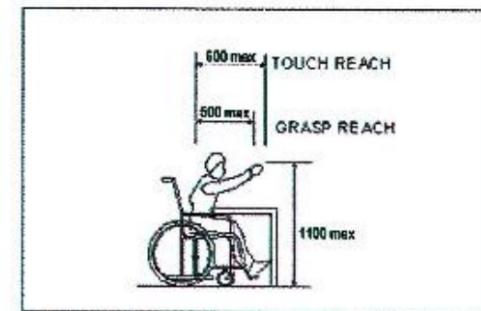

Figure 0-6: Forward reach over obstruction

شکل ۴ فضای مورد نیاز برای حرکت معلولین

۲-۷- صندوق پست

صندوق پست برای معلولینی که به تنهایی زندگی می کنند، یک مرکز ارتباطی مهم با خارج از محیط خانه است. صندوق پست باید به راحتی و با ارتفاع مناسب در دسترس باشد.

مورد کمی در مورد تلفن های عمومی و صندوق های پستی:

۱- در محلی که تعدادی تلفن عمومی تعبیه گردیده است، باید حداقل یک تلفن عمومی قابل دسترس برای اشخاص استفاده کننده از صندلی چرخدار اختصاص داده شود.

۲- قابل دسترس بودن صندوق پست و فضای آزاد جلو تلفن عمومی باید به صورت هم سطح یا با شیب مناسب برای افراد معلول صورت گیرد.

۳- پیش بینی فضای آزاد و مسطح به ابعاد حداقل ۷۵×۱۲۰ سانتیمتر در جلوی تلفن عمومی الزامی است.

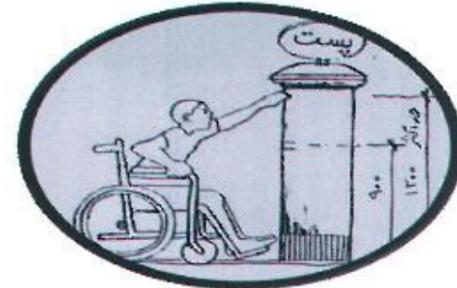
۴- حداقل ابعاد باجه تلفن ۴۰×۱۱۰ سانتیمتر باشد.

۵- حداقل عرض در باجه تلفن عمومی ۸۰ سانتیمتر و بدون آستانه باشد.

۶- حداکثر ارتفاع محل شکاف برای وارد کردن سکه و یا کارت، صفحه شماره گیر تلفن و گوشی تلفن باید ۱۰۰ سانتیمتر از کف باشد.

۷- پیش بینی پیشخوان در ارتفاع ۸۰ سانتیمتر و به عمق حداقل ۲۰ سانتیمتر جهت استفاده ی افراد معلول در فضای تلفن عمومی ضروری است.

۸- حداکثر ارتفاع شکاف صندوق پست ۱۰۰ سانتیمتر از کف باشد.

شکل ۵- ارتفاع مناسب برای استفاده صندوق پستی معلولین

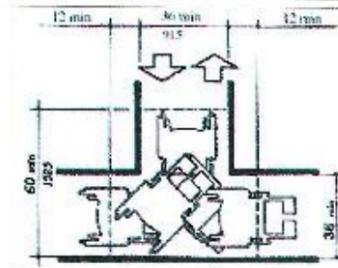
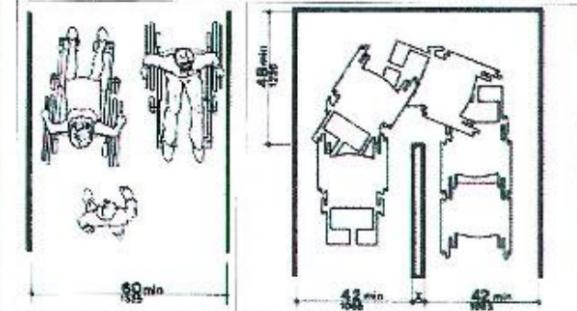
۲-۸- توقفگاه

نقطه پایان حرکت سواره رو و ورود او به مسیر پیاده است. از این جهت، پیش بینی تسهیلات برای معلولین، به خصوص انهایی که با صندلی چرخ در حرکت می کنند، به دلیل اینکه افراد معلول در هنگام سوار شدن به اتومبیل با پینده شدن از آن همانند افراد سالم سرعت حرکت ندارند باید با دقت بیشتری تعبیه شوند.

۱- کمبود توقفگاههای عمومی در سطح شهر

۲- وجود جدول و پله بین محل توقف اتومبیل و پیاده رو

۳- وجود جوی آب بین محل توقف اتومبیل و پیاده رو و نبود پل ارتباطی

شکل ۶- فضای گردشی مناسب برای معلولین

۳- ارائه ی راهکار برای استفاده ی معلولین

- تسطیح و کوبیدن پیاده روهای خاکی و قابل استفاده کردن آنها از لحاظ مقاومت به صورت موقت
- جلوگیری از اختلاف پوشش های کف در یک مسیر کوتاه و هماهنگ کردن کف پوش ها برای ممانعت از خطر لغزندگی و سرنگونی افراد
- پیاده رو باید دارای سطحی غیر لغزنده و سخت باشد
- بند کشی دقیق کف های بتنی
- پر کردن حفره ها و پستی و بلندی هایی که باعث سرنگونی افراد روی صندلی چرخ دار می شود
- تبدیل پله های موجود در پیاده روها به رامپ یا پله هایی با ارتفاع کم
- برداشتن مصالح ساختمانی اماکن در حال ساخت از کف پیاده روها
- جابه جایی باجه های تلفن عمومی، تیرهای چراغ برق، علائم راهنمایی، چراغ راهنمایی و صندوق های پست در پیاده روهایی که ایجاد سد معبر می کنند.
- جلوگیری از دست فروشی در پیاده رو و اجرای دقیق قانون در این مورد
- جلوگیری از پارک اتومبیل ها در پیاده رو و اجرای قانون در این مورد
- جلوگیری از حرکت موتور سیکلت و دوچرخه در پیاده رو و اجرای قانون درباره آنها
- قرار دادن پل های فلزی برای عبور از کاتال های حفر شده برای توسعه تأسیسات شهری
- هرس و کم کردن شاخ و برگ گیاهانی که در اطراف پیاده رو سد معبر کرده اند
- جابه جایی یا قطع درختانی که باعث لغزندگی پیاده رو می شوند
- تعریض پیاده روهای خیلی باریک با حذف باغچه های کنار آن و یا با افزودن مقداری از عرض سواره رو به پیاده رو امکان پذیر است
- رعایت استانداردهای لازم در مورد شیب طولی و عرضی
- نصب و یا ساخت پل های ارتباطی در محل های مورد لزوم
- پر کردن درز بین بلوک های بتنی که به عنوان پل مورد استفاده قرار

می گیرند

- تبدیل نسبی پل های فلزی به پل های بتنی یا آسفالت
- ایجاد شیارهای متقاطع بر روی پل های بتنی برای جلوگیری از یخ زدگی آب در روی پل
- شبکه معابر می بایست دارای زه کشی مناسب جهت جلوگیری از تجمع آب باشند
- جلوگیری از توقف اتومبیل ها در مقابل پل ارتباطی و اجرای قانون در این مورد
- نصب و یا ساخت پل های ارتباطی در محل عبور عابر پیاده
- قرار دادن تعدادی میله فلزی در بین آنها برای از بین بردن فواصل زیاد بین نرده ها
- تعمیر پل های (فلزی و غیر فلزی) شکسته و یا فرسوده
- از بین بردن اختلاف سطح بین پل و خیابان به وسیله رامپ ارتباطی
- جلوگیری از فرار گرفتن رامپ ارتباطی در خیابان
- تعریض پل های باریک
- رعایت شیب استاندارد پل
- مشخص نمودن محل خط کشی عابر پیاده در کف خیابان
- برداشتن جدول های بین پیاده رو و خیابان در محل خط کشی عابر پیاده
- قرار دادن چراغ راهنما در محل خط کشی عابرین پیاده
- برداشتن نرده یا زنجیری که راه عبور از پیاده رو به خیابان را در محل خط کشی عابر پیاده سد می کند
- تعریض خط کشی عابر پیاده در محل های مورد لزوم
- افزایش تعداد توقفگاه های عمومی تا حد لازم در سطح شهر
- از بین بردن جدول و پله بین پیاده رو و توقفگاه با ایجاد رامپ که دارای شیب و عرض مناسب است
- نصب پل های فلزی برای ایجاد ارتباط موقت بین پیاده رو و پارکینگ در زمانی که جوی آب، مانع دسترسی به پیاده رو است
- رعایت ابعاد استاندارد طولی، عرضی، ارتفاعی تلفن عمومی

۴- نتیجه گیری:

سایانه تعداد زیادی از مردم جهان بنا به علل گوناگون مانند تصادفات، بلایای طبیعی، حوادث کار و جنگ دچار اختلالات و ناتوانی‌های جسمانی می‌شوند. این افراد که دارای حقوق مساوی با سایر افراد جامعه‌اند، خواهان برخورداری از مزایای اجتماعی خود هستند. ولی متأسفانه اغلب آنان در مواجهه با موانع بسیاری که جوامع برای آنان ایجاد کرده، از فعالیت در زندگی روزمره باز مانده و دچار آتروا و در نتیجه بروز مشکلات روانی بسیاری می‌شوند. لذا باید در دستور کار شهرداری‌ها و مهندسان این نکته لحاظ شود که ساختمان‌ها (اماکن عمومی و فضاهای مسکونی) به نوعی طراحی شوند که همه افراد جامعه، چه سالم و چه پیر و چه آنان که ناتوانی جسمی - حرکتی دارند، بتوانند به راحتی از امکانات رفاهی برخوردار باشند همچون افراد سالم جامعه بتوانند بدون کمک دیگران کارهای روزانه خود را انجام دهند. چرا که گروهی از این معلولان کسانی هستند که جامعه مدیون فداکاری آنهاست و بی تردید هرگاه جامعه در پی آن نباشد که آنان را در همه سطوح فعالیت شرکت دهد برای آنان باز خاطری خواهد بود. با این دیدگاه فضاهای شهری باید به گونه‌ای طراحی شوند که معما و مفهوم یک شهر خود را هم برای شهروندان عادی و به خصوص برای شهروندان آسیب پذیر تداعی نماید.

معلولیت به عنوان یک واقعیت اجتناب ناپذیر پدیده‌ای است که علاوه بر جنبه‌های پزشکی آن باید به رویکرد اجتماعی آن نیز توجه داشت؛ چرا که ۱۰ درصد از جمعیت هر کشور را توانجویان تشکیل می‌دهند. در بسیاری از کشورها که از لحاظ علمی و بهداشتی و اعتلای سطح زندگی پیشرفته محسوب می‌شوند، اقدامات موثری برای مشارکت اجتماعی معلولان در سطح جامعه انجام شده است. برای ایجاد امکان مشارکت توانجویان در جامعه، علاوه بر فرهنگ‌سازی در سطح کلان، می‌بایست مناسب‌سازی امکان عمومی نیز در دستور کار قرار گیرد در حال حاضر معابر و فضاهای شهری به‌عنوان ابتدایی‌ترین و در عین حال حیاتی‌ترین نیاز این قشر از جامعه برای عبور و مرور آنان به تنها مناسب نیست بلکه در مواردی ممکن است سلامشان را به

خطر تدارد. یکی از این شهرها تبریز است و همین مسئله موجب شد: تا طی سال‌های اخیر اقدامات جدی‌تری در این خصوص صورت گیرد.

منابع و مآخذ

- [۱] تومه، آریل، (سال پنجم، بهار و تابستان ۱۳۷۴) مناسب‌سازی محیط شهری معلولین. مجله صفا، شماره ۱۷ و ۱۸، ص ۷۵-۶۰.
- [۲] حبیبی، سیدمحسن، (سال یازدهم پاییز و زمستان ۱۳۸۰). فضای شهری: برخوردی نظریه‌ای. مجله صفا، شماره ۳۳، ص ۲۷-۵.
- [۳] مورتنسن، رابرت جیمز، (۱۳۷۰). معماری برای معلولان. چاپ اول، ترجمه حبیب فرح، فیاض واما، تهران، مرکز نشر دانشگاهی.
- [۴] قائم، گیسو، حبیبی، سیدمحسن، (۱۳۶۷). فضای شهری و معلولین. چاپ اول، تهران: وزارت مسکن و شهرسازی (مرکزی تحقیقات ساختمان و مسکن). انتشارات مرکز.
- [۵] گرامی، منوچهر، (۱۳۷۴). معماری، فضا و معلولین. شماره ۱، نامه بهزیستی، دوره جدید (نقل از ویژه نامه هفته بهزیستی معلولین جسمی و حرکتی).
- [۶] مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، (۱۳۶۸). ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای معلولین جسمی - حرکتی.
- [۷] مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، (۱۳۶۸). ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای افراد معلول جسمی - حرکتی. ویرایش ۲.
- [۸] موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، (آذر ۱۳۶۷). استاندارد ایران ۲۹۴۸، آیین کاربرد اصول طراحی فضا برای معلولین جسمی حرکتی.
- [۹] میرهادی، رسول، (۱۳۶۹). نمونه‌هایی مستند از مناسب‌سازی محیط شهری برای معلولین. چاپ اول، تهران، وزارت مسکن و شهرسازی.
- [۱۰] نواب، منوچهر، (۱۳۶۹). اهمیت شهرسازی و مسکن مناسب در توانبخشی، مجموعه مقالات نوزدهمین کنگره پزشکی ایران.
- [۱۱] نودهی، مقدم، اسون، (۱۳۷۲). مبانی توانبخشی، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.
- [۱۲] Lars, Augutsson, (۱۹۹۱), access to the USA-Recent Disability legislation. the Swedish Handicap Institute Sweden.
- [۱۳] Treasury board Manual to Ensure Barrier-free Access. Treasury board Canada. Chapter ۶-۱.
- [۱۴] Uniform Federal Accessibility Standards U.S.A., (۱۹۸۸). General services administration Department of defence department of housing and urban development.

دبی؛ شهرسازی بی هویت با حال و هوای سرمایه‌داری غرب

اشاره:

دبی تا قبل از سال ۱۸۳۳ میلادی دهکده‌ای از توابع مشایخ ابوظبی بود. در سال ۱۸۳۳ شیخ مکتوم بن بطی آل مکتوم به همراه ۸۰۰ نفر از خویشاوندان و وابستگان و همراهان خود، از امارت ابوظبی به این دهکده کوچ کردند و از آن تاریخ دوران حکمرانی قبیله آل مکتوم و تأسیس شیخ‌نشین دبی آغاز شد. پیش از این تاریخ، دبی یک روستای کوچک پیش نبود و هیچ امتیازی نسبت به سایر روستاهای اطراف خود نداشت. احمد محمد عبید شاعر و محقق عرب می‌گوید که ریشه کلمه دبی، «دبا» است و منظور از دبا نوعی «ملخ» بوده است. در حال حاضر، دبی پایتخت تجارتی امارات به شمار می‌آید. این شهر در کنار شهر دیره، بنادر مهمی برای تولید کنندگان غربی محسوب می‌شود. این شهر، اهمیتش را به عنوان یک مسیر تجاری در دهه ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ به دست آورد. شهر دبی تجارت آزاد طلا دارد و بندر «جبل علی» در دهه ۱۹۷۰ ساخته شده و بزرگ‌ترین بندر دست‌ساز بشر در جهان است. اما دبی به صورت فزاینده‌ای در حال پیشرفت به عنوان مرکزی برای صنایع خدماتی از قبیل فناوری اطلاعات و سرمایه‌گذاری می‌باشد.

نمایی از شهر دویی؛ نکته قابل توجه در خصوص این شهر نوریستی، وجه قالب سرمایه‌داری و استثمار مدرن توسط کشورهای غربی می‌باشد. در حال حاضر این شهر عربی به آزمایشگاهی برای پیمانکاران اروپایی و آمریکایی و معماران غربی بدل شده است.

بازدید شیخ محمد بن راشد آل مکتوم از ماکت پروژه فالکن سیتی دویی لندن

ساخت و ساز در دبی خیلی سریع‌تر از کشورهای غربی پیش می‌رود و علت این است که نیروی کار ارزانی از آسیا در اختیار گرفته‌است. یکی از مهم‌ترین علل پیشرفت در ساخت و ساز این است که دبی در حال متوجع ساختن اقتصادش است. در واقع دبی نمی‌خواهد به درآمد نفت که تصور می‌شود تا سال ۲۰۱۵ تمام شود، تکیه کند. از جمله اقداماتی که دبی را برجسته کرده، ساخت بلندترین برج جهان با ارتفاع ۸۲۸ متر و ساخت جزایر مصنوعی می‌باشد.

برج العرب برای مدتی نماد دویی بود و هنوز می‌تواند اثر آن را در پلاک‌های قدیم امارت دویی دید. اما پس از مدتی دویی نماد خود را از برج العرب تغییر داد. تعداد بسیاری معتقد هستند این تغییر به دلیل شکل برج العرب است، زیرا در صورتی که برج العرب را از پشت نگاه کنید. آن را شبیه یک صلیب می‌بینید.

در حال حاضر، گردشگری یکی از استراتژی‌های مهم امیرنشین دبی برای سرزبری دلار به امارات متحده می‌باشد. گردشگری دبی بیشتر بر خرید است اگر چه جذابیت‌های مدرن و تاریخی نیز دارد. در سال ۲۰۰۷ میلادی شهر دبی هشتمین شهر پر بازدید جهان بود. انتظار می‌رود که در سال ۲۰۱۵ میلادی، ۱۵ میلیون گردشگر به دبی سفر کند. دبی همچنین به پایتخت خرید خاورمیانه مشهور است و به تنهایی بیش از ۷۰ مرکز خرید بزرگ را در خود جای داده‌است.

در سال ۱۳۸۸، ریزش اصلی‌ترین طبقه برج خلیفه که بلندترین برج جهان لقب گرفته بود فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاری را حیرت‌زده کرد. طبقه چشم‌انداز برج خلیفه دویی اصلی‌ترین طبقه رصد شهر برای جذب گردشگران و سرمایه‌گذاران از سراسر دنیا محسوب می‌شد که تنها پس از ۳۵ روز از مراسم افتتاح برج فروریخت.

اما نکته قابل توجه در خصوص این شهر توریستی، وجه قالب سرمایه داری و استثمار مدرن توسط کشورهای غربی می‌باشد. در حال حاضر این شهر عربی به آزمایشگاهی برای پیمانکاران اروپایی و آمریکایی و معماران غربی بدل شده است. این گروه با طرح‌های بلندپروازانه خود

که هیچ تناسبی با نیازهای اساسی شهر در حوزه ساخت و ساز و محیط زیست ندارد، تنها به افزودن طبقات و رویاهای کودکانه شیوخ غرب پاسخ می‌دهد. در حقیقت نظام سرمایه داری غرب، با کنار هم قرار دادن دلارهای نفتی و اعمال و آرزوهای این شیوخ به چنین پاسخی برای اهداف خود رسیده است و سرمایه موجود به سمت سودجویی نامحدود و نامشروط در حرکت است و چیزی آن را محدود نمی‌کند و این همان ویژگی بارز نظام سرمایه داری است، یک رابطه استثمار و ابزاری، نسبت به طبیعت و انسان‌ها.

جزایر مصنوعی امارات؛ نواقص فنی و خطاهای فاحش اجرایی که شاید تنها پس از صرف هزینه‌های میلیاردی خودنمایی کرد.

دویی که در سالهای ابتدایی قرن بیستم و یکم با افزایش گسترده پروژه‌های ساختمانی خود توانسته بود توجه جهان را به خود جلب کند، با آغاز بحران اقتصادی جهانگیر در سالهای ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸ میلادی، دچار سقوط شدیدی در بازار ساخت و ساز شد. در سال‌های رونق و رشد ساخت، به ویژه در سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۶، دویی شاهد پدیده‌های سبک‌های گوناگون معماری در ساختمان‌های خود بود که بیشترشان، تعبیر مدرن از معماری اسلامی را بدک می‌کشیدند. مهم‌ترین دلیل این روند که در کشورهای غربی و به ویژه دویی پیگیری می‌شد، حضور دفاتر برتر معماری و مهندسی دنیا در این بازار رو به رشد و رونق بود. در همین دوران، دویی همچنین توانست رکوردهایی از بزرگ‌ترین‌ها و بلندترین‌های دنیا را هم از آن خود کند. از جمله اینها می‌شود به بلندترین ساختمان دنیا، برج خلیفه با ارتفاع ۸۲۸ متر و بزرگ‌ترین مرکز خرید از لحاظ مساحت کلی، (دویی مال با مساحت یک میلیون و ۱۲۴ هزار متر مربع) بزرگ‌ترین آب‌نمای دنیا، (دویی فانتین) به طول ۳۷۵ متر و پرتاب ۱۵۰ متر و بزرگ‌ترین هتل ساخته شده دنیا، (برج رز و ریحان) با ۳۳۳ متر اشاره کرد.

تعبیر دیگری از دویی که بسیار از آن سخن گفته می‌شود، تصنیف بودن شهر است که هرگز به یک شهر واقعی با هویت واحد نمی‌ماند.

تا حدی به کم رنگ بودن نگاه فرهنگی به معماری و استفاده ابزاری از آن، برای افزایش سرمایه های متمرکز در بخش ساختمان مربوط می شود. استفاده افراطی از شبیه که محل اعراب اقلیمی هم ندارد، مزیت بر عنت است. شهر پر است از آیکون های منفرد و مغشوش.

واقعیت این است که کشورهای مستعمره (استعمار مدرن) هیچگاه پایگاه تمدنی مشخصی ندارند و همواره به یاری استعمارگران که همچنان مابین نیستند هویت مستقلی به این سرزمین ها بدهند و بسیار می کوشند که مهر بردگی را همچنان بر پیشانی آنها نگاه دارند به سازه های با تکنولوژی های پیشتر و بناهایی با پسوند بلندترین می نازند؛ صفتی که بسیار زودتر از تصور، مندرس و ناکارآمد می شود چرا که آنچه در گذشته است و افتخار آن به قدمتش است در پس است و متغیر نمی شود ولی آنچه در پیش است و به پیشرو بودن منتخراست به سادگی با پیشرفت تکنولوژی عقب خواهد ماند و از مرکز توجه دور خواهد شد.

تعبیر دیگری از دویی که بسیار از آن سخن گفته می شود، تصنیعی بودن شهر است که هرگز به یک شهر واقعی با هویت واحد نمی ماند. این تعبیر تا حدی به کم رنگ بودن نگاه فرهنگی به معماری و استفاده ابزاری از آن، برای افزایش سرمایه های متمرکز در بخش ساختمان مربوط می شود.

به همین دلیل کشورهای نوظهوری مانند امارات متحده عربی که برای هویت سازی به چنین رویکردی چنگ انداخته اند همچنان سرگردان و بی هویت باقی خواهند ماند. یک روز به فکر جعل هویت می افتند و بادگیر ایرانی را به نام خود می کنند. روزی دیگر، خرسند می شوند که انگلیس برایشان برج دویی را ساخته است و آن را نماد می کنند اما از آنجا که با پیشرفت سریع تکنولوژی آن به سرعت از نظرها می افتد برج خلیفه (انتقادهای بسیاری در رابطه با میزان اتلاف انرژی متوجه پروژه های دویی از جمله مهم ترین آن «برج خلیفه» است) نماد خود معرفی می کنند، وقتی کویت برجی بلندتر می سازد از آن هم سرخورده می شوند و جزایر مصنوعی جهان را پیش می کشند و خلاصه چنان دچار تغییر می شوند که به جای نماد سازی و هویت سازی همچون یک شهر بازی مضحک به عنوان تجربه ای بی بنیان و سرگردان در چشم جهانیان معرفی می شوند اما آنان که خود را سرفراز از پایه گذاری تمدن در جهان می دانند محکم و استوار بر عرش نشسته اند و همچنان که زمان می گذرد بر پایداری و اعتبار ایشان افزوده می شود.

طبق آمار بدست آمده اکثریت جمعیت شهر دویی را ساکنان غیر محلی شکل می دهند که عدم توجه به فضاهای شهری، تأثیر سو و مستقیم بر زندگی و روحیه اجتماعی آنان گذاشته است و می توان آن را یک مفردگی اجتماعی نامید. این موضوع، نشانگر خلاء احساس تعلق ساکنان چند ملیتی آن، به شهر است. در دبی و سایر شهرهای امارات متحده عربی علاقه مغرطی به ماشین های آخرین مدل وجود دارد. اما دبی روزهای سختی را می گذراند. هنگامی که دبی کانون اقتصاد نفت و

هدف اصلی جلب توجه جهانی برای جذب بیشتر گردشگران و نیز سرمایه های بین المللی به میزان زیادی موفقیت آمیز بود. هر چند سرعت رشد دویی و دستاوردهای آن، می تواند به لحاظ کمی تحسین برانگیز باشد اما از نظر کیفی بسیار مورد انتقاد قرار گرفته است. شتاب بیش از حد در انجام پروژه های دویی، همواره مطالعات اولیه بررسی های بنیادین را فدا کرده است. در سال ۱۳۸۸، ریزش اصلی ترین طبقه برج خلیفه که بلندترین برج جهان لقب گرفته بود فعالان اقتصادی و سرمایه گذاری را حیرت زده کرد.

طبقه چشم انداز برج خلیفه دویی اصلی ترین طبقه رصد شهر برای جنب گردشگران و سرمایه گذاران از سراسر دنیا محسوب می شد که تنها پس از ۳۵ روز از مراسم افتتاح برج فروریخت. این برج که ۸۲۸ متر ارتفاع و ۱۶۰ طبقه دارد، بلندترین آسمانخراش دنیا شناخته شد و ترسیم کننده برترین مکان برای جنب سرمایه گذاران و گردشگران از سراسر جهان و نیز مهم ترین مکان درآمدزایی برای دویی محسوب می شد. اما این واقعه، تمامی برنامه ریزی های کوتاه و بلندمدت جلب سرمایه برای دویی را پیرامون این برج درآمد ساز ساقط کرده است. به همین دلیل دستاوردهای دویی که از نظر اندازه ای کمی کز فرمایان را راضی و توجه رکوردداران را جلب می کند، عمدتاً دارای کیفیت شایسته ای نیست.

سرقت آشکار میراث ایرانی با نصب پرچم امارات درونمایی از تندیس بادگیر ایرانی در کشور امارات

در این تنوع ملان آور، شهر تبدیل به نمایشگاهی از ساختمان شده است که هیچ خط مشی مشخصی را دنبال نمی کند. دویی به تعبیری تبدیل به زمین مشترک کارفرمایان و معماران شده است. قانون بازی را صد البته کارفرمایان پایه ریزی می کنند که لزوماً دارای شایستگی و صداقت نیستند. اکثر کارفرمایان با تفکراتی ساده انگارانه، خریدار حجم ها و نمادهای عجیب و غریبی می شوند و با نام های اغوا کننده ای همچون برج های «رقصان» و «گردان» همچنان به جنب توجه جهانی می پردازند و عده ای نیز این گونه پروژه های پرخطر و عجیب را به نام «سبک دویی» می شناسند.

تعبیر دیگری از دویی که بسیار از آن سخن گفته می شود، تصنیعی بودن شهر است که هرگز به یک شهر واقعی با هویت واحد نمی ماند. این تعبیر

همانم که شما می‌خواهید و از خودم هیچ هویت تأیید ندارم. اگر هویت انسان در دوره مدرن، سیال نباشد، نمی‌توان در او مرتب احساس نیاز به وجود آورده.

مرکز بازار شکوفای املاک بود، خارجی‌ها به خصوص بریتانیایی‌ها در این بازار داغ سرمایه‌گذاری کردند. خارجی‌های تازه تروتمند شده در این دوران آخرین ماشین‌های اسپرت ایتالیایی و آلمانی را برای تکمیل کردن سبک زندگی میلیونی‌شان خریدند و بعد بحران اقتصاد جهانی رخ داد و حباب ثروت همه این افراد ترکید.

شمار زیادی از زیباترین ماشین‌های ساخته‌شده تا به حال از هنگام سقوط مالی دبی در هر سال بوسیله افراد خارجی و محلی به حال خود رها شده‌اند چرا که آنها در مواجهه با بدهی‌های کم‌شکن گریخته‌اند. صاحبان هر انسان این ماشین‌ها که توان پرداخت بدهی‌های سنگین‌شان را ندارند و با حداکثر سرعت خود را به فرودگاه می‌رسانند، ماشین‌های‌شان را در پارکینگ فرودگاه رها می‌کنند و با پرواز بعدی از دبی خارج می‌شوند و هرگز باز نمی‌گردند. و این‌ها تنها بخشی از مصائب بی‌هویتی در این شهر شیخ نشین می‌باشد.

سخن پابانی اینکه، در تمدن‌های کهن، اغلب انسان‌ها به سنت‌های حکیمانه‌ای که ریشه‌های قدسی داشت، ارزش بسیاری قائل بودند. ولیکن نظام سرمایه‌داری، دائماً با گذشته دور و نزدیک افراد در ستیز است و نقد به گذشته را به عنوان یک ضد ارزش معرفی و شخصیت او را به یک عنصر بازاری بدل می‌کند. «اریک فروم» فیلسوف یهودی (آمریکایی و آلمانی تبار و از روانشناسان مدافع تفکرات اومانیت) هر چند خودش مدافع سرمایه‌داری است، اما در کتاب «داشتن یا بودن» می‌نویسد: «انسان مدرن، شخصیتی بازاری است، به این معنا که من

حرکت جهادی لازمه حماسه اقتصادی

دکتر غلامعلی طهماسبی - سرپرست معاونت هماهنگی استان ها، امور حقوقی و مجلس سازمان نظام مهندسی ساختمان

ماندگار خواهد شد.

حضرت آیت الله خمینه ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در پیام نوروزی اسفند، با اشاره به حرکت روبه جلوی ملت ایران در سال گذشته به ویژه در مواجهه ی اقتصادی و سیاسی با جهان استکبار، چشم انداز سال ۹۲ را «میدان تازه و همراه با پیشرفت و تحرک و ورزشدگی و حضور جهادی ملت ایران در عرصه های سیاسی و اقتصادی» دانستند و تاکید کردند: «با این نگاه، سال ۹۲ را «سال حماسه ی سیاسی و حماسه ی اقتصادی» نامگذاری می کنیم.»

رهبر معظم انقلاب در پیام نوروزی خود خطاب به ملت ایران، سال ۹۲ را سال «حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی» نام گذاری کردند؛ این امر نشان دهنده اهمیت اقتصاد در کنار سیاست در تفکر رهبر انقلاب است و ایشان با اذعان به سختی های اقتصادی که در سال ۹۱ بر ملت ایران بار شد، با این نام گذاری درجه اهمیت اقتصاد را در برهه حساس کنونی یادآور شدند. هرچند سال های قبل نیز محور شعارهای رهبر معظم انقلاب اقتصاد بود، این سال با عنوان سال «حماسه اقتصادی» (در شعار ایشان تجلی میابد، اما شعار اسان تا حد زیادی متفاوت با شعارهای اقتصادی سال گذشته است. این سال، سال «حماسه» است و دلیل آن تأکید زیادی و اطمینان است. شوک ها و سختی های اقتصادی که در سال ۹۱ بر کشور بار شده است به راستی نیازمند یک حماسه سازی برای عبور دادن کشور از گردنه بحران اقتصادی است. رهبر انقلاب اسلامی در دیدار کارگران و فعالان بخش تولید کشور حماسه را اینگونه تبیین فرمودند: «حماسه به معنای حرکتی جهادگونه و پرشور است و این موضوع، باید مدنظر مردم و مسئولان قرار گیرد و بر همین اساس، شناخت ضعف ها و خلاءها و برنامه ریزی صحیح برای تحقق حماسه ضروری است. (۱۳۹۲/۲/۲۷)

بدون شک یکی از اسباب رسیدن به اقتدار ملی برای کشور - که حافظ هويت، مایه عزت و وسیله رسیدن به آرمان هاست - دستیابی به موفقیت های اقتصادی می باشد. در راستای نیل به مقصد عالی حماسه اقتصادی بایستی در شاهرگ های درخت حماسه اقتصادی به صورت عملیاتی با برنامه ریزی صحیح حرکت کنیم تا شیرینی میوه آن در ذائقه ملت احساس شود و با احساس مسئولیت در این راه و قدم نهادن در مسیر فرمایشات رهبری عزیز ایران اسلامی مسیر خواهد شد. مقام معظم رهبری در پیامشان در ابتدای سال ۱۳۷۲ نکته مهمی را مورد توجه قرار دادند و آنرا هدف اصلی کشور می دانند

حضرت آیت الله خمینه ای در نخستین دقایق آغاز سال نو، در پیامی به ملت شریف ایران، با تشریح اوضاع مهم سال قبل، لحنی پیش روی ملت و مسئولان جمهوری اسلامی را در سال پیش رو ترمیم می کنند. بسیاری از مردم و مسئولان در دقایق اولیه تحویل سال جدید منتظر اعلام نام گذاری برای سال جدید هستند تا به نوعی نقشه راه خود را در سال پیش رو بدانند. در سالیان اخیر نامگذاری هر سال تابلویی شده است برای مردم و مسئولان در رسیدن به یکی از مقاصد رشد و پیشرفت کشور که با درایت و دوراندیشی رهبر معظم انقلاب این امر مهم انجام می پذیرد؛ اگر به عنوان آنها یادقت تأمل کنیم درمیابیم که نامگذاری سال های مختلف از سوی مقام معظم رهبری چراغ راهی برای ساماندهی امور بوده و چشم اندازی یک سانه را برای حرکت در مسیر تعالی و پیشرفت ایران اسلامی در برابر ملت و دولت ایران نمایان می کند.

با مرور اسامی سال های قبل مشاهده می گردد که مقام معظم رهبری سال هایی را به طور عام و سال هایی دیگر را به طور ویژه به مسائل اقتصادی اختصاص داده اند که عبارتند از: «عدالت اجتماعی»، «ضرورت پرهیز از اسراف»، «انضباط اقتصادی و مالی»، «کار سازنده»، «نوآوری و شکوفایی»، «صرفه جویی»، «تفویض خدمتگذاری»، «مبارزه با فساد اقتصادی»، «اقتدار منی و اشتغال آفرینی»، «اصلاح الگوی مصرف»، «همت مضاعف و کار مضاعف»، «جهاد اقتصادی»، «تولید ملی»، حمایت از کار و سرمایه ایرانی؛ اگر به این نامها دقیق نگاه کنیم به این مهم می رسیم که رهبر معظم انقلاب با هوشیاری و ذکاوت به درستی خیلی از مباحث کلان اقتصادی را که کشور درگیر آن بوده است را مطرح فرموده اند که در نهایت امسال، ایشان حماسه اقتصادی را مطرح فرمودند که دربرگیرنده تمام مسائل گذشته و حال و آینده کشور خواهد بود.

حماسه آنگاه لازم است که نیاز به یک انرژی و همت و عمل مضاعف باشیم، در شرایط کنونی این مهم ازسوی رهبری تشخیص داده شده است و با هدایتشان این امر سرلوحه ملت و مسئولان گردیده و از دیگر سو می توان گفت که «حماسه» از سمبل های اعتقادی و ملی ماست که در این تالیق به درستی رهبری آنرا بیان داشته اند. به طور قطع موضوع حماسه در درونش یک امر استثنایی مستتر است و این موضوع یک امر معمولی نیست. بنابراین در حماسه یک نوع ایثار و از خودگذشتگی وجود دارد. به طور حتم اگر مسئولان با نگاهی حماسی به امور توجه کنند، قطعاً این دوره و تصمیماتش

مقاومت اقتصادی نه ریاضت اقتصادی است چرا که کشور ما بسیار ثروتمند بوده و نیازی به ریاضت ندارد اما در مدل مقاومت ما باید به سمت درست مصرف کردن و درست خرج کردن و همچنین عدم ریخت و پاش حرکت کنیم و اندازه گیری دقیقی از مصرف خود داشته باشیم

جامعه‌ی رشد یافته باشد. ضمن این که قابلیت تبدیل شدن به یکی از نقاط قوت و پیش برنده‌ی اقتصاد را نیز دارد.

متأسفانه نسبت مصرف به تولید بالا و از سوی بازدهی بهره‌وری پایین می‌باشد فلذا لزوم کنترل و نظارت در مصرف مدیرانه و عاقلانه منابع کشور با اصلاح الگوی مصرف، و تدوین الگوی مدن و کاربردی در کشور از حرد تا کلان یا پرهیز از حاشیه پردازی‌های وقت گیر و هزینه بردار (برپایی همایش‌ها و کنفرانس‌ها و... بی نتیجه و پرخرج و برج لیکن بهره برداری از علم و تجربه) و پرهیز از اسرافهای شخصی و عمومی و مصرف بی رویه منابع مختلف کشور، بلکه مدیریت عاقلانه و مدیرانه مصرف با راهبردی کردن آن در هر سازمان و نهاد کوچک تا دستگاه‌های عظیم و طویل اجرایی کشور و بازتاب فرهنگ آن در جامعه با بازنگری در سبک زندگی و ایجاد تحول از دیگر مسائلی می‌باشند که می‌توانند تعالی و پیشرفت اقتصادی را در کشور عزیزمان هموار کنند. هنر مقام معظم رهبری این است که فرمودند مقاومت اقتصادی نه ریاضت اقتصادی است چرا که کشور ما بسیار ثروتمند بوده و نیازی به ریاضت ندارد اما در مدل مقاومت ما باید به سمت درست مصرف کردن و درست خرج کردن و همچنین عدم ریخت و پاش حرکت می‌کنیم و اندازه گیری دقیقی از مصرف خود داشته باشیم رهبری معظم در پیامستان به مناسبت حلول سال ۱۳۶۶ در مورد اسراف می‌فرمایند: «من اسراف می‌خواهم مثل سال‌های قبل، به همه مردم یک سفارش بکنم. بحمدالله سفارشهایی که شده، مورد توجه قرار گرفته است. هم مردم توجه کرده‌اند و هم مسئولان، و من توقع از هر دو است؛ هم از مردم و هم از مسئولان. من می‌خواهم به مردم عزیزمان عرض کنم که اسراف همه سعی کنند اسراف را کنار بگذارند. متأسفانه در زندگی‌های ما اسراف وجود دارد. اسراف یعنی تضييع نعمت الهی؛ یعنی نشناختن قدر نعمت الهی. البته بیشتر، مخاطب ما در این سخن، افراد متمکنند، افرادی که تهی‌دست یا متوسطند؛ به نظر می‌رسد که کمتر اسراف می‌کنند... کنار گذاشتن اسراف در چیزهایی که به نظر کوچک می‌آید؛ مثل اسراف در مصرف بی رویه آب، ضروری است» همچنین در سال بعد ایشان مقوله مهم صرفه جویی را مورد نظر قرار می‌دهند که به نظر می‌رسد همچنان توجه به آن لازمه دستیابی به حماسه اقتصادی می‌باشد و صد البته عمل: «مسئله توصیه مهم من عبارت است از صرفه جویی، دولت هم باید صرفه جویی کند؛ ملت هم باید صرفه جویی کند. دولت، علاوه بر صرفه جویی بایستی راههای صرفه جویی را هم به مردم تعلیم دهد. تا وقت نگذشته است- تا ماههای اول سال، سپری نشده است- بایستی فهرستی از انواع صرفه جویی‌هایی را که مردم می‌توانند بکنند- در آب، نان، بنزین و در مصارف گوناگون و همه چیزهایی که برای صرف آنها مجبوریم از سرمایه‌های کشور و نفت مصرف کنیم- و راههای صرفه جویی در آنها را به مردم تعلیم و نشان دهند؛ مردم هم جدا سعی کنند که صرفه جویی نمایند فلذا تغییر نیازها و الگوی مصرفی در کشور در شرایط کنونی حایز اهمیت است.

برای اینکه بتوانیم بر طبق اقتضایات کشور و ظرفیت‌های کشور حرکت کنیم، احتیاج داریم به اینکه همت خودمان را چندبرابر کنیم؛ کار را مترادف تر و پرتلاش تر کنیم؛ لزوم تغییر، نوسازی و سرمایه گذاری در بسیاری از صنایع داخلی با شناسایی و رصد اقتضات و ظرفیت‌های کشور در بخش‌های مختلف اقتصادی، عمرانی، سرمایه گذاری، نجاری، بازرگانی، مهندسی،

که در اسال هم با گذشته دو دهه از آن تاریخ برای رسیدن به اهداف حماسه اقتصادی قطعاً یکی از الزامات، عمل به آن می‌باشد. ایشان می‌فرمایند: «آن چه که من به برنامه ریزان و مسئولان دولتی مؤکداً سفارش می‌کنم، این است که در این برنامه توجه کنند که هدف اصلی، کمک به طبقات محروم جامعه باشد. این، چیزی است که ما را به عدالت اجتماعی نزدیک می‌کند. هدف اصلی در کشور ما و در نظام جمهوری اسلامی، عبارت از تأمین عدالت است و رونق اقتصادی و تلاش سازندگی، مقدمه آن است. ما نمی‌خواهیم سازندگی کنیم که نتیجه این سازندگی یا نتیجه رونق اقتصادی، این باشد که عده‌ای از تمکن بیشتری برخوردار شوند و عده‌ای فقیرتر شوند. این، به هیچ وجه مورد رضای الهی و رضای اسلامی و مورد قبول ما نیست».

برنامه ریزی عملیاتی در جهت گذر از طوفان خانه برانداز رکود اقتصادی و بحران اقتصادی در عالم علی رغم تحریم‌های بین‌المللی؛ توجه به این موضوع که بوجه جاری کشور به نفت وابسته می‌باشد که یکی از نقاط حساس مورد تحریم می‌باشد علی‌رغم اینکه مقام معظم رهبری در سالیان اخیر تأکید فراوان بر رهایی این وابستگی داشته‌اند که البته کارهای خوبی صورت گرفته ولی همچنان شناسایی و اهمیت به ظرفیت‌های موجود اقتصادی کشور که قابلیت درآمدهای بیشتری نسبت به نفت داشته باشد ضروری می‌باشد. با توجه به ادامه تحریم‌ها از سوی دشمنان انقلاب اسلامی، نیاز کشور جهش اقتصادی است و باید حمایت از کار و سرمایه ایرانی را که مقام معظم رهبری در سال ۹۱ به آن اشاره داشتند در سال ۹۲ نیز ادامه پیدا کند. در چند سال گذشته محور فشارهای بیرونی مسائل اقتصادی بوده است؛ طبیعتاً راه مقابله با این فشارها هم اقتصاد است که این امر لزوم توجه به اقتصاد مقاومتی و ضرورت تحقق آن را ایجاب می‌کند. امروز ما در شرایط اقتصاد مقاومتی قرار داریم. اقتصاد مقاومتی به این معناست که باید هم روند رویه رشد اقتصادی در کشور حفظ شود، هم آسیب پذیری آن در مقابل ترندها و حمله‌های دشمن کاهش پیدا کند.

یکی از شرایط اقتصادی مقاومتی، استفاده از همه ظرفیت‌های دولتی و مردمی است؛ به قسمی که هم از فکرها و اندیشه‌ها و راهکارهایی که صاحب نظران می‌دهند، استفاده کنیم، هم از سرمایه‌ها به طور بهینه بهره ببریم. اقتصاد مقاومتی بیانگر پدید آمدن وضعیتی در یک اقتصاد است که در برابر موانع و مشکلات داخلی و خارجی پایداری نموده و به رشد و پیشرفت خود در جهت اهداف عالی‌اش ادامه دهد. از الزامات اقتصاد مقاومتی، کاهش وابستگی کشور به نفت است؛ این وابستگی، به قول مقام معظم رهبری میراث شوم صدساله ماست؛ و ما اگر بتوانیم از این فرصت بوجود آمده استفاده کنیم و تلاش نماییم که درآمد حاصل از نفت را با فعالیت‌های اقتصادی درآمدهای دیگری جایگزین کنیم، بزرگترین و مهمترین حرکت را در باب اقتصاد انجام داده ایم در این زمینه می‌توان واحدهای کوچک و متوسط را فعال کرد؛ زیرا امروزه عمده واحدهای بزرگ ما نفع‌اند و سوددهی هم دارند، اما باید به فکر واحدهای متوسط و کوچک تولیدی بود؛ چرا که مستقیماً با معیشت مردم در ارتباط بوده و به مردمی کردن اقتصاد که از دیگر الزامات اقتصاد مقاومتی است، کمک می‌کند. عناصر اصلی یک اقتصاد مقاومتی را می‌توان با نگاهی به اهداف آن، نوع موانع و نیز الگوی حرکت شناسایی نمود. سبک زندگی اقتصادی از نظر فردی و اجتماعی می‌تواند بیانگر یکی از مهم ترین نقاط ضعف و آسیب برای پیشرفت اقتصادی یک

مقام معظم رهبری:
 «در عرصه‌ی اقتصادی با حرکت جهادگونه کار کنند، مجاهدت کنند. حرکت طبیعی کافی نیست؛ باید در این میدان، حرکت جهشی و مجاهدانه داشته باشیم»

نکات حائز اهمیت ورود نیروی کار فراوان و جوان (متولدین دهه‌ی ۶۰) به بازار کار می‌باشد که اشتغالشان و به تبع آن مسأله ازدواج و تهیه‌ی مسکن ضرورت دارد. و از سویی دیگر آنچه که امروز متأسفانه شاهدیم این است که هنوز ارتباط سازمان یافته و مشخصی میان صنعت و دانشگاه برقرار نشده است؛ دانشجویان در فضایی کاملاً آکادمیک و به دور از فضای عملی، چندین سال به تحصیل علم می‌پردازند، در حالی که با مشکلات واقعی صنعت دست و پنجه نرم نمی‌کنند؛ این در حالی است که ایجاد نظام صحیح میان صنعت و دانشگاه، علاوه بر حل معضله بیکاری و ایجاد اشتغال، باعث صرفه جویی انرژی و استقلال صنعتی کشورمان خواهد شد. به طور طبیعی از دیرباز اقتصاددانان، سیاستگذاران و تحسینگران بازار کار توجه ویژه‌ای را به تحولات اشتغال به عنوان یکی از شاخصه‌های مهم اقتصاد کلان معطوف کرده اند.

سوءاستفاده و فساد در بطن هر حرکت اقتصادی وجود دارد. شناسایی و برخوردی پیش‌گیرانه و بازدارنده اولاً و مجازات‌های لایزال ثانیاً از توزیع به بازتقسیم هر تلاش اقتصادی است. لزوم مبارزه با مفاسد اقتصادی - مالی و رانت (وجود رانتهای متعدد اقتصادی، سیاسی و حتی فرهنگی) تا ریشه کن کردن آن؛ قطع دست‌های ناپاک در این عرصه؛ که مانع ایجاد حماسه‌سازی مردم و مسئولین در عرصه اقتصادی می‌باشد؛ ضرورت دارد. یکی از مظاهر فساد اقتصادی که لزوماً به معنای خیلی ناپسند آن نمی‌باشد بلکه می‌توان به بیماری اقتصادی از آن تعبیر کرد این است که بازدی در بخش‌های واسطه‌گری و بازرگانی نسبت به بخش‌های صنعتی و کشاورزی بیشتر می‌باشد که بایستی در جهت درمان آن تدبیری صحیح اتخاذ شود.

خدمت کردن بایستی برای مسئولان در درجه‌ای از اهمیت باشد که مسئولین خود را خادم مردم بدانند نه حاکمی که می‌توانند در این عرصه هرچه خواستند انجام دهند، و اولویت را به افشار پایین تر جامعه بدهند در این راستا مقام معظم رهبری می‌فرمایند: «خدمت‌رسانی باید عمیق تر، ماندگارتر، زودبازده تر و بالخصوص بیشتر متوجه قشرهای مستضعف و محروم و محتاج کمک باشد؛ و نهضت خدمت‌رسانی به مردم را «یک مبارزه بزرگ و سنگین» می‌دانند چرا که از نظر ایشان خدمت‌رسانی به عموم مردم یا منافع بعضی گروه‌های خاص تضاد پیدا کرده و ضرورت مبارزه با همت و با عزمی راسخ را به اثبات می‌رساند.

در راستای دستیابی به توفیقات اقتصادی توجه به سند چشم‌انداز بیست‌ساله بسیار ضروری می‌باشد زیرا به تعبیر رهبر معظم انقلاب «سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور همچون حلقه‌های زنجیره‌ای است که در دوره‌های کوتاه مدت چهارساله تشکیل شده اما به لحاظ اهمیت فراوان تعیین‌کننده سرنوشت کشور در بیست سال آینده است؛ از این رو در سال‌های نخست اجرای این سند زیرساخت‌های این چشم‌انداز مهم و سازه‌ها و ساز و کارهای آن، در استحکام بنای پیشرفت کشور از اهمیت بسزایی برخوردار است». اگر عمیقانه به پیام‌های هر ساله مقام معظم رهبری نظر کنیم خواهیم دید که ایشان عالمانه چشم‌انداز سالانه را بر اساس شرایط و مقتضیات کشور در راستای نبل به افق چشم‌انداز توسعه تبیین می‌فرمایند که می‌تواند عرصه جهاد اقتصادی که دارای تجربه و تخصص هستند با رویکردی متعهدانه به تدوین نقشه علمی منسجم و استراتژی مشخص برای هدایت اقتصاد کلان بپردازند و در جایی دیگر می‌فرمایند: «البته حماسه‌ی اقتصادی یک مسئله‌ی

کشاورزی، معادن، منابع طبیعی، صنعت، ... و در همه‌ی عرصه‌ها مسئولان و مردم می‌توانند در کنار هم با گامها و همت بنده‌تر راههای نرفته را بیمایند که توجه جندی به تغییرات سریع در تکنولوژی‌های تولید و علوم جدید و در عمل با تولید و اشتغالزایی مولد (در مطالعات عمیق و بررسی‌های همه‌جانبه اقتصادی، به این نتیجه می‌رسیم که نقطه عزیمت و شروع، عبارت است از تلاش برای اشتغال)، کاهش تورم (تورم موجود در کشور که ریشه‌ی بسیاری از مشکلات اقتصادی کشور می‌باشد) و افزایش سرمایه‌ی ایرانی را شاهد باشیم. در ابتدای سال ۱۳۹۰ مقام معظم رهبری با تأکید بر حرکت جهادی در اقتصاد به این امر توصیه می‌فرمایند که: «در عرصه‌ی اقتصادی با حرکت جهادگونه کار کنند، مجاهدت کنند. حرکت طبیعی کافی نیست؛ باید در این میدان، حرکت جهشی و مجاهدانه داشته باشیم» پس شرط اول جهاد این است که در آن، تلاش و کوشش باشد و شرط دومش این است که در مقابل دشمن صورت گیرد؛ امروز دشمن پس از مایوس شدن از حمله و تهدید نظامی، بر روی چند نکته اساسی دست گذاشته است. یکی از بارزترین آن‌ها مسئله اقتصادی و در واقع معیشت مردم است. دشمن به خیال خام خود می‌خواهد مردم را تحت فشارهای اقتصادی، از انقلاب و آرمان‌های ولای آن جدا و با به زانو درآوردن کشور از لحاظ اقتصادی و با فلج کردن پایه‌های اقتصادی کشور، مردم را مایوس کند؛ لذا رهبر معظم انقلاب این تجاوز دشمن را از پیش شناسایی کرده و چندین ساز است که با عناوین مختلفی چون «پیشرفت و عدالت»، «دعوت مضاعف»، «کار مضاعف»، «جهاد اقتصادی»، «تولید ملی حمایت از کار و سرمایه ایرانی»، «اقتصاد مقاومتی» و از این قبیل، اتحاد ملت را هوشیار کرده اند؛ برهن است که در عرصه حماسه، جهاد باید کرد و حال آنکه حماسه میدان اقتصاد شد جهادگران در اولویت اول؛ جهادگران عرصه اقتصادی می‌شوند که در رأس آن مدبران اقتصاد و اساتید اقتصاد می‌باشند که با حرکت حماسی جهادی خود می‌توانند عرصه حماسه اقتصادی را به صحنه رشد و بالندگی ایران اسلامی تبدیل نمایند. ما می‌دانیم که هر جهادی نیازمند طراحی نقشه‌ی عملیاتی است. این دقیقاً خواسته‌ی است که از سوی رهبر معظم انقلاب در نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی مطرح شد که گفت‌وگوهای ساز و ظرفیت‌سازی بسیار خوبی نیز در جامعه‌ی نخبگانی کشور در مورد آن ایجاد شد. از سویی اهمیت تولید ملی آنچنان است که در عرصه حماسه اقتصادی اگر در این مهم توفیق یابیم به حماسه سیاسی هم کمک کرده ایم در این راستای فرمایش مهمی حضرت آیت الله خامنه‌ای دارند: «اگر ما توانستیم تولید داخلی را رونق ببخشیم، مسئله‌ی تورم حل خواهد شد؛ مسئله اشتغال حل خواهد شد؛ اقتصاد داخلی به معنای حقیقی کلمه استحکام پیدا خواهد کرد. اینجاست که دشمن با مشاهده‌ی این وضعیت، مایوس و ناامید خواهد شد. وقتی دشمن مایوس شد، تلاش دشمن، توطنه‌ی دشمن، کبد دشمن هم تمام خواهد شد (پیام به ملت شریف ایران، به مناسبت حلول سال ۹۱) (پا در جایی دیگر معظم‌نه، کار ایرانی را حلقه اتصال استقلال سیاسی کشور می‌دانند؛ اما تا به کار ایرانی و سرمایه‌ی ایرانی احترام نگذاریم، تولید ملی شکل نمی‌گیرد؛ و اگر تولید ملی شکل نگیرد، استقلال اقتصادی این کشور تحقق پیدا نمی‌کند؛ و اگر استقلال سیاسی یک جامعه‌ای تحقق پیدا نکند، بقیه‌ی حرف‌ها، جز حرف، چیز دیگری نیست. (سخنان رهبر انقلاب در اجتماع کارگران کارخانجات تولیدی داروپخش ۱۳۹۱/۲/۱۰) در مسئله بیکاری یکی از

زودگذر نیست؛ اینچیز نیست که حالا ما چند ماه حماسه‌ی اقتصادی به راه بندازیم و به نتایجی دست پیدا کنیم؛ نه، حماسه‌ی اقتصادی یک عنوان و یک تیتراژ برای یک حرکت بلندمدت است، که می‌تواند در سال ۹۲ شروع شود، و باید هم شروع شود. (بیانات در دیدار دانشجویان ۹۲/۵/۲۷)

در عرصه بین‌الملل می‌توان برای دستیابی به نوظهور حماسه اقتصادی یا حمایت از صادرکنندگان ایرانی و دادن مشوق‌های کاربردی و حمایتی به آنها و ایضا حمایت از سرمایه‌گذاری سودآوری خارجی در داخل با حفظ منفعت داخلی از دیگر سو فعال کردن سفارتخانه‌ها در معرفی ظرفیت‌های اقتصادی ایران به جهان را در دستور کار فرزند.

نکته‌ی مهم که غالباً از آن غافلیم ضعف فرهنگی کار جمعی است، که اگر این فرهنگ عمومی در جامعه اصلاح شود به مراتب والایی از پیشرفت در عرصه‌های مختلف بویژه در حوزه‌های مختلف اقتصادی چون محیط کسب و کار دست می‌آید، رهبری معظم انقلاب در باب آسیب‌شناسی سبک زندگی در این موضوع می‌فرماید: «چرا فرهنگ کار جمعی در جامعه‌ی ما ضعیف است؟ این یک آسیب است، با اینکه کار جمعی را غربی‌ها به اسم خودشان ثبت کرده‌اند، اما اسلام خیلی قبل از آنها گفته است: «تعاونوا علی‌الامر و النہی»، یا: «واعتصموا بحبل‌الله جمیعاً»، یعنی حتی اعتصام به حبل‌الله هم باید دسته‌جمعی باشد؛ «ولا تفرقوا»، (بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی ۹۲/۷/۲۳) «حماسه» اساساً در بطن جهاد متولد می‌شود. اگر بپذیریم ایم که پسا‌مان کردن امور اقتصادی از جنس «جهاد» است و جهاد نیز لاجرم «همگانی» است و هیچ‌کسری در آن بی‌سهم نیست و حماسه‌ی اقتصادی هم باید در بطن همین جهاد اقتصادی متولد شود، پس حماسه‌ی آفرینی یک کار جمعی است.

یکی از علل ذرای اهمیت توجه به موضوعات اقتصادی در این چند سال اخیر، ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی می‌باشد. در ابتدای سند سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی، چند بند به عنوان اهداف این سیاست‌ها ذکر شده که حداقل دو مورد از آنها به نحو مستقیم به نشویق و ارتقای فعالیت بخش خصوصی در اقتصاد مربوط است: «افزایش رقابت پذیری در اقتصاد ملی» و «افزایش سهم بخش‌های خصوصی و تعاون در اقتصاد ملی». همچنین در بند آلف این سیاست‌ها مقرر شده است: «دولت حق

فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل چهارم و چهارم قانون اساسی ندارد و موظف است هرگونه فعالیت (شامل تمام فعالیت‌های قبلی و بهره‌برداری از آن) را که مشمول عناوین صدر اصل چهارم و چهارم قانون اساسی نباشد، حداکثر تا پایان برنامه پنج‌ساله چهارم (سالانه حداقل ۲۰ درصد کاهش فعالیت) به بخش‌های تعاونی، خصوصی و عمومی غیردولتی واگذار کند. توجه مهمی رهبری معظم در پیام امسالشان دادند در باب یکی از موضوعات سال گذشته که نامگذاری سال یک امر بلندمدت است و نیابستی فقط به آن سال اکتفا شود که می‌توان آنرا تعمیم داد: «در عرصه‌ی اقتصاد، به تولید ملی باید توجه شود؛ همچنان که در شعار سال گذشته بود. البته کارهایی هم انجام گرفت؛ مثلاً ترویج تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه‌ی ایرانی، یکا مسئله‌ی بلندمدت است؛ در یک سال به سرانجام نمی‌رسد. خوشبختانه در نیمه‌ی دوم سال ۹۱ سیاست‌های تولید ملی تصویب شد و ابلاغ شد. یعنی در واقع این کار ریل‌گذاری شد - که براساس آن، مجلس و دولت می‌توانند برنامه‌ریزی کنند و حرکت خوبی را آغاز کنند و ان‌شاء‌الله با همت بلند و با پشتکار پیش بروند. «و با در دیدار کارگران و فعالان بخش تولید کشور (۱۳۹۲/۲/۲۷) حضرت آیت‌الله خامنه‌ای با اشاره به نامگذاری سال گذشته به عنوان سال حمایت از تولید ملی، کار و سرمایه ایرانی خاطر نشان کردند: «حمایت از تولید ملی مخصوص یک سال نیست بلکه این موضوع باید بصورت جدی و محوری دنبال شود». همگان باید به این مسئله توجه کنند که نام‌گذاری سال‌ها فقط موضوعی ظاهری نیست و باید به رویکردها و راهبردهای آن حتی فراتر از یک سال نیز توجه و برای تحقق آن برنامه‌ریزی کرد. رهبری معظم در ادامه فرمایشاتشان در پیام نوروزی، مسأله‌ی نکته‌ی مهمی دیگر را بیان می‌دارند: «آنجا که می‌فرمایند: «اینه لازم است هم در زمینه‌ی اقتصاد، هم در زمینه‌ی سیاست، حضور مردم حضور جهادی باشد. با حماسه و با شور باید وارد شد، با همت بلند و نگاه امیدوارانه باید وارد شد، با دل پر امید و پر نشاط باید وارد میدانها شد و با حماسه آفرینی باید به اهداف خود رسید». «ری در هر میدان چه سیاست و چه اقتصاد اگر حضور جهادی، حماسی، باشور، همت بلند، امیدوارانه و پر نشاط باشد، اهداف بدست می‌آیند همانگونه که در میدان سیاست و عرصه انتخابات حماسه سیاسی شکل گرفت؛ به امید خدا در میدان اقتصاد هم شاهد بروز و ظهور حماسه اقتصادی خواهیم بود.

گردهمایی اعضای کمیسیون های بانوان نظام مهندسی غرب کشور در لرستان شد

گردهمایی عنوان کرد. بنا بر این گزارش، بازدید از اماکن تاریخی، جاذبه های دیدنی شهر خرم آباد و بازدید از مجتمع تحقیقاتی و گردشگری ۱۴ معصوم از دیگر برنامه های پیش بینی شده برای اعضای این کمیسیون ها در قالب این گردهمایی بوده است.

رئیس کمیسیون مشورتی بانوان مهندس استان لرستان از برگزاری گردهمایی اعضای کمیسیون های نظام مهندسی بانوان غرب کشور در این استان خبر داد. مهندس شهرزاد برمه زیار اظهار داشت: گردهمایی اعضای کمیسیون های بانوان نظام مهندسی غرب کشور در استان لرستان برگزار شد. وی با اشاره به حضور پنج استان غرب کشور در این گردهمایی، تصریح کرد: در این گردهمایی استان های کرمانشاه، ایلام، کردستان، همدان و لرستان حضور داشتند. رئیس کمیسیون مشورتی بانوان مهندس استان لرستان با اشاره به زمان برگزاری این گردهمایی، عنوان کرد: گردهمایی اعضای کمیسیون های نظام مهندسی بانوان غرب کشور ۳۰ مرداد ماه سالجاری در مرکز لرستان برگزار شود. برمه زیار بر روی راهکارهای اجرایی شدن اهداف شیوه نامه کمیسیون مشورتی بانوان مهندس عضو نظام مهندسی را از جمله اهداف برگزاری این

۱۱ درصد مهندسان عضو سازمان نظام مهندسی ساختمان بانوان هستند

از منابع انسانی کشور به نتایج مناسبی دست پیدا کنند. معدنیان با اشاره به اینکه ۱۱ درصد جمعیت مهندسان کشور بانوان مهندس هستند ادامه داد: ظرفیت این جمعیت مهندسان زن ضرورت برنامه ریزی در این بخش را روشن تر می کند. وی با تأکید بر ضرورت بهره مندی از نگاه متفاوت بانوان در بخشهای مختلف عنوان کرد: تفاوت نگاه بانوان با آقایان یکا فرصت است که می توان از آن در بخشهای مختلف بهره جست و در جهت تعالی جامعه استفاده کرد. معدنیان با اشاره به عضویت سه بانوی مهندس در شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی کشور یادآور شد: از وزیر جدید راه و شهرسازی انتظار می رود که در دوره جدید فعالیت شورای مرکزی نظام مهندسی نیز از ظرفیت خاتم ها استفاده شود تا بتوان از حضور زنان در این جایگاه تصمیم گیری بهره برد.

رئیس کمیسیون مشورتی بانوان مهندس شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی کشور گفت: ۱۱ درصد مهندسان عضو سازمان نظام مهندسی ساختمان در کشور بانوان مهندس هستند. مهندس شراره معدنیان عصر سه شنبه در مراسم افتتاحیه گردهمایی کمیسیون های بانوان نظام مهندسی غرب کشور و نشست کمیسیون مشورتی بانوان مهندس شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی در سخنانی با اشاره به اینکه این جلسه نخستین جلسه کارگروه منطقه بندی کمیسیون های بانوان مهندس محسوب می شود، اظهار داشت: امیدواریم این نشست دو روزه دستاوردهای خوبی داشته باشد. وی از بانوان مهندس به عنوان بخش مهمی از جامعه مهندسان کشور یاد کرد و افزود: کسانی که در بخشهای مختلف برنامه ریزی می کنند نمی توانند بدون توجه به قشر زنان به عنوان بخش مهمی

نظام‌نامه کمیسیون مشورتی بانوان سازمان نظام

مهندسی ساختمان استان‌ها

مقدمه :

این نظام نامه با استناد به قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان مصوب اسفند ماه ۱۳۷۴ و آیین نامه اجرایی قانون مذکور مصوب بهمن ماه ۱۳۷۵ و اصلاحیه سال ۱۳۸۸ آن از یک سو و منشور حقوق و مسئولیت های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۲/۲/۳۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی از سوی دیگر به منظور چگونگی جلب مشارکت هر چه گسترده تر بانوان مهندس در جهت اعتلا و دستیابی به اهداف سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور و استانها ، تهیه و تدوین گردیده است .

ماده ۱ : تعاریف :

۱-۱- کمیسیون : کمیسیون مشورتی بانوان مهندس عبارت است از نهاد مشورتی سازمان به منظور تحقق بخشیدن به موارد این نظام نامه .

۱-۲- مشارکت : ایجاد فرصتهای مناسب برای بانوان همانند سایر همکاران عضو سازمان نظام مهندسی استانها در جهت تحقق اهداف مورد نظر سازمان و شراکت در تصمیم سازی و تصمیم گیری .

ماده ۲ : چشم انداز کمیسیون :

۲-۱- فراهم نمودن جایگاهی برای بانوان مهندس باهدف حضور فعال و پرثمرتر در حرفه به منظور تحقق عدالت و انصاف در جامعه مهندسی .

۲-۲- ایجاد زمینه رشد هماهنگ و متوازن در فعالتهای حرفه ای بانوان مهندس با عنایت به حوزه های مسئولیتی و تخصصی آنها .

ماده ۳: مأموریت کمیسیون :

۳-۱- تقویت و توسعه ارزشهای بالقوه و ارتقاء فرهنگ اسلامی و ایرانی از طریق توسعه و گسترش آموزش و ارتقاء تخصص ها و مهارت آنان و فرهنگ سازی در خصوص مخاطبان و بهره برداران خدمات و سایر نهادهای همکار .

۳-۲- فراهم آوردن فرصت های مناسب برای بانوان و تشویق آنها به همکاری بیشتر با سازمان .

ماده ۴: راهبردهای توسعه کمیسیون :

۴-۱- ایجاد اطمینان از عضویت گسترده و پایدار بانوان دانش آموخته مهندسی (در ۷ رشته) در سازمان و حضور موثر آنان در حرفه از طریق شناسایی اعضای بالقوه

۴-۲- بهبود تصویر عمومی و تاثیرات سازمان (بویژه حضور چشمگیر بانوان) بر دولت و کارفرمایان ، با عضویت فراگیر و فعال بانوان مهندس در سطوح محلی ، منطقه ای ، ملی و فرملی .

ماده ۵ : اهداف کمیسیون :

۵-۱- جلب مشارکت هرچه گسترده تر بانوان مهندس تا بالاترین مسؤلیت ها در جهت تحقق اهداف سازمان به منظور حضور در عرصه های تصمیم گیری ذیرون و بدون سازمانی .

۵-۲-بستر سازی در جهت حضور فعال و مشارکت بانوان در گزیده های تخصصی (۷ گانه) سازمان

۵-۳- آشناساختن بانوان مهندس نسبت به حقوق حرفه ای شان و دفاع از حقوق آنان .

۵-۴- فراهم آوردن زمینه های لازم به منظور استفاده از توان علمی ، اجرایی و نظارتی بانوان مهندس در وظائف محوله وفق قانون .

۵-۵- متناسباتی و توسعه روابط بین المللی با مجامع متناظر در سایر کشورها .

ماده ۶ : حدود وظایف کمیسیون :

۶-۱- نیازسنجی به منظور شناخت مسایل ، مشکلات و نیازهای بانوان مهندس عضو سازمان از یک سو و نظرسنجی از انتقادات و توقعات مخاطبان و کارفرمایان و عوامل حرفه ای از کسب و کیفیت خدمات مهندسی آنان .

۶-۲- بررسی و اولویت بندی نحوه مشارکت بانوان در دستیابی به اهداف کمیسیون .

۶-۳- ارائه راهکارهای عملی جهت مشارکت مستمر و پایدار بانوان مهندس .

۶-۴- شناخت توانمندیها و استعدادهای کلیه بانوان مهندس از طریق ایجاد بانک اطلاعات .

۶-۵- انتخاب مهندسان زن برگزیده و شایسته و معرفی آنها در مقاطع زمانی خاص (روز مهندس ، انتخابات دوره ای ، چهره ماندگار و …)

۶-۶- جلب همکاری واحدهای حقوقی و مشاوره ای ، فرهنگی ، آموزشی و ورزشی برای رفع نیازهای حرفه ای و خانوادگی بانوان .

ماده : ۷: ارکان کمیسیون :

اعضای کمیسیون از لاتر عضو اصلی و ۲ نفر عضو علی البدل تشکیل می گردند که از بین اعضا، یک نفر به عنوان رئیس و یک نفر به عنوان دبیر انتخاب می شوند و امور جاری کمیسیون را به عهده دارند . انتخابات جهت تعیین اعضاء کمیسیونها از طریق مجمع عمومی بانوان مهندس و به شیوه مشابه انتخاب اعضاء گروه های تخصصی برای مدت سه سال انتخاب می شوند .

۵ تبصره ۱: در صورت حضور عضو یا اعضاء بانوان مهندس در هیئت مدیره این افراد به عنوان اعضای اصلی و بقیه افراد تا هفت نفر از طریق انتخابات منصوب خواهند شد .

۵ تبصره ۲: کمیسیون بانوان در هر یک از سازمانهای نظام مهندسی استانها قابل تشکیل می باشد و شورای مرکزی نیز می تواند کمیسیون متنظری را ایجاد نماید . ضمن اینکه مسئولیت انجام هماهنگی های بین کمیسیون بانوان استانها و ایجاد وحدت رویه در دستورالعمل ها و نظام

نامه های مربوطه را نیز بر عهده خواهد داشت .

۵ تبصره ۳: روابط عمومی موظف است همکاری لازم را جهت تهیه خبر و نشر و انعکاس فعالیتهای کمیسیون مشورتی بانوان بعمل آورد .

۷-۳- رئیس کمیسیون

۷-۳-۱- انتخاب رئیس کمیسیون توسط اعضای کمیسیون و در اولین جلسه پس از رسمیت یافتن و با اکثریت آراء (نصف – یک نفر) انجام می پذیرد .

۷-۳-۲- معیار های انتخاب رئیس کمیسیون بانوان :

الف- دارای بودن سوابق علمی ، تجربی و مدیریتی کافی و لازم .

ب- دارای حسن شهرت در جامعه حرفه ای

ج- داشتن تعهد نسبت به انجام وظایفی که از طریق کمیسیون ، سازمان یا شورای مرکزی تعریف و ابلاغ می شود در چارچوب اهداف ، قانون و آیین نامه اجرایی آن .

د- داشتن سوابق موثر فعالیت در تشکیل های حرفه ای .

هـ- اختصاص وقت کافی و لازم برای فعالیت های مرتبط با کمیسیون و حضور موثر و کارآمد .

و- اعتقاد به مأموریت ، اصول و مبانی و اهداف مصوب این کمیسیون و تلاش در محقق ساختن آنها .

۷-۴- وظایف اعضای کمیسیون

۷-۴-۱- سیاست گذاری و تعیین خط مشی و پیگیری اجرای روش های جنب همکاری و مشارکت بانوان مهندس عضو نظام مهندسی ساختمان استان .

۷-۴-۲- سیاستگذاری برای بستر سازی ، شکوفایی و رشد خلاقیت در بانوان مهندس .

۷-۴-۳- تهیه و تدوین برنامه اقدامات ستانها کمیسیون و اولویت بندی و زمان بندی آن و پیشنهاد بودجه لازم جهت ارائه به هیات مدیره سازمان یا شورای مرکزی .

۷-۴-۴- پیگیری اجرای اهداف و مأموریتهای مندرج در نظام نامه کمیسیون .

۷-۴-۵- بررسی و تصویب موارد لازمی و عالی مرتبط

۷-۴-۶- تهیه گزارش عملکرد سالانه .

۷-۵- وظایف رئیس کمیسیون

۷-۵-۱- مدیریت جلسات مرتب و با فوق العاده کمیسیون .

۷-۵-۲- نظارت بر نحوه کتبه و وظائف اعضاء بر اساس ضوابط و مقررات مربوطه .

۷-۵-۳- شرکت در جلسات گروه های زیر مجموعه کمیسیون برای انجام هماهنگی امور ، هدایت و حمایت آنها .

۷-۵-۴- شرکت در جلسات بدون سازمانی در سایر مجامع ، نهادهای ، شوراه و یا کمیسیونها و …

۷-۵-۵- بررسی و تهیه موارد ملی و ارائه گزارش به مدیریت سازمان یا شورای مرکزی .

۷-۶- وظایف دبیر کمیسیون

نگارش و ثبت صورتجلسات کمیسیون مشورتی بانوان و پیگیری از مسئولین ذیربط جهت اجرایی شدن مصوبات کمیسیون

ماده : ۸: جلسات کمیسیون :

۸-۱- جلسات عادی کمیسیون حداقل هر ۱۵ روز یکبار تشکیل می شود . جلسات فوق العاده به درخواست رئیس کمیسیون و با تقاضای حداقل ۵ نفر از اعضای اصلی تشکیل خواهد شد . اعضای علی البدل می توانند در جلسات شرکت نمایند .

۸-۲- جلسات کمیسیون با حضور نصف + یکنفر اعضای حاضر رسمیت می یابد و تصمیمات با همین نصاب معتبر خواهد بود .

۸-۳- دعوت به جلسات بر اساس ترتیبات مقرر مربوطه در هر سازمان می باشد و به منظور سهولت در کار و جلوگیری از بروز کراسی از طریق ارسال پیامک نیز انجام پذیر است . این پیام با دعوت باید شامل : زمان و مکان و دستور جلسه باشد و حداقل ۷۲ ساعت آذاری قبل از تشکیل جلسه برای اعضاء ارسال شود .

۸-۴- هر یک از اعضای حاضر در جلسه می تواند موضوعی های مورد نظر خود را برای دستور جلسه به دبیر جلسه اعلام کند . فرایش موضوع جدید به دستور هر جلسه ، با تشخیص رئیس یا پیشنهاد کتبی حداقل ۵ نفر از اعضای اصلی ، حداقل ۳ روز قبل از تشکیل جلسه انجام می شود .

۸-۵- گزارش کار کمیسیون و کارگروه های زیر مجموعه آن در اولویت قرار داشته و در ابتدای هر جلسه زمانی برای ارائه آن در نظر گرفته می شود .

۸-۶- علاوه بر اعضای ثابت ، حسب ضرورت ، کمیسیون می تواند از بانوان مهندس کارشناس ، مدیر و یا صاحب نظر در ارتباط با موضوع در جلسات کمیسیون دعوت به عمل آورد . ا بدون حق رای (

ماده : ۹ : بودجه و امور مالی کمیسیون :

پیشنهاد بودجه کمیسیون از طرف رئیس کمیسیون بانوان استان به ریاست سازمان نظام مهندسی ساختمان استان جهت ایجاد سرفصل در بودجه پیشنهادی ستانها ارائه می گردد و جهت تصویب به مجمع عمومی سازمان ارسال خواهد شد .

مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه

تویسنده: رونالد مک گیل

ترجمه و تلخیص: فرزاد عبدی، کارشناس ارشد طراحی شهری دانشگاه علم و صنعت ایران

چکیده:

مقاله حاضر اندیشه‌های رایج درباره مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه را مورد بازبینی قرار می‌دهد. همچنین بستری جهت معرفی تلاش‌های صورت گرفته اخیر در مورد ماهیت مدیریت شهری فراهم می‌نماید. سپس به تعاریف گوناگون از فرآیندها می‌پردازد و دو موضوع راهبردی و موثر مرتبط بر توسعه شهری را بررسی می‌نماید. این نوشتار شاخصه‌های کلی، مانند شهر و ساختار سازمانی را مورد توجه قرار می‌دهد. پس از آن، نقش برنامه‌ریزی شهری در ارتباط با مدیریت شهری، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. البته این موضوع، با وجود رابطه بالقوه بین آنها دارای نتیجه مایوس‌کننده است. در مراحل بعد فرآیند تهیه زیرساخت‌ها و نیاز به همکاری همه بازیگرها، صرف نظر از موقعیت سازمانیشان مورد ارزیابی و تأکید قرار می‌گیرند. از این رو بر اصلاح کردن آرایش سازمانی تأکید شده است. این موضوع به ناتوان کردن کوشش‌ها به منظور اعمال یک مدل سازمانی ایده آل برای مدیریت شهری کمک می‌نماید. در عوض آرایش درون سازمانی و متحد ساختن آنها با فرآیند برنامه‌ریزی مورد تأکید قرار گرفته است و هدف متعالی بر غیر متمرکز کردن مدیریت شهری است. بنابراین، مدیریت شهری باید توسط پایین‌ترین سطح دولت دارای صلاحیت هدایت شود. همچنین، به نظر می‌رسد مدیریت شهری دارای دو هدف توأم است: نخست، برنامه‌ریزی برای فراهم کردن و مدیریت ساختار شهری و ارائه خدمات می‌باشد و دوم، اطمینان از این که دولت شهری در یک وضعیت مناسب سازمانی و مالی، برای اجرای قوانین و مدیریت است.

۱. مقدمه

مقاله حاضر، مروری بر اندیشه‌های اخیر درباره مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه است و بر پایه بررسی شماری از نمونه‌ها که در اسناد و تجارب عملی مشخص شده‌اند، انجام پذیرفته است. این نمونه‌ها در ایجاد یک فرضیه مفهومی و ساختاری به موضوع کمک می‌نمایند. ضرورت این مسئله بدان سبب است که هنوز تعریف پذیرفته شده‌ای از مدیریت شهری وجود ندارد. به عنوان مثال استرن (۱۹۹۳: ۱۳۷) در زمینه برنامه مدیریت شهری سکونتگاه‌های جهانی سازمان ملل عنوان می‌کند: در حالیکه فعالیت مقایسه‌ای و مفهومی جایگاه پذیرفته شده‌ای دارد، ایده کلی مدیریت شهری جایگاهی در راس آن نداشته و اینکه آیا مدیریت شهری، یک موضوع، یک روند یا یک ساختار است؟ متینگلی (۱۹۹۴: ۲۰۱) استدلال می‌نماید که

«یک دید واضح‌تر از معنا و مفهوم مدیریت شهری، نیاز است. ورنه (۱۹۹۵: ۳۵۶) ادعا می‌کند که «مفهوم مدیریت شهری هنوز گمراه‌کننده است. این مقاله پنج موضوع را در تلاش برای دست‌یابی به بحث پیش رو بررسی می‌نماید.»

۲. تعریف مدیریت شهری

در حدود ۲۰ سال پیش، ایده مدیریت شهری توسط دو نویسنده به شکلی از واسطه‌گری پدید آمد و به شکل توزیع منابع به واسطه کاربرد قدرت مطرح گردید. در این معنی، مدیریت شهری وجه مشترک با دیوان سالاری داشت و منابع، شامل زیرساخت‌ها و خدمات را در جامه‌ای که نیازمند آن بود توزیع می‌کرد. در آن زمان تأکید بر تصمیم‌سازی بود.

در این زمینه، ویلیامز (۱۹۷۸) جهت تعریف مدیریت شهری به عنوان یک موضوع مورد مطالعه تلاش کرد. او عنوان کرد که «مدیریت شهری یک نظریه نیست، حتی یک چشم انداز پذیرفته شده محسوب نمی‌شود. بلکه یک چارچوب برای مطالعه می‌باشد» (۲۳۶). او تا آنجا پیش رفت که ماهیت مدیریت شهری را به عنوان «ارتباط آشکار با روابط قدرت، ماهیت شهرها و ساختار اقتصادی و اجتماعی آنها» (۲۳۷) تعریف کرد. سپس به نقش بازیگران در این روند توجه نمود. «مباحث قابل توجهی وجود دارد که آیا مدیریت شهری باید واقعاً علاقه‌مند به نقش مقامات رسمی دولتی (در سطوح مرکزی و سطوح محلی) به عنوان واسطه‌ها باشد یا آیا باید همه بازیگران در هر دو بخش خدمات عمومی و موسسات خصوصی را شامل شود» (۲۳۹).

به نظر می‌آید که لوئارد (۱۹۸۲) با این موضوع موافق باشد. او استدلال می‌کند که پایه تئوری مدیریت «رابطه با نهادها و ادارات دارای اختیار، به منظور تعیین منابع و تسهیلات» است. این مورد اشاره‌ای به دو موضوع است، که شامل: رابطه تهیه زیرساخت‌ها و خدمات و حدود بازیگران در فرآیند مدیریت شهری است که مسائل اصلی در بحث حاضر نیز می‌باشند. در نتیجه تحولات دهه ۱۹۸۰ و تجربه جهانی توسعه، حرکت در اهمیت نقش اجتماع صورت پذیرفت. به تدریج تهیه برنامه‌های زیرساختی تک بعدی (مانند سدهای بزرگ) مورد سوال قرار گرفتند. این موضوع نتیجه یک حقیقت فریفته بود که چنین پروژه‌هایی به اجبار نتایج عمده در بخش‌های دیگر از سیستم‌های اقتصادی، اجتماعی و محیطی دارند. نتایج تدریجی شامل دو تغییر عمده بودند:

نخست، اجرای بیشتر پروژه‌های مهندسی عمده، به سوی روندی از ساختار سازمانی مناسب حرکت کردند تا به توسعه کشور برای فراهم کردن حمایت از زیرساخت‌هایشان فرصت دهند. این یک آغاز و رشد در توسعه سازمانی، در نتیجه یک روند مداخله متمایز در توسعه کلی به شمار می‌رفت. دوم، پدیده رسمیت شناختن ارتباطات درونی بین پروژه‌های زیرساختی گوناگون، مخصوصاً در بخش شهری بود.

دامنه نفوذ تک بعدی، از پروژه‌هایی حمایت می‌کرد که تحت حمایت دولت مرکزی قرار داشتند. نویسندگان زیادی دوباره نفوذ بخش دولت مرکزی و نتایج حاصل از آن برای اجرا کردن خدمات و زیرساخت‌ها مطالبی نوشته‌اند. برای مثال، پاکر (۱۹۸۹: ۲۳) اظهار می‌کند که تسلط سازمان‌های بخشی «در کارها و واقعاً خوب است تا اینکه کل سیستم با یک مشکل خیلی گسترده و با ماهیت خیلی جامع مواجه شود. یک مثال بدیهی موضوع شهر است. پس، ساختار بخشی فقط از عهده مسئولی بر می‌آید که قابل شناسایی در آن بخش هستند؛ از این رو هر بخش عهده دار مسئولی است که در ارتباط با محدوده فعالیت خودش است». این یک پاسخ ساده به ماهیت بسیار پیچیده رشد سریع شهرها است. مدیریت شهری باید یک دید گسترده به مسائل داشته باشد.

بر اساس نظر شارما (۱۹۸۹: ۴۸) «مدیریت شهری می‌تواند به عنوان مجموعه‌ای از فعالیت‌هایی شرح داده شود که در ارتباط با هم توسعه‌های اجتماعی، کالبدی و اقتصادی مناطق شهری را شکل می‌دهند. اهمیت عمده مدیریت شهری دخالت در مناطق، برای ارتقاء توسعه اقتصادی، ارتقاء رفاه و تعیین قوانین لازم برای خدمات اساسی است». ارتقاء توسعه اقتصادی و خدمات اساسی به نظر به اندازه کافی قابل قبول است، اما فقط به عنوان یک مرحله اولیه در تحلیل‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد.

راکودی (۱۹۹۱: ۵۴۲) یک دیدگاه مشابه را ارائه می‌نماید: «اهداف مدیریت شهری این است که اجزای سیستم تحت کنترل باشند، برای اینکه آنها یک عملکرد مستمر را در یک شهر ایجاد می‌کنند که به موجب آن فعالیت اقتصادی و نواحی ساکنان برای دست‌یابی به نیازهای اساسی، آسان و تسهیل می‌گردد و از دسترسی به امکانات و خدمات و فرصت‌های ایجاد

درآمد حمایت می‌گردد». هر دو نویسنده تصدیق می‌کنند که مدیریت شهری یک مسئولیت راهبردی با پیامدهای موثر است.

چرچیل (۱۹۸۵: ۷) با ابده افزایش پیچیدگی موافق بود. «دوره مدیریت شهری برای کسب مفاهیم غنی‌تر و جدیدتر شروع شده است و مدیریت شهری فقط در سیستم‌های، نظارت بیشتر اعمال می‌کند که شامل مجموعه‌ای از روابط رفتاری و فعل و انفعالات ساکنان با یکدیگر و با دولت در شهر می‌گردد». به وضوح، دخالت تک بعدی با دقت بیشتر و الگوهای پیچیده‌تر در تفکر و اقدامات توسعه شهری جایگزین شده است.

ریچاردسون (۱۹۹۳) سه معیار موفقیت مدیریت شهری را به این شکل تعریف نمود: «توانایی مدیران مادر شهر در اجرا کردن سیاست‌های ویژه اعلام شده که وابسته به معیار مستدل کرابی مدیران است» (۶۳). «معیار دیگر اثر بخشی مدیریت مادر شهر در کشورهای در حال توسعه به توانایی در اجرای خدمات شهری پایلای و زیرساخت‌های اساسی با توجه به توسعه سریع جمعیت شهری است» (۶۴). «در نهایت، مسئله مدیریتی به واسطه انجام خدمات شهری است و به شکل ساده نحوه به کارگیری و نگهداری از آنها است» (۶۵) این موضوع، خواستار استدلال در این مورد است که اجرای سیاست‌های ویژه اعلام شده کاملاً تابع قوانین زیرساخت‌های اصلی به منظور حمایت از آنها است. در این مرحله، عملکرد زیرساخت‌ها و نگهداری از آنها یک جنبش عملیاتی برای شهر به عنوان ارتباطات راهبردی و عملیاتی در مدیریت شهری محسوب می‌شود.

به طور خلاصه، شاخص‌های اولیه مدیریت شهری سه موضوع را شامل می‌شوند: نخست، اهمیت دولت (توزیع منابع) با اهمیت همه بازیگران در فرآیند ساختار شهری است. سوالی که در اینجا مطرح می‌شود به این شکل است که: چه کسی یا چه چیزی نیروی محرک در مدیریت شهری است؟ دومین موضوع مربوط به بعد ساختاری در تشخیص سازمان است و به شکل تفکر بخشی در مقابل ماهیت میان بخشی شهر مطرح می‌شود. سوالی که در اینجا عنوان می‌شود این است که: آیا یک سازمان پیچیده، مطابقت با پیچیدگی شهری دارد؟ سرانجام، تناقض آشکار، بین یک التزام راهبردی و سرزندگی موثر است. پیشنهاد می‌شود که مدیریت شهری نیازمند شناخت خود به عنوان یک مفهوم جامع از بالا به پایین است؛ جدایی برنامه‌ریزی از اجرا، نقطه ضعف در برنامه‌ریزی شهرهای سنتی می‌باشد. سوال این است: چگونه ایده‌های اولیه مدیریت شهری می‌تواند با هم همسو شوند؟ یک پاسخ، کوشش برای ایجاد یک تعریف جامع از چالش‌ها است.

۳. مشخصه‌های کل‌نگر

برنامه توسعه سازمان ملل (۱۹۸۹: ۶۰)، عنوان می‌کند که یکی از درس‌های بسیار مهم که از گذشته و نیز دوران حاضر آموخته می‌شود شکست مدل‌های فدریمی و شیوه‌های آنها در برنامه‌ریزی کالبدی است؛ اثرات پروژه‌ها به سبب تعدد نیازهای ضروری حاصل از شکل‌گیری سریع مراکز شهری در جهان پیشرفته از این نمونه‌ها است. مدیریت شهری می‌تواند پاسخ به چنین چالش‌هایی باشد، در صورتی که در آینده و عمل به عنوان یک رویکرد کل‌نگر توسعه باید در این حالت، موضوع دلگرم کننده خواهد بود.

شمبر جما (۱۹۹۳: ۷) عنوان می‌کند: «چون سیاست‌ها و برنامه‌ها برای کنترل مهاجرت روستا به شهر و انشار آلودگی شهری موفق نبوده‌اند، رشد شهرها غیر قابل اجتناب است و راه‌حل‌های مسائل شهری بسته به تلاش در مدیریت شهری موثر است. مدیریت شهری یک ایده کل‌نگر است و هدف آن تقویت ظرفیت دولت و سازمان‌های غیر دولتی (NGO) ها در شناخت سیاست برنامه‌ریزی و اجرای آنها با نتایج مطلوب است. تغییرات مدیریت شهری، در پاسخ موثر به مسائل و موضوعات منحصر به فرد شهری و توانایی آنها در انجام عملکردهایشان است».

بعد مهم در این بخش، نیاز به دولت نیرومند و سایر بازیگران مانند

سیاست‌های بخش‌های رسمی و غیر رسمی در اقتصاد را نشان می‌دهد (۶۸-۶۹).

ماهیت و خصوصیات دخالت در روند توسعه شهری دارای اهمیت زیادی در مدیریت شهری می‌باشد. هریس (۱۹۹۲: XXI) به منظور ایجاد یک خط مشی درباره چالش شهرها در کشورهای در حال توسعه، مطالب زیر را عنوان می‌نماید: این یک حرکت «از نگرش پروژه سستی به سمت اهمیت فرآیند، با استفاده از فرصت‌هایی است که پدید می‌آیند. در کنار شناخت ماهیت چند بخشی فعالیت‌های شهری و نیز تاکید بر نگاه به شهرها به شکل جامع است. نگاه به شهرها به شکل جامع یک شاخص برای پرورش رسمی زائده می‌نماید اما خود به آن پاسخ نمی‌دهد. این پرسش به این شکل است که نیروی محرک برای مدیریت شهری چیست؟

با این حال، معیارهای جامع در فرآیند توسعه شهری باید با دخالت مدیرانه مطابقت شوند آنچه که کنترلش را در قابلیت درونی خود جستجو می‌کند. نگرش استفاده از فرصت‌ها باید به عنوان یک شاخص مطلوب در مدیریت شهری شناخته شود. بنابراین، فرصت‌ها و نیز ماهیت کل‌نگر مدیریت شهری باید پیوسته با نیازهای سازمانی برای کنترل بازیگرها و منطبق کردن پیچیدگی مدیریت شهری هماهنگ باشند. در پایان، برنامه‌ریزی شهری باید همکاری قابل توجهی در ارتباط توأم با شهر داشته باشد.

۴. برنامه‌ریزی شهری

با بازگشت به برنامه توسعه سازمان ملل و شناخت مدل‌های «سوخ و شیوه‌های برنامه‌ریزی کلیدی، اطلاعات کمی برای اثبات عدم کارایی این شیوه‌ها حاصل می‌شود. لاکسمانان و روتتر (۱۹۸۵: ۸۵) تاکید کردند که مسئله اصلی برنامه‌ریزی شهری، پاسخ به مسائل شهرهای واقع در کشورهای در حال توسعه است. در زمینه شهر مدرس آنها نشان دادند که حتی سیستم برنامه‌ریزی شهری از سرمایه‌گذاری عمومی و فرآیند بودجه اقتصادی جدا است. این موضوع در قالب برنامه‌ریزی جامع در این شهر حاکم است. سینو (۱۹۸۸: ۲۵) بحث را تکمیل کرد؛ «انفجار آماری در شهرهای جهان سوم

NGO ها، در روند مدیریت شهری است. بنابراین یک تاکید اولیه وجود دارد که دولت تنها بازیگر در مدیریت توسعه شهری نیست. تعارض مهم بین یک مداخله راهبردی و عملیاتی است. NGO ها دارای یک تاریخچه مطلوب جهت کار با گروه‌های اجتماعی برای کمک به خودشان هستند. برای نمونه در بهبود اماکن‌های انسانی. اگرچه، آنها باید مفاهیم چهارچوب راهبردی پذیرفته شده را عملیاتی کنند مواردی که به وسیله پایین‌ترین سطح از دولت دارای صلاحیت تصمیم‌گیری شده است. این یک تعریف راهبردی از مدیریت شهری است که در این مرحله مهم است.

استرن و دیگران (۱۹۹۲) مرتباً بر این ایده تاکید نمودند که دخالت در سیستم شهری لازم است کل‌نگر و جامع باشد:

۱- سیاست شهری باید جامع تلقی گردد (در بخش‌هایی از منطقه و در بخش‌هایی از روابط بین محیط شهر و روستا) (XIII).

۲- رویکرد توسعه شهری، تنوع تجربه شهری و روش‌های گوناگون که نتیجه سیاست‌های بخشی مختلف مناطق شهری است را به رسمیت می‌شناسد. این نوع رویکرد، هم کل‌نگر و هم چند رشته‌ای می‌باشد (XIV).

۳- یک رویکرد جامع نیازمند نگرش به چالش‌های محیطی در سطح بالایی از همکاری‌های میان بخشی است (XXI).

۴- از آنجا که زندگی شهری، پویا و چند معنی است، بنابراین رویکرد مطالعه شهرها باید این تنوع را منعکس نماید. ماهیت رویکرد جامع شناخت ارتباط همه بخش‌ها و موقعیت آنها است (E).

۵- هر استراتژی یا رویکرد که موجب ارتباط در زمینه‌های سیاست شهری می‌شود اغلب یک رویکرد توسعه شهری نامیده می‌شود ... تصوراً باید مانند یک دیدگاه کل‌نگر باشد (شناخت کنش‌های پیچیده اجزایی که یک شهر را می‌سازند) (۱۰).

۶- امروزه یک دیدگاه کل‌نگر ضروری است چون همه فعالیت‌های انسان به دقت پیوند یافته هستند و مفهوم سیستم شهری نیز خود این موضوع را ایجاد می‌نماید (۶۷).

۷- رویکرد کل‌نگر، برای مثال ... (نیازها) پیوند آشکار بین اجزای

رسیدن به نرخ ساتیانه بالای ۱۰ درصد) و همچنین تاکید بر شاخص بهبوده برنامه‌ریزی شهری یا به‌کارگیری روش‌های شکل گرفته برای شهرهایی با نرخ رشد آهسته در برنامه‌ریزی جامع خلاصه می‌شوند. الگویی که از روش‌های غربی اقتباس گردیده است (UNCHS، ۱۹۸۷: ۷). آنچه که تاکید می‌شود این است که اغلب شکست‌ها و کاستی‌های بنیادی در روش برنامه‌ریزی شهری ناشی از جدایی برنامه‌ریزی از به‌کارگیری بودجه است. زیچاردسون (۱۹۹۲: ۶۱)، معتقد است برای مثال در چندین شهر مانند دهلی، مدریس، کراچی، داکا و جاکارتا (استفاده از برنامه‌های جامع توسعه یافته است. متأسفانه، بیشتر این برنامه‌ها غیر قابل دسترس هستند. آنها معمولاً به شدت درگیر با طرح‌های جمعیتی نادرست و منطقه بندی کاربری‌هایی می‌باشند که اغلب به صورت نمایشی به جای واقعی مطرح شده‌اند. آنها بسیار غیر معطوف در وفق دادن شرایط جدید با تغییر اوضاع هستند. کلارک (۱۹۹۲: ۱۵۰-۱۵۹) این موضوع را نشان داد که برنامه‌های جامع سستی اساساً ماهیتی ایستا دارند، موافق با یک سناریو از رشد آهسته شهری، که در آنها سرمایه‌گذاری‌های عمده در زیرساخت‌ها، جاده‌ها، خدمات و دیگر بخش‌های عمومی می‌تواند به دقت در زمانی طولانی مدت برنامه‌ریزی شوند. رشد سریع جمعیت، نبود زیرساخت‌ها و خدمات و کمبود وجوه و پرسنل در یک نمونه مشابه شهری در کشورهای در حال توسعه، نیازمند فرآیند برنامه‌ریزی پویاتری است که در آن اولویت‌ها دائماً به روشی قابل ارزیابی با توجه به منابع موجود می‌باشند.

این استدلال به صورت گسترده توسط فاروکیو و مک آملان گسترش یافت (۱۹۹۲: ۶۳). «برنامه‌های جامع در زمانی طولانی تهیه می‌شوند؛ آنها به ندرت راهنمایی جهت روند و تکنیک‌های اجرا را می‌دهند و در ضمن ارزش‌های توسعه و ارزیابی نمی‌کنند. به ندرت برنامه‌های جامع مبتنی بر ارزیابی‌های واقع‌گرایانه از پتانسیل‌های اقتصادی شهر با رشد جمعیت محتمل هستند؛ به ندرت رهبران اجتماعات و نماینده‌های اجرایی به شکل معنی‌دار در روند تهیه برنامه‌های جامع درگیر هستند؛ برنامه‌های جامع کمتر به روز می‌باشند و ماهیت ایستایی آنها نمی‌تواند

آنها را در یک روند پویا از رشد شهری در جهان در حال توسعه حفظ نمایند. به طور خلاصه، برنامه جامع و روش‌های برنامه‌ریزی جامع اصولاً علاقه‌مند به تولید سریع محصول هستند و فرآیندی وجود ندارد که به اندازه گاهی نشان دهنده چالش‌های موجود، افزایش پیچیدگی بازارهای زمین، نقش فعالیت‌های بخش عمومی در مقابل بخش خصوصی و ارتباط بین برنامه‌ریزی فضایی و مالی باشند. این موضوع به راستی نقطه ضعف برنامه‌ریزی شهری است.

یکی از راه‌های خروج از این مسئله (پتانسیل‌های برنامه‌ریزی شهری برای همکاری با مدیریت شهری و چیره شدن بر مشخصه‌های برنامه جامع) تمرکز بیشتر مخصوصاً بر تعیین زیرساخت‌ها است. این یک عامل رشد در شیوه مدیریت شهری است. اخیراً برنامه ریزان دریافته‌اند که نه فقط با برنامه‌ریزی زیرساخت‌های جدید درگیر شوند، بلکه ندادن کتی از زیرساخت‌ها می‌تواند به عنوان یکی از عناصر کلیدی در تعیین الگوی توسعه زمین به کار گرفته شود (Devas، ۱۹۹۳: ۸۸). برای مثال، معرفی ایده‌ای که زیرساخت‌های اصلی و شریانی باید تعیین کنند اولیه از فرم فضایی باشند. این موضوع مخصوصاً زمانی که حدود زیرساخت‌ها پذیرفته می‌شود مرحله عمده ساختار شهری به حساب می‌آید.

در مجموع برنامه‌ریزی شهری هنوز در ارتباط با عناصر گوناگون شهرها دارای اشکال است. ایده‌گدس دیدگاهی مختصر است. نظر او می‌تواند به عنوان یک شروع برای توسعه یک الگو از تفکر محسوب شود.

بنابراین، اگر مدیریت شهری، با مداخله در توسعه شهرها مرتبط است پس روندی است که باید:

• همه بازیگران در فرآیند ساختار شهری را شامل شود (نه فقط یک نسخه از منابع)؛

• نیروی محرک توسعه شهری را تحت کنترل در آورد (نه گوشش برای حکومت بر آن از طریق یک برنامه جامع مصنوعی)؛

• یکپارچه سازی تقی (برای غلبه بر تقابل چند بخشی)؛

• یکپارچه سازی عمودی (برای غلبه بر ضعف برنامه‌ریزی شهری و جدایی

از اجرای بودجه)؛

• توأمند سازی پاسخ دهی به فرصت‌هایی که وجود دارند (استفاده از ظرفیت درونی اجتماع یا بخش غیر رسمی، از طریق مشارکت NGO ها). در نتیجه این اقدامات، مدیریت شهری شاخص‌های جامعی را آشکار می‌نماید، که در مجموع، این شاخص‌ها از دو جهت یا یکدیگر در ارتباط هستند. نخست، لزوم شناسایی ماهیت شهری است که با آن در ارتباط است. دوم، سازمان دادن ابزار مداخله در شرایطی که سازمان‌ها اداره می‌شوند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه، علاقه‌مند به دو موضوع ساختار شهر (با نیازهای تمام نشدنی برای زیرساخت‌ها) و ساختار سازمانی (با نیازهای به ظاهر بی‌پایان برای افزایش ظرفیت اجرا) است. در ادامه، مقاله حاضر به بررسی این ارتباطات توأم می‌پردازد.

5. یکپارچه کردن تهیه زیرساخت‌ها

نویسندگان و سازمان‌های زیادی مانند اسپنبرگ (۱۹۹۱: ۷)، لین (۱۹۸۳: ۵۶-۵۷)، بانک جهانی (۱۹۹۱: ۳۶) و برنامه توسعه سازمان ملل (۱۹۹۱: ۵۲) بر اهمیت بنیادی تهیه زیرساخت‌ها (آب، سیستم تخلیه فاضلاب، جاده‌ها، خانه‌ها و خدمات توسعه اراضی) در توسعه شهری تأکید کرده‌اند. بنابراین، تهیه و کیفیت زیرساخت‌ها می‌توانند به عنوان معیاری برای سنجش مدیریت شهری شناخته شوند. براساس نظر مایوگانج (۱۹۹۳: ۳)، محکم آزمایشی در شناسایی کاربری مدیریت شهرها، توضیح‌گذارک زیرساخت‌ها است. او پیشنهاد می‌کند که چنین معیاری در کمترین سطح از تأثیر است اما در دست نخستین مرحله از ارزیابی قرار دارد. سطح بعدی تحلیل زیرساخت‌های شریانی یا اصلی برای تعیین الگوی ویژه از توسعه شهری است. سرانجام، میزان رسیدن به رشد اقتصادی در اثر تهیه زیرساخت‌ها است. که تسهیلات لازم در رشد اقتصادی خانواده‌ها و موسسات اقتصادی را فراهم می‌نماید. هر چه میزان مدیریت شهری منظم‌تر باشد، آنگاه نژادک زیرساخت‌ها وابسته به دو مورد زیر می‌گردد: نخست ماهیت فرآیند برنامه‌ریزی است که کمک به تأمین تسهیلات می‌نماید. دوم موفقیت آن فرآیند در چارچوب سازمانی است. نویسندگان در تعریف ماهیت فرآیند برنامه‌ریزی در مدیریت شهری تلاش می‌کنند. اخیراً شاخص‌های عمومی یکپارچگی مطرح گردیده است. بر اساس یک جزء از دستور جلسه زیستگاه انسانی سازمان ملل (۱۹۸۹: ۱۱) برنامه مدیریت شهری جهانی آینده، توسعه مدل‌های موثر در مدیریت شهری است. به خصوص، یک موضوع کلیدی، توسعه رهنمودها، برای یکپارچگی برنامه‌ریزی کلیدی، اجتماعی، اقتصادی و سازمانی در دست‌یابی بهتر به اهداف توسعه شهری خواهد بود. به زوری که استرن (۱۹۹۳) اشاره می‌کند، کار بعدی (مقایسه‌ای نسبی) و مفهومی است... که روی هم رفته مفهوم مدیریت شهری در راس آن نشان داده نشده است. خوشبختانه، موارد زیادی در جوامع به منظور ارائه این مفهوم کلی وجود دارد.

هدف از تهیه زیرساخت‌ها و مفهوم اقتصاد خارجی در توسعه شهری نشان دادن تعدد بازیگران ضروری برای موفقیت در فرآیند مدیریت شهری است. آموس (۱۹۸۹: ۲۰۸)، یک نظر مؤثر در این مورد بیان نموده (مدیریت شهری یک مسئولیت از حکومت شهری است و مدیریت شهری علاقه‌مند به همه جنبه‌های (هر دو جنبه عمومی و خصوصی) توسعه شهری می‌باشد و آن به هیچ وجه در ارائه خدمات به وسیله مراجع شهری محدود نگردیده است... مدیریت شهری خوب وابسته به قدرت فعالیت‌های کار گروهی در تنوعی از نمایندگان قومیت‌ها و سطوح محلی است). نکته اساسی یادآوری دامنه فعالیت بازیگران در فرآیند مدیریت شهری و همچنین تقویت مفهوم یکپارچه سازی کل فرآیند مدیریت شهری است.

به واسطه چشم اندازهای متفاوت، دو میکلیج (۱۹۸۷: ۲۵۲) ذکر می‌کند که درویکرد گسترده شهر، غالباً در نتیجه افزایش همکاری فنی و مالی در اکثر

مؤلفه‌های پروژه نسبت به هر تحلیل راهبردی روند توسعه‌ی پتانسیل‌ها و محدودیت‌ها، منعکس شده است. اگرچه، در چنین مواردی تأکید بر فرصت‌های موجود ضروری است. او پیشنهاد می‌کند که: «برای دست‌یابی بهتر به یکپارچگی و شناسایی بیشتر مسائل بالقوه، اخیراً بانک توسعه آسیا کوشش می‌کند تا با مطالعه در بخش‌های شهری پس از شناخت پروژه‌های مربوطه، فرصت‌ها و نقاط قوت را شناسایی نماید. در این مثال، به نظر می‌رسد منظور از یکپارچگی شامل اجماع سازمانی و طرح‌های بخشی است. نیاز برای مطابقت پیچیدگی سازمانی و بررسی مسائل شهری مسئله‌ای در حال بررسی است.

کاربرد تمرکز منطقه‌ای بانک توسعه آسیا، در شهرهایی مانند جاکارتا مشاهده می‌شود. کلارک (۱۹۸۵) عنوان می‌کند: «مسلم است که چندگانگی آشکار در تصمیم‌سازی و دشواری اجرای پروژه‌ها برای هر دو سطح دولت، یک رویکرد جامع تنش‌زا به واسطه ایجاد هماهنگی بین بخش‌های برنامه‌ریزی اجتماعی-اقتصادی، مالی، کالبدی و سازمانی بوده است. در اینجا یکپارچگی، در سطح افقی (در سراسر حدود زیر بخش‌ها) و عمودی (راهبردی و کاربردی در هر دو سطح از دولت) پیشنهاد شده است.

آپورت و اینسیدل (۱۹۸۶) با بررسی نمونه مشابه مدیریت شهری در مانیلا (پایتخت فیلیپین)، پنج مسئله اصلی را شناسایی نمودند که شامل تخریب مدیریت شهری و چندگانگی سازمانی در کشورهای توسعه‌یافته بود. برای غلبه بر این مسئله، یک سیستم برنامه‌ریزی درست شد که شامل چرخه برنامه‌ریزی سالیانه، از فعالیت‌های در ارتباط با سیستم بودجه ملی بود و خروجی عمده آن یک دوره پنج ساله سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی پروژه‌ها است، که سازگار با شرایط موجود مورد انتظار و اولویت‌های دولت می‌باشد. در این مورد تنش نه فقط در یکپارچه کردن سازمان‌ها و فرآیند برنامه‌ریزی است، بلکه مسئله برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مطرح است. کورتی و لی (۱۹۸۵: ۱۰۶) توضیح می‌دهند که این رویکرد به عنوان یک مدل در نقاط دیگر گسترش یافته است.

نکته دیگر شناسایی نقش اصلی سیاست‌سازانه و چرخه بودجه و یکپارچگی همه بازیگران تأمین وجه در فرآیند مدیریت شهری است. آموس (۱۹۸۹: ۲۰۶) عنوان می‌کند که «در سطح شهر، برای هر منطقه شهری، یک برنامه شهری باید وجود داشته باشد که پروژه‌ها را در ارتباط با یکدیگر تعریف نماید و اختصاص منابع به شکل یک سرمایه‌گذاری بزرگ جهت نگهداری و هزینه‌های عملیاتی صورت پذیرد. برنامه باید منظم بازنگری شود، تجدید نظر به عنوان یک ضرورت در برنامه پیش روی سالیانه است... و باید شامل هزینه مصرف همه بخش‌های عمومی باشد». مسئله مهم این است که نخست برنامه سالیانه و چرخه بودجه مشخص شود، سپس، نیاز به یکپارچه کردن همه بازیگران در فرآیند ساختار شهر تقویت گردد.

بنابراین، بر اساس نظر دویدسون (۱۹۹۱: ۱۲۲)، «مدیریت شهری تجهیز کردن منابع در مسیری است که می‌توانند به شاخص‌های توسعه شهری دست یابند». بعد از این او پیشنهاد می‌کند که: «یکپارچگی بیشترین کنه کاربردی است. این کلمه در عنوان اکثر پروژه‌ها وجود دارد، در عین حال، دست‌یابی به آن بسیار مشکل است» (۱۲۶). بر اساس بررسی‌های او، شاخص‌های یکپارچگی مؤثر شامل «برنامه‌ریزی یکپارچه، مقیاس اولیه متناسب، مدیریت مبنی بر منطقه یکپارچه و سرمایه‌گذاری یکپارچه» می‌باشند (۱۲۷).

لی (۱۹۸۷: ۳۰) عنوان می‌کند: «توسعه شهری، یک بخش شبیه بخش‌های سنتی مورد بحث در توسعه مناطق شهری نیست. مزیت توسعه شهری ایجاد فرصت جهت یکپارچگی در کار گروهی در یک منطقه است. مسئله این است که آیا چنین کار گروهی و یکپارچگی ممکن و عملی است و همچنین آیا این نوع تلاش سبب نوعی محدودیت نمی‌گردد. در فاعده‌مند سازی یک برنامه و یک پروژه فقط ارتباط کارکردی موضوع مورد بحث نمی‌باشد بلکه ساختار سازمانی نیز دارای اهمیت است... به عبارت دیگر، سازمان‌ها

مداخله کننده در فرآیند ساختار شهری باید یک نقطه ارجاع مشترک (یا راهبردی) برای هر دو موضوع برنامه‌ریزی و اجرا داشته باشند. با یک راهبرد مشترک، صرف نظر از نوع سازمان، همه بازیگرها می‌توانند در فرآیند مدیریت شهری جهت ایجاد ساختار شهری یکپارچه شرکت نمایند. حوزه بازیگران از دولت مرکزی تا دولت محلی و نیز بخش خصوصی (رسمی و غیر رسمی) را شامل می‌شود. بنابراین، زمانی که برای شکل دهی سازمان‌ها جهت مدیریت شهری تلاش می‌شود، یکپارچگی مسئله بسیار مهمی است.

۶. یکپارچگی سازمان‌ها

شیرین چما (۱۹۸۷: ۱۵۴) در چالش‌های حاصل از کار گروهی در فرآیند مدیریت شهری تأکید نمود: «دو نوع رابطه در کار گروهی و در سطح شهر قابل تشخیص است: افقی، از جمله مرکزی، منطقه‌ای و وکالت سطح شهری و عمودی از جمله فعالیت‌های وابسته در چندین سطح از دولت و مدیریت و اهمیت آن در رابطه با توسعه شهری». در نهایت، به نظر می‌رسد تعداد زیادی از نویسندگان اعتقاد دارند: «تجارب نشان می‌دهد که معمولاً از پیش سازمانی یا ساختاری برای کار گروهی در فعالیت‌های توسعه شهری قابل اجرا نیستند» (۱۹۵۵).

شماره ۵۰ (۱۹۸۹: ۵۰) شرایطی را نشان داد که در حال گسترش است: «عنی‌رغم اینکه سازمان‌ها دارای یک مجموعه از اهداف و آمال مشترک هستند، مبتای زمان بندی و فعالیت پروژه همیشه بهترین مزیت در توسعه شهری نمی‌باشد. شهرداری‌ها مجبورند وظیفه مدیریتی خود را جدای از سازمان‌های توسعه و نمایندگی‌های گوناگون انجام دهند. همچنین این فرآیند به دلیل فقدان برنامه‌ریزی کار گروهی شکلی نصادفی می‌یابد. شهرها کاملاً آنباشته یا نمونه‌هایی از توسعه غیر قابل کنترل هستند، حتی در یک سطح پروژه چون اغلب اولویت‌های سازمان‌های مختلف تطابق ندارند و گاهی اوقات هم‌خوان نیستند. بدون یک موافقت مشترک یا راهبرد یکپارچه، چنین مسائلی همیشگی خواهد بود.

برای مثال در کلکته، فقدان جوامع افقی درون بخشی وجود دارد. برنامه‌ریزی بخشی به وسیله بخش‌های عملیاتی نادیده گرفته شده: توسعه برنامه‌ریزی آنها بیشتر اوقات تحت تأثیر پروژه سازمان‌های اجرایی است» در بانکوک «همکاری گروهی در برنامه‌ریزی اجرایی بی اثر است» (۱۹۶۹) همکاری گروهی در اجرای پروژه همیشه مسائلی را ایجاد می‌نماید؛ این مسئله در نمونه‌های ذکر شده از آن جهت غیر نصادفی است که فقدان راهبرد یکپارچه نتایجی در درجات گوناگون در عمل به دنبال خواهد داشت. بنابراین، باید یک چارچوب راهبردی توافق مشترک بین دو موضوع توسعه شهری و سازمان‌های پاسخگو برای حمایت از توسعه وجود داشته باشد.

آلبورت و اینسیدلر (۱۹۸۶: ۲۴) بر این موضوع اتفاق نظر دارند که یک برنامه‌ریزی جدید شهری «فقط به وسیله نسبت دادن قدرت دولت شهری در اتمام آنچه باید در مناطق اتفاق بیفتد می‌تواند انجام پذیرد، تعداد شکل عوامل درون ساختاری در دولت شهری و منابع عمده تخصیص و سازمان‌های مختلف، در ایجاد این موضوع مؤثر هستند. بنابراین، یک سطح مهم درون سازمانی شکل خواهد گرفت که از نیرویی قدرتمندتر جهت اختصاص منابع کلیدی و بررسی مخارج سازمان‌ها و کنترل بر آنها به منظور برنامه‌ریزی برخوردار خواهد بود. این مثال از مانیلا، یک مدل از فرآیند درون سازمانی در کشورهای در حال توسعه است.

سیوارام کریشنان و گرین (۱۹۸۶: ۸۲) به واسطه تجارب آسیایی اعتقاد دارند: «بیرای یافتن حداقل نیازهای سازمانی، باید بر امتیاز دهی در شکل‌گیری چارچوب سازمانی تأکید شود. در هر دو بخش خصوصی و عمومی، تیم مدیریت مادر شهر به منظور تعیین کلیت برنامه‌ریزی و پیشنهاد پروژه‌های توسعه، به انتخاب و سرمایه‌گذاری وابسته است». این تأکیدات نیاز به مفهوم

ترتیب درون سازمانی است. اگرچه، چنین ترتیبی فقط یک وسیله برای پایان یک دوره هستند.

یک مدل که برای نمایش فرآیند برنامه‌ریزی درون سازمانی و فرآیند اجرا می‌تواند کار کند. در استدلال شماره (۱۹۸۹: ۵۰) منعکس گردیده بر این اساس سازمان‌ها باید یک مجموعه مشترک در اهداف و آمال‌هایشان بر اساس زمان و نوع پروژه داشته باشند. ... برای آغاز کار مدلی از منبع تنسی ولی آتوریتی معرفی می‌شود. پرسال (۱۹۸۴: ۴۷) موارد زیر را ارائه می‌نماید:

«تعدادی مدیر و برنامه‌ریز در ابتدا وارد بودند که آیا فرآیند برنامه‌ریزی کلی می‌تواند توسعه یابد؟ زیرا تمایل به نقض قوانین و جایگزین شدن فرآیند برنامه‌ریزی سازمانی وجود ندارد، در حالی که گرایش به افزایش موفقیت در ابتکار درون سازمانی دیده می‌شود. کمیته برنامه‌ریزی تنسی، حمایت از مواردی را در فرآیند کلی گسترش داد. کمیته کاری از طریق توسعه نشست‌ها و مشارکت سازمان‌های خصوصی یا گروهی تکمیل گردید و سازمان‌ها تعهداتی در انجام فرآیند کلی بعد از جنسیت نمودند. چون این فرآیند کلی بر موفقیت ماهیت برنامه‌های منطقه‌ای سازمان‌های خصوصی می‌افزود، نروماً استفاده از آن، جایگزین فرآیند سازمانی خصوصی نمی‌شد و با آن را لغو نمی‌نمود. چنین رویکردی نیاز داشت که سازمان‌ها خودشان در کار گروهی، مجموعه‌ای از فرآیندها را در نظر داشته باشند و نتیجه کلی آن چرخه‌ای مولد و چند بخشی بود ...».

آموس (۱۹۸۹: ۲۰۸) از این بحث حمایت می‌کند که: «مدیریت شهری، مسئولیت دولت شهری است و علاقه‌مند به همه جنبه‌های توسعه شهری در هر دو بعد عمومی و خصوصی می‌باشند. مدیریت شهری به هیچ وجه محدود به ارائه خدمات توسط شهرداری نیست ... مدیریت شهری خوب وابسته به قدرت کار گروهی شامل تنوعی از سازمان‌ها، ملیت‌ها و سطوح محلی است». این یک مسئله حیاتی است، که نقش بازیگران را در فرآیند مدیریت شهری یادآوری می‌نماید و همچنین مفهوم یکپارچه سازی فرآیند مدیریت شهری را از طریق «یک راهبرد که مقصد مشترک برای سازمان‌ها را فراهم می‌کنند» تقویت می‌نماید (۲۰۲).

مثال تنسی ولی آتوریتی یک نتیجه آرمانی است. برای شروع، این برنامه‌ریزی درون سازمانی، اهمیت را از ساختار سازمانی به فرآیند سازمانی هدایت می‌نماید. همچنین بر ماهیت روابط درون سازمانی تمرکز می‌کند. به نظر می‌رسد این موضوع یک نگرش بسیار مفید در آینده می‌باشد. سپس میل به دولت درون سازمانی افزوده شد تا در حد امکان غیر متمرکز گردد. در این مرحله، عدم تمرکز سبب موضوعی گردید که قبلاً آن به عنوان یک پیش نیاز جهت مدیریت شهری موفق است.

بنابراین، از یک چشم‌انداز سازمانی دو نکته پدیدار می‌شود: نخست اهمیت مذاکرات درون سازمانی است. دوم پذیرش دستور جلسات غیر متمرکز می‌باشد. پیشنهاد می‌شود که خروجی مطلوب در فرآیند مدیریت شهری، به وسیله یک دولت محلی نیرومند هدایت گردد، در تغییر این روند کنترل نیروی انسانی در فرآیند توسعه شهری به وسیله بخش غیر رسمی باید تأمین گردد. بنابراین، لازم است که دولت مسیر حرکتی را در رابطه با سیاست‌های عمومی و مسئولیت‌های شخصی جهت سرمایه‌گذاری پیشنهاد دهد. مسنه موجود این است که در اکثر اوقات، دولت مرکزی بازیگر اصلی مالی برای تهیه زیرساخت‌ها در شهرهای با رشد سریع در کشورهای در حال توسعه است. این مسئله مجموعه‌ای از مسائلات را درباره وجود زیرساخت‌های شهری ایجاد می‌کند که فراتر از موضوع مقاله حاضر می‌باشند.

۷. خلاصه و نتیجه‌گیری

به‌طور خلاصه، مدیریت شهری به عنوان مفهومی کل‌نگر در نگرش به شهرها در کشورهای در حال توسعه مطرح گردید. در هست این کل‌نگری

در خاتمه، این مقاله تلاش کرد تا به سولاتی که توسط استرن (۱۹۹۳) در ارتباط با «مفاهیم، ساختار، فرآیند و هدف» متبذگی (۱۹۹۴) درباره «معنا و مفهوم» و ورنه (۱۹۹۵) درباره «تصور گمراه کننده مدیریت شهری» پاسخ دهد. همچنین این نوشتار چشم اندازی از فرصت‌ها در عمل پدید می‌آورد که به موجب آن مدیریت شهری برای دستیابی به اثر ملموس و مفیدی از آنها در اجتماع تلاش می‌نماید.

منبع اصلی

Allport, R and Einsie
McGill, R. (۱۹۹۸) Viewpoint Urban Management in developing countries, Cities, Vol. ۱۵, No. ۶, pp. ۴۷۱-۴۷۴.C.

پی نوشت

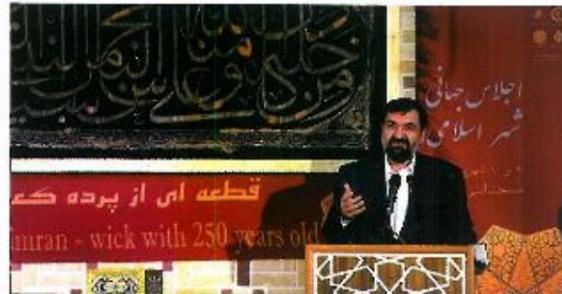
- Ronald McGill
- Stren
- UN Habitat's Global Urban Management Programme
- Mattingly
- Werna
- Williams
- Leonard
- Baker
- Sharma
- Rakodi
- Churchill
- Richardson
- United Nations Development Programme
- Shabbir Cheema
- Harris
- Lakshmanan
- Rotner
- Madras
- Sinou
- Third World Cities
- Delhi
- Karachi
- Dhaka
- Jakarta
- Clarke
- Farvacque
- McAuslan
- Geddes
- Synoptic Vision
- Steinberg
- Linn
- World Bank
- Mahogunje
- United Nations Centre for Human Settlements
- Amos
- Domicelj
- Asian Development Bank
- Allport
- Einsiedel
- Manila
- Courtney
- Lea
- Davidson
- Lee
- Calcutta
- Sivaramakrishnan
- Green
- Tennessee Valley Authority
- Pearsall

موضوعات شهری مانند مسائل سازمانی، برای اطمینان از یک راهبرد حمایتی و پاسخ اجرایی مورد بررسی قرار گرفت و زیر ساخت‌ها به عنوان یک معیار اساسی جهت ارزیابی فرآیند مدیریت شهری محسوب گردیدند. مدیریت شهری نه تنها باید از توسعه اقتصادی بلکه از توزیع کالبدی توسعه شهری حمایت نماید. دامنه ندارد، سرتاسر طیف سازمانی از دولت تا بخش‌های خصوصی را شامل می‌شود. در ضمن، داشتن یک نیروی محرک مرکزی به منظور ضرورت دستیابی به برنامه‌ریزی درون سازمانی و کار گروهی مربوط به موضوع بودجه ضروری است. تصور، نیروی محرک باید مهم‌ترین سطح کاربردی در دولت محلی (یا غیر متمرکز)، با شهری باشند.

در این شرایط، مفهوم مدیریت شهری گمراه کننده است. چشم انداز چالش‌های اجرایی در مواجهه با رشد سریع شهری در کشورهای در حال توسعه واقعاً جذبی است. بنابراین پیشنهاد می‌شود که مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه، دستیابی آسان جهت حل مسائل را فراهم نماید؛ اما دو موضوع بنیادی وجود دارد:

- برنامه‌ریزی برای فراهم کردن و نگهداری زیرساخت‌های و خدمات شهری
- ایجاد اطمینان از اینکه دولت‌های محلی شهری در شرایط مناسب سازمانی و مالی جهت اجرا و نگهداری هستند.
- بنابراین به نظر می‌رسد که دولت محلی به عنوان نیروی محرک لازم برای یکپارچگی همه بازیگران در فرآیند ساختار شهری است. که به وسیله یکپارچه کردن همه آنها، یک کنترل‌گر فرآیند توسعه شهری در خودش محسوب می‌شود. دولت محلی یک چرخه نیرومند متقابل باید باشد و از این رو ساختار سازمانی در مدیریت شهری دارای اهمیت است.
- معرفی نکات مهم در بیشتر تحلیل‌های نسبی از تجربه مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه بیانگر آن است که:
- تجربه یکپارچگی راهبردی مدیریت شهری
- بر شهر و حمایت از چالش‌های توسعه سازمانی تمرکز می‌نماید.
- مذاکرات درون بخشی و متعاقباً همکاری گروهی را در مداخله تشویق می‌کند.
- هدایت روابط بین برنامه‌ریزی و بودجه ریزی را تضمین می‌نماید.
- بخش غیر رسمی را به عنوان بخشی از چالش‌های ساختار شهری شامل می‌شود.
- این فرآیند به وسیله خروجی‌های ملموس مانند تعدادی از نمونه‌های ذکر شده در ذیل مورد تضاد قرار می‌گیرند:
- توسعه کارآمد محلی
- آب پاکیزه
- سیستم تخلیه فاضلاب مناسب
- نگهداری راه‌ها
- خدمات رسانی به محل‌ها برای توسعه
- بهبود سکونتگاه‌های غیر رسمی و
- خدمات بنیادی سلامتی و آموزشی.
- این موارد می‌توانند در دوره‌هایی از تاثیراتشان (برای مثال، کاهش فقر، افزایش کیفیت محیط) ارزیابی شوند.
- همکاری تحلیلی تطبیقی، از یک چشم انداز توسعه سازمانی، بر توانایی‌هایی از مدیریت شهری که پیش از این ایجاد شده بوده تمرکز می‌کند. چه چشم انداز توسعه سازمانی متمایل به تمرکز بر نقش بازیگران در فرآیند مدیریت شهری باشد، چه نباشد کشف رابطه بین (الف) بازیگران در فرآیند مدیریت شهری و (ب) تولیدات آنها شامل زیرساخت‌ها و خدمات، دارای اهمیت است. این موضوع از آن جهت پیشنهاد شده که اهمیت مفهوم دولت در مدیریت شهری را مطرح نماید.

یکپارچگی معنوی در شهرهای اسلامی

و آنچه شکل گرفت تناسبی با اسلام و حتی فرهنگ بومی آن مناطق هم نداشت؛ به طوری که در شهر اسلامی وارد می‌شدیم کثرت آن بازار و مسجد بود، آنچنان نظم در این شهر دیده می‌شد که همه را حیران می‌کرد، بعد از بازار وارد محلات می‌شدیم و پس از آن خانه‌ها، وی افزود: همه این عناصر دارای هویت بود اما از زمانی که شهرهای غربی به وجود آمدند، خانه، محل‌ها و منتهای را بی‌هویت کرد.

دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام با بیان اینکه از معماری غربی خشونت تولید می‌شود، تصریح کرد: در این نوع معماری بد جای اینکه فرزندان را اسلامی یار بیآوریم فردی با خشونت باز می‌آوریم، حال سوال اینجاست که آیا در عصر مدرن امروز می‌توان به شهر گذشت بازگشت که پاسخ آن منفی است. وی تصریح کرد: نمی‌توانیم علوم جدید را نادیده بگیریم اما باید شهر اسلامی نوین طراحی شود به نحوی که اصول خود را حفظ کند اما از پیشرفت و فناوری هم استفاده کند.

دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام خاطر نشان کرد: نباید شهرها را مهندسی صرف ببینیم بلکه نگاه به یک شهر نیز باید نگاه به انسان کامل یعنی انسان دارای روح، روان، نشاط و آرامش باشد.

رضایی تصریح کرد: نیاز داریم شهر اسلامی را از فلسفه و انسان‌شناسی شروع کنیم که مبنای آن باید رویکرد جدید به جامعه و خانواده باشد. این مسوول یادآور شد: وحدت در عین کثرت دومین نکته رسیدن به شهر نوین اسلامی است و همه کشورهای اسلامی می‌توانند اصول و قواعد یکسانی داشته باشند اما سلیقه‌های آنها متفاوت باشد.

وی توجه سیاستمداران و اندیشمندان جهان اسلام به نقطه اوج تمدن اسلامی را خواستار شد و گفت: برای رسیدن به تمدن اسلامی و بازگشت به شکوه اسلامی گذشته، باید کار را از شهر اسلامی آغاز کنیم. اجلاس جهانی شهر اسلامی از روز شنبه به مدت دویز به میزبانی قزوین با همکاری سازمان اسکان بشر ملل متحد و نهادهای ملی و بین‌المللی با حضور اندیشمندان و متخصصان حوزه علوم دینی و شهری و شخصیت‌های برجسته کشوری در مسجد ائمه شهر قزوین در حال برگزاری است.

دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام با بیان اینکه بیداری اسلامی موجب هویت یابی جهان اسلام است، گفت: یکپارچگی معنوی باید در شهرهای اسلامی به وجود آید.

به گزارش روابط عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور، محسن رضایی در نخستین اجلاس جهانی شهر اسلامی در قزوین افزود: همانگونه که در انقلاب و دوران هشت سال دفاع مقدس بدون توجه به هویت ایرانی و اسلامی خود نمی‌توانستیم پیروز شویم، امروز نیز بدون احیای هویت نمی‌توانیم توسعه پیدا کنیم. وی با بیان اینکه بیداری اسلامی در بعد سیاسی از ایران آغاز شده است، اظهار کرد: بیداری اسلامی از ایران به جغرافیای دیگری به نام جهان عرب رسیده و امروز دنیای غرب و کشورهای استکباری قادر به خاموش کردن این موج عظیم نیستند.

دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام تصریح کرد: غرب باید با نگاه تعاملی به جریان بیداری اسلامی نگاه کند و باید بداند که با کشتار مردم سوریه، فلسطین، عراق و مصر به هیچ نتیجه‌ای نرسیده و این موج از حرکت نخواهد ایستاد. وی با بیان اینکه غرب باید از ظهور مجدد تمدن اسلامی در جهان استقبال کند، ادامه داد: امروز تنها راه پیشروی جهان غرب برای حضور در عرصه سیاسی و معادلات جهانی، تعامل با دنیای اسلام است و دیگر زبان زور و استکبار جواب نخواهد داد.

رضایی همچنین با بیان اینکه نمی‌توان تمدن اسلامی را بدون احیا و بازایی شهر اسلامی به نتیجه رساند، تصریح کرد: تمدن اسلامی بر مبنای کثرت شهر اسلامی بنا گذاشته شده است و شکوفایی اقتصادی در فرهنگ اسلامی از شهر اسلامی سرچشمه می‌گرفته است.

وی با بیان اینکه بمباران شهرهای اسلامی نمی‌تواند به نتیجه برسد، گفت: غرب باید از ظهور مجدد تمدن اسلامی استقبال کند و راه تعامل را در پیش بگیرد. سرچشمه بیداری تمدنی شهر اسلامی است و نمی‌توانیم بیداری تمدنی را بدون توجه به شکوفایی، اقتصاد، فرهنگ و توجه روشنفکران و علمی شهر اسلامی در نظر بگیریم.

رضایی افزود: قصه دردناک فروپاشی اسلامی را می‌توانیم در شهر اسلامی ببینیم به عنوان مثال در همین قزوین برای شاهد این امر می‌توانیم آثار اسلامی شهر قزوین را با شهر مدرن امروز قزوین مقایسه کنیم و این اتفاق دردناک در بیشتر شهرهای اسلامی از جمله مکه، مدینه، کربلا و دمشق هم دیده می‌شود.

وی ادامه داد: متأسفانه فروپاشی یک تمدن و در کنار آن سرپلند کردن تمدن غیر بومی در دل تمدن اصیل را مشاهده می‌کنیم و وقتی آثار باستانی را در این شهرها مشاهده می‌کنیم مانند شهر جنگ‌زده‌ای است که در کنار شهر جدید وجود دارد.

رضایی یادآور شد: تمدن جدید غربی با بمباران وارد شهرهای اسلامی شد

دلایل میدان داری صنعت ساختمان در بورس

اجاره اشاره کرد. وی ادامه داد: در حال حاضر بخش گسترده‌ای از تامین مالی پروژه‌ها از طریق تسهیلات بانکی و پیش فروش انجام می‌شود بنابراین با افزایش نرخ سود تسهیلات، هزینه مالی پروژه افزایش و موجب کاهش حجم تولید و کاهش سودآوری می‌شود. این کارشناس بازار سرمایه تصریح کرد: جهت کاهش ریسک هزینه مالی باید روش‌های تامین مالی بازار محور از جمله انواع صکوک، سهام پروژه، پیش فروش، صندوق زمین و ساختمان و... افزایش و حمایت شود. وی در مورد میزان فروش واحدهای ساختمانی آماده فروش از سوی شرکت‌های ساختمانی در دوران رونق بازار مسکن یاد آور شد: با توجه به تجارب گذشته شرکت‌های ساختمانی موفق، معمولاً خود را به عنوان یک بنگاه اقتصادی در نظر می‌گیرند و مهمترین عامل را مدیریت نقدینگی می‌دانند؛ اما متأسفانه بسیاری از شرکت‌های ساختمانی برای فروش پروژه‌ها در قیمت‌های بالاتر اقدام به اثبات دارایی خود می‌کنند اما این امر موجب از دست رفتن فرصت‌ها و بالا رفتن هزینه نگهداری یون می‌شود.

شهریاری در ارزیابی خود از آینده صنعت ساختمان با توجه به کاهش میزان تورم و ثبات شرایط، شرط مهم را نقدینگی دانست و ابراز کرد: حجم نقدینگی کشور با احتساب ضریب چرخش پول بسیار بالا است؛ اما اگر چنین حجم نقدینگی با کنترل بازارهای سودآوری همچون ارز و طلا به سمت تولید و ساخت و ساز و عمران سرازیر شود موجب رونق تولید و ساخت و ساز و در نتیجه بهبود اشتغال می‌شود. وی با بیان این مطلب که شاید مهم‌ترین سوئال سرمایه‌گذاران این روزها این است که چرا با وجود افزایش بهای ساختمان سودآوری شرکت‌های ساختمانی به آن میزان افزایش نداشته است. گفت: موج تورم ابتدا در بهای تمام شده ساخت و ساز وارد آمده و با یک تاخیر ۶ ماهه خود را در بهای ساختمان نشان می‌دهد بر همین اساس شیب افزایش برخی از اقلام بهای تمام شده بیشتر از افزایش قیمت ساختمان بوده است.

استانداردهای حساسی ساختمانی چه می‌گویند؟

این کارشناس بازار سرمایه ادامه داد: از سوی دیگر بسیاری از واحدهای ساخته شده کنونی در سال‌های گذشته و با قیمت‌های همان سال‌ها پیش فروش شده‌اند و اکنون شرکت‌های ساختمانی متعهد هستند که با نرخ‌های جدید بهای تمام شده تعهدات سال‌های گذشته خود را به اجرا درآورند.

وی با اشاره به استاندارد ۲۹ حسابداری یاد آور شد: در حسابداری شرکت‌های ساختمانی شناسایی سود بر اساس استاندارد ۲۹ یعنی بر اساس پیشرفت فیزیکی صورت می‌گیرد؛ در نتیجه ملاک شناسایی سود تحقق فروش نیست بلکه تحقق فروش در پیشرفت فیزیکی پروژه است.

وی همچنین با اشاره به ماهیت صنعت ساختمان، بر سود محور بودن شرکت‌های حاضر در این صنعت در بورس تاکید و اضافه کرد: با توجه به ثبات نسبی سودآوری در این صنعت در کشور ما شرکت‌های ساختمانی همواره سود سال‌جدید خود را با یک تعدیل مناسب ۲۰ تا ۳۰ درصدی نسبت به سال گذشته اعلام و محقق می‌کنند بر این اساس سرمایه‌گذاران معمولاً به این شرکت‌ها به دید شرکت‌های بازده محور همچون شرکت‌های پالایشگاهی، معدنی، پتروشیمی و... نگاه نمی‌کنند.

گروه ساختمانی به عنوان یکی از گروه‌های مورد توجه در معاملات چند روز گذشته شاهد اقبال گسترده سهامداران بوده است.

به نظر می‌رسد همانطور که فعالان بازار سرمایه پیش‌بینی می‌کردند با روی کار آمدن دولت تدبیر و امید و اعتقاد آن به سازندگی، سهام شرکت‌های ساختمانی روزهای سرد خود را پشت سر گذاشته و اکنون دوباره مورد اقبال و توجه بازار قرار گرفته است؛ اگر چه در این فضا بازار با انتشار بودجه‌های این شرکت‌ها برای سال مالی منتهی به شهریورماه ۹۳ نیز مواجه شده است.

اما در میان این توجه و اقبال، این بهایم برای بازار باقی مانده است که رابطه سودآوری شرکت‌های ساختمانی با میزان حجم فروش واحدهای آماده شده از سوی این شرکت‌ها در دوران تورم چیست؟ و رشد نرخ مسکن بر حاشیه سود شرکت‌های ساختمانی چگونه تاثیر گذار است؟ این در حالی است که ثبات این روزهای نرخ ارز نیز از دیدگاه کارشناسان می‌تواند یکی از مولفه‌های دیگر موثر بر پیشنازی گروه ساختمان باشد. بر این اساس تلاش شد تا ضی گفت‌وگو با کارشناسان فعال در این امر به صورت کلی به وضعیت سهام ساختمانی بورس تهران و چشم‌انداز مسکن پرداخته شود.

رابطه ثبات نرخ ارز با اقتصاد مسکن

یک کارشناس بازار سرمایه در گفت و گو با دنیای اقتصاد: به رابطه ثبات نرخ ارز با اقتصاد مسکن پرداخت و اظهار کرد: اگر بازار ارز دارای ثبات نسبی طی مدت معناداری باشد آنگاه جریان نقدینگی به سمت بخش تولید و عمران و مسکن هدایت شده و موجب افزایش رونق و تقاضای سرمایه‌ای مسکن می‌شود؛ البته به نظر می‌رسد در کوتاه مدت سودآوری بیشتر باشد اما در بلندمدت قیمت مسکن، خود را با بهای تمام‌شده متناسب کرده و موجب کاهش سودآوری می‌شود. از طرف دیگر ثبات نرخ ارز موجب ثبات در بهای تمام شده ساخت و در نتیجه افزایش سودآوری در کوتاه مدت می‌شود.

مهدی شهریاری در مورد میزان فروش شرکت‌های ساختمانی در دوران تورم، تقاضای مسکن را به صورت سرمایه‌ای و تقاضای مصرفی تعریف کرد و گفت: با افزایش تورم قدرت خرید مردم کاهش می‌یابد و در نتیجه تقاضای مصرفی نیز از کاهش برخوردار می‌شود اما افزایش تورم موجب افزایش تقاضای سرمایه‌ای شده و سرمایه به سمت بخش مسکن هدایت می‌شود؛ البته باید توجه داشت با تداوم در افزایش نرخ تورم پدیده رکود توری حادث شده و موجب رکود در ساخت و ساز و در نتیجه کاهش سودآوری شرکت‌های ساختمانی می‌شود. مهدی شهریاری پیشنهاد داد: به نظر می‌رسد شرکت‌های ساختمانی جهت ایجاد سودآوری با دوام و با ثبات، باید فروش در مقیاس را با افزایش حجم تولید و ثابت نگه داشتن قیمت خرید دنبال کنند.

وی در مورد رابطه شرکت‌های ساختمانی با نرخ بهره بانک‌ها گفت: در حقیقت با توجه به ماهیت صنعت ساختمان و همچنین طولانی بودن چرخه تولید محصولات در این صنعت (حدود ۳ سال) پاشه آشیل این صنعت تامین نقدینگی و چرخش آن (liquidity) باشد.

وی با اشاره به محدودیت روش‌های تامین مالی در صنعت ساختمان در کشور ما، به روش‌های سنتی شامل تسهیلات بانکی، اوراق مشارکت و اخیراً صکوک

وی ادامه داد: همچنین با توجه به عدم محدودیت‌های قانونی در کشور، سرمایه‌گذاری در بازار اولیه مسکن بسیار بیشتر از سرمایه‌گذاری در سهام چنین شرکت‌هایی است. شهرباری در ارزیابی خود از چشم انداز سهام شرکت‌های ساختمانی با توجه به تغییر دولت و اعتقاد دولت جدید به سازندگی ابراز کرد: اگر تیم اقتصادی دولت توانایی کنترل و هدایت نقدینگی به سمت ساخت و ساز و فعالیت‌های عمرانی را داشته باشد این امر موجب افزایش حجم ساخت و ساز و رونق در بازار مسکن خواهد شد.

عدم تقسیم سود در پروژه‌های ساختمانی

مدیرعامل شرکت عمران و توسعه شاهد در خصوص رابطه صنعت ساختمان با ثبات ارز اظهار کرد: در زمان ثبات ارز پیمانکاران با اطمینان بیشتری فعالیت می‌کنند اما این در حالی است که سرمایه‌گذاران از عدم ثبات قیمت‌ها، سود بیشتری می‌برند. وی حجم فروش شرکت‌های ساختمانی در دوران تورم را بیشتر دانست که در این میان کاهش عرضه تشدیدکننده موضوع است.

محمد بهرامی در برتر این سوال که با توجه به نرخ بهره بانک‌ها، رابطه شرکت‌های ساختمانی با بانک‌ها چگونه است؟ در واقع نماین مالی شرکت‌های ساختمانی عمدتاً از چه محلی صورت می‌گیرد؟ گفت: با توجه به اینکه عموماً بازدهی فعالیت ساخت و ساز سودی بیشتر از سود بانکی دارد و از سوی دیگر کافی است فقط بخشی از بودجه مورد نیاز برای احداث ساختمان از سوی سرمایه‌گذار تامین شود؛ مدعی آن می‌تواند از راه پیش فروش یا ایجاد تعهد تامین گردد، بنابراین دریافت وام بانکی معمولاً نوجیه پذیر است. مدیرعامل شرکت عمران و توسعه شاهد. آینده صنعت ساختمان را با توجه به کاهش میزان تورم و ثبات شرایط منطقی تر و با برنامه تر توصیف کرد که بر این اساس اختلافات کافرما و پیمانکار و همچنین اختلافات خریداران و فروشندگان کاهش می‌یابد. وی در خصوص عدم تاثیر گذاری رشد شدید نرخ مسکن بر رشد سهام ساختمانی‌ها گفت: به علت آنکه شرکت‌های ساختمانی، برای تداوم فعالیت خود ملزم به خرید املاک جدید هستند که در شرایط تورم و رشد قیمت، سرمایه بیشتری را طلب می‌کند؛ بنابراین به رغم شناسایی سود در پروژه‌های قبلی این سود قابل توزیع نیست و باید صرف سرمایه‌گذاری آتی شود. بر این اساس به تناسب رشد قیمت مسکن نرخ سهام ساختمانی‌ها رشد نمی‌کنند. وی در خصوص پایین بودن ارزش شرکت‌های ساختمانی به نسبت کل بازار ابراز کرد: وقتی صحبت از نسبت می‌شود یک سوی معادله ارزش کل بازار است که یعنی به شرکت‌های ساختمانی و خیابان‌های تهران ندرند، بلکه سایر صنایع و رشته‌ها که در بورس هستند نیز در این معامله نقش ایفا می‌کنند. بهرامی در ارزیابی خود از چشم انداز سهام شرکت‌های ساختمانی در بورس با توجه به تغییر دولت و اعتقاد دولت جدید به سازندگی اظهار کرد: سازندگی صرفاً در بخش ساختمان نیست؛ بلکه رونق صنایع بزرگ، معادن و ... نیز نقش عمده‌ای در سازندگی کشور ایفا می‌کنند؛ بنابراین در صورتی که سایر بخش‌ها به خوبی فعال شوند، شاید سبب کاهش وزن سرمایه صرف شده در بخش ساختمان گردد و حتی از رونق آن بکاهد.

سودآوری بخش مسکن در زمان تورم

مدیر تحقیقات شرکت سرمایه‌گذاری مسکن نیز در مورد وضعیت ساخت و ساز و فروش شرکت‌های ساختمانی در زمان ثبات ارز اظهار داشت: با افزایش نرخ ارز، قیمت مصالح ساختمانی افزایش می‌یابد. با بررسی انجام شده به ازای افزایش ۱۰ درصدی نرخ ارز، متوسط هزینه ساخت، به ازای هر مترمربع تقریباً یک تا ۱.۵ درصد افزایش می‌یابد. سعید سعادت‌مند ادامه داد: در صورتی که فرض را بر ثبات قیمت فروش واحدهای ساختمانی در نظر بگیریم، ثبات نرخ ارز موجب سودآوری بالاتر برای شرکت‌های ساختمانی؛ ناشی از عدم افزایش هزینه‌ها، خواهد بود. هر چند طی ماه‌های گذشته افزایش نرخ ارز، با افزایش قیمت املاک همراه شد و اثرات خود را به صورت جدی در نرخ

سودآوری شرکت‌ها نمایان نکرد. وی همچنین در مورد تاثیر تورم بر حجم فروش شرکت‌های ساختمانی ابراز کرد: معمولاً بازار مسکن در ایران روند منحصر به فرد خود را دارد، یعنی با شروع افزایش قیمت، تعداد خریداران در بازار بیشتر می‌شود؛ بنابراین در شرایط تورمی شرکت‌های ساختمانی قادر به فروش سریع‌تر محصولات خود می‌شوند و حجم بالانری از فروش و پیش فروش را تجربه می‌کنند. به گفته وی: نکته اساسی در شرایط تورمی برای شرکت‌های ساختمانی، قابلیت جایگزینی ارزش، مترآز و حجم پروژه‌ها است؛ چراکه در شرایط تورمی جایگزینی نهاده‌های تولید و از همه مهمتر زمین، بسیار مشکل است. بنابراین در این شرایط در حالی که حجم ریالی فروش شرکت‌های ساختمانی افزایش می‌یابد امکان جایگزینی پروژه‌ها به همان میزان، معمولاً امکان‌پذیر نیست. مدیر تحقیقات شرکت سرمایه‌گذاری مسکن با متفاوت دانستن میزان فروش ساختمان‌های آماده برای گروه‌های مختلف شرکت‌های ساختمانی در دوران رونق بازار مسکن ابراز کرد: معمولاً شرکت‌های ساختمانی بورسی، در محدوده تحقق بودجه خود حرکت می‌کنند بر این اساس به نظر می‌رسد در صورت تمایل به فروش، طی سال ۱۳۹۱، هیچ گروهی مشکل فروش واحدهای آماده خود (به استثنای واحدهای نجاری) را نداشته و سیاست‌ها و بودجه شرکت‌ها تعیین کننده بوده است. وی بیان اینکه این موضوع در مورد پروژه‌های پیش فروش متفاوت است، ادامه داد: به عنوان مثال برخی شرکت‌ها طی ماه‌های ابتدایی سال گذشته، اقدام به پیش فروش حجم عظیمی از واحدهای مسکونی با قیمت ثابت کرده‌اند (تا ۸۰ درصد کل پروژه‌های برخی شرکت‌ها) که در حال حاضر با مشکلات جدی در این زمینه نیز روبه‌رو شده‌اند. وی از صنعت ساختمان به عنوان یکی از بزرگ‌ترین بخش‌های اقتصاد کشور نام برد که به صورت مستقیم حدود ۵ درصد و غیرمستقیم ۱۲ تا ۱۳ درصد از GDP کشور به آن وابسته است؛ همچنین در مقوله اشتغال نیز یکی از مولدترین بخش‌ها است. سعادت‌مند با بیان اینکه اگر خریداران بازار ساختمان را به دو بخش سرمایه‌ای و مصرفی تقسیم کنیم، مسکن و ساختمان هیچ‌گونه کالای جایگزینی در حوزه مصرفی ندارد، ادامه داد: بخش مصرفی مسکن در کشور حداقل نیاز به ساخت حدود ششصد هزار واحد در سال را دارد؛ بنابراین این صنعت باز هم یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصاد باقی خواهد ماند. وی مسکن است جذابیت آن برای تقاضای سرمایه‌ای کمی کاهش یابد و سایر بازارهای جایگزین از جذابیت بالاتری برخوردار شوند. وی اضافه کرد: بالطبع با توجه به تغییرات روند جمعیتی، ظرفیت‌سازی صورت گرفته طی سال‌های گذشته در بخش ساخت، افزایش قیمت مسکن و کاهش توان خنثی‌وارها، فشار دگی رقابت برای فعالان این بخش افزایش خواهد یافت. مدیر تحقیقات شرکت سرمایه‌گذاری مسکن با برآورد اینکه طی سال‌های آینده این بخش سودآوری منطقی خود را خواهد داشت، تصریح کرد: اما سودآوری ناشی از تورم در آن کمتر خواهد شد. به گزارش روابط عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور، مهندس محسن قربانی خزانه دار شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان گفت: افزایش اعتماد و باور مردم به مهندسان با راه اندازی خبرگزاری نظام مهندسی ساختمان در کشور تقویت می‌شود و مردم عزیز در شهرهای کشور برای اطمینان، رفاه و آسایش بیشتر خود همکاری بیشتری با مهندسان عضو سازمان نظام مهندسی ساختمان می‌توانند. این مدرس دانشگاه افزود: بی شک بالا رفتن آگاهی مردم از عواقب اجرای قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان منتج به بهبود ساخت و ساز اصولی در کشور می‌شود و ما شاهد حذف مجریان غیر ذی صلاح در کشور خواهیم بود. مهندس قربانی توسعه اطلاع رسانی را در شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان را یک هدف راهبردی دانست و افزود: در حال حاضر هم بودجه سال ۱۳۹۲ شورای مرکزی بر اساس سند راهبردی تنظیم و تأیید شده که در آن سهم بسزایی برای اطلاع رسانی دیده شده است.

بازنشر از سایت اقتصاد آنلاین

شوشتر نو تداوم ماندگاری اندیشه های کهن در کالبد امروز

د مهندس امین مهراد - کارشناس ارشد معماری - طراحی شهری عضو سازمان نظام مهندسی خوزستان

د مهندس زهرا سپهری راد - کارشناس معماری - عضو سازمان نظام مهندسی خوزستان

د بهزاد تیموریور - مدیر روابط عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان (شورای مرکزی) و کارشناس اندیشکده شهر اسوه اسلامی

چکیده:

بافت کهن میراثی بر جای مانده از مفاهیم بنیادی معماری و شهر سازی ما است، که اساس و شالوده آن در مسائل اجتماعی، فرهنگی و طبیعی می باشد. نقش گسترده ای در شکل گیری، تداوم و ماندگاری اندیشه های کهن در کالبد و محیط امروز دارد. بافت کهن شوشتر دارای ویژگی های فرهنگی و اکولوژیکی منحصر به فرد است که نمونه کامل بافتی، با درک و شناخت عمیق از محیط پیرامون خود شکل گرفته است. آنچه در ساخت و ساز شهرهای جدید نقش اساسی دارد توجه به فرهنگ، هویت بومی و کالبد بافت کهن پیرامون است. به جرات می توان شهر جدید شوشتر نو را به عنوان تنها نمونه ی برجسته شهرهای جدید در ایران بر گرفته از مبانی معماری و شهر سازی بافت های کهن ایرانی دانست که در خلق و توسعه فضای شهری و پرداختن به مقوله های اجتماعی، فرهنگی منطبق با ارزش های کهن ایرانی است. مقاله حاضر بر آن است تا تداوم راز ماندگاری بافت کهن شوشتر را بر کالبد شهر جدید شوشتر نو بررسی کند. این تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی بوده و گردآوری اطلاعات آن مبتنی بر مطالعات کتابخانه ای و مشاهده میدانی می باشد. واکاوی یافته های این تحقیق حاکی از آن است که اندیشه های کهن در کالبد و فضای شهر جدید شوشتر نو تداوم بهره گیری از الگوها و اندیشه های اجتماعی، فرهنگی و فضای شهر ایرانی بلاخص بافت کهن شوشتر و دز قول می باشد. زیبایی شناسی بومی، فرم ها و مراکز تجمعی شوشتر نو، نمونه ای از تداوم هویت کالبدی و مناسبات فرهنگ بومی در بافت کهن شوشتر می باشد.

واژه های کلیدی: شهر شوشتر نو، بافت کهن شوشتر، فرهنگ، هویت کالبدی، فضای شهری.

۱- مقدمه

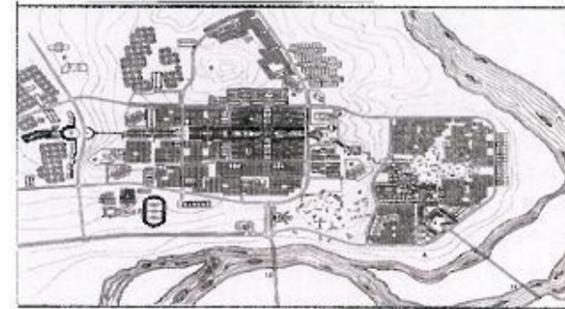
قدر مسلم بافت های کهن نیاز به تداوم حیات دارند، از جمله این تداوم را می توان در ارتقاء هویت کالبدی، فرهنگی و اجتماعی شهرهای جدید مدنظر داشت. ارزش های اجتماعی و کالبدی در معماری و شهر سازی بافت های کهن محدود به زمان و مکان نمی شوند و حرکتی جاری و ماندگار است که باید در ساخت شهرهای جدید ادامه پیدا کنند. امروزه در فرهنگ معماری و شهر سازی ما این یک اصل پذیرفته و بدیهی است که ضرب آهنگ حیات شهر را مردمان ساکن در شهر با اندیشه، ویژگی های فرهنگی، هویت های محلی و مناسبات اجتماعی - فرهنگی خود ایجاد و تنظیم می نمایند. همزیستی میان انسان و طبیعت در شهر ایرانی نیز

به صورت آشکاری وجود داشته ساخته های موجود در بافت سنتی با طبیعت همسو و هماهنگ بوده اند. طبیعت نقش بسیار مهم و گسترده ای در شکلگیری زیبایی هایی فرهنگی، اجتماعی و محیطی دارد. قدر مسلم امروزه فرآیند ایجاد شهرهای جدید مجرد از ویژگی های تاریخی، اجتماعی، فرهنگی و طبیعی بستر خود نیستند.

فضاهای بستر کالبدی بافت کهن شوشتر فرصت مناسبی برای معمار و شهر سازی چون کمران دینا بوده تا با الهام از آن بتواند اندیشه ها و مفاهیمی ماندگار مانند هویت تاریخی، حس مکان، ادراک، خواتالی و تعلق به محیط و ویژگی های فرهنگی را در ساخت شهر جدید شوشتر نو حفظ کند. شوشتر نو یکی از شهرهای جدید و اندیشمندانه ای است که با بهره گیری از معماری

و شهرسازی بومی، هویت کالبدی و هویت اجتماعی فضاهای بافت کهن شوشتر شکل گرفته است. شوشتر نو، از بهترین طرحهای کامران دیبا، یکی از چند معمار شیوه‌گرای نامدار ایرانی است که در نیمه دهه ۵۰ هجری کارگزار شرکت و صنعت طراحی شده که متأسفانه نیمه تمام به حال خود رها شده است.

مجله لئونوس، در بررسی شهر جدید شوشتر نو بیان می‌کند: «این تصویری از یک شهر ایرانی است که هم کهن است و هم نوین، هم برخوردار از فرهنگ بومی و محلی است و هم فرهنگ جهانی». این شهر جدید بر اساس الگوی نگرش خاقلی که تعادل و پیوند محیطی و معنوی انسان می‌باشد طراحی شده است.

شکل شماره (۱): طرح تفصیلی شوشتر نو و قرارگیری در مجاورت رود کارون و بافت کهن شوشتر، ماسخ‌سایت پیاد آقاخان

۲- واژه شناسی

در این بحث منظور از تداوم یک ژماندگاری و جاودانگی آن در طول زمان و یا بنایه گفته‌الکساندر، بی زمان بودن اثر است. (نقره کار، ۱۳۸۸: ۳۱-۴۴) ماندگاری (Durability) ماندگاری یعنی ماندنی، یعنی آنچه که بتواند باقی باشد و تداوم پایداری به قول «لینچ» ماندگاری عبارت است از میزان مقاومت عناصر یک شهر در مقابل فرسودگی و زوال و درآوردن توانایی فعالیت طی دوره طولانی (همان) جاودان (Eternal) مخفف جاودان - همیشه، دائم، پایدار، پاینده (فرهنگ معین).

به نظرمی رسد واژه ماندگاری بیشتر بر جنبه فیزیکی اثر و مقاومت کالبدی آن در مقابل فرسایش ناشی از گذشت زمان و عوامل مختلف دلالت دارد در حالی که واژه جاودان علاوه بر مانایی، سخن از نوعی حیات و تریبش و جذابیت دارد. اگرچه کالبد بسیاری از آثار ماندگار معماری همچنان باقی است، ولی از آنجاکه حیات ندارند و برای مردم فرهنگ سازی و حیات بخشی نمی‌کنند، جاودانگی نداشته و در عین ماندگاری مرده اند (همان).

۳- راز جاودانگی و ماندگاری اندیشه های کهن

پدیده‌های ماندگار در طول زمان می‌مانند و پاره می‌گردد و به بخشی از خاطرات جمعی تبدیل می‌شوند. به این ترتیب توجه به ماندگارها در طراحی فضا باعث افزایش حس تعلق به فضا می‌شود. در این حالت فضا از زمان دیگری غیر از زمان حال برخوردار است. ماندگاری، بیان نوعی تداوم تاریخی و به دنبال آن تداوم فرهنگی است. پدیده جاودان، یک پدیده کامل یافته است و نامیت دارد و چون توانسته است در طول زمان عبیرقم همه تحولات پیرامون بماند. در تحلیل‌ها و بررسی‌ها حکم مرجع را پیدا می‌کند و در هر دوره از دیدگاه‌های مختلف قابل بررسی و استناد می‌شود. (نقره کار، ۱۳۸۸: ۳۱-۴۴) راز جاودانگی در بافت‌های تاریخی و پایداری این بافت‌ها را باید در برخورد با شرایط زیست محیطی، فرهنگی و همچنین شرایط پیرامون آن جستجو کرد. در واقعیت نمی‌توان معنا کارکرد و کالبد یک پدیده را از هم تفکیک کرد. ماندگاری در هر سه آنها قابل بررسی است (پاکر، ۱۳۸۷: ۱۱۸).

از جمله عوامل ماندگاری اندیشه‌ها در بافت‌های کهن

- وجود پدیده‌های خاص در بافت سنتی و استفاده از منظر اکولوژیکی در جهت زنده نگه داشتن بافت (ارتباط فرمی، عملکردی و معنایی میان بافت و اکولوژی منظر و منحصربه فرد بودن اکوسیستم بین بافت و اکولوژی منظر)

- توجه به منظر فرهنگی و مردمی (مردم محور).

- پاسخ عقلانی نیازهای عام و فرا زمان و مکان انسان (کریستوفر الکساندر) همجواری و درهم نیندگی رود کارون و بافت تاریخی موبد این مطلب است که راز جاودانگی بافت کهن شوشتر در تداوم و حیات فضاهای سنتی را باید بر اساس:

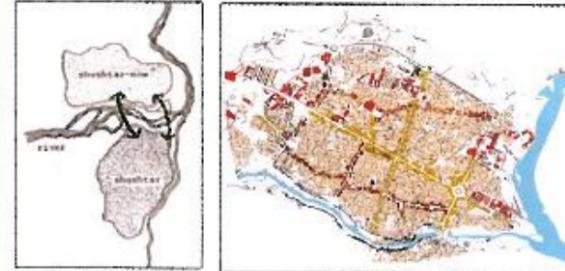
- عناصر ارزشمند تاریخی: (انسان ساخت) نظیر بافت تاریخی آسیابها، پل باستانی و امامزاده‌ها.

- عناصر طبیعی: رودخانه فیروزه ای رنگ، کت‌ها و پوشش گیاهی و شیب زمین در شکل‌گیری و حیات فضاهای سنتی بافت نقش مهمی داشته‌اند.

اساساً نگرش جاودانگی اندیشه‌های کهن و تداوم فضاهای سنتی و جدید منضم بر مجموعه‌های مترکم و محیطی، از انواع محیط‌های طبیعی و مصنوعی می‌باشد. که سرمایه‌های طبیعی را در محدوده بافت و محیط اطراف آن حفظ کند و موجب تداوم حیات در بافت سنتی شود.

۴- بافت کهن شوشتر

بیدایش بافت کهن شوشتر بر اساس تداوم ماندگاری حیات فرهنگی، اجتماعی و طبیعت در فضای شهری با تأثیر مستقیم بر محتوای کالبدی بافت کهن، باید دانست. به طور خلاصه شکل‌گیری و ترکیب بافت کهن شوشتر تابع تناسبات زمین موقعیت صخره‌ها و پستی و بلندی‌های خاک و جریان رودخانه‌ها و اکوسیستم موجود بوده است بدین ترتیب ارتباطی هنرمندانه با عناصر طبیعی در جهت ماندگاری فضاهای معماری و شهرسازی ایجاد گردیده. بستر طبیعی بافت کهن شالوده‌های است که به یکپارچگی هویت منطقه ای می‌انجامد و بخش مهمی از ساختار بافت کهن شوشتر را شامل می‌شود. مهمترین وجه معماری و فضاهای شهری بافت کهن شوشتر نگاه آن به انسان است. در این بافت شاهد شاهکارهای از جمله آسیابهایی که صدای دلنشین آب را در بافت سنتی طنین انداز می‌کنند و فضاهای نظیر ساباط‌ها در جهت تعاملات اجتماعی شاهد هستیم.

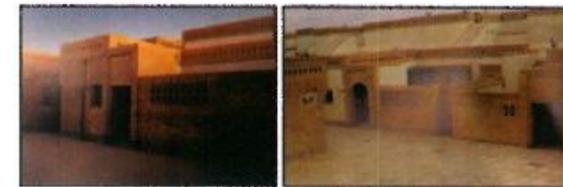
شکل شماره (۲): بافت ارگانیک شوشتر، ماسخ: مشاور زیستا
شکل شماره (۳): شوشتر نو و بافت کهن شوشتر، ماسخ: مشاور زیستا

معماری و شهرسازی بافت کهن شوشتر به دلیل نگاهی که به انسان داشته و شناختی که انسان در بستر اجتماعی و فرهنگی خود داشته بیشترین انطباق را در ارائه شکلی مطلوب زندگی متجنی ساخته است. این نوع بافت بی‌انگیز تمدن کهن و سابقه‌ی شهرسازی در این منطقه از کشور بوده که برگرفته از تأثیرات طبیعی و همسان با اقلیم گرم و مرطوب منطقه می‌باشد. هزموئی موجود در خط آسمان، تزئینات پشتیبانی بناها و وجود گذرهای سقف (ساباط‌ها) خود نیز بر این موضوع صحنه می‌گذارد. نشانه‌ها

زیباشناختی بافت سنتی شوشتر عمدتاً شامل نشانه‌های مذهبی مناره‌ها و گنبدها می‌باشد که جلوه‌ای از زیبایی را به بافت داده که با پشتوانه‌های ذهنی شکل گرفته‌اند و ریشه در اجتماع و بنیان‌های فرهنگی دارند. در بافت کهن شوشتر چشم اندازهای بصری بین شهر ورودخانه ایجاد شده تا دیدهای مستقیم که به نوعی ریشه در فرهنگ و هویت کالبدی دارند را تقویت بایند. محورهای دید در بافت کهن موجب خاطره ذهنی مطلوب و تصویر ذهنی منسجم از عرصه‌های گوناگون زیبایی شناسی، حس تعلق، خوانایی و هویت کالبدی در شهروندان می‌شود. در بافت کهن شوشتر اهمیت دادن به محورهای دید، توجه به توپوگرافی و اختلاف سطح‌ها، محصوریت مطلوب در تقویت هویت فرهنگی اجتماعی و کالبدی موثر بوده است. در بیانی کلی می‌توان گفت که بافت کالبدی شهرها و مناسبات بین شهروندان بر بستری از شرایط زیست محیطی و اقلیمی و نظام تولیدی جامعه و با دخالت موثر عوامل فرهنگی، گرایش‌های هنری و امکانات فنی شکل می‌گیرند. این اشکال همگام با وقوع تغییر در بنیان‌های اجتماعی، اقتصادی، پیشرفت‌های فنی و تحول گرایش‌های هنری و تکامل نظام‌های ارزشی، پذیرای دگرگونی می‌گردند. (مشهدیزاده دهانی، ۱۳۹۰: ۲۶۱).

۵- شوشتر نو

شهر جدید شوشتر بر مبنای ساختار شهرهای قدیم ایران طراحی شده این پروژه بر اساس الگوی چلیپا - که در معماری ایرانی چهارطاقی و در باغ‌سازی و شهرسازی به چهارباغ منجر می‌شود طرح ریزی شده است. برتری فضا به توده در شوشتر نو را می‌توان به وضوح مشاهده کرد. مشخص‌تری عنصر این طرح، محور پیاده‌روی است که یک سلسله فضاهای عمومی را به هم می‌پیوندد. کوچه‌ها به نامی درخندت پیاده‌رو هستند و پارکینگ‌ها در مناطق مخصوص جمع شده‌اند. از دیگر خصوصیات این مجموعه استفاده از مصالحی که در منطقه رایج است، به بهترین نوع ممکن صورت پذیرفته مصالحی که جوابگوی اقلیم باشد و قدمت معماری منطقه را بازگو کند. فرم و طرح اجزای استفاده شده در این مجموعه سیر تکامل آجر را از زمان ایلامی تا زمان معاصره بیننده ارائه می‌شود به گونه‌ای که یک شهر آجری که تمام تکنیک‌های آجر در آن به کار رفته پدیدار شده. ساختار اصلی شهرک طولی است که در بخش‌هایی از محلات واحدهای همسایگی تقسیم بندی شده معابر، میدان‌ها و مکان‌های عمومی فضاهای شهری عامل ایجاد تنوع و در عین حال انسجام مجموعه‌اند. دیبا اعتقاد دارد بنا نباید از محیط و بافت خود جدا کرد اگر بخواهیم یک بنا را از هر لحاظی موردنقد و بررسی قرار دهیم باید نحوه ارتباط آن بنا را با محیط و بستر اطرافش بررسی کنیم

شکل شماره (۴): وضوح خوانایی، هویت، حس تعلق، خاطره انگیزی و... بافت کهن شوشتر در کالبد شهر جدید شوشتر نو، ماخذ: جولایی

واحدهای همسایگی نیز بر اساس الگوی فضاهای معماری - شهری بافت قدیم طراحی شده‌اند. گذرگاه‌های سر پوشیده، اتاق‌های روی معابر، فرو رفتگیها و تپه‌های جدا کننده آجری و سر درهای ورودی عوامل موثر در حفظ هویت فضای شهری و تنوع فضایی مطلوب اند. فضاهای متفاوت در معابر تنگ و باریک واحدهای همسایگی به جای میدان‌های سبز و عریض عمومی عامل تکنیک محلات محسوب می‌شوند. در شهرهای سنتی بر فضای بین ساختمان‌ها تاکید می‌شود و فضایی ارگانیک و جذاب با معابر مناسب به وجود می‌آید. الگوهای شوشتر نو بناهای بافت قدیم شوشتر و دزفول با معماری درون گراست هستند، فضاها معماری و شهرسازی بافت کهن دزفول و شوشتر در اطراف حیاط‌های مرکزی شکل گرفته‌اند و در فصول سال با توجه به ویژگی‌های اقلیمی منطقه مورد استفاده قرار می‌گیرند. (جاری، ۱۳۸۶: ۲۶-۲۹).

۱-۵ هویت کالبدی شوشتر نو

هویت کالبدی به معنای صفات و خصوصیات است که جسم شهر را از غیر متمایز کرده و شباهت‌اش را با خودی آشکار می‌کند. این صفات باید بگونه‌ای باشند که جسم شهر در عین حفظ تداوم زمانی در حال تحول و تکامل نیز باشند و نهایتاً به پیدایش یک کل منجر شود. هویت کالبدی از نظر مفهومی یا اصطلاحات، شخصیت و حس مکان مترادف است.

معیارهای ارزیابی هویت کالبدی به قرار زیرند:

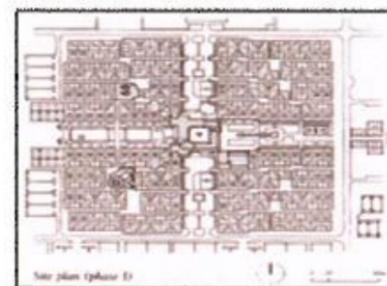
- تمایز / تشابه به معنای تمایز از غیر و تشابه با خودی

- تداوم / تحول به معنای پیوند با گذشته و عدم انقطاع (تداوم معنی و ارزش‌های خودی) در عین نوآوری و خلاقیت یا توجه به شرایط زمانه (خود ماندن ولی همان ماندن)

- وحدت / کثرت به معنای پیوند میان اجزاء متفاوت ناممگون و حتی متضاد به گونه‌ای که در کنار هم یک کل را به وجود بیاورند. نظریه‌های زمینه‌گرای و منطقه‌گرای پایه نظری تفسیر و تشریح معیارهای فوق در حوزه‌های معماری و طراحی شهری هستند. (تولایی، ۱۳۸۷: ۱۵-۱۸).

شکل شماره (۵): میدان مرکزی ماخذ: نگارنده

شکل شماره (۶): تناسب توده و فضا، ماخذ: دیبا

شکل شماره (۷): بافت ارگانیک شوشتر، ماخذ: مشاور زیستا

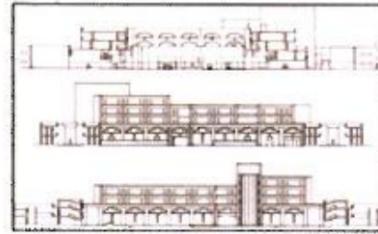
شهر جدید شوشتر تنها شهر جدید ساخته شده در ایران است که ویژگی‌های طراحی آن هویت ایرانی مستحکمی دارند و پیش نمونه با ارزشی برای ساخت و ساز شهرهای جدید در آینده به شمار می‌آید. طراحی شوشتر شش‌ده تحت تأثیر نوبوگرافی و مشخصه‌های موجود در سایت بوده و رویکردی خاص به ارزش‌های فرهنگی در جوامع ایرانی داشته و نمونه‌ای از تداوم اندیشه‌های سنتی است. ویژگی‌های برجسته در شوشتر شامل یافتن کاملاً در هم تنیده، گردآمده و نداعی کننده هویت کابردی بومی در شهرهای قدیم ایران است. شوشتر، به دنبال نیلور جوهره‌ی فرهنگ ایرانی و بومی منقذهی شوشتر شوش و دزفول بوده و انگوهای بناهای درونگرایی بافت قدیم شوشتر و دزفول در راستای تحقق بخشیدن و تداوم انگاره‌های کهن در کالبد خود می‌جوید. دیبا پروژه را به شکل ساخت و ساز افقی پرتراکم به اجرا در آورد. از ساخت آپارتمان‌های چند طبقه پرهیز شد و شهر هویت شهرهای افقی را گرفت. (دیبا و جواهریان، ۱۳۸۵: ۹۷-۱۰۹). مهمترین کاراکتر هویت کابردی شوشتر، کوچه پس کوچه‌های هستند که بعضاً ممتد نبوده و یا بن بست بوده و نمودی از بافت کهن شوشتر را نمایان می‌کند که محل سکون و دیدار ساکنین بشمار می‌رود. محلات مختلف با مشخصات فردی منحصربه‌فرد که تکرار بوجود نیامده ایجاد شده اند در این محله‌ها تعاملات شکل می‌گیرند که از طریق فضاهای عمومی شهری همبستگی اجتماعی و حس شهروندی ایجاد شده است. برای اینکه منظر شهری رومانیتیک و شاعرانه به شوشتر داده شود، نیمی از خیابان‌ها را شهربین یک، دو و نیمی دیگر فرهاد یک، دو نام گذاری شدند.

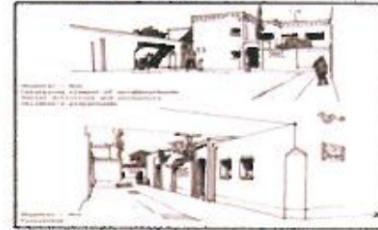
شکل شماره (۸): خط بام شوشتر، ماخذ: دیبا و جواهریان

شکل شماره (۹): نامگذاری معابر برگرفته از طبیعت‌شناسی ایران ماخذ: دیبا و جواهریان

شکل شماره (۱۰): نما و مقطع میدان مرکزی، ماخذ: دیبا

شکل شماره (۱۱): گذرهای سرپوشیده و ماندگاری اندیشه کهن، ماخذ: دیبا

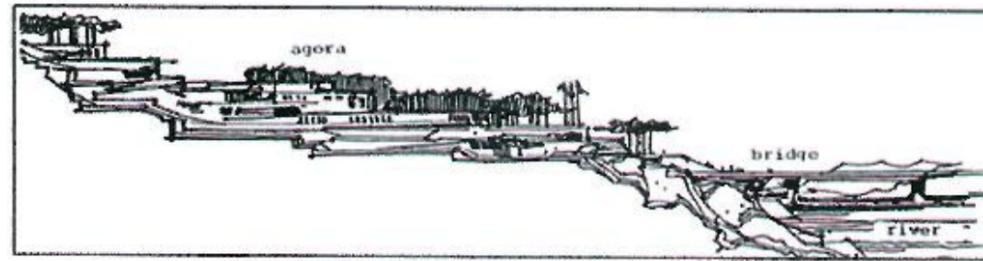
تمام ساختمان‌های عمومی مانند بازار و مسجد میدان اصلی در راستای هم و در جهت نشان دادن اصل بیوستگی میان مراکز تجمعی شکل گرفته‌اند. فرم‌ها و مراکز تجمعی این شهر جدید نمونه موفق انطباق فرهنگ سنتی و بومی در استفاده و مشارکت در بافت نوین می‌باشد. راب کریر در مورد شوشتر اعتقاد دارد: «در واقع چشم انداز شوشتر را با خط بام تعیین می‌کنند. یکی از یکدست ترین و موفق ترین طراحی‌های شهری در ایران را شوشتر به نمایش می‌گذارد. طرح شوشتر بر اساس معیارهایی چون رعایت ویژگی‌های زیبایی شناسی طبیعی محل، بافت اجتماعی فرهنگی موجود شهر شکل گرفته است. و بر اساس انگوی بافت کهن شوشتر و دزفول با بافتی متمرکز و تراکم حول بازار طراحی گردید. زیبایی شناسی فرم‌ها نظیر مراکز تجمعی این سکونتگاه، نمونه موفق انطباق با فرهنگ سنتی و بومی بافت کهن شوشتر می‌باشد. (جواهریان و دیبا، ۱۳۸۵: ۹۷-۱۱۰).

۲-۵- حضور طبیعت

نگرش به طبیعت به عنوان منشأ حیات و زندگی انسان، موجودی هوشمند، مجموعه آیات و نشانه‌های قدرت و حکمت الهی و مآثر انسان امر بنیادینی است که تعالیم و حیاتی اسلام به انحاء مختلف به آن تذکر داده (نقی زاده، ۱۳۸۷: ۳۳). همزیستی میان انسان و طبیعت در شهر ایرانی نیز به صورت آشکاری وجود داشته است. ساخته‌های موجود در بافت سنتی با طبیعت همسو و هماهنگ بوده‌اند. طبیعت نقش بسیار مهم و گسترده‌ای در شکل‌گیری زیبایی‌هایی فرهنگی، اجتماعی و محیطی دارد. حضور طبیعت شالوده‌های است که به یکپارچگی هویت منطقه‌ای می‌تواند و بخش مهمی از زیبایی شناسی و فرهنگ اجتماعی و هویت کابردی را شامل می‌تواند. هدف حضور طبیعت در شوشتر پیوند با سنت منطقه آداب و رسوم و برقراری رابطه متقابل بین معماری شهرسازی و محیط طبیعی بوده است.

شکل شماره (۱۲): فضای سبز شهر، ماخذ: نگارنده

شکل شماره (۱۳): نقش توپوگرافی و رودخانه، زیبایی شناسی شوشتر نو، ماخذ: دیبا

شکل شماره (۱۵): معبر مسکونی در شوشتر نو و تاکید بر محورها، ماخذ: نگارنده

محورهای شاخص شهری شوشتر نو در ارتباط با الگوهای رفتاری ساکنین و نوع نگرش به زندگی جمعی طراحی شده اند این محورها غالباً با جهت گیری های حرکت پیاده و با حضور عناصر و اجزای بادمانی، تاریخی، فرهنگی و عملکردی ویژه، که در امتداد آنها قرار گرفته اند شکل گرفته اند.

۶- باز آفرینی ویژگی های فرهنگی و اجتماعی

فرهنگ نیز مانند بسیاری از مفاهیم هم سنخ خود، ماخوذ از جهان بینی انسان است و واجد معانی و مراثی است که منضم هنجارها، آداب، سنن، ذهنیت ها، الگوها، روش رست، قواعد ارتباطات انسانی، تبیین نگرش و ارتباطات انسان با محیط (اعم از طبیعی و انسان ساخته) است. در واقع، به تبع جهان بینی که فضای تفکر و اندیشه است، فرهنگ فضای زیستن و فعالیت و مبین ارتباطات انسان با جهان خارج است. به این ترتیب، در معنای فرهنگ می توان گفت که فرهنگ تنها به معنای شیوه زیستن نیست بلکه فرهنگ به معنای «زندگی» است (تقی زاده، ۱۳۸۷: ۲۵).

در دهه ۷۰ هجری که اغلب معماران و طراحان نظر به غرب و معماری مدون آن داشتند، کمران دیبا، بنیان گذار شرکت مشاورین DAZ رو سوی ارزش بی پایان معماری، برنامه ریزی و فرهنگ ایرانی آورد. در برنامه ریزی و طراحی شهر جدید شوشتر، دیبا همه توان خلاق خود را به کار گرفت تا بتواند ارزش های بی پایان فرهنگ ایرانی و معماری بومی شوش و شوشتر را متبلور سازد (دیبا و جواهریان، ۱۳۸۵: ۹۷-۱۰۹). به اعتقاد دیبا معماری و شهرسازی نیویورک و هنگ کنگ نمی توانست و نمی تواند الگوی معماری و شهرسازی ایرانی قرار گیرند، چرا که وسعت سرزمین، مناسبات اجتماعی و رابطه ایرانی با خاک و آسمان چنین الگوپردازی های را بر نمی تابد (بسکی، ۱۳۷۹: ۸-۱۹).

از جمله اهداف طراحی شهری شوشتر نو خلق فضاهای عمومی بود به گونه ای که هر یک از این فضاها ویژگی های مجزا و یگانه ای داشته باشند و مردم را برانگیزانند، که از خانه های شان بیرون بیایند و دور هم جمع شوند. این کار می توانست پیوندی اجتماعی میان آنها به وجود آورد. دیگر اهداف اجتماعی شهر پرهیز از این بود که شهر به عنوان شهری کارگری جلوه گر شود. و همانند اغلب شهرهای که به صورت طبیعی رشد یافته اند، دارای قابلیت هایی برای پویایی اجتماعی و توسعه باشد.

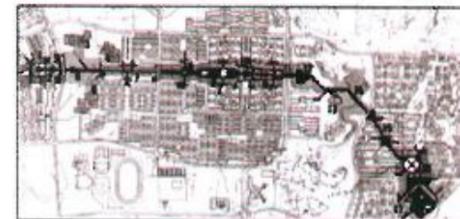
تاکید ما بر فرهنگ به این دلیل است که شهرها دستاوردی فرهنگی محسوب می کنیم. شوشتر نو سعی در پیوند کالبدی و احساسی با اجتماع و فرهنگ گذشته دارد مکان پایی این شهر در امتداد ستون فقرات شهر قدیم و تقویت این مسیر با ایجاد محوری پویا در قلب مجموعه نشان از نسلط دنیا بر معماری بومی و تلاش برای امروری کردن آن دارد. وی در طرح این

طبیعت و اکوسیستم منطقه زمینه ساز ارتقای کیفیت زیبایی شهر شده حضور رودخانه کارون و کمربند سبزی که برای شهر پیش بینی شده را میتوان برشمرد. با توجه به قرار گیری شوشتر نو در جوار رود کارون، شیب طبیعی زمین و وجود مسیرهای با کربلورهای بصری و چشم اندازهای مناسب و گشادگی فضاها در شهر طبیعت نیز حضوری کاملاً گسترده دارد. در واقع طبیعت تجلی گاه احساسات، شور، شغف و زیبایی است همراهی و همزیستی با طبیعت را به خوبی می توان در زیبایی شناسی شهر جدید شوشتر نو دید. ارزش های اکولوژیکی نظیر ساخت حیاطهای سبز و میدانچه های سبز سعی در ایجاد محیطی متناسب با روحیات بومیان این منطقه دارد. شوشتر نو به منظور برقراری رابطه متقابل بین معماری و شهرسازی و محیط زیست طراحی شده است. وجود طبیعت و عناصر طبیعی در فضاهای مصنوع و تلفیق آن ها با عناصر شهر یکی از روش های لقای زیبایی طبیعی به محیط و به عبارتی خلق زیبایی فرهنگی و اجتماعی متناسب با روحیات شهر و نژاد بوده است.

۵-۳- محورهای دید عنصر هویت بخش شوشتر نو

بر اساس یکت مایل در برین، انسان همواره از دیدن مناظر کنی از نقطه ای مشرف بر آن لذت می برد. حالاً اگر این نقطه تصویری کنی از منظر طبیعی و مصنوع باشد برای او معنا و مفهوم تدویم حیات را خواهد داشت. رفتار انسان ها در محیط حبه ای آیینی دارد و وظیفه معمار و شهرساز است که از طریق ویژگی های فضایی این حبه را شفاف کند. آیین ورود که یکی از نکات کلیدی معماری قدیمی ایرانی است و باعث شده درها و ورودیها به گونه بسیار شاخصی طراحی شوند. در طراحی مسجد شوشتر نو و دیگر ورودی های عمومی مورد توجه قرار گرفته است. (افشار نادری، ۱۳۸۵: ۲۱-۲۷)

در گذشته، منظر شهرهای سنتی (ایرانی - اسلامی) به نوعی برخواسته از فرهنگ و سنن کهن این مرز و بوم بوده و در راستای ترویج اهداف وایدولوژی خود بوده است. بنابراین چشم اندازهای موجود شهری به عنوان دید بصری ساختار قدرت، فرهنگ، اقتصاد و بتاسیل های طبیعی اثر جامعه در طی زمان های متفاوت به شمار می رود. تاکید بر محورها در شوشتر نو برآمده از فرهنگ و هویت کالبدی بافت کهن شوشتر و در فصول بوده، محورها در شوشتر نو به عنوان مسیرهای مهم اجتماعی و فرهنگی و بعضاً آیینی به شمار می روند. الگوی معماری و شهرسازی شوشتر نو نگرش کلی بر وسعت سرزمین، مناسبات اجتماعی، ارتباط با خاک و آسمان است.

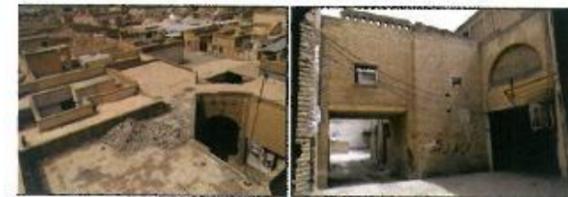

شکل شماره (۱۴): تاکید استخوان بندی و محور اصلی شوشتر نو بر مبنای مناسبات تجاری، فرهنگی و اجتماعی، قرار گیری کاربری های عمومی در راستای ستون فقرات (محور اصلی)، ماخذ: حائری

پروژه‌زیبایی شناسی ویژه خود را اختلا می‌بخشد. و رویکردی خاص به ارزش‌های فرهنگی در جوامع ایرانی داشته که نمونه‌ای از یک تداوم سنتی است. و تداعی کننده کالبد معماری بومی که در پرورش تعاملات اجتماعی و مشارکت عمومی نقش بسزایی دارد (شایان، ۱۳۸۵: ۱۲۳-۱۲۸)

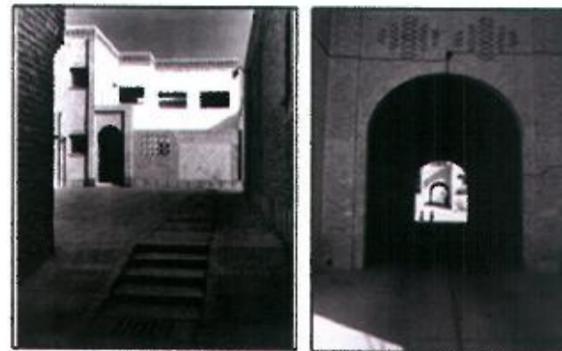
حجم‌های خالص با بهره‌گیری از تنوع سایه روشن، وحدت در عین کثرت، هماهنگی در عین تضاد از روش‌های دستیابی دلبا به معماری و شهرسازی اصیل و ماندگار است. به عقیده دلبا شوشتر نو نه قدیمی است و نه جدید و همین تعلیق در بستر زمان فضا را خاطره انگیز می‌کند. از بازشناسی زیبایی و عوامل طبیعی درمی‌یابیم که الگوهای شهر جدید شوشتر نو باز مینه‌ی فرهنگی و شهرنشینی شهروندان ارتباط دارند. این فرهنگ است که شوشتر نو را به شکل شهری افقی مترکم شکل داده است و از آپارتمان‌های چند طبقه پرهیز شده و شهر هویت و ویژگی‌های فرهنگی اجتماعی و زیبایی شهرهای افقی ایرانی را به خود گرفته است.

از نظر کامران دلبا معماری محیطی و شهرسازی دارای ارزش‌های انسانی والائتری نسبت به تک‌سازی و سبیل‌سازی معماران ممتاز است معمار نباید با را از محیط و بافت خود جدا کند او همچنین عقیده دارد که اگر بخوایم یک بنا را از هر لحاظی مورد نقد و بررسی قرار دهیم باید نحوه ارتباط آن بنا را با محیط و بستر اطرافش بررسی کنیم. گسترش افقی فضا و گردش اضلاع و زوایه‌ها و دور و نزدیک شدن لایه‌های مختلف دید از دیگر مشخصات کلی فرهنگی و اجتماعی بافت‌های کهن ما هستند که در شوشتر نو به خوبی بکار گرفته شده‌اند. دلبا می‌گوید: «دغدغه و نیاز اصلی ما عبارت بود از یادگیری از سنت‌ها و ناهنجاری‌ها و ارزش‌های فرهنگ خودمان و کشف دوباره جامعه ایرانی و ارقام اندیشه غربی با فرهنگ ملی و محلی شهر جدید شوشتر نو به کمک بهره‌گیری از الگوهای شهرسازی و ایرانی ساخته شده که بسیاری از ویژگی‌ها و ارزش‌ها و مفاهیم معماری و شهرسازی ایرانی را در دل خود جای داده و موجب احیاء آنها شده است. مفاهیم فرهنگی و اجتماعی نظیر: حسن تعویق، حریمت، دانستن معماری اصیل ایرانی و... در شوشتر نو نمود عینی دارند. شوشتر نو شهری با آگاهی عمیق از عوامل و نیروهای تأثیر گذار فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، اقلیمی، زیست محیطی و هر آنچه در شکل‌گیری این ارتباط نظام مند میان شهر و جامعه دخیل است شکل گرفته است. در این راستا بازبینی و بازشناسی نجارب عملی که بارویکردهای مختلف اتفاق افتاده‌اند، کمک شایانی در وصول و شناخت تداوم اندیشه‌های کهن در شوشتر نو می‌کنند. در واقع این اثر پانگانه ویژه و توجه خاص طراح آن به مسائل اجتماعی، فرهنگی، اقلیمی، الگوهای بومی و... نظام یافته است.

شکل شماره (۱۶): طراحی سایه در شوشتر نو ریشه در نگرش به باز آفرینی ساختار بافت کهن شوشتر دارد، مآخذ: نگارنده

گذرهای سرپوشیده، مرکز محله‌ها و سایه‌های شوشتر نو را باید در نوعی باور فرهنگی مردم جست و جو کرد. اهالی چنین کوچه‌هایی با یکدیگر نوعی احساس قربت و نزدیکی خواهند داشت؛ احساس می‌کنند دل و دیده‌ی یکسان دارند و اعضای یک خانه‌اند و در خانه‌های مجاور، زندگی مستقلی دارند. فرهنگ شان، دل و دینشان، زبان و آدابشان مشترک است و چون این سقف (سایه‌ها) بر آنان سایه افکنده محیط زندگی شان است و چون نوعی اشتراک و قربت یافته، با جان و دل پیامدهای این قربت را می‌پذیرند. چه بسا خانه‌ای که در ابتدای سایه قرار گرفته با آخرین خانه فاصله چند صد متری داشته باشد اما میان دل‌ها فاصله‌ای احساس نمی‌شود. مگر می‌توان زیر یک سقف زندگی کرد و احساس دوگانگی و فاصله نمود؟! مهم‌ترین دستاورد فرهنگی، اجتماعی سایه را در همین قالب باید جست و جو کرد، همان‌طور که دلیل جغرافیایی و فیزیکی آن را نیز یابستی در نظر داشت.

شکل شماره (۱۷): کوچه‌های جهت‌دار، ماندگاری بافت کهن با گردش اضلاع مشخصه اندیشه‌های شهر ایرانی، مآخذ: دلبا

۷- نتیجه‌گیری

بنیادی‌ترین موضوعی که اساس تفکرات و فرهنگ و اعمال انسان‌ها و جوامع را تشکیل می‌دهد جهان بینی حاکم بر فرد و جامعه می‌باشد، که در آن نحوه نگرش به موضوعات اساسی و مهمی همچون انسان، هستی، غایت هستی، هدف انسان، روابط اجزاء عالم وجود و سایر مفاهیم بنیادین تبیین شده‌اند و به عنوان پایه اصول و ارزش‌ها و آرمان‌ها و سیاست‌ها و برنامه‌های متخذه برای وصول به آنها ایفای نقش می‌کنند. به این ترتیب، جهان بینی، فضای تفکر پیرامون خویش است.

عناصر و اجزای شهرهای تاریخی و بافت قدیم، حاوی اطلاعاتی است که نقش فرهنگی و مناسبات اجتماعی این عناصر را در ارتباط با دیگر نقش‌ها بر ما آشکار می‌سازد. امروزه جهت حفظ تداوم ارزشها و اندیشه‌های کهن در ساخت و سازهای امروزی باید به اندیشه پیشینیان توجه کرد.

اجتماعی و دینی، دیدگاه‌های امروزی، تکنیک‌ها و دستاوردهای جدید شکلی را با آنها تلفیق و فضای مبتنی بر عناصر زمانی با ظرفیت پذیرش معنای ژرف و گسترده بی‌زمان را در ساحت شهرهای امروزی حفظ کرد. گرچه شوشتر نو به آنچه می‌خواست نرسیده، ولی تجربه ای گرانبه‌است که بیش از پیش ما را به ارتباط بین مسائل زیرساختی و ریشه ای جامعه با معماری و شهرسازی ماندگار بافت کهن ایرانی رهنمون می‌سازد.

مراجع

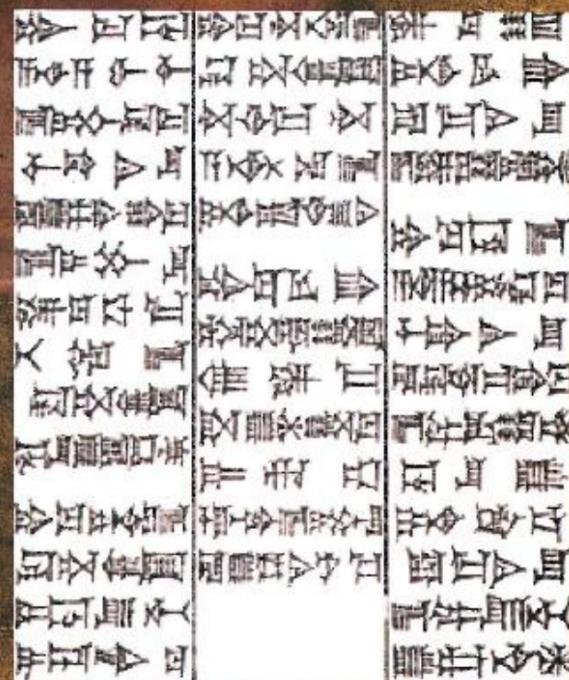
- ۱- امین زاده، بهناز، (۱۳۸۷)، مجموعه مقالات نوسه شهری پایداری، چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- ۲- افشار نادری، کامران، (۱۳۷۹)، یادگارهای آشنای کامران دیبا، فصلنامه معمار شماره ۱۰، صص ۲۰-۲۵
- ۳- اسدیوز، عطا...، (۱۳۷۹)، کامران دیبا را چگونه به یاد می‌آوریم، فصلنامه معمار شماره ۱۰، صص ۲۶-۲۷
- ۴- بسکی، سهیلا (۱۳۷۹)، دیداری دیگر با کامران دیبا، فصلنامه معمار شماره ۱۰، صص ۸-۱۹
- ۵- پاکزاد، جهان‌شاه (۱۳۸۶)، مبانی نظری و فرآیند طراحی شهری، تهران: انتشارات وزارت مسکن و شهرسازی- معاونت شهرسازی و معماری
- ۶- پیرانی، خلیل (۱۳۸۵)، بررسی و پاسخی با کامران دیبا، فصلنامه شارستان، شماره ۱۱ و ۱۲، صص ۱۵-۱۶
- ۷- میرمقداسی، مهتا، (۱۳۸۵)، هویت کالبدی شهر: مطالعات موردی تهران، چاپ اول، تهران: انتشارات مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن
- ۸- دیبا کامران و جواهریان فریار (۱۳۸۵)، شهر جدید شوشتر: تجارب ایجاد شهرهای جدید در ایران و جهان، جلد اول، چاپ اول، تهران: انتشارات شرکت عمران شهرهای جدید
- ۹- دیبا، کامران، (۱۳۸۵)، معماری اسلامی چه چیزی نیست، فصلنامه شارستان، شماره ۱۱ و ۱۲، صص ۱۳-۱۶
- ۱۰- دیبا، کامران، (۱۳۷۷)، شهرک شوشتر در نمایشگاه جهانی، فصلنامه معمار شماره ۱، صص ۸۷
- ۱۱- جولایی، سیامک (۱۳۸۰)، «مجموع مسکونی شوشتر»، فصلنامه شارستان، شماره ۱۱ و ۱۲، صص ۱۷-۲۰
- ۱۲- جولایی، سیامک (۱۳۸۵)، کامران دیبا و معماری بومی ایرانی، فصلنامه شارستان، شماره ۱۱ و ۱۲، صص ۱۲
- ۱۳- سانا، حانری (۱۳۸۶)، شوشتر نو از دیروز تا امروز، فصلنامه معمار، شماره ۱۱، صص ۲۶-۲۹
- ۱۴- نمایان، حمیدرضا (۱۳۸۰)، شوشتر نو: مداوم فرهنگ در کالبد امروز، فصلنامه معماری و فرهنگ، شماره ۲۴، صص ۱۲۸-۱۳۳
- ۱۵- نقره کار عبدالحمید و حمزه‌زاد مهدی و فروزنده آیسان، (۱۳۸۸)، تراز جاودانگی آثار معماری، تحلیلی بر نوگرا و فرانوگرا و رویکردهای فراگیر، فصلنامه باغ نظر، شماره ۱۲، صص ۳۱-۴۴
- ۱۶- شهیدزاده دهقانی، ناصر، (۱۳۹۰)، بیرنامه ریزی شهری در ایران، تهران: انتشارات دانشگاه علم و صنعت

آنها برای هر گونه معماری و شهرسازی، توجیحات اجتماعی و فرهنگی و هویتی در بستر زمان و مکان خود داشته اند. در این میان استفاده از اندیشه‌های کهن و تجربیات پیشین در شهرهای جدید راهی به سوی مداوم اندیشه‌های کهن است. درحقیقت این جهان بینی است که معیارها و اندیشه‌ها را ماندگار و دوام می‌بخشد و فضای تعاملات اجتماعی و فرهنگی را بوجود می‌آورد. در شکل‌گیری معماری و شهرسازی بافت کهن شوشتر، جهان‌بینی و تفکر ارتباط بسیار نزدیک با فضای شهری داشته است، ممکن است در نگاهی گذرا جهت حل مسائل اقلیمی بوده باشد ولی در مراحل تکمیلی، ذهنیتی مشهود است که در آن کلیه تحولات عقلانی و تخیلات معنوی نقش داشته اند.

به صورتی که گفتن ظرف و منظروف، شهر و جامعه در روند طراحی شوشتر نو آن را بعنوان تنها شهر جدید، بر گرفته از اندیشه‌های کهن و ماندگار بافت کهن و با ارزش شوشتر ساخته است. شوشتر نو برآیند همه عوامل ساختاری از قبیل کالبدی، فرهنگی و اجتماعی مرتبط با بستر بافت کهن شوشتر بوده است. سازمان فضایی شوشتر نو را میتوان به عنوان شاه کلید و مهمترین الهام از بافت کهن شوشتر بر هویت کالبدی شهر شوشتر نو دانست. سازمان فضایی شوشتر نو علاوه بر ادراکی کلی که از بافت کهن دارد، ریشه در ساختار و بستر فرهنگی اجتماعی بافت کهن شوشتر دارد. در بررسی شوشتر نو نقش عناصر شاخص در حفظ پیوستگی و انسجام بین آنها و سازمان فضایی بر مبنای اندیشه‌های بافت کهن شوشتر نو را نشان می‌دهد. دستاوردهای زیبایی شناسی شوشتر نو مبتنی بر الهام از بافت قدیم شوشتر و دزفول بوده آنچه که شهر جدید شوشتر نو را برنده جایزه آقا خان کرده توجه دیبا به متن و زمینه در شهر شوشتر نو بوده است.

آنچه مهم می‌باشد، نحوه مدیریت و برخورد دیبا با تعاملات و ارتباطات در بافت کهن شوشتر و توجه به پیامدهای اجتماعی و حوزی محیطی صرف است. هویت ماندگار در هر شهر و یا محدوده از طریق شناساندن سه رکن اصلی مشخصات کالبدی مکان، رویدادها و معنی فردی و گروهی حاصل می‌گردد. همان‌گونه که پیوند نگاه به دنیا و زندگی در جوشش مکان‌ها و فضاها در معماری و شهرسازی بافت کهن شوشتر به چشم می‌خورد. شکل دهی فضا و خلق مناسبات اجتماعی و فرهنگی در شهر شوشتر نو، زمینه ساز حضور مردم و تقویت پیوند میان شهر و بستر فرهنگی بوده بدون شک ارزش‌های فناناپذیر و جاویدان در کالبد شوشتر نو حضور دارند که فصل مشترک با بافت کهن شوشتر است. شوشتر نو حاصل موجودیت ماندگاری جهان بینی و اندیشه‌های بافت کهن شوشتر و دزفول است.

به منظور ادامه حیات و ماندگاری اندیشه‌های کهن بافت‌های سنتی به نظر می‌رسد که راه حل منطقی این باشد که در عین توجه به ارزشهای مناسبات

آیین نامه باستانی احداث ساختمان
وضع شده توسط حمورابی پادشاه کشور بابل

نخستین آیین نامه ساختمان قدمتی ۳۸۰۰ ساله دارد

builder shall be put to death. If it cause the death of the son of the owner of the house – they shall put to death a son of that builder. If it cause the death of a slave of the owner of the house – he shall give to the owner of the house a slave of equal value. If it destroy property, he shall restore whatever it destroyed, and because he did not make the house which he built firm and it collapsed, he shall rebuild the house which collapsed at his own expense. If a builder build a house for a man and do not make its construction meet the requirements and a wall fall in, that builder shall strengthen the wall at his own expense.

اندرز داریوش بزرگ به فرزندش هرگز در آباد نمودن کوناهمی مکن، زیرا بنیان این است، آنگاه که کشوری آباد نمی گردد رو به ویرانی می نهد. پس آبادانی، ساخت راه و شهرسازی، و قنات را درگام نخست قرار ده.

هر گاه معماری خانه ای را برای شخصی بسازد و ساختمان آن را محکم بنا ننماید، به طوری که خانه ای که او ساخته خراب گردد و منجر به مرگ صاحب خانه شود، آن معمار را بایستی اعدام نمود. هرگاه این امر منجر به مرگ فرزند صاحب خانه گردد، یکی از فرزندان او را می بایست اعدام کرد. اگر این امر باعث مرگ صاحب خانه گردد، معمار می بایست غلامی به همان ارزش به صاحب خانه تحویل دهد. هرگاه این امر منجر به از بین رفتن اموال گردد، معمار موظف است کلیه اشیایی را که در این حادثه از بین رفته اند، به صورت اولیه مسترد نماید، و چون این خانه ای را که ساخته محکم بنا ننموده است، بنابراین معمار موظف است آن خانه خراب شده را نیز با خرج خودش بسازد. اگر معمار خانه ای برای شخصی بسازد، ولی بنای آن را به اندازه لازم محکم ننماید به طوری که دیواری از فرود آید، آن معمار موظف است دیوار مزبور را با خرج خود دوباره ساخته و محکم سازد.

HAMMURABI BUILDING COD

If a builder build a house for a man and do not make it's construction firm and the house which he has built collapse and cause the death of the owner of the house – that

مشروح میزگرد بررسی چالش‌های معماری اسلامی - ایرانی در ساخت و ساز کشور

معماری در ذات خود تقلید نمی‌پذیرد

چکیده:

هدف بررسی تاریخی نیست بلکه تماشای کلی گذشته در حکم گنجینه‌ای است که می‌توان بخش‌هایی از آن را بر پایه نیازهای فرهنگ امروز دوباره مطرح کرد. به رغم دگرگونی‌های فراوانی که طی هزاران سال گذشته در معماری و شهرسازی ایران رخ داده است می‌توان در روند تاریخی این مجموعه شباهت‌های بسیار دید. رابطه میان «بنا» و «شهر» رابطه میان جزء و کل است از سوئی نیز هر کدام از اجزای تشکیل دهنده خود بگونه‌ای یک کل اند و مانند فرش که هر یک از نقش‌های تشکیل دهنده اش در حکم یک جزء از کمالی برخوردار است که گویی این نقشه‌ها نیازی ندارند بهم بیوندند و فرش را بسازند. اما نقش‌ها برغم کثرت و کل وحدت یافته‌ی قالی پیوند خورده است. چنین کمال یافتگی در خود و در همان حال جزئی یک منظومه کامل دیگر بودن، از ارکان اساسی تمام هنرهای ایران است در یک مجموعه معماری نقش‌های کاشی که بخشی از کل معماری را می‌سازند. در خود کامل‌اند. آیات قرآن، اشعار و کتیبه‌ها در اوج کمال‌اند و مقرر نسکاری در گچبری و کاربندی هر کدام به تنهایی صنعت کاملی را عرضه می‌کنند. در سال‌های اخیر تلاش‌هایی برای جبران کاستی‌هایی در مورد نگرش مردم درباره معماری شهرسازی ایران انجام شده است که ناکافی بوده است. معماری شامل تمام محیط فیزیکی است که زندگی بشر را در بر می‌گیرد و تازمانی که جزئی از دنیای متمدن بشمار می‌آید، نمی‌توانیم خود را از حیطه آن خارج سازیم. زیرا که معماری عبارت از مجموعه اصلاحات و تغییراتی است که به اقتضای نیازهای انسان، بر روی کره زمین ایجاد شده است که تنها صحرای بی‌آب و علف از آن بی‌نصیب مانده‌اند. ما نمی‌توانیم تمام منافع خود را در زمینه معماری در اختیار گروه کوچکی از مردمان تحصیل کرده بگذاریم و آنها را مأمور کنیم که برای ما جستجو کنند، کشف کنند، محیطی را که ما باید در آن زندگی کنیم شکل دهند و بعد ما آن را ساخته و پرداخته تحویل بگیریم و سپس شگفت زده شویم که ویژگی و کارکرد آن چیست. بعکس این بر ماست که هر یک، بنوبه خود ترتیب صحیح بوجود آمدن مناظر سطح کره زمین را سرپرستی و دینداری کنیم و هر یک از ما باید از دست‌ها و مغز خود، سهم خود را در این وظیفه ادا کند. با آنکه هنرمندان، معماران و شهرسازان در سراسر جهان برای مدرن کردن فضاهای شهری تلاش می‌کنند هنوز هم نمی‌توانند بدون توجه به سبک معماری اسلامی - ایرانی قدم از قدم بردارند. به اعتراف بسیاری از معماران و هنرمندان برجسته جهان، سبک معماری اسلامی - ایرانی یکی از الهام بخش‌ترین منابعی است که این افراد برای ارائه آثار هنری خود در گوشه و کنار جهان همواره به آن مراجعه کرده‌اند. نفوذ نقش‌ها، طرح‌ها و معماری اسلامی، شرقی، اسلامی ایرانی در بناها و عمارت‌های غربی در یکی دو دهه گذشته چنان زیاد است که توجه بسیاری از صاحب‌نظران این حوزه را به خود جلب کرده است. فضای آرامش‌بخش، دلنشین و معنوی بناهای اسلامی - ایرانی و استفاده از رنگ‌های شاد آبی و سبز این اماکن اغلب معماران و هنرمندان را در سراسر جهان به سوی خود جلب و آنها را وادار به تقلید از هنر و سبک معماری اسلامی می‌کند. در حقیقت، آرامش باشکوه و شور و هیجان معماری اسلامی - ایرانی در مساجد و اماکن مذهبی موجب جلب توجه بسیاری از هنرمندان و معماران از سراسر دنیا به این هنر می‌شود. از این رو، این هنرمندان در پی کسب آرامشی که ریشه آن در بنیادها و ارزش‌های فرهنگی و دینی نهفته در نقش و نگارهای معماری اسلامی - ایرانی است مجذوب این نوع معماری می‌شوند و خواسته یا ناخواسته، برای به اشتراک گذاشتن این آرامش با دیگران از معماری اسلامی - ایرانی تقلید می‌کنند و آن را به هر نحو با شیوه معماری خود تلفیق می‌کنند. هنر معمار ایران در طول تاریخ از تداوم کم نظیری برخوردار بوده است این هنر بیان‌کننده نحوه اندیشه جهان بینی، باورها و اعتقادات مذهبی و سننهای مردمان این سرزمین است. معماران ایران با توجه به موقعیت اقلیمی و جغرافیایی این سرزمین پهناور در ابداعات و نوع آوری راه ترقی را بیپرده و در ایجاد انواع برشها، طاقها، ایوانها، طاقماها، محرابها، مناره‌ها و تزئینات گوناگون بنا در عصر و دوره‌ای شاهکارهای فراوانی بوجود آورده‌اند که مساجد از جایگاه والایی برخوردار بوده‌اند. حالا برای یافتن خانه‌هایی با معماری قدیمی باید به ثبت‌های ملی مراجعه کنیم؛ خانه ملک مشهد، خانه تقوی‌ها، باقری‌ها و دارویی‌ها در گرگان، خانه سیگاری‌ها در یزد و شوشتر و... امروز دیگر نه از پنجره‌هایی با شیشه‌های رنگی خبری هست نه از سقف‌های گنبدی و نه از دیواری طولانی که تنها حصار یک خانه بود. در شهر: ساختمان‌های کوتاه و بلند با فرم‌های مختلف و بناهای متعدد، هیچ هماهنگی با هم ندارند و خبری از آن نماهای قدیمی سرشار از روح زندگی یا همراهی و هم‌رنگ شدن با معماری نوین نامتناسب با فرهنگ ایرانی و اسلامی نمی‌توان یافت.

در حسرت معماری امیل، هماهنگ، زیبا و بسیار دقیق ایرانی کوچه‌های شهر را می‌بینیم و بندهای درج شده در قانون پنجم توسعه کشور را مرور می‌کنیم که در خصوص شاخص‌های شهرسازی ایرانی اسلامی به مولفه‌های کالبدی اشاره کرده است و در آن از بلندمرتبه‌سازی، نبود هماهنگی بین ارتفاع بناها و ایجاد خط آسمان نامطلوب، به سامان نبودن فضاهای شهری و تبعیت نکردن از ساختار بخش‌های تاریخی در توسعه شهری یاد شده است تا در برنامه‌های با رویکرد اصلاحی در زمینه پیاده‌سازی معماری ایرانی - اسلامی به آن‌ها توجه شود. در حسرت خط‌های فیروزه‌ای پیچ و خم بناهای نیاکان و کاشی‌کاری‌ها و سکوهایی کنار درهای چوبی از کنار دیوارهای سیمانی می‌گذرم که دیگر هیچ سایه‌ای از درختان چنار و شاخه‌های مواز روی آن‌ها عبور نمی‌کند و تعریف معماری ایرانی - اسلامی را از زبان پروفیسور محمود گلابچی مرور می‌کنیم: «هرگاه معماری منطبق بر باورها، اعتقادات، فرهنگ و سنت‌های اقلیم و متناسب با نیازهای انسان مسلمان و جامعه اسلامی شکل گیرد این معماری اسلامی ایرانی است.»

سیدمهدی هاشمی - رییس سازمان نظام مهندسی ساختمان

در این آشفتگی و ناهماهنگی های شهری، کدام معیار معین می تواند به طراحان، معماران و مهندسان کمک کند؟

مهندس فیلی - فوق لیسانس عمران - سردبیر نشریه شمس در آغاز به کار میزگرد تخصصی بررسی چالش های معماری ایرانی - اسلامی: معماری اسلامی ایرانی نیازمند تعریف کدها و مشخصه های ویژه ای است تا بتوان از آن برای پیاده سازی در ساخت و ساز داخلی الگو برداری کرد.

مفهوم معماری ایرانی اسلامی به یک واژه گنگ و بدون تعریف در بین مهندسان تبدیل شده است و انتظار می رود که نظام مهندسی برای پاسخ به این سوالات چاره اندیشی کند. تا به امروز نتوانسته ایم الگوی مشخصی برای این معماری ارائه دهیم.

کشورهای مختلفی در الگوهای مختلف معماری دارای کد و استاندارد مشخص هستند اما در کشور ایران جز ترجمه کدهای دیگر کشورها چیزی در اختیار نداریم. معماران جوان برای انجام کارهای خود نیاز به مرجعه به منابعی هستند که بتواند تمیز و تفکیکی بین معماری اصیل ایرانی و معماری دیگر کشورها را ایجاد کند.

نظام مهندسی نیز در این بین باید کدهای مختص معماری جهت الگو برداری تهیه و تدوین گردد و این مشکلات ناشی از آن مورد بررسی قرار گرفته و راهکارهایی در رابطه با آن مشخص شود و امید می رود که خروجی بحث امروز همانی باشد که جامعه مهندسان معماری کشور به دنبال آن است و راه دولت و نظام مهندسی ساختمان در سالهای پیش رو به چه سمت و سویی است.

دکتر معمار ضیاء - رئیس گروه تخصصی معماری شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان: هیچ راهی نیست جز اینکه این کشور همانند دیگر کشورها نظام معماری داشته باشد که متولی معماری کشور باشد و مطالبات و خواسته ها را از این بخش مدیریت کند.

عشق به مملکت همواره شعله ور خواهد بود تا جایی که بتوان آثار آن را در جای جای این مملکت دید و مشاهده نمود. یکی از مهمترین فضاهای انسان ساخت چه از لحاظ اقتصادی و چه از لحاظ اجتماعی، که سازنده فرهنگ هاست و شکوفایی کودکان و نوجوانان و سلامت رفتاری بزرگسالان و حامی خانواده هاست، معماری است.

معماری همانطور که همه می دانند در بخش مطالبات کاملاً روشن و واضح است. همه می خواهند که معماری مملکت هویت داشته باشد و در جهت بهبود زندگی مردم عمل کند و آمایش فیزیکی و اقتصادی کشور حرکت کند. اینها همگی از سال های پیش عنوان شده است که در بین هفت رشته سازمان نظام مهندسی ساختمان نمی گنجد و مقولات سنگین و مهم آن در رده بالای فرهیختگان و متخصصان داریم که ابهاماتی که به آن اشاره شد را پاسخ خواهند داد. از این رو هیچ راهی نیست جز اینکه این کشور همانند دیگر کشورها نظام معماری داشته باشد که متولی معماری کشور باشد و این مطالبات و خواسته ها را از این بخش مدیریت کند.

نظام مهندسی در جایگاه خود محفوظ است و این سیستم ساخت و ساز جوان برای بخش عمومی و خصوصی نیز می بایست راه رشد و تکامل خود را طی کند و نقش خود را بازی کند و برقرار باشد. بنابراین مخالفتی با این سازمان نیست. با انتخاب دکتر اخوندی، به عنوان یکی از دولتمردان

درک زیادی از حرف های ما دارند و آینده معماری نیز در حوزه قوانین می تواند کمک بسیاری داشته باشد.

از سویی دیگر با ادغام وزارت مسکن و شهر سازی و وزارت راه، بنا به برخی ملاحظات سیاسی، کار غیر تخصصی بود چرا که شهر سازی و راه دو مقوله جدایی از هم و دو بخش تکنیکی مجزا است و کارهای روزمره آنها سختی با هم نداشته و پیشنهاد می شود برای فرار گرفتن کارهای بخش مسکن و شهر سازی در روان طبیعی و منطقی با رویکرد تخصصی خود لازم است که نسبت به تفکیک این دو بخش اقدام شود.

از طرفی لازم است که جسارت را به خرج داده و اعلام کنیم که خوب است که وزارت خانه مسکن و شهر سازی به وزارت معماری و شهر سازی تعریف شود که خود بخود مسکن را نیز در دل خود جای می دهد.

لازم است دیدگاه های صحیحی نیز در این بین شکل گرفته و حتی بخش های آموزش عالی را نیز با خود درگیر کند چرا که تا زمانی که این مسئله صورت نگیرد، اقدامات همواره در حاشیه خواهد بود و به جایی نخواهد رسید و این جنبه اگر بتوان چند دیدگاه را برجسته کند و در زمینه معماری دانشگاهی و آکادمیک و مشکلات آن بررسی صورت دهد، رابطه معماری صفتی و حرفه ای با جامعه و مردم که در حال حاضر شرایط خوبی ندارد را می توان به درستی تعریف کرد و مسایلی گنگی که معماری مسکونی و معماری نمادین را در کنار هم قرار داده و عدم تفکیک در آن به چشم می خورد، را مورد واکاوی قرار داد.

انجمن معماری نوین ایران که جناب دکتر فلامکی بانی و موسس آن به شمار میرود در حال تدوین منشور معماری ایرانی است که ناکتونها در دست نبوده است.

دکتر منصور فلامکی - دکتری معماری - عضو هیات عملی دانشگاه تهران: اعتقاد بر این است که معمار اصولاً اندیشه پردازی خود را هیچ وقت محدود به زمان و مورد نمی کند بنابراین چیزی به اسم دستور نمی پذیرد و این در زمینه اسلام در هیچ جایی دستور نمی دهد که آجرها را چگونه بر روی هم گذارده و آرام آرام بنا را شکل دهیم. پس اگر دین نتواند بگوید چگونه، پس سخنی برای گفتن ندارد.

لازم است بسیار جدی تر و ریشه ای تر به مسئله بنگریم. در حال حاضر یک همما پیش رو ست. و این معما تکلیفش در زمینه های علمی و آکادمیک مطلقاً روشن نیست. در زمینه معماری ایرانی اسلامی حرف فراوان است و چنین عنوانی از ریشه بحث انگیز است. سه واژه معمار، اسلام و ایران در پیش روی ماست.

از معماری، تعریف مستقل نداریم از این رو می بایست تکلیف با مهندسان شهر ساز و ساختمان کشور در این خصوص مشخص شود. اعتقاد بر این است که پیش از اینکه به معماری بنگریم باید به مجموعه یادداشت هایی توجه داشت که اسم آن را فضای معماری می گذاریم و به معنای فضایی است که معماری محصول و خروجی آن است. از این رو است که معماری خود تعیین فضا نمی کند و اگر هم بکند بسیار محدود است.

اگر فضا را گسترده ببینیم و محتوای میان دانشی فضا را هم بنگریم آن زمان است که به سراغ معماری رفته ایم. این گنگی وجود دارد و از این پیش می توان گفت که معماری در ذات خود هرگز دستور نمی پذیرد مگر از یک معماری که در یک مورد معین در یک لحظه از زندگی خودش در تاریخ اندیشه پردازی خود به حقیق یک اثر اقدام می کند.

این قبلی تکرار نیست چرا که این ذهن یک ذهن بیدار است. معمار اصولاً

فردی است اندیشمند. و در این اندیشه مدام از خودش جلو می‌زند. معمار، در فرهنگ ما یک عارف تلقی می‌شود و این حرف درستی است چرا که عارف هرگز به سخن خودش راضی نیست. سخنی که می‌گوید و مکتوب می‌کند اما می‌داند که پشت سر گذاشته می‌شود. معماران خصوصاً معماران ایرانی که نمی‌توان یافت مثالی که در دو مورد تکرار شوند، یگانه‌اند. اگر برای یافتن دلایل آن جستجو کنیم می‌رسیم به آن که معمار خصوصاً معمار ایرانی هرگز دستوری از هیچ کس حتی از خودش نمی‌گیرد. و این مهمترین خصیصه‌ای است که می‌توان به معماری و معمار ایرانی اطلاق کرد.

نکته دوم و قابل‌عرض این است که دین اسلام مطلقاً دستوری برای معماری ندارد. درگیری با معماری نداشته و اگر هم بوده، حاکمیتی بوده‌اند که به واسطه معمار بودنشان در این قضیه ورود کرده‌اند نه اندیشه پردازان معمار مسلمان. مگر اینکه در قرن بیستم ببینیم که برخی از آکادمی‌ها ترجیح می‌دهند که به شهرت جهانی که بیشتر بار بازرگانی داشته تا بار علمی بپردازند و در این خصوص فارغ‌التحصیلانی را راهی جامعه خود بکنند و اینگونه است که می‌توان دید در آرژانتین معماری ایرانی اسلامی تدریس می‌شود. دانشگاه بلگرانو در ۱۷ سال که به متاسفانه بنده در آنجا حضور داشتم، دو نفر از استادانی را به من معرفی کردند که مدرس معماری اسلامی را در این دانشگاه و در کشور آرژانتین تدریس می‌کنند. این مسئله من را به خنده واداشت که کاری که در ایران جرات انجام آن را نداریم و از سوی دانشجویان مورد بحث قرار می‌گیریم، چطور در کشور دیگری با این بعد فاصله و با این فرهنگ رنده در کشور آرژانتین، چطور مورد پذیرش قرار گرفته است. وقتی بنده گفتم که چنین چیزی نیست و با وجود اینکه از طرف یک کشور مسلمان در آنجا حضور داشتم، مورد اعتراض قرار گرفتم.

آکادمی‌های ما در کشور گرفتار مقوله‌هایی هستند که نمی‌توانند برای آن تعریف علمی داشته باشند. اما معلم زاده می‌شود، کسانی که معماری ایرانی اسلامی در دانشگاه‌ها تدریس می‌کند بچه‌های تحصیل کرده ما هستند. ما به آنها چه یاد داده‌ایم. از برجسته‌های معماری کشور تا به حال چه کسی تعریف درستی از معماری اسلامی به همین دانشجویان ارائه داده است؟ اگر من تاکید می‌کردم که چیزی به نام معماری ایرانی اسلامی هست و تعریفی از آن ارائه می‌دادم آنوقت بود که گریبان من را می‌گرفتند که معماری مسیحی و یهودیان را نیز می‌بایست بتوانید تعریف کنید. اعتقاد براین است که معمار اصولاً اندیشه پرفازی خود را هیچ وقت محدود به زمان و مورد نمی‌کند بنابراین چیزی به اسم دستور نمی‌پذیرد و این در زمینه اسلام در هیچ جایی دستور نمی‌دهد که اجرا را چگونه بر روی هم گذارده و آرام آرام بنا را شکل دهیم. پس اگر دین نتواند بگوید چگونه، پس سخنی برای گفتن ندارد.

اگر مسجدی بهتر از دیگر مساجد ساخته شد به دلیل اینکه بهتر است نمی‌تواند مدن قرار گیرد و به دستوری تبدیل شود که معماران عین آن مسجد را بسازند. به نظر من دین اسلام بسیار مستقل تر و ولاتر از آن است که روی روحیه آدم‌ها اثرگذاری کرده و روحیه اجرایی و فرصت‌های فکری آنها متاثر سازد. فرصت‌های فکری تغییر می‌کند و به دین منکی است و اگر نخواست به دین نگاه نکند و به آن به عنوان یک پایگاه علمی بنگرد، معماری نیز از آن جمله خواهد بود. به نظر بنده دین اسلام دستوری برای معماران صادر نمی‌کند و نکرده اما می‌تواند خواستار برخی شاخص‌ها باشد. این شاخص‌ها به دست معمار داده می‌شود و معمار آن را به سلیقه خود به دنیا می‌آورد. این اتفاق با سلیقه شخصی و با انکاب به کسان دیگری که در همان زمینه آثاری را خلق کرده تد ریح می‌دهد.

عدم دستور اسلام برای معماران به نظر بنده یک اصل است.

نکته سوم و ویژه سوم که دستور کار امروز است، ایران است. معماری

اسلامی ایرانی که مورد بحث قرار دارد. ایران کشوری است با فرهنگ‌های متفاوت و مکمل یکدیگر. فرهنگ‌های بومی کشور ما سازنده فضاهایی هستند که در درجه اول منکی به نظریه‌ها، فرهنگ‌ها، سلاقی و آب و هوای فکری آدمیانی هستند که در جاهای مختلف این پهنه زندگی می‌کنند و بر اساس احساس خود هر چه دوست دارند بیشتر و پررنگ‌تر عنوان می‌کنند. به صورت اتفاقی دانستم که در خوسف یک بزرگی داریم، معاصر مولانا به نام خوسفی. که اهالی خوسف در سال‌های گذشته اشعار آن را جمع‌آوری کرده و به چاپ رساندند. در آن شعرهایی به چشم می‌خورد که دست کمی از عارفان دیگر ما ندارد. حال نمی‌توان حدس زد که چه تعداد از این خوسفی‌ها در سراسر ایران گسترده‌اند و ناشناس مانده‌اند. اشعار خوسفی بوی مکان را می‌دهند و هیچ شباهت به سخن اسماعیلی دیگری که مولوی می‌گوید ندارد.

زیر اینها یک بحث یگانه‌ای وجود دارد. که آن سخن از فضای متنوعی دارد که در درون خود پدیده‌هایی را گنجینه‌ها که به دنیا می‌آیند و رشد می‌کنند و ثبات یافتگی خود را نیز حفظ می‌کند. در این صورت باید به کشوری بیندیشیم که در نقطه خود رنگ و سلیقه و راه و روش‌های متفاوتی برای آفرینش فضای معماری دارد. از این رو مشکل است که بیابیم و کسی را برای تدوین دستور بگذاریم چرا که دستور نمی‌پذیرد.

در تمامی این شهر و در کل کشور وقتی تردد کرده و می‌نگریم، می‌توان آزادی فکر و اندیشه و سلیقه را دریافت و به حدی است که طعم خاص خود را داشته و به سلیقه معمار ایرانی درآمده است. ساختمان‌های بزرگ ما از هیچ ساختمان مدرن دیگری به طور مشخص تبعیت نمی‌کنند. حال نه اینها را می‌توان یا دین مبین اسلام تعریف کرد و نه می‌توان عنوان ساختمان‌هایی را به آنها بدهیم که طبق دستور معینی ساخته شده‌اند و برای معماران دیگر قابل تعمیم باشند.

به نظر بنده فضای حاکم بر جامعه مدنی ما فضای فرزانه‌ای است و نمی‌توان بهتر از این واژه‌ای یافت.

اگر معماری دستور نمی‌پذیرد اما به آنها گوش می‌دهد. جبهه گیری نمی‌کند اما به آنها می‌اندیشد و به حدی متواضع است که با تنها تجربه مصیبتی در رد آن سخن می‌گوید.

اگر قرار باشد راجع به معماری ایرانی اسلامی سخن بگوییم باید تکلیف خود را با این سه واژه مشخص کنیم. در این صورت است که هر چه خواهیم گفت مورد پذیرش قرار می‌گیرد. در غیر اینصورت هر چه گفته این شعاری است که هیچ استادی نه می‌تواند به دانشجوی خود بگوید و نه هیچ دانشجویی موظف به تبعیت از آن است.

دکتر غلامحسین غرامیان - معماریان - دکتری معماری
- عضو هیات علمی دانشگاه علم و صنعت ایران: اسلام دستور معماری نمی‌دهد اما فضا ایجاد می‌کند و در آن فضا است که معمار الهام می‌گیرد. البته دستوراتی نیز هست که می‌گوید در هر جا که هستید به من رو کنید و تغییر قیله را ایجاد کرده و به مسلمان شخصیت می‌دهد. این معیاری برای اینکه هر مسجدی ساخته می‌شود رو به قیله

باشد و از اسلام به بعد است که قیله مساجد مهم ترین بخش ساخت مسجد به شمار می‌رود و گنبد، محراب اصلی ترین بخش ساخت مسجد است. معمار از این فضا استفاده کرده و مفاهیمی چون بهشت را در می‌یابد.

آنچه خواهیم گفت برداشتی است که از سی سال کار در این زمینه و شاگردی استادانی چون دکتر فلامکی در سال‌های اخیر کسب نموده‌ام.

باغ ایرانی که در گذشته به پردیس مشهور بوده و در غرب آن را به نام پارادایس می‌شناسند در واقع تبلوری از بهشت است. زمانی با استاد فلامکی از خانه شیرازی‌ها بازدید می‌کردیم. جمله جالب توجهی در ورودی خانه نظر‌ها را جلب می‌کند و (ادخلوها فی سلام آمین). به این معنی که: ایمن وارد شوید به داخل این خانه‌ها.

به این دوره ۱۴۰۰ ساله است و همگان خواهان تکرار این تجربه هستند. اما چرا نمی‌توانیم این تجربه را تکرار کنیم؟ جای معماران ایرانی ما، در دانشنامه معماران جهان خالی است. چرا؟ شاید پاسخ در این باشد که حرفی برای گفتن نداریم. نگاه جامعه معماری به این مقوله نگاه غرب به شرق است. منتظر هستیم که اندیشه‌ای مطرح شده و با اقتباس از آن، آن را در دانشگاه تدریس و رواج دهیم و پس از چند سال به اندیشه‌ای رایج و محدود تبدیل می‌شود و با ورود اندیشه‌ای تازه تر فراموش می‌شود. حال ما با ۱۴۰۰ سال تجربه چه می‌توانیم بکنیم؟ زمانیکه برای پاسخ به این سوال قدم می‌کنیم در می‌یابیم که متولی برای آن در کشور وجود ندارد و وزارت مسکن نیز به اندازه یک آپارتمان ۵۰ متری در تهران حاضر نیست برای شناخت آن هزینه کند و حال توقع داریم که خبر و خبری از این معماری ایرانی اسلامی داشته باشیم. نبود متولی، حلالی و سرمایه گذار از مشکلات جامعه معماران است و اینگونه به دنبال چاره‌ای برای رفع سردرگمی در این بخش هستیم. آیا وزارت راه و شهرسازی ناکنون خواسته است تا از محققان با حمایت از آنها برای بررسی و تبیین تعریفی صحیح از معماری ایرانی اسلامی اقدامی انجام دهند؟

کارهای مقطعی دوساله و یک ساله خواسته شده اما کسی به دنبال کار ریشه‌ای نبوده است تا به شکل بنیادی این مسئله مورد بررسی قرار گیرد. البته بخش‌های غیر مرتبط با معماری در طی سالیان اخیر بر روی معماری ایرانی اسلامی کار کرده است و می‌بینیم بخش‌هایی برای این حوزه دل می‌سوزاند که کاملاً از متولی اصلی فاصله دارند. بنده معتقدم که اسلام دستور معماری نمی‌دهد اما فضا ایجاد می‌کند و در آن فضا است که معمار الهام می‌گیرد. البته دستوراتی نیز هست که می‌گوید در هر جا که هستید، به من رو کنید و تغییر قبله را ایجاد کرده و به مسلمان شخصیت می‌دهد. این معیاری برای اینکه هر مسجدی ساخته می‌شود رو به قبله باشد و از اسلام به بعد است که قبله مساجد مهم‌ترین بخش ساخت مسجد به شمار می‌رود و گنبد، محراب اصلی‌ترین بخش ساخت مسجد است. معمار از این فضا استفاده کرده و مفاهیمی چون بهشت را در می‌یابد.

باغ ایرانی که در گذشته به پردیس مشهور بوده و در غرب آن را به نام پارادایس می‌شناسند در واقع تبلوری از بهشت است. زمانی با استاد فلامکی از خانه شیرازی‌ها بازدید می‌کردیم. جمله جالب توجهی در ورودی خانه نظر‌ها را جلب می‌کند و (ادخلوها فی سلام آمین). به این معنی که: ایمن وارد شوید به داخل این خانه‌ها. دقیقاً همان چیزی که در بهشت اتفاق می‌افتد. کلماتی که خداوند هم در قرآن فرموده اند و آن را در ورودی به بهشت نیز به کار برده است و تصویر کوچکی از بهشت را تداعی می‌کند.

مفهوم حریم نیز و جدایی محرم از نامحرم مفهوم دیگری است که به آن اشاره خواهیم کرد. در قرآن کریم خداوند می‌فرماید: وقتی وارد خانه‌ای می‌شوید در بزنید. برای اعرابی که تا آن زمان برای تردد از پشت بام استفاده می‌کردند. و سلام بدهید و اگر کسی پاسخ سلام شما را نداد وارد نشوید مگر اینکه این خانه متروکه باشد و شما مطمئن باشید که کسی در آنجا حضور ندارد. عشا پر مسلمان نیز چارچوب‌هایی خاص خود را

معماری ایرانی اسلامی که در حال حاضر مورد بحث است دغدغه‌ای است که پس از سی سال از انقلاب هنوز نتوانسته ایم انگوی مناسبی ارائه دهیم و شرایط از قبل از این سی سال اخیر نیز بحرانی تر شده است. هرج و مرجی که در دانشکده‌های معماری و حوزه اندیشه‌ها وجود دارد و محصولاتی که از خروجی شهرداری‌ها دریافت می‌شود از یک نگاه از آنچه در بین سال ۵۰ تا ۵۷ اتفاق افتاده است، شرایط بدتری دارد. می‌توان گفت در بین سال‌های ذکر شده افرادی پا به عرصه گذاشتند که هنوز برای معرفی آثار شاخص معماری، به این گروه ارجاع می‌دهیم و متأسفانه چهره‌های کمی چون این افراد در حوزه مبانی نظری و بعد اجرایی وجود دارند که بتوانند دهه ۵۰ را در حوزه معماری تکرار کنند.

این دلایل خاص خود را داشته و به دغدغه تبدیل شده است و ما نتوانستیم کاری انجام دهیم و این دغدغه به مقام معظم رهبری نیز منتقل شده است. راه حل برای گذر از این مسئله مهمترین کار است. باید دید که آیا دانشکده‌های معماری می‌توانند مبانی فکری ارائه بدهند تا مشکل را حل کنند؟

این امر بعید است. اگر از یک بعد دیگر به این مسئله نگاه کنیم، چند گروه از افراد وجود دارند که به معماری ایرانی اسلامی و معماری ایرانی پرداخته اند. یکی پیرو راه دکتر نصر، اردلان و ... که در پیش از انقلاب پایه‌ریزی شده هستند و به دنبال رسیدن به یک سری مبانی اسلامی هستند که از داخل آن بتوانند عدد و ارقام و دستورات را خارج کنند.

اعتقاد من بر این است که پا در حیطه‌ای گذاشته اند که ما نمی‌توانیم به آن قدم بگذاریم. این مسئله و قرار گرفتن در جایگاه افرادی چون آیت الله جوادی آملی غیر ممکن است چرا که عمر چنین افرادی صرف اسلام‌شناسی شده است و با تعریف چارچوبی اسلامی معماری را به طرف خود می‌کشند. اگر ما هر آنچه در مدرن و پیش از مدرن و سنتی می‌بینیم و در این چارچوب و ضوابط قرار نگرفت، این اسلامی نیست. یکی از مشکلات ما این است که شخصی می‌آید و مدعی می‌شود که مسجد شیخ لطف الله اسلامی نیست و جز معماری اسلامی نیست و مسجد دیگری است. چون معیارهایی را از اسلام درآورده اند و می‌خواهند و ارزیابی و ارزشگذاری می‌کنند.

گروهی نیز صرفاً به ابعاد شکلی می‌پردازند و صورت را می‌بینند و معتقدند که معماری بیش از صورت نیست. اعتقاد من بر این است که این راه نیز صحیح نیست. تجربه من این است که ما ۱۴۰۰ سال حداقل تا اواخر قاجار و پهلوی، گروهی را داشتیم که در واقع نوعی معماری را به وجود آوردند که ما یک ردپا به هم متصل اند. اگر فرض بگیریم با یک الگوی چهار ایوانه، که از قرن ۵ شروع می‌شود، می‌توانیم آن را در طول قرن‌ها و در آثار مختلف مشاهده کنیم. البته چهار ایوانه‌ای که در مسجد امام اصفهان ساخته می‌شود با چهار ایوانه‌ای که در مسجد زواره ساخته شده دو چیز متفاوت هستند.

بنابراین مجموعه این در دست می‌باشد که آمده اند در طی ۱۴۰۰ سال و در فضایی که ساخته شده اتفاقاتی رخ داده است که معماری بخشی از آن فضا است. امروز اگر سخن از معماری ایرانی اسلامی به میان می‌آید، نگاه

دکتر حسن ابوتراب - استاد دانشگاه و متخصص شهرسازی و برنامه ریزی شهری: معماری ایرانی اسلامی همانا معماری نابی است که از قبل از اسلام و از دوره ساسانیان با همان گوشواره و قوس ها و با همان شکل فیزیکی، به جا بوده و پس از دوره اسلام، زیور ها، زینت ها و تن پوشی به آن اضافه شده است تا به آن مفهوم بیخشد.

زمانی که می خواهیم در مورد معماری ایرانی اسلامی سخن بگوییم کلام را اینگونه آغاز می کنیم:
ای وارث نقطه ب بسم الله
تعبیر عظیم لا اله الا الله
والی محمدی نبی زهرا
حلم حسنی شجاعت ثارالله

اگر ما عظیم ترین آیه شریفه قرآن را به عنوان بسم الله الرحمن الرحیم مد نظر قرار دهیم و در جایی نقطه ب بسم الله نداشته باشیم چه اتفاقی حادث می شود؟

و با در آیه شریفه ای که خداوند در توصیف صفات جلاله و جسمانی و اسما حسنی و صفاتی خود در سوره مبارکه حشر اشاره می کند و در سوره یس، پس از توصیف صفات خود در رابطه به اشاره عالم کون و مکان می کند و می فرماید: «ما امر من کنیم به موجود که موجود شو و او اصاعت می کند» رابطه بین عالم خلقت و انسان را اگر بیابیم در نظر بگیریم برمی خوریم به این نتیجه که هر چه هست و نیست از یک نقطه آغاز شده است. این نقطه نقطه ای است که انسان را بدو در رحم مادر مکان می دهد و آن را به نطفه تبدیل می کند که همان نقطه است و پس از دوره زمانی دیگری غلقه کرده و در تناوب زمانی دیگری مبنای فلسفه را از دل آن خارج و در مراحل آخر انسان را به این دنیا وارد می کند.

از همین جا است که اگر با کمی تأمل و با مراجعه به آرای فیلسوفان و صاحب نظران عرفان اسلامی در بحث شناخت از معارف اسلامی و با هنرهای اسلامی برمی خوریم به بزرگانی چون ابوعلی سینا که معتقدند که چهار نقطه است که ارکان عالم وجودی و ماهیت عینی انسان را در ارتباط با جهان بیرون از خودش اتصال و برقرار می کند. نقطه اول آتش است و سپس باد و سوم خاک و چهارم آب.

اگر ما در بحث تطور و سیر تکاملی انسان بیابیم و کمی مطالعه کنیم به این قضیه بر می خوریم که بین نقاط با سیر خود دارای مبدائی می شوند و مقصد خواهند داشت و قدر مطلق طول خواهد بود و در آخر طول به وجود خواهد آمد. این خط به وجود آمده به قول بزرگان شیراز الف را بوجود آورد (نیست بر لوح دلم جز الف قدمت دوست، چه کنم حرف دگر یاد نداد اسنادم) و در پی تسلسل آن و مشخصات هندسی صفحه به وجود می آید که حضرت حافظ از آن به تعبیر صفحه دل نام می برد.

در معماری ایرانی اسلامی، بزرگانی چون استاد لوزاده، باقرزاده و یزد مهر و دیگر کسانی که هویت معماری کشور هستند و نباید خدمات بزرگانی چون دکتر محمد حسین نصر را نیز نادیده نگاشت که با شناسایی معماری اسلامی ایرانی به کشور و مردم این کشور خدمات بی بدیلی اهدا کردند و زحمات بسیاری کشیدند.

در اسلام دستوری برای چگونه ساختن نداریم اما بنده معتقدم زمانی که مراجعه می کنیم و معماری اسلامی را برگرفته از کلام وحی می دانیم، با بررسی آیات شریفه خداوند در می یابیم که خداوند قسم می دهد انسان را به شهر امن الهی. (اقسام بهذا البئذ الامین)، با در جایی عبودیت مدین را در قرآن بکار می برد به معنای شهر. پس عنوان بنده به معنای روستا و

دارند و تدبیرهای و عقاید اسلامی را نیز در سباه چادرهای خود استفاده می کنند.

این اندیشه های اسلامی همانند یک رود جاری است. و به گفته دکتر فلاسکی هر کس به اندازه ظرفیت خود از این اندیشه ها برداشت می کند و این را مورد استفاده قرار می دهند بنابراین می توان گفت اگر اسلام یک اندیشه جاری بوده است و هنرمند معمار و نقاش، موسیقیدان و ... هر کدام مفاهیم را از آن دریافت کرده اند و به اندازه و قدر خود از آن استفاده کرده اند می توان گفت چیزی به نام هنر اسلامی وجود دارد. اما هنر اسلامی مثل معماران و هر شخص مسلمان دیگری است که فهم از اسلام را در آن چارچوب معین می سازد.

به واقع زمانی که سرمایه گذاری صورت بگیرد به جایی نخواهیم رسید که بخشی از آن آثاری است که در حال از بین رفتن است خصوصاً در معماری مسکونی. بنده فکر نمی کنم در شهری چون مشهد دیگر چیزی به نام خانه مشهدی وجود داشته باشد. چنان استان فلس یافت تاریخی شهر مشهد را نبود کرده و همچنان ادامه می دهد که دیگر چیزی از آن باقی نگذاشته است. فرد باید در جایی از تاریخ چون معماری قرآن گیرد که آن را حس کند. کرمان و سمنان نیز به همین شکل نابود شده است و چیزی باقی نبوده است. خواهش من این است که منابع تاریخ معماری را شهر به شهر مستند کرده و در اختیار اعضای سازمان نظام مهندسی قرار دهید و اینگونه باشد که سازمان نظام مهندسی نیز حرفی برای گفتن داشته باشد. و بتوان گفت معماری ایرانی اسلامی بر اساس این الگو به جامعه ارائه شود. باید تجربیات معماری ۱۶۰۰ سال را شناخت و حتی قبل از آن را نیز مورد کاوش قرار داد تا یک قدم به تاریخ معماری و انگوسازی آن نزدیک شویم. منابع در حال از دست رفتن هستند بدون حمایت مالی و معنوی این اتفاق در حال رخ دادن است و تمام اقدامات در حالت یک شعار باقی خواهند ماند.

دکتر معمار ضیاء: امر کبی که معماری از آن سخن می گوید انعکاس فرهنگی زمان خودش است و صحبت های دکتر معماران و دکتر فلاسکی در ناپید این مطلب بود. این معماری که امروز در حال شکل گرفتن است در واقع انعکاس شرایط اجتماعی و فرهنگی و سیاسی زمان ما است اما در کنار این تاثیر گذاری فرهنگیان جامعه فئین چشم پوشی نیست.

ما در برابر تفجیر جمعیتی قرار گرفته ایم که از عواملی است که نمی توان آن را نادیده گرفت که تراکم بی سابقه شهرها را ایجاد کرده است و الگوی فرهنگی سکونت را به کنی تغییر داده است و همه این اتفاقات سریع باعث شده تا تحولات سریع به الگوی معماری و شهرسازی اتفاق شود. در گذشته چنین تحولاتی به این سرعت نبوده و فرهنگیان جامعه در دل مردم بودند و نظام نانوشته ای حکمفرمایی می کرد و بی در علی نیم قرن اخیر جمعیت از خلد ۱۵ میلیونی به رقم ۷۵ میلیون رسیده است. شهرها همان شهرها اما با جمعیتی بسیار بیشتر است. ما نمی توانیم الگوی سکونت را حفظ کنیم در حالی که این مسئله اتفاق شده که جامعه آینده ایران باید در آپارتمان های دو اتاق خوابه رشد کرده و شکل بگیرند. امروز ما نیاز مردم را با مسکن مهر پاسخ داده ایم و چیزی ساخته ایم که هیچ انگو برداری از معماری اصیلی که از آن سخن می گویم نداشته است. از کدام معمار این مملکت سوال شده است که ما باید مسکن مهر را چگونه بسازیم؟ حالا این دغدغه ها نشان می دهد که یک بی بند و باری خلاف آزادی اندیشه ای که دکتر فلاسکی به آن اشاره داشتند گریبان گیر معماری شده است. دانشکده های معماری که با این تعداد فارغ التحصیل که وارد جامعه می کنند و پس از مدتی به عنوان استاد راهی دانشگاه شده و تدریس می کنند. این از مشکلاتی است که به وجود آمده است. بخشی از مشکلات ریشه ای، آکادمیک و بخشی از نحوه مدیریت این فرایندهاست. اما این مدیریت باید به دست چه کسی باشد؟

همان شهر را به اصطلاح مدین بکار می برد، خداوند شاخص های فی ما بین شهر و بلده را می توان از دل آیات خارج کرد. بنابراین که توجه به آیات شریفه داشته باشیم و تشخیص و تمیز بدیهیم و طبقه بندی واحدهای شهری و روستایی را و آنچه در دل آنها ساخته می شود را بررسی کنیم، بر می خوریم به شاخص های مهمی که از آنها معماری اسلامی منتج می شود که همانا بحث تقاضا، تناسب، توازن، تعادل، تضایق و تجانس است که همگی رسیدن به یک نکته است و همانا آن نکته، وحدت وجودی انسان در رابطه با ذات اقدس الهی است.

از این دو چهار عناصر اربعه ای که ذکر شد در معماری ایرانی اسلامی ما ظهور و بروز بسیار شفاف و محسوس داشته است. کافی به اقلیم های مختلف در پهنه کشورمان رجوع کنیم می توان دید که یادگیرها و نشانه های دیگر در معماری ایرانی و اسلامی، گویای شاخص های بی شماری چون گنبد و گلدسته است. اما نکته حائز اهمیت این است که متأسفانه علیرغم تأکیدات و دغدغه های بسیار زیادی که مقام معظم رهبری در رابطه با بحث ترویج و گفتمان هنرهای اسلامی ایرانی داشته اند، علی الخصوص در جمع فرهیختگان نخبشکده های اسلامی ایرانی و اشاره داشتند که باید از عنصر شجاعت، علم و فکر بهره کامل ببرید و بسترهای لازم را بدون شتاب زدگی ایجاد کنید در جهت این مطلب. نگاه که می کنیم در می یابیم که علی رغم این تأکیدات در سال های پس از انقلاب، اندر خم یک کوچه ایم... شهرهای باز ما در حوزه مذهب چون مشهد تحت تأثیر ساخت و سازهای بی رویه از قلب یک شهر مذهبی و دارا بودن قداس مختص به خود خارج شده است و وحدت و آرامش و امنیت که انسان می بایست یا قرار گرفتن در فضای آن بدست آورد را از بین برده است.

بسیاری از افرادی که دست اندرکار مدیریت شهری بوده و مسئولیت برنامه ریزی و سیاست گذاری های شهر را به عهده دارند متأسفانه هیچ اطلاعی از معماری اسلامی ایرانی و چیرستی آن نداشته و به قطعیت می گویند که چنین چیزی وجود ندارد در حالی که در تمامی شهرهای ما آثار گرانسنگ باقی مانده اجداد ما را به وضوح می توان مشاهده کرد. اندره گدار فرانسوی در جایی می گوید: «معماری ایرانی اسلامی همانا معماری ناب است که از قبل از اسلام و از دوره ساسانیان با همان گوشواره و فوس ها و با همان شکل فیزیکی، به جا بوده و پس از دوره اسلام، زبورها، زینت ها و نین پوشی به آن اضافه شده است تا به آن مفهوم بیخشد.

دکتر معمار ضیاء: (معمار ما نیاز به تربیت اسلامی دارد تا بتواند دیدگاه اسلامی را در قالب طراحی های خود بگنجانند)

جلسات بسیاری در خصوص معماری اسلامی ایرانی در وزارت راه و شهر سازی برگزار شده است و صحبت های بسیاری نیز در زمینه صورت گرفته است. لازم است دیدگاه ها و اندیشه ها به گونه ترجمه شود که در ایران امروز تبیین و تدوین شده و به شکل منون مورد استفاده دیگران در آید.

اینگونه می توان دغدغه های همگان را در این خصوص کاهش داد و در غیر اینصورت سی و اندی سال دیگر نیز می گذرد و در حد حرف و سخن باقی خواهد ماند. آیت الله جوادی آملی معتقد بودند که هر چیزی که انسانی است و با فطرت انسان سازگار است می تواند اسلامی باشد. و هر چه خلاف آن است غیر اسلامی است. صحبت های دکتر نصر و بیان هایی از این دست بایستی به حرف هایی تبدیل شود که در آینده قابلیت اجرایی شدن را داشته باشد. اگر لازم است این بحث ها وارد نظام معماری شود در نتیجه نظام معماری باید تشکیل شود. اگر بحث شناخت مطرح است؛ بایستی تفکیک بین معماری نمادین، فرهنگی، مذهبی و معماری مسکونی ایجاد شود. در بافت شهر شیراز که به آن اشاره شد و تا حدی نیز از تاریخ معماری آن آثاری باقی مانده است می توان دید که در بافت مسکونی

سادگی یکدست بودن و نوعی از عدالت و با ورودی های یکسان و دیوارهای مشابه اما در داخل و برحسب نیاز و توان ساکن، درون به کمال و بیرون به سادگی شکل گرفته است.

امروز ایران ما ایران دیگری است و یا می توان زمانی که در ساخت و ساز کشور انسان در آخر این زنجیره تولید قرار گرفته است باز صحبت از معماری گذشته کرد؟

معمار ما نیاز به تربیت اسلامی دارد تا بتواند دیدگاه اسلامی را در قالب طراحی های خود بگنجانند. مسائلی روبروی ماست که باید از طریق مدیریتی و سازماندهی و ایجاد هسته های منکر شکل بگیرد تا بتوان تمامی این ایده ها را عملی کرد. باید اصول، بنیان ها و رهنبردها مشخص شود تا بتوان آینده و برنامه های مدنظر همگان را تحقق بخشید.

دکتر ابوتراب: علم شهر سازی که کالبدی و جامع است و متشکل از یک پیکره واحد است.

در آسیب شناسی این مسئله من به یازده آیینم رسیدم که نشان می دهد شهرداری تهران چه بلایی بر سر معماری شهری آورده است. در سند راهبردی طرح تفصیلی که با افتخار عزیزان درج می شود که پس از چهل و ندی سال ما تهران را دارای طرح کرده ایم، یکی از آن شاخصه های آرمانی در طرح جامعی که به نظر بنده قابل اتکا نیست آمده است، رسیدن به شهری با آرمان های ایرانی و اسلامی.

با نگاه به این طرح تفصیلی که برگرفته از طرح جامع شهر تهران است و مورد قبول نیست و قابلیت اجرایی ندارد آمده است که تهران قطعه قطعه شده به مناطق بیست و دو گانه یا بیست و دو مهندس مشاور که هر کدام به شکل منفک منطقه را دیده و رصد کرده است. حال شما فکر کنید آیا در علم شهر سازی که کالبدی است و جامع است و متشکل از یک پیکره واحد است، چگونه می توان بیست و دو مهندس مشاور را منفک از هم مناطق را مورد بررسی قرار می دهند و نگاهی به برنامه ریزی شهری که از امهات و اصل شهر سازی است توجهی ندارند. چگونه است که باید شهر را بفروسیم تا درآمد کسب کنیم و نتیجه این خواهد شد که برج هایی نا هنجار و نامتجانس با عناصری ناهمگون ساخته می شود.

مهندس فیلی: معمار جوان ما امروز نیاز به الگو و کدی دارد که برای سکونت های غالب کشور، به عنوان الگوی اسلامی مورد استفاده قرار دهد. معمار جوان ما امروز نیاز به الگو و کدی دارد که برای سکونت های غالب کشور، به عنوان الگوی اسلامی مورد استفاده قرار دهد. مشکل امروز این است و مهندسان معمار ما نیز مطالبه ای اینچنینی از سازمان نظام مهندسی دارند امید می رود در این جلسه بتوانیم به تعدادی از الگوهای اینگونه دست یافت.

مهندس محمدرضا اسماعیلی - عضو شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان: اگر شهرهای ما قرار است که نجات داده شوند و بافت های قدیمی و تاریخی ما حفظ شوند، میراث فرهنگی نیز خود را از این مسئله جدا نداند. تغییر کاربری آثار تاریخی ما به رستوران و دیگر کاربری ها مهر نابودی بر پیکر چنین بافت ها و میراث های گرانبهایی وارد خواهد آورد.

همانگونه که جناب دکتر فلامکی و معماربان فرمودند بنده هم معتقدم که باید مرز بین معماری، اسلام و ایران را مشخص کنیم و یک نفر باید شهادت پیدا کند و درباره معماری اسلامی و فلسفه وجودی آن سخن

بگویند برداشت ذهنی من اینست که بر این اعتقاد که خداوند برای بخش معماری تنها تجلی فکر و اندیشه را مدنظر دارد و دستوری به ما نداده و برای معماری ساختمان دستورات عملی از سوی اسلام داده نشده است. اگر دانشنه ایم، ساختمان نیز همانند دیگر احکام دینی دارای احکام مشخص می‌بود.

به طور مثال آیا می‌توان معماری مسجد گوهرشاد مشهد را در منطقه ای چون قطب جنوب پیاده سازی کرد؟

این نسلدنی است. ما فضاهای مذهبی در پاکستان داریم و دیگر کشورها که تنها محراب در آن تجلی عبودیت است و معمار آن بنا تسلیم آن شده است.

اما آن چیزی که دو تمدن ما به دنبال آن هستند معماری است که با اندیشه اسلامی در آمیخته باشد. این اندیشه اسلامی در افکار یک معمار تجلی یافته و خروجی آن مسجد شیخ لطف الله در اصفهان و دیگر بناهای مشابه است. ولیکن برای بناهای مسکونی و دیگر کاربری های دیگر نمی‌توان تاثیر اقلیم، فرهنگ و سن را جدا کنیم. ما در تمامی نقاط جهان از ایران تا کشورهای عربی و اروپایی مسلمان داریم. آیا اینها در یک فضای مسکونی با انگویی ثابت زندگی می‌کنند؟

نخبره من به عنوان یک مدیر اجرایی با تجربه ای سی ساله در حوزه ساختمان می‌گویم که آنچه ما باید به دنبال آن باشیم نه معماری اسلامی بلکه هویتی ایرانی برای شخصیتی مسلمان است.

ما در مشهد با مشکلی روبرو هستیم که بعضا از سوی برخی اصحاب رسانه به خوبی تعبیر می‌شود و نقل قول یک توریست خارجی که می‌گوید من در خاورمیانه هیچ شهری را به اندازه مشهد اروپایی نیافتم را منعکس می‌کنند. در فضای شهر مذهبی مشهد و زمانی که برای نزدیک شدن به حرم از خیابان‌ها عبور می‌کنیم شاید باید توقع فضای روحانی را داشت باشیم که ما را به حرم نزدیک می‌کند، اما آنچه دیده می‌شود تنها مراکز بزرگ خرید و ساختمان‌هایی است که با حفظ آسمان مغزوفت ناهنجاری‌های بصری ایجاد می‌کنند.

اما اینکه از کجا این مسئله سرچشمه می‌گیرد امید است که در این بحث به آن برسیم و دستورات عملی برای آن مشخص کنیم. ضابطه ای برای شهرسازی وجود دارد و به هر حال اندیشه و فکر شهرسازان فعلی ما است که در دانشگاه‌ها آموزش دیده اند. در جایی ندیده‌ام که یک نظریه پرداز داخلی حتی به میزان کم تفکر خود را اعلام کند و آنچه هست همگی از تفکرات اروپایی و آمریکایی نشأت گرفته است و برای شهرسازان ما تدریس می‌شود که حتی برای همین شهرسازان نیز تعریف درستی نشده است. در حیطه شهرسازی ما شهر ساز برنامه ریز و شهر ساز و طراح داریم که بر پایه معماری است.

ماحصل این شده که هنوز نمی‌دانیم دستاوردهای ما به کدام سمت بوده است. زمانی که دولت در دهه هفتاد اعلام کرد که باید در تامین بودجه شهرداری‌ها به خودکفایی برسند، بزرگترین ضرر به مملکت از حیث معماری ایرانی و بومی وارد آمد و زمانی که نتوانستند منبع درآمد ثابتی برای خود تعریف کنند رو به تراکم فروشی رجوع کردند و اینگونه است که این فروش تراکم هیچ منشا اسلامی ندارد و عدالت اجتماعی را نیز از بین برده است.

آیا در اسلام برای مزاحمت همسایگان حکمی صادر شده که به طور مثال در یک خیابان بن بست با حداکثر دو سقف تراکم تراکم هفت سقف فروخته می‌شود؟

این مشکلات اجتماعی است که بزه‌های فراوانی را در پی دارد و تفکرات نابجا نیز ریشه می‌گیرد. این اتفاق غیر اسلامی و نامسلمانی در حال رخ دادن است و باید این مسئله به شکلی کنترل شود و لازمه چنین اقدامی ورود شهرسازان به این بخش است. اگر تغییر کاربری و تغییر تراکمی قرار

است اتفاق بیفتد. و قبل از اینکه وارد کمیسیون ماده 5 شود، شهر ساز نظر خود را اعلام کند.

من از دولت محترم خواهیم که وضعیت بودجه شهرداری‌ها را مشخص کرده و اگر شهرهای ما قرار است که نجات داده شوند و بافت‌های قدیمی و تاریخی ما حفظ شوند. میراث فرهنگی نیز خود را از این مسئله جدا نداند. تغییر کاربری آثار تاریخی ما به رستوران و دیگر کاربری‌ها مهر نابودی بر پیکر چنین بافت‌ها و میراث گرتهایی وارد خواهد آورد.

خرابه‌ها تاریخی دیگر کشورها همچنان باقی است و به عنوان سنبلی از تفکر مردم در زمان گذشته مورد حفاظت و حرمت قرار گرفته است.

مشکل دیگری که وجود دارد معماری است که در دانشگاه‌ها تدریس می‌شود و آنچه ما از معماران فارغ التحصیل دانشگاه‌ها انتظار داریم. ما دستور نمی‌خواهیم اما به ضابطه نیازمندیم. میبخت چهارم مقررات ملی ساختمان از این ضابطه‌ها بی‌بهره است. آیا ما روش‌ها و آیین‌نامه‌هایی تنظیم کرده‌ایم که بگوییم مهندسان معمار بر اساس این ضوابط ساختمان را با معماری ایرانی اسلامی بنا کنند. این می‌تواند در دانشگاه تدریس شود اما بقیه ماجرا را به اندیشه خود مهندس معمار و برداشت وی از این ضوابط بسپاریم.

شهرداری‌های ما در کل کشور از حداقل ضابطه برای نماهای ساختمان‌ها بی‌بهره اند و متعهد به رعایت طرح تفصیلی نیستند. مهندسان معمار ما لان‌جنگاهی از لحاظ ارائه خدمات مهندسی ندارند. و اگر هم اختیاراتی تعریف شده در چهارچوب ضوابط شهر سازی است نه کیفیت معماری.

در ساخت و سازهای ما ضوابط ایمنی و آتش نشانی رعایت می‌شود اما بخشی که به معماری مربوط بوده و کیفیت فضا و ساخت و ساز را مورد بررسی قرار می‌دهد، رعایت نمی‌شود. راه حل چیست؟

• دانشگاه‌ها و سرفصل‌ها و عنوان‌های آموزشی که برای آنها تعیین می‌کنیم باید در رابطه با نیاز جامعه و مردم تعریف شود.
• وضعیت دانشگاه‌های ما از لحاظ پرورش دانشجویان و مهندسان فردا، نیاز به آمار سنجی دارد و نیاز بازار نیز مورد بررسی قرار گیرد.

• در بخش خصوصی ساخت و ساز، از وزیر محترم تقاضا می‌شود تا نقش مهندسان شهر ساز و نقشه بردار و ترافیکی، برق و مکانیک در ساختمان مورد بازنگری قرار گیرد و پروانه‌های اشتغال مهندسان نیز مورد بازبینی قرار گیرد.

مهندس بهزاد محمدی - عضو شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان: معماران امروز به افرادی بدل شده‌اند که ضوابط کش هستند و نه خالق اثر

بنده انتظار داشتم کمی جدایی تر صحبت شود. لازم است دوسان چالش‌های بحث امروز را روشن و شفاف بیان کنند. در این جلسه تریبون آزادی داریم که می‌خواهیم

ماحصل این چالش‌ها برای افکار عمومی و مخاطبان ملموس باشد و همان کدهای مورد نظر مهندس فیلی در این جلسه به عنوان یک خروجی حاصل شود.

ما در چند بخش پس از انقلاب اسلامی در ایران به بیراهه رفتیم و آن هم در مقوله هویت ملی اتفاق افتاد و معماری ایرانی که بیان کننده فرهنگ جامعه منست. هر مملکتی برای خود شاخصه‌هایی را در قالب معماری تعریف می‌کند که بر اساس آن فرهنگ آن مملکت شناخته می‌شود. ما از دوره پهلوی است که وجود دانشکده و دانشگاه را در ایران داریم و بطور آکادمیک برخی فنون تدریس می‌شوند اما در دوره ای مثل قاجار و صفویه

دانشگاهی وجود نداشت اما معماری ناب وجود داشته است. دستوری از سوی اسلام بوده اما در معماری ایرانی ما اصول معماری ایرانی را داشته و داریم.

و بر این اساس امروز این به فراموشی سپرده شده و معماران تبدیل شده اند به افرادی که ضوابط کش هستیم و نه خالق اثر. انتقاد بر شورای عالی معماری و شهر سازی وارد است که در راس آن کسی قرار می گیرد که بیگانه است با رشته معماری و چیزی از آن نمی داند چه برسد به آنکه ساکنان دار معماری کشور باشد. در شهر داری ها هم اوضاع همین گونه است و افرادی در راس شهر داری ها قرار می گیرند که در رشته هایی چون مهندسی کانتانت، انبساط و معارف فارغ التحصیل شده اند و ساکنان در مدیریت شهری را به عهده گرفته اند.

توجه به میدان و چهار راه معطوف است و توجهی به نحوه زندگی مردم و فضای مناسب برای زندگی در شهر ندارند. از طرفی دیگر فارغ التحصیلان کارشناسی رشته های غیر مرتبطی چون زبان، کشاورزی و ... در دوره کارشناسی ارشد خود معماری را انتخاب می کنند و پس از فارغ التحصیلی سمت کارشناسی ارشد را در حوزه معماری به عهده می گیرند و دانشگاه های ما به بیراهه رفته اند.

ما در کشور هیچ نهادی را به عنوان متولی معماری نداریم و آن چیزی هم که در گذشته به عنوان نظام معماری بوده پاره پاره شده و کنار گذاشته شده است. پس لازمه اینکه ما در ابتدا دستورالعملی داشته باشیم به عنوان اصول معماری ایرانی، تدوین نظام معماری در کشور است و تنها افرادی که در این زمینه تحصیل کرده اند اجازه ورود به بحث طراحی و ساخت و ساز کشور را داشته باشند نه اینکه با نگاه حرفه ای که در سازمان نظام مهندسی وجود دارد بخش سهمیه را مطرح کنیم.

این اتفاق امروز است که بر اساس سهم خواهی در نظام امروز، از تخصص های موجود در کشور استفاده می کنیم. آنچه دیروز و در گذشته افتخار ما بوده است همچنان به همان شکل باقی مانده و در دهه های گذشته در این زمینه حرفی برای گفتن نداشته ایم. جدای از چند بنای شاخص، در عموم شهرهای دیگر ما چه می گذرد؟ چه چیزی طراحی می شود؟ فرزندان ما در آینده چه خواهند گفت؟

در بحث آموزش معماری بایست اصلاحات بنیادینی صورت گیرد و من فکر می کنم لازم است شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور پیشنهادی به دولت ارائه دهد و در آن بخواهد که جلوی ورود رشته های دیگر به عرصه معماری گرفته شود. در آموزش معماری نیز بازنگری صورت گیرد و سیستم را مجدداً شکل دهند و قوانین معماری که به عنوان یک ضوابط سختک آمده است. تجدید نظر انجام شود. ما باید به دنبال تحمیل باشیم تا مناسب رشد و تکامل فرزندان ما فضای زندگی تهیه و ساخته شود. در بحث مسکن مهر که به عنوان چالش در هر جلسه به آن اشاره شده است، ما به بیراهه رفته ایم. در زمان خودش آن مسئله عنوان شد اما مورد پذیرش قرار نگرفت. بعد از جنگ جهانی یک سری ساختمان هایی بینچینی به وجود آمد و به این خاطر بود که مردم خانه های خود را از دست داده بودند و دولت ها موظف به ساخت آنها شدند. اما نکته قابل توجه این بود که سطح اشغال در آنها ۳۳ درصد بود در حالی که در مسکن مهر این عدد ۷۰ تا ۱۰۰ درصد است. خانه های اینگونه در این کشورها به بنیان های فساد و ناهنجاری های عمومی تبدیل شد و در نهایت بعد از تخریب به فضاهای سبز و پارک ها و ساختمان هایی متناسب با فرهنگ مردم تغییر یافت. ما در اینجا کاری را انجام دادیم که سال ها است در دیگر کشورها مردود شده است. من فکر می کنم نمونه موفق در این کشور وجود داشت که می شد به آن اتکا کرد مثل شوشتر نو که در زمان خوب در بهترین شرایط اجرا شد و به نتیجه رسید. اما در مقابل شهر جدید پردیس ساخته می شود بدون اینکه هیچ گونه معماری ایرانی اسلامی در آن

دیده شده باشد و صرفاً به عنوان سکونتگاه و خانه های کارگری به آنها نگاه شود. فضای سبزی وجود ندارد و فتخاری نداریم که به آنها بکنیم و اینگونه باشد. که نتوانیم سهم و دین خود را به معماری کشور ادا کنیم.

دکتر حامد شیخ طاهری - عضو شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان: ما به نظام معماری نیازمندیم که بتوانیم بر اساس آن پاسخگو باشیم و منویات مقام معظم رهبری و فرهیختگان جامعه را نیز مورد توجه قرار دهیم نسل امروز چیزی برای عرضه به آینده ندارد و اگر امروز به داد معماری نرسیم فردا دیر خواهد بود.

من امروز در این جمع تنها راوی اخبار خواهم بود و نکاتی اخذ شده ای را که خلاصه موجود در جامعه را نشان می دهد، بیان خواهم کرد. استدانی که امروز در این جلسه حضور دارند همگی در فضای غرب آموزش دیده اند. و ما نیز دست پرورده همین استاید و بزرگواران هستیم. از طرفی ما معماران اینگونه عمل می کنیم و از طرفی آنها دغدغه معماری دارند. پس نگاه نگاهی تریستی است و قضیه فراتر از مباحث آموزشی است. در دوره آموزشی قبل، تازه پس از چهار سال آمادگی پرورش یافتن را پیدا می کردیم و تازه متوجه می شدیم که در کجای دنیای معماری قرار داریم و دوره پرورشی تازه در حال طی شدن بود و این مطلوبیت به اندازه ای شکل گرفته بود که حتی حاضر به ترک محیط آموزشی خود نبودیم. سیستم آموزشی بسیار دارای اشکال است. با آموزش دیدن در این شرایط حقیقتاً قابلیت نداریم فضایی را خلق کنیم که در آن کودکی به تعالی برسد مگر اینکه بر اساس تیوغ خود کودک اینگونه است که معماری که من خلق می کنم نقش تربیتی نخواهد داشت.

من پرورش برترین استادان معماری هستم که خود آنها پرورش یافته یک سیستم غربی هستند و این سوال که چرا آنها از ما دلسوخته تر هستند؟ نکته دیگر اینکه بحث آموزش حرفه است. در مصوبات هیات مدیره استان ما در بخش معماری خوب است که اشاره ای داشته باشیم که ریشه برخی اختلاف ها در کجا می تواند باشد. مصوبه اینگونه می گوید که:

• مبحث دوم مقررات ملی و بحث تبصره ۲ ماده ۱۶ می گوید در شهرها و دفاتر نمایندگی که مهندسان حائز صلاحیت در رشته اصلی (معماری) به حد کفایت وجود ندارد و یا کم است، به طوری که ظرفیت کاری آنها از مبحث دوم مقررات ملی و میزان سهمیه مندرج در پروانه آنها تجاوز می کنند دفاتر نمایندگی مکلف اند بر اساس هم ارزی از رشته مرتبط استفاده کنند.

• در بخش نظارت مکلف گردید مهندسین ناظر عمران مهندسان و ناظر معماری در حد صلاحیت نظارت خود به خدمات نظارت معماری اقدام نمایند و خدمات ناظر هماهنگی کننده صرفاً توسط مهندس سازه صورت گیرد.

از ۲۳ مصوبه هیات مدیره به جرات می توانم بگویم هر ۲۳ مورد غیر قانونی است و با مطالبات دادن با قانون و مقررات ملی قابل نقض است اما با جنگ و یا منقلب نمی توان در برابر آنها سخن گفت.

چند سالی است که دوستان می توانند پروژه نظارت معماری بگیرند؟ زمان زیادی از این قضیه نگذشته پس هنوز پایه آنها برای نظارت نا گروه انف امکان پذیر است. حالا چه اتفاقی می افتد؟ اینکه ساختمان های بلند مرتبه و پیچیده تر صرفاً توسط ناظرین عمران نظارت خواهد شد و از آن طرف برای ورود به حرفه نیز سخت گیری های بی شماری صورت می گیرد و فارغ التحصیل معماری یا طی دوران طولانی تحصیل برای اسم کارشناس معماری و سه سال توقف و کارآموزی برای آمادگی جهت شرکت در

غربی‌ها معتقدند بر اینکه تاریخ مهم است اما ما هنوز به این باور نرسیده ایم. میانی و منابع مشخص نداریم اما احکام مشخص است. احکام از هر جایی که فکر کنیم اخذ می‌شود. پس رسیدن به معماری ایرانی اسلامی فعلاً در حد یک شعار است و اگر بخواهیم وارد جزئیات شویم داستان تغییر می‌کند.

موسون، این مسئله هم مانع بزرگ دیگری است که تعداد کمی از آن عبور کرده و عددی بین دو تا سه درصد را شامل می‌شود.

در این زمان طولانی برای اخذ پروانه معماری، چطور می‌شود با چنین مصوبه‌ای این اختیار به رشته‌ای داده می‌شود که نه پروانه و صلاحیتی به لحاظ قانونی دارد و نه سواد آکادمیک مرتبط با رشته را داراست.

از وزیر محترم که محصول اعتدال‌گرایی دولت جدید است نقاضا می‌شود، بر اساس باورهای عدالت محور، نظام واحد معماری را پایه ریزی کند تا پاسخگو باشد چرا که تا زمانی که ما سخن می‌گوییم و تصمیم گیرنده رشته‌های دیگر هستند هیچ کار دیگری نمی‌توان انجام داد.

مقام معظم رهبری و مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام از ما خواهان رفع چنین مشکلی است اما نهادی نمی‌بینیم که در این میان پاسخگو باشد. منابع ما در حال از بین رفتن است. منبع تقلید مدنظر نیست بلکه باید بتوانیم به مخاطبان حوزه آموزش بگوییم که خوب از بد چگونه تمیز داده می‌شود. گواهینامه‌های حوزه معماری به هیچ وجه تخصصی نیست. تمامی بحث‌هایی که در حوزه معماری می‌شود جایگاهی برای طرح و برنامه ریزی و پاسخگویی ندارد.

ما به نظام معماری نیازمندیم که بتوانیم بر اساس آن پاسخگو باشیم و منویات مقام معظم رهبری و فرهیختگان جامعه را نیز مورد توجه قرار دهیم. نسل امروز چیزی برای عرضه به آینده ندارد و اگر امروز به داد معماری نرسیم فردا بسیار دیر خواهد بود.

موسون، این مسئله هم مانع بزرگ دیگری است که تعداد کمی از آن عبور کرده و عددی بین دو تا سه درصد را شامل می‌شود.

در این زمان طولانی برای اخذ پروانه معماری، چطور می‌شود با چنین مصوبه‌ای این اختیار به رشته‌ای داده می‌شود که نه پروانه و صلاحیتی به لحاظ قانونی دارد و نه سواد آکادمیک مرتبط با رشته را داراست.

از وزیر محترم که محصول اعتدال‌گرایی دولت جدید است نقاضا می‌شود، بر اساس باورهای عدالت محور، نظام واحد معماری را پایه ریزی کند تا پاسخگو باشد چرا که تا زمانی که ما سخن می‌گوییم و تصمیم گیرنده رشته‌های دیگر هستند هیچ کار دیگری نمی‌توان انجام داد.

مقام معظم رهبری و مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام از ما خواهان رفع چنین مشکلی است اما نهادی نمی‌بینیم که در این میان پاسخگو باشد. منابع ما در حال از بین رفتن است. منبع تقلید مدنظر نیست بلکه باید بتوانیم به مخاطبان حوزه آموزش بگوییم که خوب از بد چگونه تمیز داده می‌شود. گواهینامه‌های حوزه معماری به هیچ وجه تخصصی نیست. تمامی بحث‌هایی که در حوزه معماری می‌شود جایگاهی برای طرح و برنامه ریزی و پاسخگویی ندارد.

ما به نظام معماری نیازمندیم که بتوانیم بر اساس آن پاسخگو باشیم و منویات مقام معظم رهبری و فرهیختگان جامعه را نیز مورد توجه قرار دهیم. نسل امروز چیزی برای عرضه به آینده ندارد و اگر امروز به داد معماری نرسیم فردا بسیار دیر خواهد بود.

کوروش شرفشاهی خبرنگار پارلمانی نشریه شمس، در ادامه میزگرد خواستار طرح چالش‌های این حوزه شد که به پاسخ‌های داده شده در این زمینه می‌پردازیم:

دکتر معمار ضیاء: در اولین مرحله می‌بایست ابهامات معماری ایرانی اسلامی مطرح شود و چالش اصلی ما فهم عمیق این مسئله و انتقال آن به مردم است و این تعمیم می‌باید به نظام مهندسی و دولت محترم. جزئیات مشکلی را حل نخواهد کرد چون مسائل کلان باقی است و تا زمانی که به قول معماران کل را تبیین نکنیم به جز نخواهیم رسید.

مشور معماری نیز چالش است و بیان نامه معماری هم که بسیاری از این مسائل را حل می‌کند، این مسائل و مشکلات بسیار گسترده است و آنچه عنوان شد کلان این موضوعات است. نظام معماری، مشور معماری و دانشکده‌ها نیز در این مجموعه می‌گنجد که پیش روی معماری ایران قرار گرفته است.

در کنار این مسائل حتی سیستم دموکراتیک رای گیری در سازمان نظام مهندسی نیز مشکل ساز بوده است و موارد مطرح شده و مصوب در شهرستان‌ها و نومی شود.

باید برای پیگیری مواردی اینچنینی به سراغ شورای عالی معماری و شهرسازی رفت و پرسید که چرا ماده ۱۶۹ قانون برنامه پنجم توسعه همچنان در بلاتکلیفی به سر می‌برد. اگر روحانیت معتقد است که آياترتمان

مسکن نیست، شعار هفده ساله من است. برای پاسخ به سؤالات اینچنینی نیاز به تشکیلاتی است که پاسخگو باشد.

مهندس قبلی: نشریه شمس برای این نشست مهم ترین سوال و چالش را اینگونه مطرح می‌کند: فرهیختگان معماری ایران پاسخی برای معماران جوانی داشته باشید که الگوهای ساخت و ساز اسلامی ایرانی را در کدها و ردیف‌هایی جستجو می‌کنند که تا کنون در اختیار نداشته‌اند.

مساجد و دانشه‌های تاریخی ما در حوزه تاریخ معماری چیز دیگری است اما امروز نیاز به معماری است که جهت سکونت جامعه به آن نیازمند است و شکل آپارتمان نشینی به خود گرفته است.

دکتر معمار ضیاء: برای این سوال که به معماران جوان چه چیزی ارائه دهیم نمی‌توان پاسخی از این جنسه کسب کرد. ما در جایگاه این پاسخ نیستیم گرچه بزرگان متفردا می‌توانند در پاسخ به آن نظرات خود را ارائه دهند اما مسئله بزرگتر از این حرفاست و این ساده انگاری است که فکر کنیم عناصر را در موردی جز بیان کنیم. چرا که بحث بسیار تخصصی است.

مهندس اسماعیلی: جواب در صحبت‌های همگان لحاظ شده بود. معماری فرمول ریاضی نیست که پاسخ داشته باشد. در دانشگاه، سیلابس‌هایی که تدریس می‌شود باید اندیشه اسلامی را نیز در دل خود بگنجانند تا معمار جوان را وادار به اندیشه کند. از این رو است اگر اندیشه از این بخش گرفته شود به یک نقشه کش در ضابطه‌ای مشخص تبدیل می‌شود. ولیکن مشکلات را در دانشگاه‌ها و منابع تدریس باید تجدید نظر شود و باید اندیشه‌هایی که از دیگر کشورها دریافت می‌شود بومی سازی شود و اساتید ما باید عرصه برایشان فراهم باشد.

در رعایت قانون و زمینه سازی باید این مسئله را از شهرداری‌ها آغاز کنیم و طرح جامع مورد توجه قرار گیرد. زمانی می‌توانیم پاسخ دولت مردان و نهادهای ذریبط را در این خصوص بدهیم که نهاد مستقل داشته باشیم. الان بستری برای ارائه خدمات مهندسان معمار و شهرساز در کشور وجود ندارد و در دل سازمان نظام مهندسی ساختمان نیز با توجه به معماران و شهرسازان در حداقل تعداد فرار گرفته‌اند و قانون نیز حمایتی از آن نمی‌کند. امیدی نخواهد بود مشکلات حل شود. مطمئناً وزیر محترم در این خصوص راهکارهایی نیز خواهند داشت.

دکتر معماریان: آقای شرفشاهی حق دارند و تفکیک تمامی مسایل از توصیف‌ها، تحلیل‌ها، درد دل‌ها، راهکارها و ... برای شخصی غیر متخصص که از بیرون به مسئله نگاه می‌کند و شنونده است کار مشکلی است. ما اولین مشکل را در داشتن حامی می‌دانیم و کسی نیست که از معماری ایرانی اسلامی حمایت کند. حتی وزارت راه و شهرسازی و کاملاً فاقد متولی است. پس از آن نمی‌توان برای تعریف معماری ایرانی اسلامی کدی اعلام کرد. در حیطه اسلام اگر به دنبال گرفتن حکم هستیم باید مبتنی آن موجود باشد میانی از منابع اسلامی اخذ می‌شود که قرآن و سنت

متاسفانه های عرصه های جمعی و شهرها در حال فروخته شدن هستند و تحت تراکم
فروشی عنوان می شود چون ۸۰ تا ۸۵ درصد از بودجه عمرانی شهر داری ها از محل
فروش تراکم کسب می شود. اما بحث در جای دیگری است که چرا بر همان اساس به
مسائلی که در معماری اسلامی ایرانی است توجهی نمی شود.

است. حال اگر بخواهیم به شما حکم بدهیم از چه منبعی باید اخذ شود؟
ما در بحث منابع دچار مشکل هستیم و در حال از بین رفتن هستند. حال
بدون وجود منابع، چگونه می توان حکم را صادر کرد؟ هر حکمی که
صادر شود با تکیه بر اندیشه هایی است که از غروب گرفته شده است و به
نظر بنده حتی بدتر از غربیها خواهد بود. باید به تاریخ و منابع تاریخی خود
در این زمینه احترام بگذاریم.

غربیها معتقدند بر اینکه تاریخ مهم است اما ما هنوز به این باور نرسیده ایم.
مبانی و منابع مشخص نداریم اما احکام مشخص است. احکام از هر
جایی که فکر کنیم اخذ می شود. پس رسیدن به معماری ایرانی اسلامی
فعلا در حد یک شعار است و اگر بخواهیم وارد جزئیات شویم داستان
تغییر می کند.

۱۴۰۰ سال معماران ایرانی احکام را صادر کرده اند و هماتی که در حال
تخریب است حکم مورد نیاز ماست اما نولسته ایم از آنها بهره کافی را
ببریم.

دکتر ابونواب: مطلبی که در بحث چالش و مقوله معماری ایرانی
اسلامی مطرح شد را می توان در دو بخش خلاصه کرد که در دو بخش
سخت افزار و نرم افزار تعریف می شود. از دیدگاه نرم افزاری که همانا
فلسفه معماری اسلامی ایرانی باشد هیچگونه کمبودی نداریم. کتب علوم
و فنون و هنرهایی که در عرف دین، فقه و شارع مقدس آمده است را
با عرضه کردن و تألیف و در آمیختن با نظرات افرادی چون فارابی، ابن
خلدون، ابن بطوطه و ابن رشد مکتوب شده و در دو دسته فلسفه نظری و
عملی تقسیم بندی می شود.

در بخش نظری علوم برین، مابین و زیرین داریم و در علوم عملی، علم
سیاست تدبیر منزل و مدن که مدنیت جامعه از این علم مدن است که
مشق می شود. بنابراین در بحث نرم افزار و دست باری به متون اسلامی با
توجه به اینکه علوم ریاضیات، نجوم، هنر و موسیقی جز این علوم است
و معماری اسلامی برگرفته از کاملترین این علوم چون علم ارسطاطاتی
است پس کاملا در حوزه مستندات، کامل و بدون نقص بوده و هستیم و
کمبودی در این بخش به چشم نمی خورد. علامه حسن زاده آملی نیز در
کتاب یازده رساله فارسی ایشان، آمده است که تعیین قبله نیز با محاسبات
ریاضی از شایدها و اصول معماری است.

در بحث سخت افزاری است. برای تحقق اهداف والای معماری اسلامی
ایرانی لازم است که باید بگوییم با مسائل بسیاری روبرو هستیم. مشکلات
عبارت است و شهرداری به عنوان متولی طرح تفصیلی شهرها و وزارت
راه و شهر سازی نیز به عنوان متولی طرح های جامع کلان شهرها از این
قاعده مستثنی نیستند.

متاسفانه های عرصه های جمعی و شهرها در حال فروخته شدن هستند
و تحت تراکم فروشی عنوان می شود چون ۸۰ تا ۸۵ درصد از بودجه
عمرانی شهر داری ها از محل فروش تراکم کسب می شود. اما بحث در
جای دیگری است که چرا بر همان اساس به مسائلی که در معماری

اسلامی ایرانی است توجهی نمی شود. در طرح تفصیلی شهر تهران
پهنه هایی را به عنوان پهنه های مختلط تجاری، اداری، مسکونی و خدماتی
تعریف می کنند. حال با رجوع به وجدان خود که در اصول معماری نیز
از آن به همسایگی تعبیر می شود، آیا امکان این هست که ساختمانی در
زمینی ساخته شود که در آن واحد پارکینگ، کاروانش را در طبقات زیرین
و در طبقات بالایی، واحدهای اداری و فراتر از آن واحد مسکونی را در
خود جای دهد و تالار عروسی را نیز داشته باشد این آشننگی بر اساس
کدام اصول شهر سازی اتفاق افتاده است؟

آیا دست اندکاران در طرح های تفصیلی، تراکم و کاربری ها را بر اساس
سرانه های جمعیتی تهیه کنند؟ خیر

در مقابل آن در معماری ایرانی اسلامی مسئله ای داریم تحت عنوان حجاب و
حجاب و عدم اثربخشی با نگاه می توان دریافت که در ضوابط طرح های
تفصیلی تراکم داده شده بیان می دارد و این حق را می دهد که هرگونه که
بخواهید بسازید و تا ۵۰ درصد طبقات فوقانی ساخت و ساز داشته باشید
در حالی که در همسایگی ساختمانی است که تا ۶۰ درصد پیشروی داشته
است و اتفاقی که در منظر شهری می افتد چه در فلسفه ایرانی و چه در
نظریات غرب. بر یک مسئله تأکید داشته و بر سه اصل استوار بوده است.
استحکام که در پی آورنده آرامش است، امنیت و آسایش. اگر در معماری
ایرانی و اسلامی کند و کاو کنیم می توانیم دریابیم که در آن سه اصل
مسنظر است اما در بخش سخت افزاری دچار مشکل هستیم.

باید راهبرد و راهکاری را به عنوان ماحصل این جلسه ارائه بکنیم تا
دغدغه ها را نیز منتقل و شرایط را تعدیل کرده باشیم.

دکتر فلامکی: یک نکته اساسی اشاره شد که در تاریخ علوم ما و مدیریت
علمی ما مطرح است، امید است که این اتفاق بیافتد اما با شناختی که از
نحوه مدیریت کشور درک می شود می توانم بگویم که این مسئله حداقل
تا ۲۵ سال دیگر حل نخواهد شد. از صرفی وزارت علوم است که مدام
در خود به فخر می رود و هر باز که می خواهد گام مثبتی بردارد تنها نگاه
اداری به آن دارد.

وزارت علوم هرگز قادر نخواهد بود که نه مسائل خود و نه مسائل ما را
حل کند بنابراین بکار راه می ماند و آن این است که از بیرون به دانشگاه ها و
وزارت علوم کمک کنیم. منشور معماری از جلسه ای دانشجویی زاده شد و
عده ای از کارشناسان ارشد کشور که هر کدام به طریقی به معماری مرتبط
می شدند در آنجا حضور داشتند و آقای سعیدی کیا آن را مدیریت می کرد.
در دوران جدیدی که شروع شده ما از متخصصان می پرسیم که چه کنند
دیگران. و سپس به مدیران انتقال می دهیم که کار صحیح و جدیدی است.
معماری را ما در دورن یک فضا تعریف می کنیم و ۱۵ رشته مختلف هستند
که به کمک می آیند و معماری را تعریف می کنند. اینگونه بود که عنوان
شد که بیان نامه معماری را در کشور تهیه و تدوین کرده و ابهامات را در
آن برطرف کنیم.

کلاس هایی برگزار خواهد شد و فارغ التحصیلان دوره دکترای معماری

ای حاد است که نمی توان سیمای تهری را به مدت طولانی تحمل کرد. این مسئله در کشورهای دیگر تا حد زیادی حل شده است. لازم است در ایران نیز زمینه برای تثبیت و تثبیت معماری ایرانی اسلامی با همکاری کلیه بخش ها فراهم شود. اما مسئله دیگر مسئله آموزش در مراکز آموزش عالی است. یا مثالیسه تعداد مهندسان معمار ما با جامعه ای که در بهترین حالت شش برابری برابر ۲۵۰ هزار مهندس یا ۷۵ میلیون نفر مخاطب را در مقابل هم قرار می دهد، چه تقابل فکری و ایدئولوژیک را ایجاد خواهد کرد؟ و تفکر عمومی چه واکنشی در برابر تغییراتی که سال ها برای انجام آن زمان صرف شده و دویزه به بازگشت می اندیشد. خواهد داشت؟ الگوی معماری ایرانی اسلامی تا چه اندازه می تواند در بین این افکار عمومی نفوذ داشته باشد؟

از این روست که حوزه جامعه شناسی نیز باید در این قضیه وارد شود. زمانی که تفکر عمومی آماده باشند برای پذیرش این قضیه دیگر مشکلی برای ادامه راه نیست. نسل امروز ما پذیرای میراث پدران خود نیست و وقتی معماری گذشتگان خود را به دست وی می سپارند آن را تخریب کرده و یک بنای مدرن را جایگزین آن می کنند. آیا برنامه برای تغییر چنین نگرشی وجود دارد؟

تمام آیین نامه ها و انگوها موجود باشد و سرمایه ها و سرمایه گذاران و تمام موارد مورد نیاز فراهم باشد و آموزش عالی نیز در مسیر خود قرار گیرد اما تفکر عمومی آن را نپذیرند در واقع طرح شکست خورده است. امروز ساخت و ساز در کشور صرفاً نامین نیاز است و سالانه یک و نیم میلیون واحد مسکونی مورد نیاز جامعه باید ساخته شود. حال چه تعریفی از این فرایند و خط تولید و پروسه ساخت و ساز داریم؟ فکر می کنیم هرم سه وجهی ساخت و ساز را نباید از باد برد که قاعده آن را نیروی انسانی متخصص، قوانین و مقررات و مصالح تشکیل می دهند و رأس آن سرگروه در نظر بگیریم به راحتی می توان این ارتباطات را در سه وجه تعریف کرد. لذا نگاه کلان تر به این موضوع بسیار مورد نیاز و حائز اهمیت است.

و کسانی که امتحان جامع خود را داده اند در گروه های بیست نفره تحت تدریس عالی ترین اساتید کشور قرار خواهند گرفت و حاصل آن به وزارت علوم خواهد رفت و شخصیت های مورد نیاز وزارت خانه به این مجموعه معرفی خواهند شد. اما نکته دیگر اینکه هر جور که بگردیم و به هر معامله ای که بخواهیم در زمینه معماری دست پیدا کنیم، سه مقوله اصلی داریم. ماده، صورت و معنا تا زمانی که این سه را از ریشه نبینیم و بیوند آنها را تا روزی که زندگی می کنیم در نیابیم، هرگز به یک فضای ساخته مطلوب نمی رسیم.

نکات پایانی:

در این جمع جای یک اقتصاد دان و یک جامع شناس خالی است. ما یکی از مشکلات عمده ای که با آن روبرو هستیم نگاه سرمایه ای است که متأسفانه به حوزه ساخت و ساز مسکونی روا داشته می شود و یکی از مسائلی بوده که در چهار دهه اخیر گریبان حوزه مسکن را گرفته است و زمان بسیار زیادی هم نیاز است تا این نگاه اصلاح شود. زمانی که این نگاه وجود داشته باشد، برای برگشت به یک اصالت معماری با پرچسب اسلامی و ایرانی با حداقلی چون تولید مصالح که شکل مدرن و امروزی به خود گرفته است کمی دور از ذهن است. آیا معماری ایرانی و اسلامی این را می پذیرد؟ که این امر نیازمند خروج مسکن از قالب سرمایه ای خود است. چون این مسئله شکل بحران به خود گرفته است برای گذار از آن لازم است بستر سازی هایی صورت گیرد و بخش اقتصادی کشور نیز برای ارکه راهکار به این قضیه ورود کند و با ایجاد امنیت سرمایه گذاری در بخش های دیگر، مسکن را از این حوزه خارج کنند. معماری هویت و نمود بیرونی تفکر یک جامعه و ملت است. زمانی که از حیثیاتی عبور می کنید و با چشم ساختمان ها را دنبال می کنید آنچه نصیب خواهد شد نوعی خمودگی و ناراحتی است که به ذهن متبادر می سازد و این مسئله به اندازه

بررسی جایگاه نظام قراردانی ساختمان

د. اصغر شیوازیپور - کارشناس ارشد سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور

برحسب وظیفه‌ای که داریم مطالب مرتبط با سازمان نظام مهندسی ساختمان را که بدستم می‌رسد مطالعه می‌کنم و اگر لازم باشد اظهار نظر می‌شود. جناب آقای مهدی مؤذن ریاست محترم سازمان نظام قراردانی ساختمان استان تهران در تاریخ ۱۳۹۲/۰۴/۱۱ یک کنفرانس خبری تشکیل داده‌اند و در آن کنفرانس تا آنجا که مقرر بوده سازمان نظام مهندسی ساختمان را مسوول تمامی مشکلات و ننگ‌های جاری سازمان خوبش دانسته‌اند؛ لذا به عنوان یک عضو در آشنایی بر خود وظیفه دانستم که ضمن قنردانی از تلاشهای ایشان و هیأت مدیره محترم سازمان نظام قراردانی استان تهران در جهت ورود به بازار مسکن نکاتی چند معروض دارم.

۱- اشتغال صفر درصدی کاردها از کجا ناشی می‌شود؟

تا زمانی که دو سازمان موازی برای یک موضوع (خدمات مهندسی ساختمان) وجود داشته باشد مسلماً آن سازمانی که قانون مستقل و شفاف دارد مورد وثوق خواهد بود. در این قانون (قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان) نحوه صدور پروانه اشتغال برای کاردها تبیین شده است و در آیین نامه اجرایی همین قانون در بند ۲ ماده ۱۲ تصریح کرده است (در محل‌هایی که طراحان، ناظران و مجریان اشخاص حقیقی یا حقوقی دارای پروانه اشتغال به تعداد کافی نباشد با وجود داشت باشد، اگر از مهندسان مرتبط و مهندسان سایر رشته‌ها جبران نشد از کاردها و...) استفاده شود.

توجه: در استان تهران با توجه به تعداد مهندسان و عدم اجرای قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان توسط شهرداریها، کار برای مهندسان هم یافت نمی‌شود بنابراین، بند ۲ ماده ۱۲ آیین نامه اجرایی کاربردی ندارد و مسلماً اشتغال صفر درصدی برای کاردها گریزناپذیر است. نکته: اول باید قانون نظام مهندسی بازنگری شود (دو سازمان موازی هم معنا ندارد) و بعد هم شهرداری‌ها قانون‌پذیر باشند تا کارهای برجای از ظرفیت مهندسان افزون باشد.

۲- نگاه انحصاری سازمان از کجا ناشی می‌شود؟

این نگاه هم برمی‌گردد به قانون که از اول تا آخر سازمان نظام مهندسی ساختمان را مسوول نهایی خدمات مهندسی در امر ساختمان سازی مطرح کرده است.

توجه: کاردهای محترم می‌توانند در بخش اجرای ساختمان نقش بسیار مهمی را ایفا کنند مشکل در ضراحی و نظارت است که محدودیت وجود دارد. اگر به میحت دوم مقررات می‌ساختمان و یا آیین نامه سازندگان مراجعه کنیم نقش کاردها در اجرای ساختمان بسیار شفاف است آنها می‌توانند به صورت عضو حقوقی یا حقیقی سازمان نظام مهندسی ساختمان

منشأ اثر فراوان در امر ساخت ساختمان باستند (ماده ۱۱).

۳- کارشکنی سازمان برای حضور کاردهای فنی چرا؟

به اطلاع می‌رساند، همانگونه که خود ایشان در مصاحبه عنوان کرده‌اند، تشکیل سازمان کاردها با مصوبه هیأت دولت می‌باشد (آیین نامه اجرایی)، اما قابل ذکر است که باید بدانیم که بخشنامه‌های صادره متناقض با قانون و حتی آیین نامه اجرایی نمی‌تواند به اجرا درآید، بنابراین، اگر صدور بخشنامه ای باعث شود که قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان نقض شود باید جلوی آن را گرفت و آن را منعی نمود این عمل کارشکنی نیست، بلکه حراست از قانون وضع شده است. اگر غیر از این می‌شد جواب ۲۵۰۰۰۰ نفر مهندس عضو نظام مهندسی ساختمان را را چه کسی می‌داد؟

توجه: جایگاه دو سازمان موازی برای کار مشخص نمی‌تواند یکسان باشد. نکته اگر به مواد ۴ و ۲۸ قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان رجوع کنیم متوجه می‌شویم که در این قانون (مهندسان - کاردها) و معبران تجربی به صورت یکپارچه دیده شده‌اند در حالی که در آیین نامه اجرایی همین قانون متولیان سیاست‌گذاری و اجرایی به صورت موازی تعریف شده است و در این آیین نامه اجرایی، شماره حل ارائه شده به این شرح است «برای هماهنگی و انسجام بیشتر بین حرفه مهندسی و سایر حرفه‌های وابست به آن و همکاری بین سازمان نظام مهندسی ساختمان استان و سازمان نظام قراردانی ساختمان، شورای رابط منسک از ۵ عضو (دو نفر از اعضای هیأت مدیره سازمان نظام قراردانی ساختمان - دو نفر از اعضای هیأت مدیره سازمان نظام مهندسی ساختمان و یک نفر نماینده وزارت مسکن و شهرسازی)» به عنوان یکی از ارکان سازمان نظام قراردانی مطرح شده است که این شورا در حان حاضر فعال نیست در حالی که بایستی به نحو بایسته فعال شود تا هر چه بیشتر این دو سازمان بهم نزدیک شوند و در یک راه فرار گیرند تا راه حل‌های کوتاه مدت برای این معضل ارایه گردد.

نکته مهم:

در شانزدهمین اجلاس هیأت عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان (اعضای اصلی هیأت مدیره سی و یک استان) یکی از بندهای قطعنامه پایانی اجلاس به شرح زیر جهت اثبات همکاری و نه قطع آن طرح شده است «هیأت عمومی بر این باور است و تأکید می‌نماید که هماهنگی در بین دو سازمان نظام مهندسی ساختمان و نظام کاردهای ساختمان باعث همکاریهای متقابل و ارتقای کیفیت ساخت و ساز می‌گردد».

به امید روزی که با دیدگاه مثبت و یانعیین و تثبیت محوریت هماهنگی و انسجام لازم فراهم گردد و کاردها بن قشر محترم و زحمت کش و محترم در جایگاه خود در امر ارتقای کیفیت ساخت ساختمان قرار گیرند.

بررسی حق بیمه قراردادهای پیمانکاری و مهندسان

□ کریم حسین آبادی - مشاور طرح‌های غیرعمرانی

مقدمه:

مهمترین منبع و مأخذ حقوق کار در عمل، قانون کار هر کشور است که با اهمیت‌ترین قانون بعد از قانون اساسی نیز هست.

قوانین مربوط به کار ممکن است کلاً تحت عنوان قانون کار یا قسمت‌هایی از آن تحت عناوین دیگر، مانند قانون شوراهای کارگری، قانون تأمین اجتماعی و قوانین دیگر تصویب شده باشند. به دلایل مختلف از جمله ضرورت‌های احتمالی یا اختصاصی تغییر بعضی از ضوابط که قانونگذاران به آن نمی‌پردازند در قالب آیین‌نامه‌ها و مصوبات به قوه مجریه یا مراجع دیگری که در قانون مشخص می‌شود محول می‌شود.

در بحث حاضر به یکی از مندرجات قانون تأمین اجتماعی یعنی حق بیمه قراردادهای پیمانکاری و مهندسان مشاور که مشمول طرح‌های عمرانی نیستند، پرداخته و ابعاد مختلف آن از نظر قوانین و مصوبات مربوطه بررسی می‌شود. به منظور ارائه مقایسه تاریخی مقررات سعی شده که بخشنامه‌های قدیم که قبل از بخشنامه‌های رایج در حال اجرا بوده، مطرح شده و دلایل فسخ آن و علل جایگزینی مقررات جدید مورد ارزیابی قرار گیرد.

منفاد مواد اصلی مرتبط با حق بیمه قراردادهای پیمانکاری در قانون تأمین اجتماعی:

در قانون تأمین اجتماعی مصوب خردادماه ۱۳۵۴ در ارتباط با حق بیمه قراردادهای پیمانکاری به مواد زیر اشاره شده است:

ماده ۳۸- در مواردی که انجام کار به طور مقطعه به اشخاص حقیقی یا حقوقی واگذار می‌شود کارفرما باید در قراردادی که منعقد می‌کند مقطعه کار را متعهد کند که کارکنان خود همچنین کارکنان مقاطعه کاران فرعی را نزد سازمان بیمه کنند و کل حق بیمه را به ترتیب مقرر در ماده ۲۸ این قانون بپردازد. پرداخت پنج درصد بهای کل کار مقاطعه کار از طرف کارفرما موکول به ارائه مفاسد حساب از طرف سازمان خواهد بود. در مورد مقاطعه کارانی که صورت مزد و حق بیمه کارکنان خود را در موعد مقرر به سازمان تسلیم و پرداخت می‌کنند، معادل حق بیمه پرداختی بنا به درخواست سازمان از مبلغ یادشده آزاد خواهد شد. هرگاه کارفرما آخرین قسط مقاطعه کار را بدون مطالبه مفاسد حساب سازمان بپردازد مسؤول پرداخت حق بیمه مقرر و خسارت مربوط خواهد بود و حق دارد وجهی را که از این بابت به سازمان پرداخته است از مقاطعه کار مطالبه و

وصول کند. کلیه وزارتخانه‌ها و موسسات و شرکت‌های دولتی، همچنین شهرداری‌ها و اتاق اصناف و موسسات غیردولتی و موسسات خیریه و عدم‌المنفعه مشمول مقررات این ماده هستند.

ماده ۳۹- کارفرما مکلف است حق بیمه مربوط به هر ماه را حداکثر تا آخرین روز ماه بعد به سازمان بپردازد.

ماده ۴۰- در صورتی که کارفرما از ارسال صورت مزد مذکور در ماده ۳۹ این قانون خودداری کند سازمان می‌تواند حق بیمه را راساً تعیین و از کارفرما مطالبه و وصول کند.

ماده ۴۱- در مواردی که نوع کار ایجاب می‌کند سازمان می‌تواند به پیشنهاد هیات‌مدیره و تصویب شورای عالی سازمان نسبت مزد را به کل کار انجام یافته تعیین و حق بیمه متعلق را به همان نسبت مطالبه و وصول کند.

بخشنامه شماره ۱۳۴ در آمد

(موضوع: ضرایب دستمزد قراردادهایی که مشمول ضوابط طرح‌های عمرانی نیستند - مورخ ۱۳۶۵/۷/۷)

۱- نظر به اینکه قانون به سازمان تأمین اجتماعی اختیار داده است تا در

مواردی که نوع کار ایجاب کند، نسبت مزد به کل مبلغ کل کار انجام یافته را تعیین و حق بیمه متعلقه را به همان نسبت مطالبه و وصول کند، به این ترتیب سازمان برای هر نوع فعالیت که به طور پیمانکاری انجام می‌یابد حداقل ضریب دستمزد مورد عملیات را تعیین و حق بیمه را نیز براساس آن از پیمانکار مطالبه می‌کند؛ با عنایت به اختیارات مندرج در ماده ۴۱ قانون مذکور، مطابق بخشنامه شماره ۱۳۴ در آمد، نحوه محاسبه حق بیمه انواع فعالیت‌های پیمانکاری در شش فصل مشخص شد (بخشنامه فوق با تصویب، مصوب مورخ ۱۳۷۰/۱/۲۴ منسوخ شد).

۲- از بخشنامه شماره ۱۳۴ و مواد قانون مربوطه چنین برداشت می‌شود که چنانچه پرداخت کل حق بیمه برای دوره انجام قرارداد از طرف پیمانکار برابر یا بیشتر از حق بیمه ضریب دستمزد تعیین شده باشد مفاصا حساب در زمینه وصول حق بیمه صادر می‌شود و در غیر این صورت، مابه‌التفاوت حق بیمه تا معادل ضریب مربوط به عملیات از پیمانکار وصول و سپس اقدام به صدور مفاصا حساب خواهد شد.

تصویب‌نامه مورخ ۱۳۷۰/۱/۲۴ شورای عالی تامین اجتماعی و بخشنامه شماره ۱۴۹ در آمد مورخ ۱۳۷۰/۲/۳۰

۱- مطابق بخشنامه شماره ۱۳۴ در آمد در عمل وجود مکسوره از صورت وضعیت‌های موقت تا ارائه مفاصا حساب از طرف پیمانکار نزد کارفرما به صورت سپرده نگهداری شده و پس از پایان قرارداد در صورتی که پیمانکار اقدام به تصفیه حساب با سازمان تامین اجتماعی می‌کند، سپرده یادشده آزاد می‌شود. به همین دلیل در مواردی که پیمانکار از بیمه نمودن کارکنان خودداری کرده و اقدامی به دریافت مفاصا حساب نمی‌کرد بیشتر سپرده کسر شده نزد کارفرما باقی مانده و سازمان تامین اجتماعی از دریافت حق بیمه و کارکنان شاغل از نعمت بیمه محروم می‌مانند.

۲- سازمان تامین اجتماعی به منظور جلوگیری از تضییع حقوق خویش و نیز افزایش مبلغ حق بیمه قراردادهای پیمانکاری، مصوبه مورخ ۱۳۷۰/۱/۲۴ و بخشنامه شماره ۱۴۹ در آمد مورخ ۱۳۷۰/۲/۳۰ را به تصویب رسانده و جایگزین بخشنامه‌های قبلی از جمله بخشنامه شماره ۱۳۴ در آمد می‌کند.

۳- براساس مفاد برخی از مواد مصوبه و بخشنامه یادشده داریم: ماده ۱ تصویب‌نامه: حق بیمه کارکنان شاغل در قراردادهای زیر به معادل پانزده درصد (۱۵ درصد) ناخالص بهای کل کار تعیین و وصول می‌شود:

۱- کلیه قراردادهایی که در اجرای آنها تمامی مصالح مصرفی به عهده واگذارنده کار (کارفرما) است.

۲- کسبه قراردادهایی که موضوع آنها ارائه خدمات اعم از خدمات نصب، فنی، مشاوره، آموزش طراحی، نقشه‌کشی، نقشه‌برداری، نظارت، حسابداری، حسابرسی، تنظیمات و... بوده یا در اجرای کار نیازی به مصالح نباشد؛

«ماده ۲ تصویب‌نامه: حق بیمه کارکنان در سایر قراردادهای به معادل هفت درصد (۷ درصد) ناخالص بهای کل کار تعیین و وصول می‌شود.

تبصره: قیمت تجهیزاتی که پیمانکار از طریق گشایش اعتبار اسنادی از خارج از کشور خریداری می‌کند مشمول کسر حق بیمه نخواهد بود.»

«ماده ۳ تصویب‌نامه: در مواردی که عملیات قرارداد منحصر ارائه خدمات بوده و تماماً به صورت مکانیکی و دستی انجام می‌گیرد به نسبت کارکرد دستی طبق ماده یک و به نسبت کارکرد مکانیکی طبق ماده دو عمل خواهد شد.»

«ماده ۵ تصویب‌نامه: در تمامی موارد فوق چنانچه حق بیمه فهرست‌های آرسالی پیمانکار بیشتر باشد، ملاک محاسبه و وصول حق بیمه، فهرست‌های پیمانکار خواهد بود.»

«قسمت آخر بند ۱۲ بخشنامه: ... در هر حال واگذارنده کار ملزم به رعایت

ماده ۲۸ قانون تامین اجتماعی در مورد این گروه از پیمانکاران نیز هست؛ «بند ۱۵ بخشنامه: درصد حق بیمه مذکور در تصویب‌نامه به معادل ۱۵ درصد و ۷ درصد ناخالص بهای کل کارکرد معادل ۲۷ درصد حق بیمه موضوع ماده ۲۸ قانون تامین اجتماعی بوده و باید معادل یک حق بیمه به دست آمده بابت حق بیمه بیکاری نیز محاسبه و وصول شود.»

۴- همانگونه که در ماده ۲۸ قانون تامین اجتماعی ملاحظه می‌شود معادل حق بیمه‌های پرداختی بابت فهرست‌های حقوق و دستمزد، به نسبت پنج درصد کسر شده از صورت وضعیت‌های موقت آزاد می‌شود و تصفیه حساب نهایی موقوف به پایان قرارداد شده است. در حالی که مصوبه مورخ ۱۳۷۰/۱/۲۴ و بخشنامه شماره ۱۴۹ علاوه بر کسر ضرایب در نظر گرفته شده (۱۶/۶۷ درصد جهت قراردادهای خدماتی و ۷/۷۷ درصد جهت قراردادهای ترمیم با مصالح) و گذارنده کار را ملزم به رعایت ماده ۲۸ قانون داشته است و ضمناً نحوه تهاثر یا عدم تهاثر وجوه ارزیابی بابت حق بیمه‌های پرداختی فهرست‌های حقوق با وجوه مکسوره از سوی کارفرما به وضوح مشخص نشده است؛ بنابراین از مصوبات یادشده اینگونه برداشت می‌شود که کارفرما و پیمانکار به طور همزمان ملزم به پرداخت ضرایب تعیین شده در تصویب‌نامه مورخ ۱۳۷۰/۱/۲۴، درصد مندرج در ماده ۲۸ و حق بیمه ماهانه کارکنان هستند.

مصوبه مورخ ۱۳۷۷/۴/۶ شورای عالی تامین اجتماعی

چاپ مصوبه ۱۳۷۷/۴/۶ شورای عالی تامین اجتماعی در (روزنامه رسالت - شنبه ۲ آبان ماه ۱۳۷۷) به ابهام مذکور افزوده است به طوری که در آن می‌خوانیم:

۱- حق بیمه قراردادهای دستمزدی به معادل پانزده درصد ناخالص کارکرد به اضافه یک نهم آن بابت بیمه بیکاری (جمعاً معادل ۱۶/۶۷ درصد کارکرد).

۲- حق بیمه قراردادهایی که تهیه مصالح به عهده و هزینه پیمانکار است به معادل هفت درصد ناخالص کارکرد به اضافه یک نهم آن بابت بیمه بیکاری (جمعاً معادل ۷/۸ درصد کارکرد).

به هنگام پرداخت هر یک از صورت وضعیت‌ها یا صورت حساب‌های موقت پیمانکار و مهندسین مشاور کسر و همزمان طی چک در وجه سازمان تامین اجتماعی پرداخت شود. همچنین ۵ درصد کسر شده موضوع ماده ۲۸ قانون تامین اجتماعی مربوط به صورت وضعیت‌های پرداخت شده که نزد واگذارنده کار نگهداری می‌شود به سازمان پرداخت شود.

بخشنامه شماره ۱۴۹/۲ در آمد - مورخ ۱۳۷۷/۶/۳

۱- گرچه در بخشنامه ۱۴۹/۲ تنها به کسر و پرداخت ضرایب تعیین شده در تصویب‌نامه مورخ ۱۳۷۰/۱/۲۴ شورای عالی تامین اجتماعی تأکید شده و کسر ۵ درصد موضوع ماده ۲۸ قانون تامین اجتماعی نفی شده و مصوبه ۱۳۷۷/۴/۶ اصلاح شده، ولی باز نحوه تهاثر وجوه پرداختی با حق بیمه فهرست‌های حقوق و دستمزد در سکوت باقی‌مانده است.

۲- بررسی‌های تجربی در خصوص عملیات پیمانکاری حاکی از عدم تناسب اساسی ضرایب اعلام شده در مصوبه مورخ ۱۳۷۰/۱/۲۴ با حق بیمه کارکنان شاغل در آن است. به خصوص در قراردادهای پیمانکاری خدماتی یا جنبه‌های کیفی (مانند خدمات مشاوره‌ای، طراحی و مشاوره مشابه) که حق بیمه کارکنان شاغل بسیار کمتر از مبلغ حاصل از اعمال ضرایب مورد اشاره خواهد بود، ضمناً مشخص نشده که کارشناسان سازمان تامین اجتماعی براساس چه بررسی‌ها و روش‌های محاسباتی به چنین ضرایبی دست پیدا کرده‌اند. به خصوص وقتی این امر را در کنار تضاد بخشنامه و تصویب‌نامه‌ها با قانون و تضاد مصوبات و بخشنامه‌ها با

بخشنامه ۱۴۹ در آمد نیوده و صدور مفاسد حساب آنها بدون وصول حق بیمه پلامانع است.

گرچه در عبارت فوق جهت قراردادهای غیر بیمانی تعریف مشخصی ارائه نشده است. ولی تعریف مذکور یکی از مصادیق قراردادهای بیمانی است نه یک تعریف کامل. نظر به اینکه تاکنون تعریف جامعی از عملیات بیمانکاری ارائه نشده خطر احتمالی اعمال سبیه در تشخیص قراردادهای بیمانی و غیر بیمانی بسیار است؛ زیرا صرف انجام خرید و فروش و عدم انجام کار اضافی بر روی اجناس معیار تفاوت عملیات بیمانکاری و غیر بیمانکاری نیست؛ بنابراین ارائه تعریف جامع و روشن و حتی الامکان به همراه مصادیق کامل از عملیات بیمانکاری ضرورت خواهد داشت.

فائسون وقع برخی از موانع تولید و سرمایه گذاری صنعتی مصوب ۱۳۸۶/۵/۷

مطابق معاد بندج ماده ۱۱ قانون یادشده مقرر شده: وزارت رفاه و تامین اجتماعی موظف است حق بیمه تامین اجتماعی بیمانکاران طرح های عمرانی و غیر عمرانی یا بدون مصالح و یا مصالح را صرفا بر مبنای فهرست ارائه شده توسط بیمانکار دریافت کنند.

با تصویب این قانون باید کلیه بخشنامه ها و مصوبات قبلی از جمله کلیه مقرراتی که تعیین حق بیمه قراردادهای بیمانکاری را بر اساس ضرایب از قبل تعیین شده مشخص می کرد؛ ملغی شده تلقی کرد. با این وجود و به رغم ابلاغ این قانون در تاریخ ۱۳۸۷/۹/۲۰ توسط ریاست جمهوری بنا به دلایل نامعلوم سازمان تامین اجتماعی تاکنون نسبت به اجرای این قانون عملا اقدامی نکرده است. با توجه به اهمیت مبالغ حق بیمه قراردادهای بیمانکاری در صورت اعمال ضرایب ثابت قبلی، این موضوع برای بسیاری از واحدهای تجاری مرتبط، حسابرسان شرکتها و کارشناسان مالیاتی مشکلات فراوانی در خصوص ارزیابی صحیح مطالبات بیمه فراهم کرده است؛ بنابراین ضروری است هرچه زودتر نسبت به نحوه اجرای قانون یاد شده اقدام مناسب انجام شود.

نتیجه

تصویب نامه ها و بخشنامه ها باید بر اساس مطالعه و تحقیق و در چارچوب قوانین مربوطه وضع شده، از سادگی، روشنی و کمال برخوردار باشند. مسلما وجود نقص در هر یک از ویژگی های مذکور، پذیرش و اجرای قوانین و مقررات را با مشکل و در مواردی غیرممکن می کند.

منابع

- ۱- مجموعه قوانین کار و تامین اجتماعی - ناشر موسسه کار و تامین اجتماعی - چاپ اول تیرماه ۱۳۷۱
- ۲- تکالیف کارفرمایان در اجرای مقررات تامین اجتماعی - موسسه حسابرسی سازمان صنایع ملی و سازدان برنامه - چاپ دوم خرداد ماه ۱۳۶۱
- ۳- تصویب نامه ها و بخشنامه های سازمان تامین اجتماعی
- ۴- سایر قوانین موضوعه

یکدیگر قرار می دهیم، پیچیدگی موضوع بیشتر می شود. متأسفانه در امور غیر بیمانی نیز ناهمگونی حق بیمه کارکنان یا خدمات ارائه شده از طرف سازمان تامین اجتماعی و افزایش بی رویه حق بیمه مربوطه در سال های اخیر، اثرات نامطلوب اقتصادی و فرهنگی بسیاری برجای گذاشته است.

بخشنامه شماره ۱۴۹/۱ - مورخ ۱۳۷۳/۱۰/۸

۱- با توجه به اینکه از یک طرف مطابق مفاد ماده ۳۸ قانون تامین اجتماعی صدور مفاسد حساب از طرف سازمان تامین اجتماعی به پایان قرارداد موقوف شده و به تبع آن برای بسیاری از شرکت های بیمانکاری که طی دوره انجام قرارداد نیاز به صدور و اخذ مفاسد حساب داشتند، مشکلات بسیاری ایجاد شده بود و از طرف دیگر بسیاری از فعالیت های غیر مشمول صرفا به دلیل انعقاد قرارداد مشمول قانون یادشده می شدند، سازمان تامین اجتماعی اقدام به صدور بخشنامه شماره ۱۴۹/۱ کرد.

۲- در قسمت الف بند یک بخشنامه شماره ۱۴۹/۱ داریم

«در صورتی که بیمانکار شخص حقوقی و دارای دفاتر و اسناد قانونی بوده و دفاتر آن مورد تایید سازمان باشد، در این صورت با وصول حق بیمه طبق گزارش بازرسی از دفاتر قانونی، صدور مفاسد حساب قرارداد پلامانع است. شعب مکلفند انجام بازرسی از دفاتر قانونی این قبیل بیمانکاران را در اولویت قرارداد و پس از انجام بازرسی نیز سریعاً بدهی محاسبه و مطالبه شود. در عین حال چنانچه بیمانکار قبل از انجام بازرسی از دفاتر قانونی نیاز به صدور مفاسد حساب قرارداد داشته باشد، در صورت پرداخت بدهی قطعی و ارائه فرم تعهدنامه، صدور مفاسد حساب قرارداد پلامانع خواهد بود.»

در ارتباط با قسمت فوق نکات زیر قابل ذکر است

- ۱- در خصوص عبارت «وصول حق بیمه طبق گزارش بازرسی از دفاتر قانونی» هدف سازمان به طور روشن بیان نشده و معلوم نشده که آیا منظور این است که ضرایب متدرج در مصوبه مورخ ۱۳۷۰/۱/۲۴ کنار گذاشته شده و حق بیمه قرارداد بر اساس حق بیمه واقعی کارکنان شاغل در قرارداد محاسبه می شود یا اینکه منظور رسیدگی به قراردادهای وصول حق بیمه بر اساس پیمان های خاتمه یافته است.
 - ۲- اگر دستیابی به هدف اول مدنظر باشد طبیعتا با تصویب نامه مورخ ۱۳۷۰/۱/۲۴ (که ضرایب قطعی تعیین شده) مطابقت ندارد، ولی اگر هدف دوم مدنظر باشد مساله رسیدگی امری غیر منطقی می نماید، چرا که مستقیما اعمال ضرایب کافی خواهد بود و نیازی به رسیدگی نیست.
 - ۳- در قسمت ب بخشنامه شماره ۱۴۹/۱ داریم:
- «قراردادهایی که موضوع آنها منحصرآ خرید و فروش اجناس؛ مواد یا تجهیزات بوده و نیازی به انجام کار بر روی اجناس و مواد و تجهیزات فروخته شده از سوی فروشنده نداشته باشند، مشمول این بخشنامه و

جایگاه مهندسی ترافیک در ساخت و ساز شهری

دکتر کامران حاج نصراللهی - کارشناس ارشد ترافیک

مشکل حمل و نقل ترافیک علاوه بر اتلاف وقت جامعه سبب بروز مشکلات زیست محیطی و از سوی دیگر سبب تحمل بار اقتصادی سنگینی بر پیکر جامعه و دولت شده است. این مشکلات به سبب عدم توجه به زیرساخت‌های شهری و برنامه‌ریزی حمل و نقل و همچنین عدم برنامه‌ریزی و اجرای صحیح در تخصیص کاربری اراضی و توسعه نادرست شهری از یک طرف و سیاست نادرست تولید و عرضه وسایل نقلیه و همچنین تقاضای بالا برای وسایل نقلیه شخصی به دلیل نارسایی سیستم حمل و نقل عمومی شهرها از طرف دیگر و بسیاری مسائل دیگر، ایجاد شده است. مروری بر شکل‌گیری برنامه ریزی حمل و نقل و برنامه ریزی شهری در ایران بیانگر آن است که تحولات حمل و نقل درون شهری و وضعیت ترافیک شهرها از سال ۱۳۴۰ تاکنون مورد توجه قرار نگرفته است و محور اساسی مطالعات بخش حمل و نقل شهری در طرح‌های توسعه شهری، صرفاً به پیشنهاد اصلاح شبکه معابر موجود و تشخیص وضعیت آنها در آینده محدود می‌شود. میزان جمعیت پذیری و به بیان دیگر تراکم ناخالص جمعیت در یک سطح شهری به میزان اراضی تخصیص داده شده به سه کاربرد مسکن، معابر و خدمات بستگی دارد. اگر سیاست افزایش بهره‌وری یا افزایش تراکم در شهرها را که در شرایط امروز کشور جزو اهداف شهرسازی قرار گرفته است در نظر داشته باشیم، مهم‌ترین عامل تحقق این هدف کاهش متوسط سطح سرانه زمین مسکونی است. زیرا در مورد دو کاربرد دیگر یعنی شبکه معابر و خدمات، امکان تغییر بسیار کمتر از کاربرد مسکونی است. اما نکته بسیار مهمی که ظاهراً امروزه در اجرای سیاست فوق به اندازه لازم مورد عنایت قرار ندارد، ارتباط با متغیرها با یکدیگر است.

از لحاظ نظری افزایش تراکم ساختمانی در زمینه مسکن به خصوص با توجه به امکان احداث ساختمان‌های بلند مرتبه، تقریباً نامحدود به نظر می‌رسد، ولی در عمل به دلیل ضرورت تخصیص بخشی از اراضی شهر به کاربردهای زمین بر (معابر، فضاهای باز و سبز و بسیاری از انواع تسهیلات شهری) چنین نیست و ارتباط متقابل بین این سه متغیر در میزان افزایش تراکم ساختمانی در بخش مسکن محدودیت جدی ایجاد می‌کند و در نظر گرفتن این واقعیت موجب بروز نارسایی‌های شدید در حمل و نقل و خدمات شهری گردیده است. باوجود تمامی مشکلات و معضلات ناشی از معضلات ترافیکی، مناسفانه به دلیل عدم تعریف

جایگاه مناسب مهندسان ترافیک و عدم به‌کارگیری آنها در امور ساخت و ساز شهری، مواجه با عدم جذب متخصصان گروه ترافیک در حرفه اصلی خود هستیم.

این درحالی است که حدود یک قرن است که علم مهندسی و حمل و نقل و ترافیک در کشورهای پیشرفته به رسمیت شناخته شده و در امر شهرسازی به‌کار گرفته می‌شود و نتیجه این امر، وجود ترافیک روان و ایمن در شهرهای این کشورهاست.

در حال حاضر، حضور متخصصان این رشته در طراحی شهرهای کشور و مدیریت شهری بسیار کم‌رنگ می‌باشد و به‌رغم صدمات جبران ناپذیری که از این بابت به شهرهای کشور وارد گردیده است، باز هم به این عنق توجه زیادی نمی‌شود.

بدین ترتیب برای رفع این مشکل با توجه به ساخت و سازهای شهری، مهندسان ترافیک می‌توانند در قالب مهندسان مجاز شهرسازی در امر نظارت ترافیکی بر بناهای با کاربری‌های خاص و عمومی مشغول به فعالیت شوند که در نتیجه می‌توان از بسیاری از معضلات یا پیگیری‌های منطقی جلوگیری کرد. در همین حال سازمان نظام مهندسی می‌تواند با جذب و ارائه لیست کاملی از متخصصان یا تعیین ظرفیت‌های مجاز و کنترل بر نحوه عملکرد آنها، اسامی اعضای خود را به افراد متقاضی این خدمات اعلام نماید. همانطور که اشاره شده از جمله اصول اساسی برنامه‌ریزی حمل و نقل و ترافیک هر شهر، توجه به کاربری‌های آن است و چنانچه کاربری‌های موجود به هر عنوان تغییر یابد، الگوهای سفر یعنی جذب و تولید سفر در آن مناطق و سایر مناطق تأثیر گذار مربوط تغییر خواهند یافت. پیشنهاد می‌شود با نظرخواهی از مهندسان ترافیک عضو سازمان نظام مهندسی در خصوص تأثیر تغییر کاربری‌ها و انتقال این نظرها به شهرداری، با دیدی گسترده‌تر از گذشته به این فعل و تفاعل شهری نگریست. نباید فراموش کرد اراضی تفکیکی به هنگام طراحی و اجرا از نظر جریان در شبکه داخلی و اطراف آن نیازمند بررسی مهندسی ترافیک است و در این رابطه مهندسان ترافیک می‌توانند به بررسی تأثیر تفکیک زمین بر شبکه و اطراف و ارائه تمهیدات مورد نیاز جهت نگهداری کیفیت ترافیک و همچنین به تعیین جالمایی کاربری‌های داخل زمین، تعیین شبکه مورد نیاز برای داخل زمین و ارائه طرح‌های هندسی معابر و نقاط‌های داخل و خارج زمین بپردازند.

وحدت و کثرت در هندسه مساجد ایرانی

د نسیم وارسته دهکردی - دانشجوی دوره کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرکرد

چکیده:

معماری اسلامی به ویژه مساجد مولود الهام درونی هنر مند است که از حکمت و معنویت حاکم بر تعالیم انسانی نشأت می گیرد. در دیدگاه توحیدی سنت، با نگاه معناگرایانه به شکل های معماری که از طریق اعداد و هندسه تحقق می یابند، تکرار می شود. از این دیدگاه معماری مساجد، آرایه دهنده اشکال و تزئینات گوناگون در جهت نشان دادن مفهوم وحدت می باشد (نگارنده).

علیرغم نگاه عرفانی در بسیاری از کتب به معماری مساجد، تاکنون تحقیق و پژوهش جامعی در زمینه شناسایی و علل بکارگیری اعداد مقدس در ساختار و تزئینات مساجد صورت نگرفته. لذا ضروری است با بهره گیری از منابع عرفانی به بررسی معانی باطنی اعداد به کار رفته در ظرف مفهومی سنت با هدف فهم معانی از نگاه یک عارف یا صوفی، پرداخته شود (مجله هنرهای زیبا- شماره ۳۴، زمستان، ۱۳۸۸).

استفاده از نقوش هندسی در مفهوم نمادین و فلسفی آن، به منظور تأثیر گذاری روانی بر نیایش گر و تقویت حس وحدانیت، در فضای مسجد است. شکل های پیچیده هندسی با تکرار تناسبات وابسته به یک نقش، نوعی احساس نظم و هماهنگی را می آفرینند. قدر مسلم این که، نقوش هندسی، با هماهنگی و احساس وحدت، همراه با مضامین معنوی کتیبه ها پیام های معنوی و روحانی ارزش مند و قدرتمندی را نشان می دهند که نه تنها در روح و اندیشه بیننده، رسوخ می کند، بلکه در کنار یکدیگر ترکیب های بی نظیری را پدید می آورند که به لحاظ زیبایی شناختی، بسیار جایز اهمیت می باشند (مجله مطالعات هنر اسلامی پاییز - زمستان ۱۳۸۵).

مقدمه:

به گفته سید حسین نصر در واقع امر انسان باید در ابعاد درونی اسلام در باطنی که طرز رفتار را دربر گرفته و با حق باز نموده می شود، متوجه منشأ هنر اسلامی شود. این جنبه درونی به علاوه، به ضروری تفکیک ناپذیر با معنویت اسلامی ارتباط دارد. در اسلام به باطن انسان ارزش بیشتری داده شده است. به همین صورت در محدوده جنبه های درونی سنت اسلامی است که شخص باید به دنبال مبدا هنر اسلامی و قدرتی باشد که اشکال مختلف آن را ایجاد کرده و آنها را در روزگار حفظ کرده است. قرآن و حدیث پیغمبر منابع اصلی فلسفه و همچنین هنر اسلامی هستند. تمام اشکال هنر باید نظر به قرآن و سنت پیغمبر خلق شود. قرآن مجموعه رهنمون های وحدت را به دست می دهد در حالی که پیامبر تجلی این وحدت را درون کثرت و شاهد این وحدت را در خلقت او (خدا) در اختیار می گذارد. به طور خلاصه، هنر اسلامی در مسجد متجلی می گردد که نتیجه حضور وحدت بر ساخت کثرت است.

و با روش خاص خود وحدت مبدا الهی - وابستگی همه کثرت به یک خدا را منعکس می کند. این هنر با نظم بسیار زیاد در خط مستقیم که توسط حسن ها، حقایق و کنش های ازلی قابل فهم است خود را متجلی می کند (هنر اسلامی و پیام روحانی آن - خواجه محمد سعید - ترجمه مهتر اسرجدی).

وحدت:

(وحد) [ع. وحده] ۱ - (معن ل.) یکی بودن، یگانه بودن. من کثرت ۲. - (معن ه.) یگانگی، یکی بودن. ۱. ملی اشتراک همه افراد یک ملت در آساکل و مقاصد چنان که به منزله مجموعه واحدی به شمار آید. ۲. وجود عقیده ای است مبتنی بر این که جهان وجود از جمادات و نباتات و حیوانات و معادن و مفارقات و فلکیات همه یک وجودند که در مرتبت فوق و اقوی و اشد. وجود خدا قرار دارد بسیاری. مقابل وحدت، یگانگی. تعدد موجودات عالم، کثرت. (فرهنگ فارسی معین).

اصل وحدت و کثرت از دیدگاه فلاسفه

حکما در تعریف نفی «واحد آورده اند که: «الواحد لا ینقسم» انقسام به معنی کثرت است پس در تعریف وحدت از مفهوم کثرت استفاده می‌کنیم. همچنین در تعریف کثرت نیز متقابلاً از مفهوم وحدت استفاده می‌کنیم زیرا که وحدت مبدأ کثرت است و وجود کثرت و ماهیت آن برگرفته از وحدت است (املی، ۱۳۶۲).

یکی که واحد است، مبدأ و منشأ جمیع اعداد است و ظهور این مبدأ که یک است به صورت اعداد متکثر و مخصوص شدن آن مبدأ که واحد است در هر مرتبه از این مراتب، به اسمی و صفتی و خصوصیتی است، چنانچه در مرتبه اولی که به صورت دیگر تجلی می‌نماید، دو می‌خوانند و در مرتبه دیگر، سه می‌نامند. واحد عدد نیست، بلکه منشأ جمیع اعداد است و همه از او حاصل شده‌اند و اوست که عین همه اعداد است و عدد به حقیقت اعتبار تکرار تجلی واحد است (املی، ۱۳۶۲).

از دیدگاه اسلامی صنع الهی بیش از هر چیز عبارتست از تجلی وحدت الهی در زیبایی و نظم کیهان وحدت در هماهنگی متکثر در نظام و تعادل، منجلی است و زیبایی به خودی خود متضمن همه این جنبه‌هاست (پورکھارت، ۱۳۷۲).

پورکھارت معتقد است که هیچ تماهزی بالاتر از تماهز خداوند احد و «وحدت» از یک سو، و کثرت مخلوقات از سوی دیگر نیست (کاکایی، ۱۳۸۵).

در شرح و تفسیر حکما و فلاسفه این طور خوانده می‌شود که موجودات عالم مظاهر کثرت هستند یعنی وجود واحد پروردگار که در مخلوقات تظاهر نموده صورت کثرت پیدا کرده است. این همه رنگ‌ها و اشکال، تحولات و اندازه‌ها و فرم‌های مختلف که در عالم می‌بینیم چیزی جز کثرت یعنی تکثیر وحدت نیست. برای این که اشخاص غیر آشنا به این فکر تاحدی آشنا بشوند مثالی می‌زنم که یک کلیشه در چاپخانه واحد است ولی ممکن است به صورت میلیون‌ها نسخه در آید که نسبت به آن کلیشه واحد کثرت است (URL-1).

در تاریخ اندیشه‌های فلسفی از دیرباز یکی از مسائلی که پیوسته توجه فلاسفه را به خود مشغول کرده، بحث وحدت و کثرت و نحوه تبیین آن، و بازگشت کثرت به نوعی وحدت بوده است. و به همین لحاظ می‌توان یکی از ویژگی‌های مهم فکر فلسفی را وحدت‌گرایی دانست. در یک تقسیم بندی کلی می‌توان اندیشه‌های وحدت‌گرایانه را به سه حوزه اصلی تقسیم کرد

۱- حوزه طبیعت: فلاسفه در این حوزه در پی پیدا کردن مبدأ و اصلی واحد در موجودات عالم طبیعت بوده‌اند. این فلاسفه یا ماده‌گرا یا ماننداب، آتش، هوا، مبدأ اصلی پیدایش عالم طبیعت می‌دانسته‌اند و با قابل به وحدت صورت و یا وحدت نظام شده‌اند.

۲- حوزه حقیقت: فلاسفه در این حوزه و رای کثراتی که در عالم است به دنبال یافتن حقیقت واحدی بوده‌اند که اصل موجودات است. قدیمی ترین متون در این زمینه مربوط به حدود دو هزار سال قبل از میلاد وجود دارد.

۳- حوزه شهود: گروهی که در این حوزه فرامی‌گیرند عارفان هستند. عارف به جایی میرسد که جز وحدت نمی‌بیند.

وحدت و کثرت وجود در فلسفه ابن سینا

ابن سینا وحدت و کثرت را از عوارض خاص موضوع فلسفه میدانند تعریف ماهوی و منطقی آن دوران دشوار می‌داند چون در تعریف هر کدام دیگری اعتبار می‌شود و بنابراین تلاش برای تعریف حقیقی آن دو را تقسیم و بی‌ثمر می‌داند ابن سینا در نهایت معنای وحدت را بدیهی

می‌داند و لذا تعریف وحدت به وسیله کثرت را تشبیهی تلقی می‌کند. ابن سینا با استدلال بر نفی جوهریت وحدت، قابل به عرض بودن آن است اما در عین حال به علت بسط بودن، آن را جزء مقولات نمی‌داند، زیرا مقولات ماهیات مرکب از جنس مادی هستند او هم چنین وحدت را مانند وجود امری بدیهی می‌داند و نیز عدد را که همان کثرت است تابع واحد می‌داند تقابل بین وحدت و کثرت نزد ابن سینا از قسام تقابل ذاتی نیست و ضمن ابطال رابطه تقابل چهارگانه قابل به نوعی می‌داند زیرا نظر «مکمل» و «مکمل» رابطه می‌شود که آن را رابطه ابن سینا واحد مساوی با وجود است و بیشترین مناسبت را با موجود دارد. (فصلنامه اندیشه دینی دانشگاه شیراز، بهار ۱۳۸۴ - دکتر بیژن نوبخت)

واحد و موجود گاهی در حمل بر اشیا با هم مساوی اند او می‌گوید آن جا که هر آن چه موجود نامیده می‌شود به اعتباری درست است که او را واحد نام نهاد و هر چیزی وجود واحدی دارد، و از این رو، گمان شایسته است که مفهوم این دو یکی است درحالی که چنین نیست (همان).

وحدت و کثرت در فلسفه ملاصدرا

در نظام وحدت شخصی وجود، برخی جنبه‌های به ظاهر حلوتی به خدا نسبت داده می‌شود که عبارتند از: انصاف به صفات محدثات و ممکنات، عینیت حق با اشیا، خدا به عنوان مجموع عالم، تلقی عالم به عنوان نعمت، حیثیت و شان برای حق که موهب نسبتی حلوتی میان ممکنات و ذات حق - از قبیل حلول عرض برای محل - است (خر دنامه صدرا بهار ۱۳۸۵؛ سعیدی مهر محمد، شایان فر شهناز).

اشکالات مبتنی بر ابهام حلول در نظام وحدت شخصی وجود از زبان ملاصدرا بر پایه برخی آرا و مبانی فکری ملاصدرا در باب وحدت شخصی وجود، برای اشکالات مذکور پاسخ‌هایی ارائه می‌شود. این پاسخ‌های مبتنی عبارتند از: تمایز میان وجود لا بشرط مقسمی و وجود لا بشرط قسمی (وجود منبسط) و استناد جنبه‌های حلوتی به وجود منبسط و ماهیات امکانی به عنوان خاصنگاه جنبه‌های حلوتی که بر پایه آن وجود منبسط نیز به سبب ارتباطش با وجود مفید، بالعرض دارای جنبه‌های تشبیهی می‌گردد. همچنین عدم سوابت احکام ممکنات، از جمله تقابل قرب و بعد به واجب، یکی دیگر از پاسخهای مبتنی است که بر اساس آن تقابل قرب و بعد و نیز تلازم قرب و حلول و تلازم بعد و تباین در باب حق تعالی نفی می‌شود بگونه‌ای که نزدیکی او، به نحو حلوتی و دوری او بنحو تبیین نیست. افزون بر آن، تعالی غیرمجامع، تعالی مجامع سنخی، تعالی مجامع شخصی (یا تعالی ذاتی) و تعالی معرفتی به عنوان صور تعالی معرفی می‌شوند که بر اساس آن به تبیین نحوه تعالی خدا نسبت به ممکنات در فلسفه مبتنی بر وحدت شخصی وجود صدرایی پرداخته می‌شود (همان).

وحدت و کثرت در جامعه‌شناسی

در جامعه‌شناسی تفسیری - عرفانی در کمالی نسبت به روش‌شناسی‌های تفسیرگرایان، مبتنی بر منطق استقرائی - جدلی، و متکی بر تکنیک‌های رجوع مستقیم به واقعیت، مشاهده مشارکتی و مطالعه درون‌گرایانه و شناخت تفسیرهای اجتماعی و گروه‌های تاریخی است و هرگونه گزارش پیش ساخته از واقعیت را باطل می‌داند. ولی ماهیت هستی را عبارت از حرکتی از وحدت به کثرت جوامع و از کثرت جوامع به وحدت جامعه جهانی مهدوی می‌بیند. باور به این حرکت جدلی، نه تنها مانع از شناخت واقع‌گرایانه، تجربی، عینی و آزمون‌عینی گزارش‌ها و داده‌های جامع شناختی نشده، بلکه شناخت تفاوت‌گرا واقعی جوامع را با توسل به اصل تقابل راحت‌تر و روشن‌تر می‌گرداند؛ حضرت حق نیز فرمود که خلقت در تقابل با این نیت انجام شد تا شما

بهرتر بفهمید و بشناسید، که فرمود: «یا ایها الناس انا خلقناکم من ذکر و انثی و جعلناکم شعوبا و قبائل لتعارفوا» و نه تفاضلو و یا هر چیز دیگری. و یا کسی از طرف ما (حضرت امام جعفر صادق (ع) و یا دیگر ائمه علیه السلام) ماذون به حکم است که «تعرف احکامنا و نه علم احکامنا» (کافی فصل العلم). جامعه شناسی علوی به جدل چند اسلوبی معتقد و تا کنون به شش اسلوب دست یافته است: جدل های شناخت، تکمیلی، خلاق، مفلوج، جبرانی و مشروط. در ترکیب جامعه و فرد، ترکیب واقعی است و اجزای مرکب که همان افراد اجتماع اند، هویت و صورت جدید می یابند؛ اما به هیچ وجه کثرت، تبدیل به وحدت نمی شود و «انسان الکل» به عنوان یک واحد واقعی که کثرت ها در او حل شده باشد، وجود ندارد. انسان الکل همان مجموع افراد است و وجود اختیاری و انتزاعی دارد (مطهری، ۱۳۷۲). نکته دوم این است که فقط در صورتی قوانین اجتماعی بر وجود جامعه دلالت می کند که قوانینی غیر از قوانین فردی برای جامعه بتوان یافت. این نکته ای است که اسناد مصباح متوجه آن شده و بیان کرده است. (مصباح، ۱۳۶۸: ص ۱۶۸) فقط در صورتی می توان به وجود قوانین حقیقی اجتماعی قائل بود که ثابت شود که بر افراد انسانی، غیر از قوانین فردی، قوانین دیگری نیز حاکم است که وقتی افراد عضویت گروه ها و قشرها را می پذیرند، مصداق می یابد (فصلنامه فیسات ... شماره ۵۲، سوزنجی، حسین).

وحدت و کثرت در علم روانشناسی

نظام فکری جدیدی که بر اساس مبانی اعتقادی ما ساخته شده است و در آن بسا بیان مفهوم وحدت و کثرت و ربط بین آنها، به عنوان عامل فواید بخش آشیاء و پدیده ها، توصیف پایه های آن آغاز شد. کثرت ها به گونه ای معرفی شدند که ذات آنها عین ربط و تعلق به یکدیگر است و به همین دلیل وحدت آنها برقرار می شود. در ادامه تبیین نظام فکری به موضوع حرکت توجه شد و اصول حرکت را در چند مطلب باقیمانده، گونه ای که حرکت به توسعه تعریف شد. توسعه به معنای افزایش وحدت و کثرت، افزایش وحدت و کثرت هم به ایجاد فاعل های تبعی برای یک فاعل است. بنابراین از یک طرف می باید تفاضلی ایجاد باشد و از سوی دیگر ایجاد، یعنی از پیوند و قوام این تقاضا و امادگی که صورت می پذیرد، توسعه واقع می شود. در ادامه برای تبیین مفهوم قانون به بحث علیت پرداخته شد و گفته شد علیت به معنای ذات و شأن نیست، بلکه به معنای فاعل است که آن فاعل تعیین ذاتی خاصی ندارد؛ بلکه قدرت ایجاد و ایجاد ربط به بالاتر و پایین تر از خود را دارد و بدین که قانونها فاعل هایی تبعی نیست به فاعل اصلی و فاعل تصرفی هستند. یعنی رابطه هایی ششوی با نظام برقرار می کند و متقابلا نظام با ششی و پدیده ها برقرار می سازند که این رابطه ها فاعل هستند و در پایان به این نتیجه رسیدیم که به جای اصل علیت، اصل دیگری باید فرض شود که قدرت تعیین از نظام و ارتباطاتی را که عناصر یک نظام با یکدیگر باید داشته باشند، دارا باشد و آن اصل ذاعلیت است. (مجلات مدیریت تدبیر، شهریور ۱۳۷۲ - شماره ۲۵)

معانی مختلف درباره وحدت و کثرت

دانستیم که وحدت شخصی در هر موجود عینی منافاتی با کثرت حقیقی همه موجودات ندارد همچنین وحدت اتصال جهان ماده منافاتی با کثرت موجودات مادی ندارد کثرتی که در سایه تعدد صورتهای مختلف حاصل می شود نیز دانستیم که وحدت نظام جهان به معنای وحدت حقیقی آن نیست و اما وحدت شخصی جهان به عنوان یک موجود زنده و دارای روح واحد را نمی توان اثبات کرد و به فرض اینکه ثابت شود وحدتی بالعرض خواهد بود و به هر حال موضوع وحدت در این سه فرض یاد شده جهان طبیعت و حد اکثر جهان ممکنات است اکنون سخن

در این است که آیا می توان برای کل هستی که شامل ذات مقدس الهی هم میشود وحدتی را اثبات کرد یا نه. در این زمینه به چهار قول می توان اشاره کرد (خرد و اندیشه، آموزش فلسفه، هستی شناسی، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی).

● قول صوفیه که وجود حقیقی را منحصر به ذات مقدس الهی می دانند و بغیه موجودات را دارای وجودهای مجازی می شمارند و به عنوان وحدت وجود و موجود معروف است. ظاهر این قول خلاف پناهت و وجدان است ولی شاید بتوان برای آن تائیدی در نظر گرفت و آن را به قول دیگری که ذکر خواهد شد قول چهارم باز گردانید (همان).

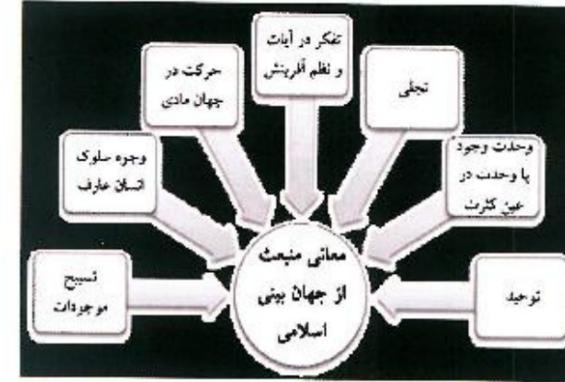
● قول محقق دوانی که آن را مقتضای ذوق تائه دانسته و به عنوان وحدت وجود و کثرت موجود هم معروف شده است و حاصلش این است که وجود حقیقی مخصوص به خدای متعال است ولی موجود حقیقی شامل مخلوقات هم میشود اما به معنای منسوب به وجود حقیقی نه به معنای دارای وجود حقیقی چنانکه بعضی از مشتقات دیگر هم چنین معنایی را تعریف می کنند مثلا واژه نامر از ماده تعمر خرما به معنای خرمافروش و منسوب به خرما است و واژه مشمس از ماده شمس خورشید به معنای جسمی است که آفتاب بر آن تابیده و نسبتی با خورشید پیدا کرده است. این قول هم قابل قبول نیست زیرا صرف نظر از اینکه برای نامر و مشمس هم می توان ماده ای به معنای خرما فروختن و آفتاب تابیدن در نظر گرفت لازمه این قول آن است که واژه موجود دارای دو معنای مختلف و از قبیل مشتقات لفظی باشد ولی همچنان که اشتراک لفظی در مورد وجود صحیح نیست درباره موجود هم پذیرفتنی نخواهد بود افزون بر این قول مزبور مبتنی بر اصالت ماهیت متناسب به جاعل است. ● قول سوم به اتباع مشابهن نسبت داده شده و به عنوان کثرت وجود و موجود معروف شده است و حاصلش این است که کثرت موجودات قابل انکار نیست و ناچار هر کدام از آنها وجودی خاص به خود خواهد داشت و چون وجود حقیقت بسیطی است پس هر وجودی با وجود دیگر متباین به تمام ذات خواهد بود. برای این قول می توان چنین استدلال کرد وجودهای عینی از چند حال خارج نیستند یا همگی آنها افراد حقیقت واحدی هستند همانند افراد نوع واحد یا دارای انواع مختلفی هستند که در جنس واحدی مشترکند مانند اشتراک انواع حیوانات در جنس حیوان و یا هیچ جهت اشتراک ذاتی ندارند و متباین به تمام ذات می باشند (همان).

● قول چهارم قولی است که صدر المتألهین به حکماء ایران باستان نسبت داده و خود وی نیز آن را پذیرفته و در صده تبیین و اثبات آن برآمده و به عنوان وحدت در عین کثرت معروف شده است و حاصلش این است که حقایق عینی وجود هم وحدت و اشتراکی با یکدیگر دارند و هم اختلاف و تمایزی ولی ما به الاشتراک و ما به الامتیاز آنها به گونه ای نیست که موجب ترکیب در ذات وجود عینی شود و با آن را قابل تحلیل به معنای جنسی و فصلی نماید بلکه باز گشت آنها به ضعف و شدت است چنانکه اختلاف نور شدید با نور ضعیف به ضعف و شدت آنها است ولی نه بدین معنی که شدت در نور شدید چیزی جز نور و یا ضعف در نور ضعیف چیزی غیر از نور باشد بلکه نور شدید چیزی غیر از نور نیست و نور ضعیف هم چیزی غیر از نور نیست و در عین حال از نظر مرتبه شدت و ضعف با یکدیگر اختلاف دارند اما اختلافی که به سادگی حقیقت نور که مشترک بین آنها است آسیبی نمی رساند و به دیگر سخن وجودات عینی دارای اختلاف هستند. (همان)

اصطلاح فلسفی در مقابل کثرت، وحدت عبارت است از بودن چیزی به حیثیتی که تقسیم نشود به امور مشارکتی در ماهیت و کثرت در مقابل آن باشد. (نقائس القون).

● اصطلاح صوفیه وحدت نزد صوفیه عبارت است از تعیین اول که

حقیقت محمدیه است (ص) و مرتبه قابلیت صرف و آن را بر رخ کبری نیز گویند و واحِدیت و احدیت، طرفین اوست. احدیت به اعتبار نسب و اعتبارات و واحِدیت به اعتبار ثبوت نسب و اعتبارات و اضافات (کشف اصطلاحات الفنون از لطائف اللغات).

عناصر هندسی در رسیدن فرم از کثرت به وحدت

با نگاهی دقیق به هنرهای متنوع که ریشه اسلامی و مذهبی دارند مانند: تذهیب، تشعیر، کتابت و نگارگری، خوشنویسی، صنایع دستی، مساجد و معماری اسلامی، کانسپکاری، گره چینی، نقوش هندسی،... و صور تزیینی، نقش مایه و نگاره های متنوع که ریشه در هنر اسلامی دارند مانند: ختایی ها و اسلیمی ها،... می بینید که در نهایت یک چیز هستند که به زین های مختلف ادا می شوند و نمی توان آنها را از هم جدا و شکل متمایزی تصور کرد. در عرصه هنر کثرت و تنوع هنر را داریم، کثرت و تنوع زبانها و فرهنگ های مختلف که ریشه اسلامی دارند به گونه ای که تمامی این فرهنگ ها و زبانها نمودهای از یک چیز هستند، که در صورت مختلف و در گونه های زیبایی منجمی شده اند که نمونه بارز و مسلم آن قرآن است که بدون شک، اثر هنری است که با تمام انسانها ارتباط برقرار می کند؛ زیرا نوع چینش و انتخاب حروف در کنار هم و موسیقی موزون آن به هنگام قرائت، مخاطب را تحت تاثیر قرار می دهد حتی کسانی که با زبان عربی و مفاهیم آن آشنائی ندارند نیز مجذوب آن می شوند. پس اگر مینا و نگاره یکی باشند تمام کثرت های موجود به وحدت می رسند، وجود خطوط مختلف نستعلیق، ثلث، نسخ در کنار نقش و نگاره های زیبایی تذهیب و تشعیر در قرآن که همه باعث زیباتر شدن آن شده اند. گفته می شود الگوی قرآنی مشخصی برای حرکت از کثرت ها به وحدت در هنر وجود دارد. اسلام در قرآن تمامی کثرت ها را به وحدت فرا میخواند در آیه ((لا و جمعناکم شعوبا و قبائل لتعارفوا)) هیچ کدام از این کثرت ها کثرت نیست، بلکه برای ارتباط بهتر شما با هم است، ما شعرا را قبیلدها و ملت های گوناگون قرار دادیم، متشکل از زن و مرد برای اینکه همدیگر را بیشتر بشناسید، بنابراین از دیدگاه اسلام هدف نهایی از وجود این کثرت ها شناخت بیشتر همدیگر می داند.

در مقاله ((نمادگرایی در هنر و معماری اسلامی)) از احمد رضا سلیمانی به این نکته اشاره شده که در جهان هیچ چیز معنایش محدود به شکل ظاهری نمی شود بلکه هر نمودی متضمن بودی و برای هر ظاهری باطنی وجود دارد و نمادهای تصویری حاوی مفاهیم و معانی سسری و رمزی است و تا زمانی که این معانی باشند نمادها ماندگار می شوند و در صورت حذف معنا نمادها ناپدید و یا معانی دیگری پیدا می کنند. بنابراین در هنر اسلامی هر طرح و نقش علاوه بر مضمون ظاهری دارای یک معنای درونی و باطنی نیز می باشد (فخرالدین دوست محمد، خیرگزاری هنر، آرت نا).

نماد دایره و مربع در رسیدن از کثرت به وحدت

دایره نماد کیهان است و نماد روشنگری و تمامیت و کمال که از طریق مثلث به مربع نماد زمین و مخلوقات تبدیل می شود مرکز دایره نماد حقیقت ابدی است که نشانگر ذات الهی است که باید تجسم پیدا کند تا بتواند خود را به نمایش بگذارد و این همان شکلی است که می توان از طریق آن درک کرد که چگونه حقیقت الهی در تمام مخلوقات گسترش می یابد همچنانکه وحدت ذاتی خود را از دست نمی دهد این حقیقت در موجودات کثرت می یابد اما ذات حقیقت در آن مرکز دایره باقی مانده است و فیض و صورت یعنی رسیدن از کثرت مخلوقات به وحدت ذات الهی. این عربی می گویند همه چیز در جهان منشعب از ذات اوست و هر زیبایی و کمال موهبتی از رحمت اوست و دستگاری عبارت است از وصول کامل به این روشنی تبدیل شکل دایره به مربع نمایانگر یک یگانه گردی کمی می باشد و نمادی از تلفیق دوباره مربع زمینی در بیت المقدس آسمانی. کف در معماری اسلامی نشان از الگوی مربع زمین است که با دیوار پیوند دارد دیوار نماد اعتلای نفس است و تبدیل مربع به دایره و پام با خطوط منور و مرکز گرایش گسترش می یابد که نماد دایره و کیهان است این امر را می توان در دو نمونه زیر مشاهده کرد:

در مسجد بی بی دختران شیراز بنا در طبقه اول چهار ضلعی سپس هشت ضلعی و بعد به دایره گنبد ختم می شود. نمونه دیگر مسجد القدر نهرن می باشد شبستان اصلی یک دوازده وجهی می باشد که به تدریج و طبقه طبقه به یک هشت ضلعی دو مربع و یک دایره منتهی می شود.

پس از دایره کمره دارای اهمیت ویژه ای به دلیل در بر گرفتن چند وجهی های منتظم و نیمه منتظم دارد. تقسیم کره به پاره های مساوی که منجر به ایجاد چند وجهی های منتظم می شود عالی ترین بیان نظم وحدت در کثرت است (تعمکاس معانی منبث از جهان بینی اسلامی در طراحی معماری، سیده فاطمه عظیمی، دکتر محمد رضا بمانیان).

تزیین در هنر اسلامی

تزیین ماده در هنر اسلامی را می توان اصیل گردانی آن ماده تعبیر کرد بدین معنی که هر فرایندی که باعث شود ماده اصیل گردد و یا نمونه ازلی و آرمانی اش شباهت بیشتری داشته باشد آن ماده را نماد سر راست تر و قابل درک تری از عالم باطن می سازد که هنر در کلی ترین تعریفش در پیش اسلام روشی برای شرافت روحانی دادن به ماده می باشد. تزیین تنها راه برای رها شدن ماده از سنگینی دنیوی می باشد. هنرمند با اصیل گردانی سطوح عقل را به اندیشیدن به فضایی فراتر از ماده سوق می دهد تا از پس این نقوش به ظمرو لاینتاهی راه یابد (اخبار جهان شیعه، مسعود رضوی).

اسلیمی

اسلیمی نوعی تضاد با دیالکتیک در زمینه تزیین به شمار می آید که دو عنصر منطبق و بیوستگی وزن و جاندار را به هم ربط می دهد و دارای دو عنصر است: به هم بیوستگی نقوش و نقش مایه گیاهی. این نقش مایه پدیدآورنده الگوهای مدور بی پایان مانند دایره روی آب می باشد که در دانه هایی واحد و متعدد و با مرکزیتی مشترک گسترش می یابند. منشا اصلی نقوش اسلیمی را باید در نقش نمادهای مذهبی ایران باستان مانند پشپن گلک یا پنجه برگ و شکوفه جستجو کرد. علت استفاده از نقوش ایرانی برای تزیین بناهای اسلامی در قرون چهارم و پنجم هجری فراموش شدن ایران باستان قدرتمند و تبدیل این حکومت به رویا بود. در آن پس این شکل ها توانستند از معنای اولیه خود خارج شده و پیوند های غیر اسلامی آنها از بین رفت و به صورت شکل هایی آزاد و رها از گذشته

و با معنایی جدید در تزیینات اسلامی به کار رفتند (URI-4).
 اسلامی دارای نواخت و ریتم می باشد هر اسلامی نمایانگر تحرکی می باشد که تکرار منظم ویژگی ها و عناصر بر آن دلالت می کند. در هنر اسلامی نمادهایی که با یک ریتم دقیق تکرار می شوند نشانی از کثرت در وحدت می باشند. تزیین از جمله نقوش اسلامی می باشد که با آویزه ها و تزیین های تشعشعی که تا نقاط گوناگون سطح ادامه میابند ساقه های مارپیچ که مانند درخت کیهانی به انکا محور هسته ای بصورت متقارن رشد می یابند مشبک کاری ها و خاتمه بندی های مختلف همه تجلی طرح نمادین روضه رضوان می باشد (همان).

رسیدن به وحدت در معماری سنتی ایرانی

مورد بسیار مهم در درک معماری های شرقی نحوه برخورد با مقوله هندسه در بیان افکار و اندیشه هاست. بدون شک زبان بیان معماری های جهان بر هندسه استوار است و از طریق روابط هندسی می توان کلیت کابندی را آشکار ساخت. گذر از نظم های غریزی یا ناخودآگاه به نظم های مبتنی بر هندسه خود فرآیندی آگاهانه بوده و کمالاتی که نظارن هندسی نمادی از آن است با دنیای کمال ناهفتی آدمی در تضاد است.
 هندسه معماری در ایران از این قانون پیروی می کند؛ پیچیدگی در کثرت، پیچیدگی در قابلیت های ترکیبی پنهان و بازگشت به وحدت و مرکزیت. همچنین استواری هندسه در تفکری راه یافته که بهبودگی و پراکندگی در آن جایی ندارد. قرینه سازی اوج یک تفکر استوار است که با احکام و دستور العمل های روشن و با آهنگی منظم به جلو می رود. تکرار حساب شده ستون ها و فضاها در سلسله مراتب تکمیلی خود، تکرار زمینه های حقیقت جاودان است. در ایران «پیمون» وسیله تنظیم ابعاد و هماهنگی تناسبات بوده است. نظام پیمون اعصاب پذیر و متناسب با مقیاس انسانی است و در عین بهره برداری از الگوهای مشترک دارای تنوع می باشد. نظام پیمون، بیش ساختگی اجزای معماری را نیز ممکن می سازد. در معماری ایرانی جهت های اقلیمی و آیینی (قبله) در تعیین راستاهای خانه، همچنین جانمایی عناصرهای مختلف نقش دارد (URL-3).

معماری ایران بعد از اسلام دارای ویژگی خاصی است و واقعاً حکمت و حیاتی را در قالب معماری بیان کرده است. حکمت، بیش الهی است و در واقع باطن وحی است و به بهترین وجه در معماری ایرانی اسلامی نمود دارد. به طور کلی معماری اسلامی هر جا که اسلام نفوذ کرده متجلی شده است و به نظرم این یکی از بزرگ ترین معجزات وحی است که وحی می تواند هنر را منحول کند و در واقع حکم کیمیا دارد. معمولاً مراد از کیمیا این است که مس را تبدیل به طلا می کند اما کیمیا معماری بالاتر از کیمیا به معنای متعارف است برای اینکه خشک، خاک و گل و ... را تبدیل به آثار هنری کرده است که بسیار باارزش است. هنرمند اسلامی با الهام گرفتن از باطن وحی توانسته است همان مبانی وحی را هم اصول و هم فروع را در هنر و خاصه در معماری به کار ببرد. بزرگی این گونه اظهار نظر کرده و گفته است بهترین راه برای شناختن اسلام این است که وقتی معماری اسلامی را در سراسر کشورهای اسلامی مطالعه کنیم ما وحدتی را مشاهده می کنیم و می بینیم که تمام اصول و حیاتی در آن متجلی است. مثلاً اصل توحید یعنی از نباض بین وحدت و کثرت به بهترین وجهی در معماری های بزرگ اسلامی به کار رفته است. در ساخت گنبد و یا ساختن یک فضا، اصل توحید را می توان دید و نمودی از اصل نبوت و ولایت را می توان در آن متجلی دید. فضا فضایی مقدس است یعنی تنها وقتی که از یک فضای بیرونی وارد فضای مسجد می شوید وارد یک فضای مقدس الهی می شوید که شما را به عبادت دعوت می کند و ما را در فضایی روحانی قرار می دهد و آماده عبادت می کند گویی عیناً در حضور خداوند هستیم. بر روی این امر تأکید می کنم که معماری سنتی

چه در خانه، چه در بازار، چه در مسجد طوری است که معماری نیست، بلکه معماری حضور الهی است. این ویژگی ها در معماری سنتی ایران دیگر هم دیده می شود مثلاً وقتی که وارد کنیسیای نوتردام در پاریس می شوید که متعلق به هزاران سال قبل است در آن انگار حضور الهی و تمام مراتب طوئی وجود را ادراک می کنید و خود را در حضور حق و فرشتگان می بینید یعنی فضا این قدر مهم است و طوری ساخته شده که هنرمند روح و باطن وحی را در آن منجلی می کند. به طور کلی می توان گفت فضاهای سنتی چه خانه، چه بازار که محل دنیاست، چه میدان مثل میدان امام اصفهان، چه مسجد و ... همیشه و کم و بیش حضور الهی را تداعی می کند؛ البته در مسجد این حالت بیشتر احساس می شود، اما در خانه هم وضعیت همین طور است. خانه ها هم طوری ساخته شده است که محل انس و حضور است و حضور الهی را تداعی می کند و شما می توانید در آن نماز بخوانید و فضای مقدس دارید، اما این ویژگی ها در فضای معماری امروزی کمتر دیده می شود. معنای حضور الهی است که در معماری سنتی دیده می شود، اما در معماری غیر سنتی بیشتر مساجد و کلیساهایی که ساخته می شود با مکان های دیگر مثل کوچه و خیابان فرقی ندارد یعنی یک فضای عرفی است. این کمان هنرمند اسلامی است که می تواند اصول و مبانی وحی را طوری در معماری پیاده کند که حضور الهی را تداعی کند و اصل اصول دین اسلام را که همان اصل توحید است بتواند با بیان وحدت در کثرت ترسیم نماید. مثلاً گنبد از یک نقطه شروع می شود و بر روی یک چهار طاق قرار دارد و بعد مفرس کاری ها به چشم می خورد و به تدریج کثرت ایجاد می شود یعنی به بهترین وجهی اصل توحید به صورت مسأله وحدت و کثرت در این معماری تجلی یافته است (پیوند معماری سنتی با حکمت سیدحسین امامی).

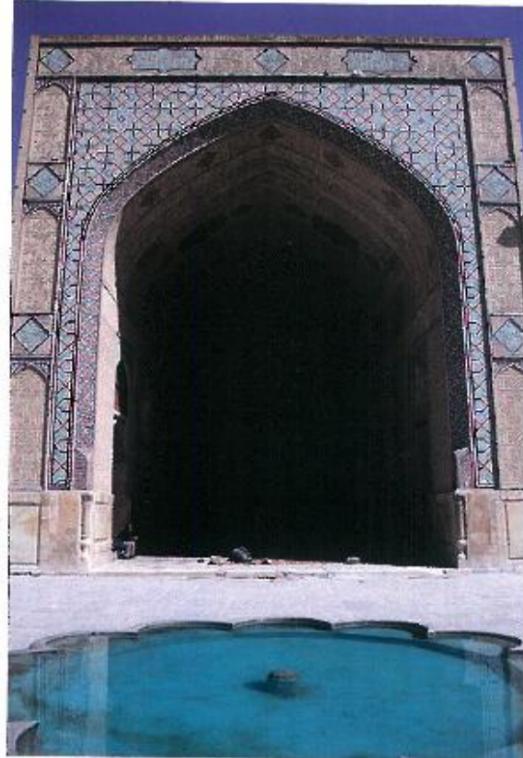
دیدگاهی که در همه ادیان و خاصه در اسلام وجود دارد فرق بین حق و خلق است؛ خدا و عالم. انسان مخلوق است و ابدی نیست، عالم فناپذیر است. «كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ؛ هر چه بر [زمین] است فانی شونده است.» «وَيَقَىٰ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ؛ و ذات باشکوه و ارجمند پروردگارت باقی خواهد ماند.» (آیات ۳۶ و ۳۷ سوره اترحمین) معماری سنتی هم بیان وجه الهی است و هم در عین حال فناپذیر بودن عالم را به خوبی نشان می دهد. معماری سنتی کم و بیش این دو وجه فنا و بقا را متجلی می سازد این ویژگی ها را در هنرهای دینی و خاصه اسلامی کم و بیش می بینیم. بهترین آثار هنر سنتی با اینکه قرن ها دوام داشته اند، ولی در عین حال از یک نوع تواضع و حالت فنا برخوردارند، معماری سنتی مثل آسمان خراشی نیست که در مقابل آسمان قد برافراشته باشد و آسمان را به چالش بکشد. هنرمند سنتی هم خودش به عنوان یک هنرمند می داند که فانی است و هم می داند که ماهیت این دنیا فناست یعنی حالت فناپذیری را در اثر خودش می آفریند و نوعی تواضع را در برابر این امر نشان می دهد که این عالم نهایت کار نیست. شما می توانید در یک شهر سنتی اسلامی این را به وضوح ببینید که عالم یک جنبه فانی دارد و باقی نیست یعنی ماهیت این جهان مرگ و فناست و جهان بقا و ابدیت نیست. هنرمند سنتی از این مسأله واقف است که در واقع انسان برای ابدیت ساخته شده است اما ابدیت را در این عالم نمی توان جست و جو کرد. (همان)

اجزاء مسجد

مناره

مناره یا منار به معنای جای نور است و به بنای بلند و کشیده اطلاق می شود که عموماً کنار بناهای مذهبی مانند مدارس، مساجد، و مقبره ها ساخته می شدند. (فرهنگ لغت معین)

مناره یکی دیگر از قسمت های تمادین مسجد است که به نام های مأذنه،

نافها را مشخص می‌کرد و درای ایوانی در یک یا دو یا چهار طرف بود. (URI- ۱)

ایوان

ایوان از زمان اشکانی مورد استفاده قرار گرفته و ساخت آن تا کنون به

شبهه‌های گوناگون ادامه یافته است. ایوان که معمولاً از یک طاق آهنگ تشکیل می‌شود از سه طرف بسته و به طرف میانسرا باز می‌شود. ایوانها به صورت فضاهای ورودی و خروجی ساخته می‌شوند و در حالی که برای جریان یافتن هوا باز هستند، از تابش آفتاب جلوگیری می‌کنند و به عنوان یکی از اجزای تشکیل دهنده اهمیت فوق العاده‌ای داشته، به بنا، برجستگی و شکوه می‌بخشند. ایوان کائونی است برای تزیینات مختلف بنا، چون ایجاد مقرنس‌ها یا شبهه آجر کاری، گچبری و کاشیکاری و...

گنبدانگ و گلدسته نیز خوانده می‌شود، مناره محلی است که اذان گو (مؤذن) به روی آن می‌رود و اذان می‌گوید. و مناره نماد بندت فاطمی و آزادگی مسجد است مسجدی که مسلمان هویت خود را از لحاظ زیبایی تصویر استقامت و سرفرازی را می‌رساند. به هر صورت، اغلب مساجد اسلامی را مناره هایی است با وضع ساختمانی مخصوص که به کار تعیین قبله می‌آید، یعنی بسا باید صفحه مار و ماس بر دو مناره از کعبه بگذرد. که اگر از نوع اول باشد اهالی شهر، می‌دانند هر جهت که در مناره به ردیف، یکی دیده می‌شود آن جهت قبله است با جهت عمود بر قبله. سویش به سمت پگانه مخلوق جهان می‌باشد. که همان وحدت را می‌رساند.

این نکته باید گفته شود که مناره‌ها علم سریلندی اسلام است که هیچگاه سازمان یا نهادی زیرزمینی و مخفیانه نبوده و همواره در طول تاریخ خود رسمیت داشته و به دعوت آشکار خود از مردم جهان ادامه داده است و اینچنین است که در مسجد، انسان در پی نهایت همین جا و هم اکنون زندگی می‌کند و از قبله هر گونه تمایل و کشش آزاد است، آن یک آرامش و استراحتی است که از هنر اشتیاق و میل رهایی یافته است. (همان)

البته دوباره مناره یک نکته تاریخی را اشاره باید کرد که «مناره از بنای آتش پرستان است که در بالای آن، آتش می‌افروختند، تا اهل شهر درخشش آنرا بنگرند و پرستش نمایند، سپس آن مکان را مسنبن برای اذان گفتن اختصاص دادند و نظیر آن را در مساجد ساختند(همان)

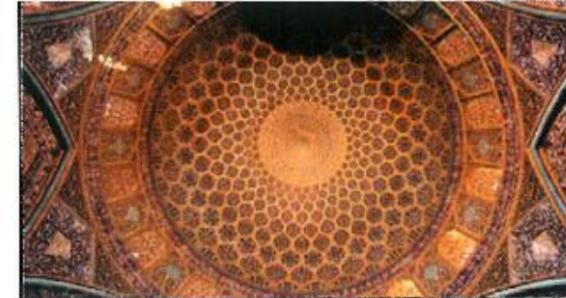
میانسرا

میانسرا - حیاط و صحن - یکی از ویژگیهای معماری اسلامی است. مساجد، مدارس و کاروانسراها عمدتاً دارای صحن یا حیاط مرکزی هستند. میانسرا در دوره اسلامی دو نقش مهم داشت: اول اینکه نیاز مسلمانان را به وضوخانه و محل تطهیر در مساجد و مدارس و نیاز مسافران را به استراحت، بارگیری و باربندی در حیاط کاروانسرا تأمین می‌کرد. دوم اینکه با کائون قرار دادن فضای داخلی، بنا را از سر و صدا و فعالیت زندگی روزمره و عادی جدا می‌کرد. شکل میانسرا عموماً مربع و مستطیل بود. ولی گاهی از نقشه‌های چند ضلعی و مدور هم استفاده می‌شد. میانسرا راه دسترسی به شبستان و بناهای وابسته مانند راه پده‌ها و

URL-۴) رواق‌ها هم با تناسب هندسی توج و وحدتی به سمت آسمان یعنی بگانه معبود سوق داده می‌شوند. (نگارنده)

رواق

به فضاهای سرپوشیده ستوندار یا متشکل از چشمه طاق‌هایی گفته

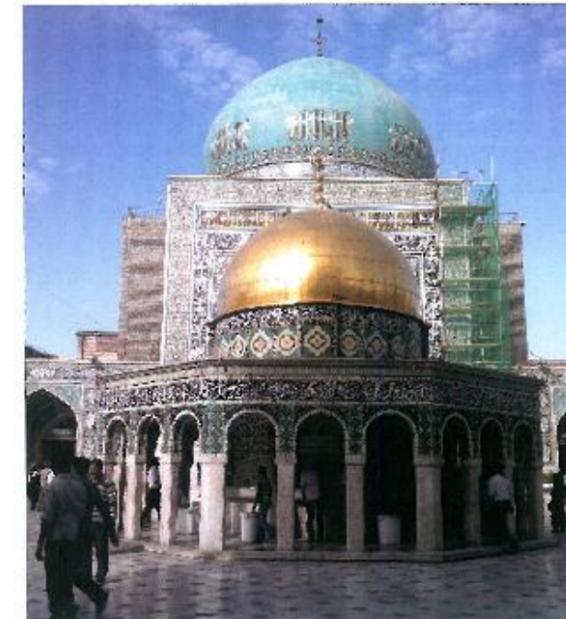

تزیینات زیر گنبد مسجد شیخ لطف الله: نمود اندیشه وحدانی در معماری

می‌شود که در طرفین صحن یا میانسرای مساجد یا اماکن مذهبی ساخته می‌شود. دهانه اینگونه فضاها رو به صحن است و در ورودی مسجد را به نسبتان یا گنبدخانه متصل می‌سازد.

گنبد

گنبد نیز مانند ایوان یکی از مهمترین عناصر معماری ایران است که

سابقه آن به قبل از اسلام می‌رسد. پوشش گنبدی در معماری اسلامی ویژگی‌هایی متعددی دارد و بیش از هر نوع پوششی کاربرد داشته است. ایجاد گنبد روی فضای مربع و یا چند ضلعی دارای چند مرحله بوده است: نخست اتاق چهار گوش با درها و طاقچه‌ها سپس بخش انتقالی بین اتاق چهار گوش و گنبد و در پایان گنبد اصلی معماران ایرانی روی بناهای گوناگون، بویژه روی مقبره‌ها، مساجد و مدارس، زیباترین گنبدها

را ساخته‌اند. گنبدهای ایرانی دارای اشکال مختلفی است که برخی از آنها عبارتند از: گنبد مخروطی یا رکه، گنبد یک پوش، گنبد پیوسته و گسته، شکوه و زیبایی معماری ایران در دوره اسلامی بستگی زیادی به گنبدهای آن دارد که اغلب با کاشیکاری معرق تزیین شده‌اند.

شبستان ستوندار

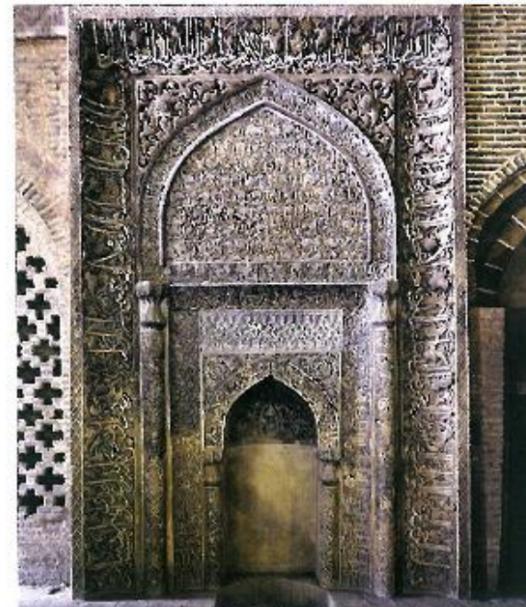
شبستان‌های ستوندار - که ارتفاع چندانی ندارند - معمولاً در طرفین

گنبدها بنا شده‌اند. این شبستانها به گونه‌ای ساخته شده‌اند که بتوان با افزودن یا برداشتن دهانه‌هایی، آنها را توسعه داد یا کوچک کرد. به این ترتیب چنین منطقه سرپوشیده‌ای را می‌توانستند با دیواری تیغه مانند که هیچ گونه عملکرد ساختمانی نداشته محصور کنند (مانند مسجد تربت حاتم و امیر چخماق بزد). (URL-۴)

محراب

محراب قسمت اصلی نمی‌باشد و از ابتدای اسلام نیز جز مساجد نبوده

است، بلکه «محراب و محراب و مقاصیری در شرع نهی شده که از بنای جبارین از ترس بوده و مأموعین آنرا درک نمی‌کنند، نخستین محراب را

عثمان از خشت ساخت، به منظور جلوگیری از خطر ... گفته اند مروان بعد از اینکه با کارد مضروب شد، مقصوره ای مشبک در مساجد ساخت؛ همچنین معاویه در شام، پس از مضروب شدن از خارجی برای حفظ خود مقصوره ساخت. مقصوره روزنه ای بود که امام جماعت مردم را از پشت آن نگاه می کرده است و محراب محل نماز گذاردن پیش نماز است. محراب به نوعی حالتی از رکوع است، ایوان های قوسی شکل و گنبدی آن احساس خضوع را بر می انگیزاند. (URL ۴)

محراب نیز همانند دیگر عناصر مسجد با توجه به عناصر زیاد تزئینی که در آن وجود دارد دارای یک وحدت می باشد که می توان گفت وحدت در کثرت دارد. (نگارنده)

وحدت و کثرت در معماری مساجد

ظهور وحدت را بوضوح نیز در معماری اسلامی مشاهده می کنیم، زیرا اصول عام و شامل معماری اسلامی از معماری خانه خدا یعنی مسجد به منزله بنای مادر ائمه اسلامی ناشی شده است و بر کلیه بناهای فرهنگی اجتماعی سیاسی و حتی مسکونی، علیرغم کثرت و تنوع آنها شمول دارد چرا که بنابر تعلیم قرآن حکیم، کمال حقیقی انسان یعنی هدف از خلقت او، پرستش و عبادت خالصانه خدای متعال می باشد. ما خلقت انجن و الانس الا ليعبدون و مسجد مهم ترین و مقدس ترین عبادتگاه فردی و اجتماعی مسلمین به شمار می رود. وحدت و هماهنگی معماری اسلامی با طبیعت، شکل گیری یک بنا، در کنار هم قرار گرفتن عناصر نظیر فضای شکل، نور، رنگ و مواد و مصالح صورت می گیرد. معماری و شهرسازی اسلامی، ضمن هماهنگی با طبیعت، از نور و سایه، گرما و سرما، باد و خواص ایرو دینامیک آن، از آب و خاصیت خنک کنندگی آن، رخساک و جنبه های عایق کنندگی و نیز ویژگی های محافظت کنندگی اش در مقابل آب، باد و آتش، استفاده کاملی به عمل می آورد. یک فواره کوچک در حیاط سنتی خانه و یا صحن مسجد، که هم هوا را خنک می کند و هم تصویری چشم نواز بدست می دهد و در عین حال، در این منبع طبیعی اسراف نمی کند، در نظر هر انسان مسلمان شکوهی مذهبی دارد. نمونه، دیگری از تجلی وحدت معماری اسلامی با طبیعت، کاشیکاری آبی رنگ روکار بسیاری از بناها بویژه گنبدها می باشد که مظهری است از وحدت و همسانی بین نمای ائمه مذهبی به ویژه گنبدها و آسمان، که اتفاق مظهر و سمبل منکوت نیز می باشد. البته از رنگ های دیگر نیز در کاشیکاری های معرق و به ویژه کاشیکاری هفت رنگ که جنبه ای از قوس و قزح را به نمایش می گذارد، استفاده گردیده است که زمینه اصلی آبی است. (کبهان فرهنگی اسفند ۱۳۷۷ - شماره ۱۵۰، پایگاه مجلات تخصصی نور)

مسجد مرکز ثقل فضای شهری

مسجد در محیط زندگی نه تنها جامعه بشری را به وحدت و همسویی فرا می خواند بلکه نوع ساختار فضای روستایی و شهری را با حضور خود چنان شکل می دهد که همانند نقطه ثقل و گره تگاه، دیگر مکانها و مناطق مسکونی، تجاری، فرهنگی و عبادی را نیز به سمت خودش متمرکز می سازد. جایی که مسجد حضور معنوی دارد، در کنار و جوار آن مراکز خدمات عمومی و عام المنفعه شکل می گیرد و این نوعی زمینه سازی جهت ایجاد همگرایی در این جوامع است. مراکز آموزشی - مدرسه - حوزه علمیه و دانشگاه نزدیکترین مراکز فرهنگی و دینی به مسجد می باشند و پس از آن بازار شکل می گیرد. اگر نگاهی به حجره های بازار جوار مسجد، یا دیگر مغازه های شهری داشته باشیم، میزان بهره مندی و تأثیر پذیری روحی و ذهنی و فداست خاص آن را نسبت به دیگر مراکز مشابه آن در خواهیم یافت. این حجره ها از نظر شکل شباهت های بسیاری نسبت به مساجد دارند، به همین خاطر با تأثیر پذیری از فضای

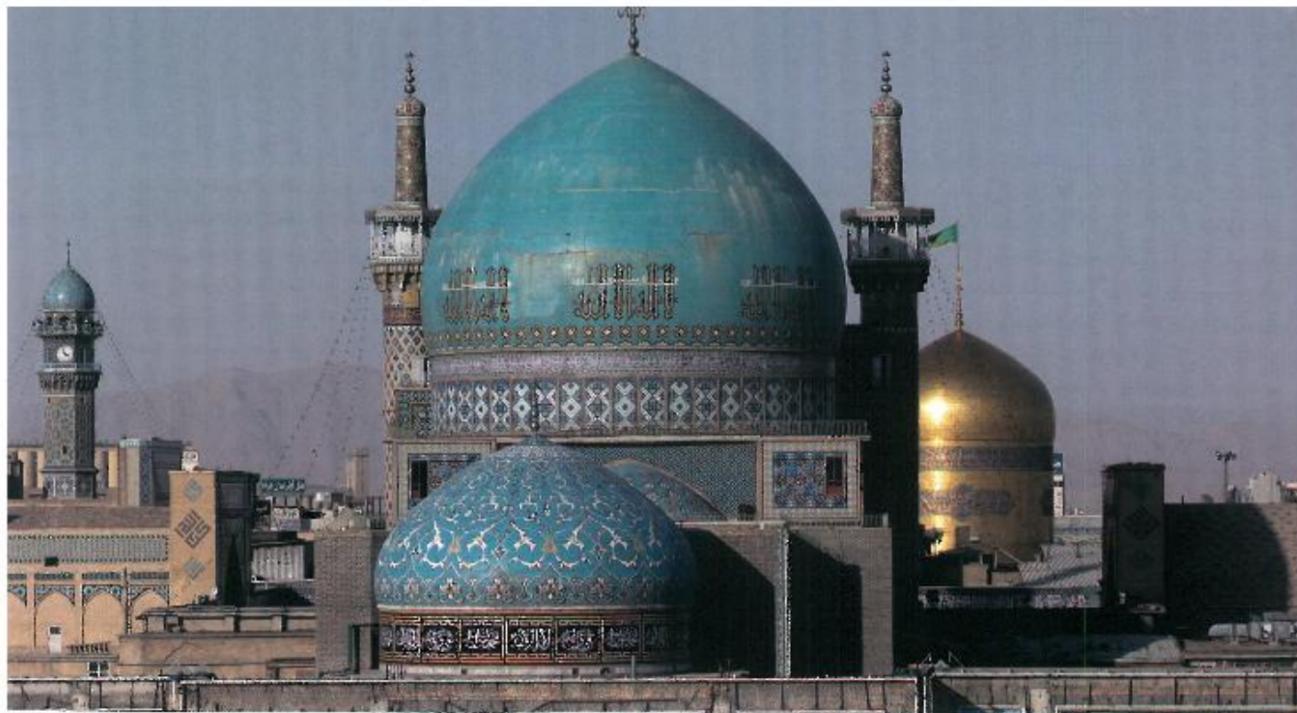
معنوی مسجد، بسیاری از مدارس و بازارها به سبک و سباق آن ساخته می شدند. بهره گیری از معماری و قالب های هنری به کار گرفته شده در مسجد) و غالب این مراکز نوعی وحدت و هماهنگی را از نظر شکل ظاهری با مسجد نشان می دهند. بر اساس روایات وارده، پیشوایان دین، مساجد را بیوت الله می خوانند؛ یعنی خانه های خدا در روی زمین. خانه خدا همان خانه مردم است و اگر نمونه کوچکی از خانه ای بزرگ بنام شهر باشد، منطقاً می بایست تناسب و فرمهای آن در شهر پیاده گردد. اصولاً شهر اسلامی می بایست بر اساس فرم خانه خدا بنیان و بنیاد گیرد؛ حال بینیم در مسجد چه فرمی وجود دارد که بکار گرفتن آن در فضای شهری، شهر اسلامی را به مثابه خانه بزرگ خدا قرار داده و مفهوم دار المؤمنین را تداعی می کند. مسجد باذات مکنی برای عبادت است، هویت واحد خانه و خانه بزرگ مردم (شهر) الزام می کند که تمامی فعالیتی که در خانه بزرگ انجام می شود، حاوی همان هویت و جهت باشد که در خانه خدا وجود دارد؛ شاید از این زاویه بتوان سهل تر فهمید که چرا قرآن تلاش برای کسب روزی حلال، تجارت و کسب عثم را در برخی روایات بزرگترین عبادت ها دانسته است. همچون: «لکاسب حیب الله» و نیز روایتی از امام صادق (ع) که: «تلاش برای کسب روزی حلال چون جهاد در راه خداست» دقیقاً به همین دلیل است که در بنیاد گذاری شهر اسلامی بازار از لحاظ فرم معماری، همچون مسجد ساخته می شود. قوس ها، مقرنس ها و نقوش اسلیمی به همان صورت که در مسجد مورد استفاده بود، در بازار بکار گرفته می شد. تا فضایی خلق کند که شخص خود را بیگانه از فضای عبادی مسجد نیاندازد و به همین دلیل فعل خود را عبادت بداند. در همین جا تأکید می شود، این نوع نگرش به شهر که خانه بزرگتر خدا محسوب می شود، در معماری شهری اسلام، فرمهای هماهنگ و واحدی خلق کرده است که این وحدت، خود از ارکان افعال و اعمال در اسلام است. از سوی دیگر چون مسجد محل تعلیم و تعلم نیز بود، آنگاه که افزایش متعلمان ایجاب می کرد مکان هایی مستقل برای تعلیم و تعلم فراهم آید، باز بنا به هویت واحد عبادت و کسب عثم، مدارس نیز در صورت معماری خود هویتی مسجد گونه یافتند. (روزنامه همشهری، ضمیمه هفتگی اندیشه، شماره ۷۷، دوم آذر ۸۴)

بررسی وحدت و کثرت در معماری ایرانی (مساجد)

هنر اسلامی ویژگی هایی دارد که از جمله، مهم ترین آنها، وحدت است. این اصل منبعث از «توحید» یعنی اصل الاصول تمام ادیان الهی است، زیرا باطن و معنای تمام معتقدات، عبادت و احکام اسلامی چیزی جز کلمه توحید - لا اله الا الله - نیست، این معنا با فصاحت و بلاغتی نام چنین بیان شده است که: «بنی الاسلام علی دعای متین: کلمة التوحید توحید الکلمة» اسلام بر دو ستون استوار است: حقیقت یگانگی و یگانگی حقیقت (کار و نسر اعیان، ایران، تألیف کیانی، محمد یوسف؛ کلاسیک - و لغز ام؛ سازمان میراث فرهنگی کشور، تهران، ۱۳۷۳).

آثار و مظاهر هنری اسلامی، بر مبنای توحید در طول زمان و در پهنه گیتی شکل گرفته و هویت مشخص و واحدی یافته اند؛ چنانکه تیتوس بورکهارت تأکید می نماید، هنر اسلامی در اصل از توحید، یعنی از تسلیم در برابر یگانگی خدا و شهود آن حاصل می شود. جوهر توحید در برای کنامات قرار دارد و خود را در قرآن بواسطه بارقه های ناگهانی و منقطع متجلی می سازد. این بارقه ها در ساخت تخیل بصری در صور بنورین، نیلور می یابند و این صور هستند که به نوبه، خود جوهر هنر اسلامی را پدید می آورند. (ارزشهای چاندان در هنر اسلامی، تیتوس بورکهارت، ترجمه، سید محمد آویسی، انتشارات برگ، تهران ۱۳۷۰، ص ۲۶)

بنابر این سیمای شهر اسلامی «فاس» در مراکش - «مسجد سلیمان» در استانبول، «مسجد جامع» اصفهان، بنای «تاج محل» در آگره، محراب های

هنر اسلامی، ص ۲۲.

جهان چون خط و خال و چشم و ابروست که هر چیزی به جای خویش نیگوست اگر یک ذره را برگیری از جای فرو ریزد همه عالم، سرایای بدعتوان نموده، هدف از بکار بردن کاشی در بسیاری از بناها، پیش از آنکه جلوه و زیبایی بنای مورد نظر باشد، جنبه‌های کاربردی آن نیز مورد توجه است؛ که از جمله ابعاد کاربردی آن موارد نیز است: ۱- جنبه استحکام، بخشی به بنا، ۲- جنبه حفاظتی کاشی از خشت خام در مقابل بارندگی، باد و تابش خورشید، ۳- ویژگی عایق بودن کاشی در مقابل حرارت، برودت و صوت. (همان)

اهمیت کاشی در معماری قدسی اسلام، کاشی در عین حال که به مثابه، سقفی، فضای درون را از گرما و سرما حفظ می‌کند، نماد کاشی آسمان و مرکز آن و نمادهای محور جهان نیز بشمار می‌رود که تمام مراتب وجود را در عالم هستی با پروردگار یکتا مربوط می‌سازد. این جنبه در مساجد بسیاری مانند مساجد اصفهان و قبه، الصخره که تمام خطوط استوایی پیچیده و نقوش هندسی به مرکز طاق قدسی ختم می‌شوند؛ چشم به هر جای طاق که می‌نگرد، در نهایت به مرکز دوخته می‌شود. در برخی از کاشیها نیز مانند کاشی مسجد جمعه بزد، ستاره‌های زینتی به چشم می‌خورد نماد کاشی آسمان را یادآور می‌شود، البته نه فقط کاشی از آسمان‌های محسوس، بلکه افلاک نامحسوس و روحانی را نیز در بر می‌گیرد که آسمانهای محسوس، خود تجسمی از آنها بشمار می‌روند. قاعده هشت وجهی کاشی، کنایه از کرسی الهی و نیز عالم فرشتگان و قاعده مربع یا چهار گوشه نیز نماد جهان جسمانی روی زمین است، ساختارهای مفرس در اینجا بازتابی از نمونه‌های مثالی آسمانی، نزول مانده آسمانی بسوی زمین و تبلور جوهر آسمانی با اثر در قالب‌های زمینی هستند، شکل خارجی کاشی نیز کنایه از جمال و مناره نیز نماد جلالت الهی است (همان) نقش وحدت‌آفرین نور و رنگ در معماری اسلامی، نور مطلق هستی، الله تبارک و تعالی است، چنانکه خودش در آیه، ۳۵ سوره مبارکه نور می‌فرماید: الله نور السموات و الارض نور در معماری اسلامی، نمودی بارز دارد؛ در ایوان‌ها و رواق‌های بسیاری از مساجد ایرانی و با تاج‌محل درهند، همتای تبلور نور، زلال و شفاف، نورانی و نوربخش هستند و چنان می‌نماید که گویی فضای معماری اسلامی با نور تعریف می‌شود. نور نه تنها حدود فضاهای معماری اسلامی را معین می‌کند، بلکه امکان ظهور ساختمان‌های پاکدامن سفید که منعکس کننده پاک صحرای محو کثرت در پیشگاه خدای واحد به حکم لا اله الا الله هستند، را فراهم

بکبار چاه کاشی و فرش‌های بهشتی منظر کاشان و انواع خطوط خوش، نقوش اسلامی متنوع و در حرکت بسوی بینهایت و جلدهای اعلای مصحف‌ها و ظروف کتیبه‌های حجر جان، و «نیشابور» و «سمرقند» همه و همه قبل از آنکه معرف زمان، مکان و قومیت خاصی باشند، مجالی نور و حقیقت واحدی هستند که همان «نور توحید و حقیقت اسلام» است. (مبانی هنر معنوی، بورکهارت، ترجمه، دکتر سید نصر، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، تهران ۱۳۷۶، ص ۷۵.)

هندسه در هنرهای قدسی اسلامی که در رأس آنها خوشنویسی و معماری قرار دارد، جایگاه و نقش مهمی در انواع خطوط اسلامی مبتنی بر سطح و دور است و در معماری نیز هندسه، علاوه بر جنبه مادی و کمی، از بعد کیفی نیز برخوردار است، که در قوانین تناسب و هماهنگی ظاهر می‌شود و بوسه آن یک بنا از وحدت و هماهنگی بی‌نظیری برخوردار می‌گردد. قوانین تناسب معمولاً بر مبنای تقسیم دایره به اشکال منظم محاط در آن بدست می‌آید. بدینگونه همه ابعاد و نسبت‌های یک بنا، نهایتاً از دایره حاصل می‌شوند که رمز و نمادی آشکار از وحدت وجود است و تمام اشکال هستی را در بر می‌گیرد، چنانکه کاشیهای بسیاری با پایه‌های چند ضلعی و طاق‌نما با سه کتخ‌های متشکک، مبین آن نمادپردازی می‌باشد (همان).

نمونه دیگری از تجلی وحدت معماری ایرانی با طبیعت، کاشیکاری آبی رنگ و کار بسیاری از بناها بویژه کاشی‌ها می‌باشد که مظهری است از وحدت و همسانی بین نمای آینه، مذهبی بویژه کاشیها و آسمان، که اتفاق مظهر و سمبل ملکوت نیز می‌باشد. البته از رنگ‌های دیگر نیز در کاشیکاریهای معروف و بویژه کاشیکاری هفت رنگ که جلوه‌ای از فوس و فرخ را به نمایش می‌گذارد، استفاده گردیده است که زمینه اصلی آبی است. (شهری بنا شده بر عشق، گفتگو با جمشید ارجمند درباره ارزش میراث معنوی و فرهنگی اصفهان، روزنامه همشهری، مورخ ۱۳۷۳/۳/۲۸، ص ۹)

این تزیینات فقط جنبه تزیینی ندارند، بلکه از جنبه‌های کاربردی مهمی نیز برخوردارند و مکمل یکدیگر می‌باشند. هنرمند و معمار اسلام، هیچ چیز را صرفاً برای زیبایی محض بکار نمی‌برد، بلکه آنچه را که با بسته و ضروری است ایجاد می‌کند، اما آن را زیبا ارائه می‌نماید. منظور از زیبایی فقط جمال نیست، بلکه بیشتر به مفهوم زیبند بودن و تناسب داشتن است، چنانکه جهان و طبیعت نیز این چنین است. (محمد کریم بیرنیا، شیوه‌های معماری ایرانی، تدوین مهندس غلامحسین معاریان، نشر

بخشیده‌اند. (عبدالحسین زرین‌کوب: کارنامه اسلام، انتشارات امیر کبیر، تهران ۱۳۱۲، صص ۱۴۷-۱۴۸.)

بنابراین عمق فرمایشات رسول گرامی اسلام (ترجمه: خدوند زییاست و زیبایی را دوست دارد. نهج‌المصاحبه، انتشارات جاویدان، ص ۱۵۹) پس خدای اسلام، نه فقط رحیم و حکیم بلکه جمیل نیز هست. نکته دیگر آنکه منشأ این وحدت تا حد زیادی، حکومت اسلام که گویی همه جا ذوق و نبوغ نژادهای گوناگون کشورهای فتح شده را طی قرنهای دراز در خدمت خویش گرفته و هر یک را مکمل دیگری ساخته است و این وضعی است که پیش از فتح اسلامی کمتر در عالم نظیری داشته. تحت تأثیر همین عالم بود که صنعت اسلامی توانست از شکوه ریالنگیز، قصرانحرام، در اسپانیا تا ظرفیت می‌مانند تاج محل در آگره، اختلاف نژادها را نادیده گیرد و زمان و مکان را در نوردد و نوعی جلوه ابدی و انسانی بیابد. (زرین کوب، همان، صص ۱۸۴-۱۴۹.)

بهر حال آثار هنری متعدد و متنوع اسلامی که در ادوار و مناطق مختلف بوجود آمده و از روح، حقیقت و پیام واحدی برخوردارند، نشانی است از قدرت ذوق و تلفیق در بین مسلمین و نیز هماهنگی و عظمتی که در تمدن و فرهنگ اسلامی، تقریباً همه جا جلوه دارد. این وحدت هنری اسلام که منبعت از وحدت عقیدتی است، نشان می‌دهد که فرهنگ اسلامی، از یک جنبه قوی فرگیر و مسالمت‌آمیزی برخوردار است که می‌تواند مرزهای زمان و مکان را در نوردد و با همه مخاطبین و معتقدین خود رابطه عمیق و برونی برقرار نماید (همان).

تأثیر هندسه در وحدت و کثرت

مهندس عالم، هستی را با هندسه آفرید و رجوع به جیستی یا ماهیتی پدیده‌ها یا ذات آنهاست بنابراین هندسه پیش از آنکه کمیتی مقداری باشد کیفیتی ذاتی است. هندسه کمی (بی‌عمق) و هندسه کیفی (فرم) از مهمترین عوامل زیبایی به شمار می‌آید، حتی زیبایی تزیینات معماری نیز تابع این دو عامل می‌باشد. نقوش هندسی که با زبان تجربی جنبه تزیینی وجود را یادآوری می‌کنند، در آثار هنری فراوان به چشم می‌خورند. هندسه جوهر مجرد اشکالی است که در طبیعت وجود دارد در اشکال هندسی تعداد افراد به وحدت می‌رسند و می‌توان مثل حضور مصادق‌ها در مفهوم کنی حضور افراد در اشکال را در اشکال هندسی ادراک کرد. استعداد و صفات ویژه‌ای که در اشکال مختلف هندسی نهفته است از نقطه و خط گرفته تا چند ضلعی‌های منتظم و اشکال فضایی

می‌کند و در عین حال استفاده از بناهایی رنگارنگ که به تجلی حالات بهشتی در زمین می‌مانند، را میسر می‌سازد. اگر سفید، نماد وحدت نامتین است، رنگ‌های دیگر از تابش نور حاصل می‌شوند، نماد تجلی وحدت در کثرت و وابستگی کثرت به وحدت هستند. اگر بتوان رنگ‌ها را نماد حالات و مراتب وجود در عالم هستی بحساب آورد، رنگ سفید، نماد هستی مطلق است که خود سرمنشأ هستی محسوب می‌گردد و رنگ سبز نیز رنگ خاص اهل بیت پیامبر (ص) است و با عنایت به سبز بودن رنگ گنبد مسجد الرسول (ص) در مدینه، سبز نماد اسلام است. (کیهان فرهنگی، ش ۱۳۸، دی ۱۳۷۶، ص ۱۷۷.)

نور چه بر سطح سفید بتابد یا به رنگهای مختلف تجزیه شود و چه مستقیماً از سقف و چه غیر مستقیم از ورودی‌های شکوهمند جانی مسجد به درون آن نفوذ کند، با حضور خداوند که در قرب نشان می‌دهد و انسان با کمک آن، متذکر پروردگار بگردد، مرتبط است. فضاهای اسلامی با استفاده هنرمندانه از نور، با یکدیگر ترکیب شده و به وحدتی می‌رسند که از تجربه فضای عادی و ناسوئی فراتر می‌رود. (سید حسین نصر، همان، صص ۵۴-۵۵.)

مسجد مرکز تجلی و محل تلاقی و اصطلاحاً گنجد و نمایشگاه انواع هنرهای اسلامی است از جمله دلایل سازگاری اسلام با هنر، ملاقات این دو در مسجد است. در بنای بسیاری از مساجد، هنرهای مختلف به هم در آمیخته است. معماری در توازن اجزاء کوشیده، نقاشی به نقوش و الون کاشی‌ها توجه کرده است، خوشنویسی الواح و کتیبه‌ها را جنبه بخشیده. شعر موعظه‌ها و ماده تاریخ‌ها عرضه داشته و موسیقی هم برای آنکه از دیگر هنرها باز نماند در صدای مؤذن و بانک قاری و وعظه مجال جلوه‌گری یافته است. حتی صنایع دستی هم برای تکمیل و تزیین این مجموعه الهی به میدان آمده‌اند؛ فرش‌های عالی، پرده‌های گرانبها، قندیل‌های عظیم و درخشان، منبت‌کاری‌ها و ملیله‌دوزی‌ها نیز در تکمیل زیبایی و عظمت مسجد، نقش خود را داده‌اند. بدین گونه، مظاهر گوناگون فرهنگ و هنر اسلامی، در طی قرن‌های دراز چنان در بنای مسجد، مجال ظهور یافته است که امروز یک مورخ دقیق و روشن بین می‌تواند تنها از مطالعه در مساجد، تصویر روشنی از تمدن و تاریخ قوام مسلمان عالم را پیش چشم خویش مجسم کند... نکته اینجاست که مسلمین این بناهای شگرف عالی را که صور زمانه‌سو عرض مکان‌ها- بین آنها فاصله بسیار نکرده است را با وجود تفاوت و اختلاف که در مصالح و مواد و سبک‌ها و امکانات آنها هست، روح و حیات واحد

و این که این اشکال در عین ارتباط با اعیان خارجی، منشی مستقل از اعیان خارجی دارند که آنها را مستعد نقش رمزی و سمبلیک کرده است که مصادیق آن را در جهان، هنر و مساجد ملاحظه می کنیم. (معرفت روحانی و رمزهای هندسی، یورنامدریان نفی، اکبری فاطمه) ارزشهای هندسی طیف گسترده ای را در بر می گیرند که عبارتند از:

هندسه و تناسب

عالم تجلی صفات خداوندی است که از صفات جمالی او، نور است؛ بنا به اصل تبعیت مجلا از متجلی، جهان عالمی سراسر نور، زیبایی و تناسب است؛ کشف این تناسب به منزله رمز گشایی و کشف قدر و ادراک صفات الهی است. (بلخاری، ۱۳۸۸، ۳۹۵)

هندسه و نظم

تجلی لایتناهی وحدت دقیقا به این دلیل که نظم خود وحدت آفرین و وحدت نما است در نظم هندسی خود را نمودار می سازد. آنچه کثرت را به وحدت مبدل می سازد، وجود قدر و توازن (تقارن و تناسب) است. ماهیت معنوی عالم، در قالبی که سراسر نظم و زیبایی است، می تواند تمثیل یابد. بنابراین نظم هندسی می تواند به عنوان عامی وحدت بخش، وحدت را در عین کثرت نمودار کند. (بلخاری، ۱۳۸۸، ۳۹۵)

الگوی هندسی مرکز گرا

استفاده از الگوی هندسی هماهنگ در اجزا و کلیت بنا و فضاهای داخلی و خارجی، در نمود بصری وحدت و حضور خداوند، حضوری که در همه جا محسوس است، مؤثر است. همچنین استفاده از هندسه مرکز گرا (برای مثال هندسه متمرکز در مساجد)، در بیان بصری معنای وحدت در کثرت و کثرت در وحدت مناسب است. (انعکاس معانی منبعث از جهان بینی اسلامی در طراحی معماری، سیده فاطمه عظیمی، دکتر محمدرضا پیمانان)

نتیجه گیری

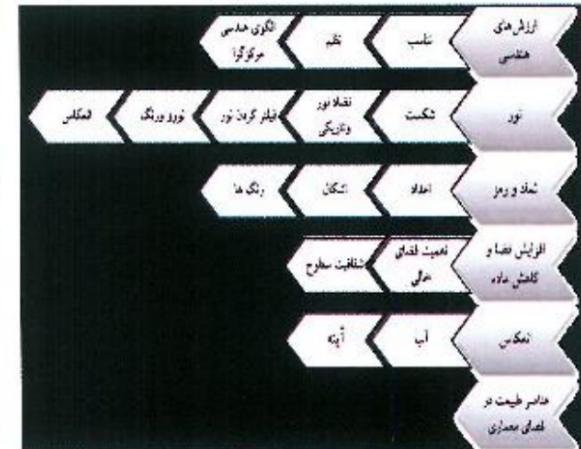
در طول تاریخ تمدن اسلامی، رابطه ای عمیق و معنی داری بین مساجد و سایر کاربری های شهری و شهروندان مسلمان برقرار بوده و همچنان برقرار می باشد. اگر نقشه پراکتدگی مساجد را در کلیه شهرها تهیه کنیم، ملاحظه می شود که مساجد با داشتن نظم طبیعی و ارگانیک (نظمی پیچیده تر، انعطاف پذیرتر و منطقی تر از نظم خشک و هندسی)، در سر تا سر شهرها مستقر شده اند، بگونه ای که پاسخگوی نیاز شهروندان می باشند. مسجد یک نشانه شهری قوی تلقی می شود، نشانه ای فیزیکی

و کالبدی، نشانه ای ذهنی، نشانه ایمان و معنویت، نشانه پیوند و وحدت مسلمانان و نشانه ای که جهت آن، رو به سوی قبه مسلمانان و توحید است. پس در آن رمزی و گنجی نهفته است، یک ارزش والاست و مظهر رشد، سازندگی و تعالی شهروندان می باشد. سیمای کلی مساجد بگونه ای است که با مشاهده آنها از دور بخصوص مناره ها و گنبد و مشاهده تغییرات کاملاً محسوس آنها از نظر ارتفاع، فرم و حجم رنگ و جنس مصالح بکار رفته نسبت به سایر کاربری های اطراف آن، دارای جاذبه بسیار قوی می باشند و آنها را به سمت خود جذب می کنند. فرم بکار رفته در سر در ورودی مساجد میل به دعوت و فراخوان عمومی به داخل آن را در اذهان مردم تداعی می کنند.

منابع

- اختیار جهان شیعه، مسعود رضوی
 ارزشهای جاودان در هنر اسلامی، تیتوس بورکهارت، ترجمه، سید محمد آوینی، انتشارات برگ، تهران، ۱۳۷۰
 انعکاس معانی منبعث از جهان بینی اسلامی در طراحی معماری، سیده فاطمه عظیمی، دکتر محمدرضا پیمانان
 پیوند معماری سنتی با حکمت سیدحسین امامی جلوه وحدت در هنر و معماری اسلامی، بهجور، فیروز خرد و اندیشه، آموزش فلسفه، هستی شناسی، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی خردنامه صدرا بهار ۱۳۸۵؛ سعیدی مهر محمد، شایان فرشتهزار روزنامه همشهری، ششمین جشنواره فلسفه، شماره ۷۷، دوم آذر ۸۴
 عبدالرحمن زرین کوب؛ کارنامه اسلام، انتشارات امیر کبیر، تهران ۱۳۶۲
 فخرالدین دوست محمد، خبرگزاری هنر، آرٹ نا فرهنگ فارسی معین
 فصلنامه اندیشه دینی دانشگاه شیراز، بهار ۱۳۸۴ - دکتر بیژن نویخت
 فصلنامه قیاسات شماره ۴۲، سوزتچی، حسین
 کیهان فرهنگی : اسفند ۱۳۷۷ - شماره ۱۵۰، پایگاه مجلات تخصصی نور
 مبانی هنر معنوی، بورکهارت، ترجمه دکتر سید نصر، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، تهران ۱۳۷۲
 مجله مدیریت تدبیر، شهریور ۱۳۷۲ شماره ۳۵
 مجله مطالعات هنر اسلامی پاییز زمستان ۱۳۸۵
 مجله هنرهای زیبا شماره ۳۴، زمستان، ۱۳۸۸
 محمد کریم پیرنیا؛ شیوه های معماری ایرانی، تدوین مهندس غلامحسین معاریان، نشر هنر اسلامی
 مصباح، ۱۳۶۸
 هنر اسلامی و پیام روحانی آن - خواجه محمد سعید - ترجمه مبترا سرحدی)

- www.choomas.blogfa.com
 www.fa.wikipedia.org
 www.firoozbahr.blogfa.com
 www.pertican.blogfa

توسعه فرهنگ انتشارات تخصصی لازمه روابط عمومی تخصصی است

۳ مرنسی نیک کار - کارشناس روابط عمومی شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان

ناکتون در هزاران مقاله، کتاب و سخنرانی در سراسر جهان به تبیین اهمیت، نقش، هدف و کارکردهای روابط عمومی در جامعه پرداخته شده و ابعاد گوناگون آن تشریح و تبیین شده است.

حال چرا روابط عمومی در جوامع امروزی حایز اهمیت است؟
ما هنوز نیازمند آن هستیم اجزا و عناصر تشکیل دهنده و ترگذار بر آن را بازشناسی کنیم و روابط و همبستگی هایش را با سایر مقولات اجتماعی که به نظر می رسد در شبکه پیچیده ای از روابط و مناسبات اجتماعی به وجود آمده و رشد و توسعه یافته اند، تبیین و توجیه کنیم؟
مختصرترین پاسخ به دو پرسش مذکور این است که جهان شاهد تغییر و دگرگونی قابل توجهی در زمینه های صنعتی و تکنولوژیک، به ویژه در قلمرو ارتباطات اجتماعی و به تبع آن تلاش وسیع و همه جانبه کنشگران جهانی برای دستیابی به اقصی نقاط جهان است تا فرآیند «جهانی سازی» را به ثمر برسانند و بازاری جهانی را بوجود بیاورند که همه نوع کالا و خدمات به آسانی در دسترس کسانی قرار گیرد که قادرند هزینه آنها را بپردازند. به عبارت دیگر پدیده های اجتماعی و جهان هستی تحت تأثیر این تحولات، دچار دگرگونی شده و به طور دایم به سمت پیچیده تر شدن سوق داده می شوند و بررسی بازشناسی و تبیین مجدد آنها ضرورت نام دارد.

طبیعی است که در این روند فعالیت های گوناگونی شکل می گیرند و هر یک از این فعالیت ها به ادبی وظیفه در این مسیر می پردازد. نکته ای که باید بر آن تأکید شود این است که «اطلاع رسانی» و «روابط عمومی» دو مقوله ای قابل تفکیک نیستند و فقط در سطح تحبیل می توان آنها را از یکدیگر تفکیک کرد و نسبتشان نسبت جز به کل است. از این رو روابط عمومی و اطلاع رسانی و انتشار اطلاعات و علم و دانش سیستم و زیر سیستم مهمی محسوب می شوند که امروزه کسی نمی تواند وجودشان را انکار کند. مدیران روابط عمومی به واقع مدیران «فکر عمومی اند» و قادرند از محل انتشارات و توسعه علم و اندیشه های سازمانی و بیان فرآیندهای سازمانی، به جلب افکار عمومی و مخاطبان خاص خود

بپردازد. این مهم یکی از مسئولیت های مفسون مانده روابط عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان در عمر ۱۸ ساله خود بود که امروز و در پناه فعالیت های صورت گرفته در سال های اخیر رشد موثر و قابل توجهی داشته است. در سازمان نظام مهندسی ساختمان، خصوصا در دوره پنجم شورای مرکزی این امر در مرحله تازه ای قرار گرفت به صورتی که امروز می توان مشاهده کرد که بیش از ۱۷۰ هزار نسخه ماهنامه، فصلنامه، ماهنامه، خبرنامه و ویژه نامه های تخصصی، خروجی است که شاید در نوع خود بی نظیر باشد.

جای تعجب نیست که می توان در تولید علم و مطلب تا این اندازه به رشد و تکوفایی رسید چرا که سازمان نظام مهندسی بزرگترین سازمان غیر دولتی دانش بنیان است و از سرمایه های بسیاری در حوزه تولید علم و دانش بهره می برد و با این وصف شاید توقع رقمی فراتر از این دور از انتظار نیست. در اجلاس شانزدهم هیات عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان که تیرماه سال جاری در جزیره کیش برگزار شد، دومین ارزیابی نشریات استان ها به ثمر نشست و از برگزیدگان آنها در دو بخش نشریات و خبرنامه ها تقدیر به عمل آمد.

این بدان معناست که فضای رقابت سالم و سازنده برای صاحب نظران و نظریه پردازان این عرصه فراهم شده است و هر دوره نیز با ریزی و ملاک های گسترده تری مورد بررسی و اعمال نظر قرار می گیرد و هر گونه توفیق در این زمینه می تواند نفس فعالیت های سازنده سازمان متبوع خود را به جامعه مهندسان کشور بیان دارد از این رو اسامی و سال های آینده نگاه به بخش نشر آثار برجسته مهندسان علاوه بر اینکه مخاطب تخصصی خود در سازمان را در برمی گیرد، به مرجعی برای بهره گیری از راهکارهای علمی و عملی توسعه صنعت ساختمان بدل خواهد شد در حالی که امروز نیز تا حدودی این مهم حاصل شده است.

لذا یکی از مهمترین اصول در مدیریت کیفیت رعایت اولویت در برنامه ریزی و عمل است و ارتقای مدیریت کیفیت در انتشار ماهنامه، فصلنامه و ... به معنای حذف و به حاشیه بردن فعالیت های غیر ضروری و خرد پاست و ماموریت اصلی آن در جلب افکار عمومی است.

سودجویان مانع از اجرای مقررات ملی ساختمان می‌شوند

رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان خراسان شمالی با اشاره به اینکه مقررات ملی ساختمان از ضمانت اجرایی لازم برخوردار نیست، گفت: متأسفانه برخی از سازندگان ساختمان برای کسب سود بیشتر، بسیاری از مفاد مقررات ملی ساختمان را رعایت نمی‌کنند و برخی از افراد هم بدون اطلاع از حقوق خود اقدام به خرید این قبیل ساختمان‌ها می‌کنند.

علی اکبر رضائی در گفت و گو با خبرنگار شبکه اطلاع رسانی صنوف مسکن ایران و صماه اظهار داشت: شاید از نگاه یک فرد عامی اجرای مقررات ملی ساختمان نوعی هزینه باشد اما در واقع یک نوع سرمایه گذاری است که باعث افزایش ایمنی، آسایش و طول عمر مفید ساختمان می‌شود و در مجموع به نفع مردم است، اما عده ای از سودجویان که در عرصه ساخت و ساز فقط به منفعت خود فکر می‌کنند، مقررات ملی ساختمان را رعایت نمی‌کنند و بعضی از افراد هم بدون اینکه اطلاع داشته باشند در فرآیند تولید ساختمان چه ضوابطی باید رعایت شود، اقدام به خرید این قبیل ساختمان‌ها می‌کنند. وی با تأکید بر اینکه برای اجرای شیوه نامه‌های مربوط به مقررات ملی ساختمان باید تمام عوامل و زیرساخت‌ها فراهم باشد، تصریح کرد: برای اجرای پروژه‌ها سازمان نظام مهندسی کار را به کارفرمایان واگذار می‌کند و کارفرمایان هم باید مجریان ذی صلاح را تمام و کمال قبول داشته باشند و کار را از لحاظ فنی و اجرایی به این مجریان بسپارند، اما متأسفانه در اغلب موارد این اتفاق رخ نمی‌دهد و در شرایطی که طبق قانون تمام عوامل باید از صلاحیت لازم برخوردار باشند، هیچ زیرساختی برای این کار فراهم نیست. رضائی در ادامه افزود: در قانون نظام مهندسی ساختمان وجود یک کمیته چهار نفره پیش بینی شده اما در برخی از استان‌ها این کمیته در اجرای اصل قانون موانعی ایجاد می‌کنند که بخش عمده ای از آن به دلیل نبود ضمانت اجرایی است. وی با بیان اینکه برخی از مسئولان در مورد اجرا نشدن مقررات ملی ساختمان، متخلفان را بازخواست نمی‌کنند، گفت: متأسفانه در برخی از استان‌ها مسئولان از بابت اجرا نشدن مقررات ملی ساختمان متخلفان را بازخواست نمی‌کنند. رئیس سازمان نظام مهندسی استان خراسان شمالی با اشاره به اینکه قانون نظام مهندسی ساختمان در زمانی که عباس آخوندی در دولت ششم وزیر مسکن بوده به تصویب رسیده است، گفت: وزیر راه و شهرسازی دولت یازدهم اعتقاد کامل به تخصصی شدن کارها و وابستگی به افراد ذی صلاح دارد و امیدواریم از این پس قانون نظام مهندسی ساختمان و مقررات ملی ساختمان سریع تر و جدی تر اجرایی شود.

فقدان ابزارهای لازم برای اجرای مقررات ملی ساختمان

رئیس سازمان نظام مهندسی استان اصفهان با اشاره به اینکه تمام ابزارهای لازم برای اجرای کامل مقررات ملی ساختمان مهیا نیست، گفت: تا زمانی که چندگانگی در قانون وجود دارد، نمی‌توان به اجرای کامل مقررات ملی ساختمان امیدوار بود.

علی پزشکی در گفت و گو با

خبرنگار شبکه اطلاع رسانی صنوف مسکن ایران و صماه با بیان این مطلب اظهار داشت: متأسفانه چندگانگی قانون و ضعف مدیریت در استانداردها و شهرداری‌ها موجب شده که تاکنون مقررات ملی ساختمان به طور کامل اجرا نشود.

وی با بیان اینکه استانداردها و شهرداری‌ها بخشی از وظایف تولی‌گری وزارت کشور را برعهده دارند، تصریح کرد: استانداردها و شهرداری‌ها ابزارهای کنترل را در اختیار دارند و این در حالی است که سازمان نظام مهندسی ساختمان نیز بخشی از وظایف تولی‌گری وزارت راه و شهرسازی را برعهده دارد، اما این تولی‌گری فقط جنبه اجرایی دارد و بحث انتظامی برای الزام به اجرای مقررات ملی ساختمان پیش بینی نشده است. وی در ادامه افزود: باید در قانون به صراحت مشخص شود که در صورت رعایت نشدن مقررات ملی ساختمان، چه نهاد یا ارگانی باید از متخلفان بازخواست کند و دوگانگی در قانون منجر شده که مقدمات رعایت مقررات ملی ساختمان به طور کامل فراهم نشود. پزشکی با اشاره به اینکه در ماده ۱۰۰ قانون شهرداری‌ها بر رعایت مقررات ملی ساختمان تأکید شده است، گفت: این در حالی است که مهندسان ناظر فقط وظیفه ارائه گزارش به شهرداری‌ها را برعهده دارند و یک مهندس ناظر نمی‌تواند به علت رعایت نشدن مقررات ملی ساختمان دستور توقف ساخت و ساز یا مجازات متخلفان را صادر کند و به همین دلیل مراجع صدور پروانه نیز به این گزارش‌ها توجهی نمی‌کنند.

رئیس سازمان نظام مهندسی استان اصفهان خاطرنشان کرد: در شرایطی که مسئولیت رعایت مقررات ملی ساختمان برعهده سازمان نظام مهندسی ساختمان است، ابزار توقف عملیات و بازدارندگی در اختیار این سازمان نیست.

کم کاری شهرداری ها در اجرای مقررات ملی ساختمان

رئیس سازمان نظام مهندسی استان هرمزگان با اشاره به کم کاری شهرداری ها برای اجرای مقررات ملی ساختمان گفت: در شرایطی که برخی از شهرداری ها بدون شناسنامه فنی-ملکی ساختمان، مجوز پایان کار صادر می کنند، مهندسان ناظر هم هیچ برخوردی با این تخلفات نمی کنند. شهریان مشیری در گفت و گو با خبرنگار شبکه اطلاع رسانی صنوف

مسکن ایران «صفا» با بیان این مطلب اظهار داشت: متأسفانه اجرای مقررات ملی ساختمان با کم لطفی ها و بی توجهی هایی از سوی شهرداری و مهندسان ناظر مواجه شده است.

وی در ادامه افزود: در موارد متعددی مشاهده شده که برخی از شهرداری ها بدون اینکه ساختمانی شناسنامه فنی-ملکی داشته باشد برای آن مجوز پایان کار صادر می کنند که نمونه ای از آن شهرداری بندرعباس است که بدون شناسنامه فنی-ملکی مجوز پایان کار برای ساختمان ها صادر می کنند و به محض اینکه کارفرما عوارض پروانه ساختمان را بپردازد، مجوز پایان کار خود را دریافت می کند.

مشیری با اشاره به کم کاری مهندسان ناظر در اجرای مقررات ملی ساختمان تصریح کرد: شورای انضامی سازمان نظام مهندسی ساختمان باید با آن دسته از مهندسان ناظر که در این زمینه کم کاری دارند، برخورد جدی کند اما حرف مسئولان شورای انضامی این است که در قانون ماده ای برای برخورد با متخلفان از مقررات ملی ساختمان پیش بینی نشده است.

وی در ادامه افزود: در واقع در کشور ما قوانین بسیاری تصویب می شود اما متأسفانه اغلب آنها فاقد ضمانت اجرایی است و همین موضوع اجرای قوانین را با مشکلات مواجه می کند که این مسئله در مورد مقررات ملی ساختمان نیز صادق است.

مشیری با بیان اینکه اجرای کامل مقررات ملی ساختمان نیازمند همکاری فرابخشی است، گفت: باید وزارتخانه های راه و شهرسازی و کشور و سازمان نظام مهندسی ساختمان در یک همکاری بین بخشی، اهداف مقررات ملی ساختمان را پیش ببرند زیرا هیچ یک از این نهادها نمی توانند به تنهایی زمینه اجرای کامل مقررات ملی ساختمان را فراهم کنند. رئیس سازمان نظام مهندسی استان هرمزگان در پایان گفت: انتظار این است که وزارتخانه های راه و شهرسازی و کشور و همچنین سازمان نظام مهندسی ساختمان الزاماتی را در جهت اجرای کامل مقررات ملی ساختمان برای زیرمجموعه های خود قائل شوند.

افراد فاقد صلاحیت در امر ساخت و ساز دخالت نکنند

حسین ویزواری در نشست خبری هیات مدیره ضمن تبریک کسب رتبه برتر مقررات ملی ساختمان در کشور توسط نظام مهندسی ساختمان گلستان افزود: مهندسان ما نمایندگان قانونی و فنی بهره برداران آینده ساختمان ها هستند نه نمایندگان مالکان امروز و باید با کمک رسانه های جمعی این موضوع فرهنگ سازی شود. وی همچنین به خواسته نظام مهندسی از اصحاب رسانه اشاره کرد و گفت: خواسته

نظام مهندسی ساختمان از اصحاب رسانه و صداوسیما این است که با کمک هم اجازه ندهیم افراد فاقد صلاحیت در امر ساخت و ساز دخالت کنند.

ویزواری در بخش دیگری از سخنان خود به موضوع مجری ذیصلاح یا همان سازندگان حقیقی و حقوقی مسکن اشاره کرد و گفت: حق اترحه مهندسان مجری از سال ۸۸ ناکثون افزایشی نداشته در حالی که مسئولیتهای بسیاری بر گردن آنها است. وی افزود: استفاده از مجریان ذیصلاح باعث می شود تا ساختمان به دست فردی دارای تخصص و صلاحیت ساخته شود و در همین راستا دست افراد غیرمتخصص یا به اصطلاح بسازبفروش ها از مراحل اجرایی گوناگون می شود. رئیس نظام مهندسی ساختمان گلستان تصریح کرد: متأسفانه به دلیل عدم آگاهی مردم نقش مجری ذیصلاح در جامعه کم رنگ شده و برخی افراد با ساختن یک ساختمان خود را سازنده معرفی می کنند. ویزواری در ادامه به نقش مهم مجریان ذیصلاح در رعایت مقررات ملی ساختمان اشاره کرد و گفت مجری باید در مقابل ساختمان تقبل مسئولیت بکند و خود یا نماینده اش در تمام مدت فعالیت های ساختمانی در کارگاه حاضر باشند. وی افزود: البته این موضوع که برخی از همکارانمان در اجرای قوانین و ارائه خدمات مهندسی کوناه می کنند بر ما پوشیده نیست اما باید با یک برنامه ریزی همه جانبه تمامی آسیب های بحث مجری را برطرف کنیم. عضو هیئت مدیره نظام مهندسی ساختمان گلستان اضافه کرد: با همه این مسئولیت سنگین تعرفه خدمات مجری به شدت پایین است. در واقع برای یک مجری که باید تمام وقت سر پروژه ساختمانی حضور داشته باشد به طور تقریبی حقوق ماهیانه ۵۰۰ هزار تومان تعریف شده است. حسین ویزواری در ادامه سخنان خود با اشاره به قانون مجریان ذیصلاح افزود: قانون مجریان ذیصلاح جهت کوتاه کردن دست افراد غیرمتخصص (بساز بفروش ها) از صنعت ساخت و ساز تصویب شده ولی به اهداف خود نرسیده است. تمام ساختمان ها باید توسط مجریان دارای صلاحیت ساخته شود؛ مجریانی که در تمام مراحل کار حاضر باشند و تمام مراحل اجرایی صرفاً توسط مجری مدیریت و اجرا شود. وی تصریح کرد: فصد قانونگذار هرگز نظارت مجری به صورت موردی در امر ساخت و ساز نیست، که این کار را ناظر ساختمان انجام می دهد. پس لازمه آن حضور تمام وقت مجری واقعی کار نه به عنوان ناظر دوم می باشد. مجری ذیصلاح باید کاملاً مراحل اجرایی کار را در دست داشته باشد و مالک برحسب نوع قرارداد تنها وظیفه تعیین مالی، مصالح و نیروی کار را دارد اما در حال حاضر این چنین نیست.

صدر شناسنامه فنی ملکی برای واحدهای مسکونی

احیای حقوق مردم در چرخه ساخت و ساز

حقوق مردم به عنوان بهره بردار نهایی در چرخه ساخت و ساز مغفول مانده است

رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان سمنان با بیان اینکه حقوق مردم به عنوان بهره بردار نهایی در چرخه ساخت و ساز مغفول مانده و صدور این شناسنامه با هدف احیای این حقوق اجرایی شده است، تصریح کرد: ابلاغیه صدور این شناسنامه برای شهرداری‌های ۱۸ شهر این استان از طریق مسکن و شهرسازی صادر شده و در اولین گام در سمنان اجرایی شده است.

نیک هوش دریافت پایان کار ساختمان را منوط به صدور این شناسنامه دانست و اظهار داشت: برای دریافت پایان کار ارائه شناسنامه فنی ملکی ساختمان الزامی است و علاوه بر سمنان در شهرهای مهدی شهر و شهچیرزاد روند اجرایی شدن این برنامه در دست اقدام است.

وی با بیان اینکه شماره سریال شناسنامه فنی ملکی ساختمان در سند تک برگی ملکیت صادره توسط ثبت اسناد درج می شود گفت: در شناسنامه فنی ملکی ساختمان مشخصات فنی، وضعیت بنا، مهندس ناظر، نیروهای فنی سازنده و ... قید می شود و در معاملات این شناسنامه باید به مالک بعدی منتقل شود.

وی هزینه صدور هر شناسنامه را بر اساس قانون پنج در هزار هزینه تمام شده ساختمان ذکر کرد و متذکر شد: در استان سمنان برای تعامل با مالکان این هزینه با سه در هزار کاهش دو در هزار تعیین شده است.

صدر شناسنامه فنی ملکی برای هر واحد مسکونی الزامی است
رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان سمنان با اشاره به اینکه برای هر واحد مسکونی اجتهادی صدور شناسنامه فنی ملکی الزامی است و این شناسنامه توسط سازمان نظام مهندسی ساختمان صادر و در اختیار مالک قرار می گیرد، تصریح کرد: این سازمان در ردیف اولین سازمان هایی بعد از اصفهان، تبریز، سیستان و بلوچستان و فزودین اقدام به صدور این شناسنامه می کند. نیک هوش در خاتمه ضمن بیان اینکه در استان سمنان سه هزار و ۲۰۶ مهندس عضو نظام مهندسی ساختمان قرار دارند که ۵۶ درصد آنها در رشته عمران فعالیت دارند، خاطر نشان کرد: یک هزار مهندس عمران با پروانه ۷۸۰ مهندس فاقد پروانه در این بخش فعالیت دارند و مهندسان فاقد پروانه نیز در مراحل اخذ پروانه هستند.

رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان سمنان از راه اندازی سامانه جامع نظام مهندسی و ارجاع کار در این استان خبر داد و گفت: برای هر واحد مسکونی شناسنامه فنی ملکی صادر می شود.

کبانوش نیک هوش: ضمن بیان اینکه سازمان نظام مهندسی ساختمان استان سمنان با تاسی از قوانین مصوب و جاری کشور و آنچه که به عنوان مقررات ملی ساختمان نامیده می شود سعی در استقرار و عمل به قوانین در تمامی بخشها و ارکان سازمان داشته است اظهار داشت: یکی از دغدغه ها و مأموریت هایی که از ابتدا تعیین هیئت مدیره دوره ششم داشتیم استقرار و راه

اندازی سامانه جامع نظام مهندسی و ارجاع کار بوده است. وی با تاکید بر اینکه مهمترین مسئله و چالش در میان اعضای سازمان نحوه تخصیص سهمیه خدمات مهندسی بوده که متأسفانه در طول سالها شاهد گدازداری و طرح شکایات متعدد از نحوه تخصیص سهمیه در بین اعضا بوده ایم اظهار داشت: اعمال غرض ورزی ها و برخوردهای سببه ای در این مورد همواره شأن و منزلت حرفه مهندسی را تنزل داده، به صوری که ارگان های دیگر نیز در این مورد وارد عمل شده و سعی در بهبود این امور داشته اند.

سامانه جامع نظام مهندسی پلی در جهت عدالت خواهی و عمل به قانون
رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان سمنان با اشاره به این مطلب که استقرار و راه اندازی سامانه جامع نظام مهندسی و ارجاع کار در طول عمر چند ماهه هیئت مدیره دوره ششم با فراز و نشیب های فراوان همراه بوده است عنوان کرد: هیئت مدیره دوره ششم معتقد است آنچه اهداف سازمان نظام مهندسی و مأموریت خطیر آن در صنعت ساختمان است مشغله ای غیر از بحث سهمیه و سهمیه بازی است که باید بکبار و برای همیشه از این مرحله عبور می کردیم که با حول و قوه الهی و تصمیم راسخ هیئت مدیره و حمایت ارگان ها و دستگاه های زیر بظ و پشتیبانی اعضا و پرسنل سازمان این سامانه در مردادماه سالجاری راه اندازی شد.

نیک هوش تصریح کرد: راه اندازی این سامانه پلی در جهت عدالت خواهی و عمل به قانون است و همه امور مرتبط بدون دخالت شخصی و فقط با نرم افزار انجام می شود.

وی از آغاز صدور شناسنامه فنی ملکی ساختمان در این استان خبر داد و افزود: صدور این شناسنامه با هدف حفظ حقوق مردم به عنوان بهره بردار نهایی از مرکز استان آغاز شده است.

حفظ شأن و جایگاه مهندسان مدنظر قرار گیرد

رئیس نظام مهندسی می‌تواند کمک‌های فکری به مجموعه شورای شهر و شهرداری دهد.

وی با تأکید بر رعایت معماری اسلامی در قم گفت: قم به عنوان مرکز جهان نشیخ باید انضباط شهرسازی داشته باشد و از نمادهای اسلامی در ساخت و سازها استفاده کند و این مسئله که حرم مطهر در گودی قرار گیرد و بناها دور تا دور آن قد علم کنند کار عقلائی نیست.

نماینده مردم قم در مجلس، ابراز داشت: معماری اطراف حرم مطهر حضرت معصومه (س) باید به گونه‌ای باشد که مدارس عنابه در اطراف آن قرار گیرند و بازارها هم در فاصله دورتری باشند و در این زمینه‌ها باید کارهای مطالعاتی صورت گیرد.

لاریجانی بیان داشت: در شهرهای جدیدی که بوجود می‌آیند باید نمادهایی از شهرسازی ایرانی خلق شود و مدلی برای توسعه شهری در نظر گرفته شود که این مسئله متأسفانه در قم بر خلاف سایر شهرها همانند اصفهان کمتر به آن توجه می‌شود که در شهرک‌های اطراف قم نمادی اسلامی که نشان دهنده یک تمدن باشد به چشم نمی‌خورد.

وی ارتباط مراکز تخصصی همانند سازمان نظام مهندسی ساختمان با دولت را مفید و موثر دانست و افزود: بخش خصوصی و دولتی باید مکمل یکدیگر باشند و با همکاری یکدیگر کارها را پیش ببرند که در مجلس شورای اسلامی نیز در کنار نظرات دولت و مجلس از نظرات کارشناسی بخش خصوصی هم استفاده می‌شود که تا به اینجا مفید و موثر بوده است.

رئیس مجلس شورای اسلامی، در خصوص مصوبه ای که به شهرداری قم اجازه می‌دهد از مشاوران غیر بومی در پروژه‌های عمرانی استفاده کند گفت: این مصوبه را برای ما ارسال کنید تا مورد بررسی قرار گیرد.

لاریجانی، در خصوص پیشنهاد بازنگری قانون نظام مهندسی، شهرداری و شوراهای نیز اظهار داشت: بازنگری کلی این قوانین کاری زمان بر است اما موزدی که می‌بینید قوانین در مختاریت باهم هستند و یا نیازمند اصلاحاتی می‌باشند ارائه کنید تا در کمیسیون عمران و مرکز پژوهش‌های مجلس مورد بررسی قرار گیرد.

رئیس مجلس شورای اسلامی، با بیان اینکه باید شأن و جایگاه مهندسان مدنظر قرار گیرد تأکید کرد: مدیریت مجموعه استان باید از ظرفیت‌های مهندسان متخصص نظام مهندسی قم حداکثر بهره را ببرند.

دکتر علی لاریجانی در دیدار اعضای هیئت مدیره سازمان نظام مهندسی ساختمان استان، با ابراز خرسندی از فعالیت‌های نظام مهندسی قم اظهار داشت: سازمان نظام مهندسی ساختمان مرجع تخصصی در امر ساخت و ساز به شمار می‌رود که مدیریت مجموعه استان باید از ظرفیت‌های مهندسان متخصص نظام مهندسی قم حداکثر بهره را ببرند.

رئیس مجلس شورای اسلامی، با ابراز تأسف از سطح پایین درآمد مهندسان گفت: در سالهای اخیر بخش مسکن بر خلاف سایر بخش‌های تولیدی و صنعتی کمتر دچار رکود شد که این انتظار می‌رفت سطح درآمد مهندسان بالا باشد که ظاهراً این گونه نیست.

وی تصریح کرد: حفظ شأن و جایگاه مهندسان و موضوع معیشت آنها باید مدنظر قرار گیرد و باید فکری برای اشتغال مهندسان جوان کرد.

لاریجانی عنوان کرد: حل مشکل اشتغال و افزایش درآمد مستلزم فعال شدن بخش‌های تولیدی و در نتیجه شکوفایی اقتصادی است و باید به مسئله فرهنگ کار در کشور توجه ویژه‌ای شود که امیدواریم در دولت جدید به این موضوع پرداخته شود.

رئیس قوه مقننه در ادامه به مشکل ترافیک در شهر قم اشاره کرد و اظهار داشت: در برخی از مناطق شهری قم، گره‌های ترافیکی شدیدی می‌بینیم که برای رفع آنها باید فکری اساسی کرد و شهرداری نیز باید از متخصصان و مهندسان رشته‌های ترافیک که عضو نظام مهندسی هستند در این زمینه استفاده کند. وی گفت: در شهرسازی قم نیز خیلی وجود دارد و در برخی از موارد، ساخت و سازهایی به چشم می‌خورد که هیچ گونه سختی با اصول، فرهنگ و معماری بومی قم ندارد و هویتی در آنها دیده نمی‌شود.

رئیس مجلس شورای اسلامی، اضافه کرد: بلند مرتبه سازی عیب نیست و خوب است در بافت‌های فرسوده شهری، خانه‌هایی جدید ساخته شود اما معماری این ساخت و سازها باید انضباطی به همراه داشته باشند که در این

نقش آموزش در ارتقاء کیفیت ساختمان

دکتر محسن وفامهر - عضو هیات علمی دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه علم و صنعت

اشاره:

زلزله‌هایی که در سال‌های اخیر در کشور رخ داده بیش از هر زمان دیگری عواقب سهل‌انگاری در امر ساخت و ساز را به تصویر کشیده و ضرورت وجود ضوابط و مقررات لازم‌الاجرا و حضور مجریان ذیصلاح برای احداث ساختمان‌ها مطابق با اصول فنی را برای هر بیننده و شنونده آگاهی نمودار ساخته است. سرمایه انسانی به معنی افزایش دانش، مهارت‌ها، ظرفیت‌ها و توانایی‌های همه مردم در یک جامعه است. نیروی کار در ایران را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: ۱- نیروی کار ساده ۲- نیروی کار فنی ۳- نیروی کار متخصص (کارشناس)

کشور عمدتاً از علوم و دانش روز برخوردارند؛ اما کسب نکردن تجربه عملی کافی حین تحصیل، مهندسان تازه فارغ‌التحصیل را در شروع کار با مشکلاتی مواجه ساخته است.

آموزش معماری امروزه به عهده آموزش‌های آکادمیک و فنی، حرفه‌ای و اکادز شده است. بنابراین این وظیفه دانشگاه‌ها است که افراد را واجد مهارت‌های فنی تربیت کنند. چرا که آنچه آموزش عالی را از سطوح دیگر آموزش جدا می‌سازد، در سطح مواد آموزشی نیست، بلکه در کیفیت آن است. بنابراین رفع نواقص آموزشی آن هرچه سریعتر احساس می‌تود. در این زمینه برای رفع نواقص آموزشی در زمینه معماری موجود تا حد امکان پیشنهادهایی ارائه می‌شود.

وضع فعلی نیروی انسانی

امروز شاید بتوان ادعا کرد که عانس تعیین‌کننده کیفیت کارهای ساختمانی، سطح مهارت دانش فنی دست‌هایی است که در نهایت کار را به انجام می‌رسانند. مخصوصاً هرچه از روش‌های معمول و سنتی دورتر شویم به مهارت‌های جدید نیاز داریم. اغلب در کارگاه‌های ساختمانی شاهد هستیم که تخصص‌ها بر اساس تجربه حاصل شده است نه طبق آموزش‌های کلاسیک، یعنی مثلاً بنایی ما قبلاً شاگرد بنا بوده و با تجربه کار در امر بنایی، مهارت لازم را به دست آورده است و نوعی انتقال تجربه به مرور زمان صورت گرفته است. این امر در رابطه با اجرای تکنیک‌ها و مصالح

امروز شاید بتوان ادعا کرد عامل تعیین‌کننده کیفیت کارهای ساختمانی سطح مهارت دانش فنی دست‌هایی است که در نهایت کار را به انجام می‌رسانند. مخصوصاً هرچه از روش‌های معمول و سنتی دورتر شویم، به مهارت‌های جدید نیاز داریم.

تکنیک‌های ساختمانی به کار گرفته شده در کشور ما بیشتر گرایش کارگری دارد. کارگری که راحت‌تر از نیروی متخصص و ماشین‌آلات ویژه بدست می‌آید. لذا به همین دلیل نسبت به تربیت و آموزش نیروی انسانی ماهر همی ویژه صورت نگرفته است تا ایران همچون کشورهای پیشرفته صنعتی فورمن‌های کارگاهی داشته باشد.

با نگاهی موشکافانه‌تر می‌توان دریافت که شاید علت لعل بسیاری از نواقص یا ناکارآمدی‌ها، در این موضوع خلاصه می‌شود که دانشجویان در همان گام اولیه که طراحی سازه‌های فولادی یا بتن آرمه را می‌آموزند، در کارگاه پروژه‌های در دست اجرا حاضر نمی‌شوند و از نزدیک به مشاهده آنچه که می‌خوانند، نمی‌پردازند. سیستم آموزشی دانشگاه‌های ما آنگونه قدیمی و فرسوده است که اطلاعات کتاب‌ها و ضوابط لازم‌الاجرا از جمله آیین‌نامه‌ها و مقررات ملی کشور ندریس نشده و مطالب درس به روز نمی‌شود.

اما در چند دهه اخیر، حرفه مهندسی در کشور دچار دگرگونی در تمامی زمینه‌های مختلف شده که پیامد آن ناهماهنگی و نبود انسجام کافی در گروه‌های مختلف مهندسی شده است. گرچه مهندسان و متخصصان

علاوه بر این نیروی کار فنی، شامل تمامی تکنیسین‌هایی است که دوره کاردانی (فوق دیپلم) را به صورت پیوسته و ناپیوسته در مدارس عالی آموزش و پرورش و یا نهادهای عالی گذرانده‌اند.

۳- نیروی کار متخصص (کارشناس)

این افراد در نظام آموزشی ایران غالباً دارای مدرک تحصیلی لیسانس، فوق لیسانس و دکترا هستند. این گروه شامل مهندسان، کارشناسان علمی و فنی، مدیران و مشاوران هستند.

تکنیک‌های ساختمانی به کار گرفته شده در کشور ما بیشتر گرایش کارگری است، کارگری که راحت‌تر از نیروی متخصص و ماشین آلات ویژه بدست می‌آید. تنوع علوم و نیاز به طراحی قطعات پیش ساخته به رعایت استانداردها در سطحی بالا و همچنین نیاز به ماشین آلات و تخصص ویژه و مشکلات حمل و نقل از دلایل دیگر استقبال نکردن بخش خصوصی از آنها بوده است. لذا به همین دلیل نسبت به تربیت و آموزش نیروی انسانی ماهر همی ویژه صورت نگرفته است.

اصطلاح بهره‌دهی معمولاً به نسبت حجم تولید استاندارد (محصول) به حجم منابع نهاده تعریف می‌شود. از آنجا که هم نهاده و هم استاندارد را می‌توان به راه‌های مختلفی کمی کرد، معیار سنجش واحدی برای سنجش بهره‌دهی تولید وجود ندارد که به طور جهانی مورد قبول باشد. بخصوص در مورد کارهای ساختمانی که محصول به دست آمده، اغلب بی‌همناست و استاندارد برای مشخص کردن سطوح مختلف ادغام دانسته‌ها وجود ندارد. به هر حال، از آنجا که نیروی کار، بخش عظیمی از هزینه کارهای ساختمانی را تشکیل می‌دهد، تعبیر بهره‌دهی تولیدی نیروی کار بر حسب حجم استاندارد (به تعبیر ارزش دلاری ثابت با واحدهای کارکردی) در نفر - ساعت، معیار سنجشی مفید است. بهره‌دهی تولیدی نیروی کار که به این طریق اندازه‌گیری می‌شود، به تنهایی، لزوماً معرف کارایی نیروی کار نیست؛ بلکه تاثیر مشترک و ترکیبی نیروی کار، ماشین آلات و عوامل دیگری را که در استاندارد (محصول کار) مؤثرند، اندازه‌گیری می‌کند. در عین آنکه بهره‌دهی تولیدی کلیت صنعت ساختمانی به عنوان

جدید عملی نیست بدین معنا که مصالح نو و تکنیک‌های اجرایی پی در پی وارد بازار ساختمان می‌شوند. بدون اینکه نیروی کار مورد نیاز اجرای آن، فرصتی برای کسب تجربه داشته باشد و در این مورد از همان نیروی کاری بهره گرفته می‌شود که برای روش‌های سنتی کار آزموده بود نه تکنیک‌های جدید. در نتیجه اجرای بد و غیره فنی آنها موجب می‌شود که اغلب اینگونه ساختمان‌ها به بهره‌برداری نرسیده، تعمیرات آن شروع شود. با قبول اینکه روش‌های سنتی ساخت به تنهایی جوابگوی حجم ساختمان‌سازی نیست. باید به آموزش فنی نیروی کار ساختمانی توجه بیشتری شود تا با تکنولوژی جدید هماهنگ شوند. بنابراین ساخت هر متر مربع بنا، حاصل ترکیب سرمایه ملی، نیروی انسانی، مواد اولیه ارزشمند است به اجرای آن با همه دانش و فن دلسوزانه توجه کنیم. سرمایه انسانی به معنی افزایش دانش، مهارت‌ها، ظرفیت‌ها و توانایی‌های همه مردم در یک جامعه است. نیروی کار در ایران را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد:

۱- نیروی کار ساده

کار این نیرو صرفاً استفاده فیزیکی است و شرایط احراز مشاغل مربوطه عمدتاً داشتن سلامت جسمانی و در برخی موارد قدرت بدنی مناسب است. در نظام آموزشی کشور این گروه عمدتاً دارای سطح تحصیلات پایین‌تر از دیپلم یا در سطح خواندن و نوشتن است. در این گروه داشتن سابقه کار و تجربه، بیش از هر چیزی معرف سلامت کاری فرد است و البته می‌تواند در یک زمینه مشخص نیروی کار نیمه ماهر را به ماهر تبدیل کند.

۲- نیروی کار فنی

این گروه شامل آموزش‌دیدگان هنرستان‌های فنی و شاخه کار و دانش در وزارت آموزش و پرورش و سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور در وزارت کار و امور اجتماعی می‌شود. این نیروها از توانایی عملی و مهارت و تخصص برای احراز مشاغل مختلف فنی برخوردار هستند.

استفاده از نیروی انسانی کمتر در کارگاه‌های ساختمانی است. زمانی این عمل مغرور به صرفه است که مزد کارگر ساختمانی بالا و بازده کم باشد و ماشین‌آلات آسان تهیه شود. با نگاهی موشکافانه‌تر می‌توان دریافت که شاید علت اعلل بسیاری از نواقص یا ناکارآمدی‌ها، در این موضوع خلاصه می‌شود که دانشجویان در همان گام اولیه که طراحی سازه‌های فولادی یا بتن آرمه را می‌آموزند، در کارگاه پروژه‌های در دست اجرا حاضر نمی‌شوند و از نزدیک به مشاهده آنچه که می‌خوانند، نمی‌پردازند.

رشته عمران و معماری: به دلایلی متمایز از سایر رشته‌هاست، زیرا دانشجویان از این امکان برخوردارند که آنچه را به لحاظ تئوریک مطالعه می‌کنند تا حدود زیادی از نزدیک لمس کنند در بیشتر دانشگاه‌های ما که در حال توسعه هستند، بدون صرف کمترین هزینه یا امکاناتی می‌توان ساخت بناها یا سازه‌های مختلف را مشاهده کرد و این امکان همیشه در محیط اطراف فراهم است تا آموخته‌ها تحکیم شود. اما آنچه که در عمل اتفاق می‌افتد این است که در دروسی با تعداد واحدهای محدود مثل بتن، فولاد، پسی و پروژه‌های آنها و ... چه مقدار آموزش که لازمه طراحی در آینده است، صورت می‌گیرد؟ حتی درس بارگذاری که اساسی‌ترین بخش‌های مهندسی عمران است به صورت واحد اختیاری ارائه می‌شود و از آن مهم‌تر، نظارت که قسمت عمده‌ای از کار تخصصی این رشته است، عملاً در دروس دانشگاهی ما مطرح نمی‌شود و فقط قادر به تعیین توانایی‌های ابتدایی در دانش‌آموختگان است، که در دروس مانند روش‌های اجرایی، آزمایشگاه‌ها یا احتمالاً کارآموزی... به آن پرداخته می‌شود. حتی بعضاً مشاهده می‌شود که به دلیل نبود تعامل بین مطالب تئوری و عملی، یک پیمانکار مجرب می‌تواند پیشنهادهای بهتری را نسبت به یک کارشناس معماری و عمران تازه‌کار ارائه دهد. شاید تجربه هر مهندسی این باشد که دانش و تحصیلات خود را زیر ذره‌بین پیمانکاران و کارگران می‌بیند و گاهی حتی احساس می‌کند کاش به جای این همه محفوظات، اندکی تجربه در امور اجرایی داشت. در کشور ما هنوز حیطه کاری مهندسان، در فرهنگ عمومی جامعه، به روشنی تبیین نشده است و از مهندسان انتظار می‌رود، از قیمت‌های مصالح گرفته تا هماهنگی‌های لازم بین کارفرما، پیمانکار و کارگران و ... همه و همه را به خوبی انجام دهند.

معیار سنجش اقتصاد ملی مهم است. مالکین بیشتر نسبت به بهره‌دهی تولیدی نیروی کار در واحدهای تولیدی که توسط صنعتگران مختلف در محصل اجرای پروژه تولید می‌شود، علاقه‌مندند. بنابراین، یک مالک می‌تواند کارکرد نیروی کار را در محل‌های جغرافیایی مختلف، و در شرایط کاری گوناگون و به ازای انواع و اندازه‌های پروژه‌ها مقایسه کند. هزینه‌های ساخت معمولاً به موازات قیمت مواد و دستمزد نیروی کار حرکت می‌کنند.

در واقع، بهره‌دهی تولیدی نیروی کار در بعضی انواع سنتی کارهای ساختمانی در طول سالیان دراز افزایش یافته است و این در مواقعی که نسبت‌های حقوق ساعتی کارگران افزایش سریعتر از بقیه هزینه‌ها در کارهای ساختمانی دارد، اثر جبرین کننده و با همترازی دارد. اما بهره‌دهی تولیدی نیروی کار در پروژه‌های غیرعادی یا پروژه‌های با ابعاد بزرگ، ثابت و حتی در حال کاهش است.

از سوی دیگر مهاجرت بی‌رویه به شهرهای بزرگ همچون تهران در حقیقت وارد کردن نیروی کار ساختمانی به بازار ساختمان است. این نیروی مهاجر هنگام ورود به شهر به دلیل ندانستن مهارت و ناآشنایی با شهر و غیره نمی‌تواند وارد فعالیت‌های صنعتی شود و تا مدتی لازم است در شغل‌های حاشیه‌ای گذران کند. بخش ساختمان به دلیل کیفیت پایین روش‌های تولیدی‌اش در کشور، به خوبی می‌تواند محلی برای جذب این نیرو در فعالیت‌های اقتصادی شهر باشد.

تربیت و آموزش نیروی انسانی فقط در مفهوم ایجاد توانایی برای خواندن یا درک نمادهای نوشتاری خلاصه نمی‌شود. بلکه صنعت ساختمان و صنعت‌های مرتبط با آن اعم از صنعت ریخته‌گری، شیشه‌گری، آهنگری، راهسازی، ایجاد فضای سبز، نیازمند درک مفاهیم جداگانه و ارزیابی این مفاهیم در حوزه‌های کاربردی جدیدی است که فناوری صنعت ساختمان و ممکن به آن نیاز دارد، به بیان دیگر مجموعه نیروهایی که از کارگر ساده تا مهندس و معمار آموزش یافته وارد فعالیت در حوزه‌های انبوه‌سازی مسکن می‌شوند، نیازمند یک رسانه اطلاعاتی هستند که زبان ویژه خود را داشته باشد و از الفبا، الفاظ و مفاهیم ترکیبی خاص خود متابعت کنند. نیروهای انسانی ساده یا متخصص در هر سنی قادر به آموختن این زبان هستند. به شرط آنکه در آنها انگیزه لازم برای همکاری و مفید بودن ایجاد شود. یکی از دلایل استفاده از ماشین‌آلات و ابزار مدرن در ساختمان،

جلسه ۱۶۶ شورای مرکزی در تبریز

یکصد و ششمین جلسه شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان امروز بیست و سوم مردادماه سال جاری در شهر تبریز از ساعت ۱۶ در هتل پارس اهل گلی تبریز برگزار شد.

تقدیر از مهندس عیدی بارنجی

تأملی بر موضوع محرمیت و اشرافیت فضایی

دکتر مهندس منصور بهادری، تالیبا رئیس و خزانه دار سازمان نظام مهندسی استان ایلام - کارشناس ارشد معماری

از فرم ساختمان‌ها و جیدمان داخلی آنها بطور گسترده تکرار شده است.

خانه پروجردی های کاشان

<http://www.kashanshenasi.blogfa.com>

حریم در لغت به معنی پیرامون، گرداگرد خانه، مکانی که حمایت و دفاع از آن واجب باشد، معرفی می‌گردد. حریم کلمه‌ای عربی و به معنی منع نیز بوده و احاریم جمع آن می‌باشد. (عمید، ۱۳۶۵: ۹)

حریم فقط در همسایگی‌ها مصداق نمی‌یابد، بلکه می‌توان جوهر آن را در روابط اجتماعی از قبیل نحوه همزیستی مرد و زن، در تنظیم فضای خانه، در تقسیم فضای شهر، در لباس پوشیدن، در عفت کلام و... جستجو نمود. باغناپذیر به تعاریف گوناگون ارائه شده در بیان مفهوم محرمیت بایستی بیان نمود که: مراد از محرمیت در فضای معماری و شهرسازی، کالبد دادن به فضا بگونه‌ای است که دارای حریم از دو جنبه کالبدی و معنایی باشد. حریم داشتن در حوزه کالبد فضایی بیشتر متمرکز بر اصولی است که امنیت فضا را شکل خواهند داد و در عرصه معنایی، ویژگی‌هایی است که حرمت

اساسی‌ترین عاملی که هر آینه بر معماری تأثیر گذشته و به آن سمت و سو می‌بخشد، مخاطبان آن یعنی انسان‌ها هستند. به همین جهت ارزش و اعتبار و موفقیت یک اثر معماری به این اصل وابسته است که تا چه اندازه در تأمین نیازها و خواسته‌های آنها موفق بوده است. مطابق با دیدگاه بسیاری از پژوهشگران، فرهنگ و دین بعنوان دو نیاز اصلی روحی و معنوی انسان، همواره عامل مهم و تأثیر گذار در شکل‌گیری خانه بوده است. لذا مطالعه آن موارد برای شناخت الگوهای رفتاری اقوام گوناگون اهمیت می‌یابد. راپوپورت در زمینه تأثیر فرهنگ بر معماری سنتی، پنج جنبه اصلی فرهنگ را که در شکل‌گیری فضاهای داخلی خانه و ایجاد خلوت و فنمرو مؤثر بوده معرفی کرده است. (راپوپورت، ۱۳۸۱: ۴۷)

- اعتقادات مذهبی

- ساختار خانواده

- نقش جنسیت‌ها

- فرآیند روابط اجتماعی و نحوه انجام فعالیت‌های اصلی

- نگرش به خلوت

اینها همان قواعد و اصولی هستند که همواره معماری سنتی ایران و کشورهای اسلامی را از معماری کشورهای غربی متمایز می‌نماید. اصول اعتقادی اسلام برگرفته از قرآن که در معماری اسلامی از آن بهره‌برداری می‌شود در حوزه طراحی معماری و شهرسازی نمود می‌یابد. در اسلام اصولی وجود دارد که نحوه چگونگی زیستن مسلمانان را بیان نموده است که بطور معمول این اصول از گذشته در معماری ایرانی رعایت می‌شده‌اند.

در ایران پس از پذیرش اسلام به روشنی می‌توان فهمید که موضوع محرمیت و رابطه زن و مرد مهمترین اصل شکل‌دهنده و تعریف‌کننده حریم‌ها در خانه و خارج از آن بوده است. (معماریان، ۱۳۷۳: ۴۲) خانه‌های ایرانی عموماً به موضوع رعایت حریم خصوصی در کنار تکریم مهمان توجه داشته‌اند و برای انجام آن هم از الگوی تداخل فنمرو در فضای واحد و هم از الگوی مجزا نمودن مکان استفاده نموده‌اند. در نتیجه انواع معنی

و ارزش را برای فضای معماری به ارمغان آورد بگونه‌ای که فرد به آرامش برسد. (مولانایی، ۱۳۹۱: ۲) اصول و عوامل مؤثر در شکل‌دهی به مسأله حریمیت در فضای معماری بشرح زیر می‌باشند:

- سلسله مراتب

این اصل سبب شکل‌دهی به فضاها و فضاها با کارکردهای متفاوت می‌گردد و حریم‌های فضایی را شکل می‌دهد که بکارگیری این اصل در نظامات فضایی شهری و معماری، با تفکیک نمودن حریم‌های عمومی از خصوصی و ایجاد مرتبه‌بندی در دسترسی‌ها نقش پررنگی در تقویت حریمیت در ساختار فضایی داشته‌است و کاربرد آن در معماری سنتی ایران، همانند سلسله مراتب فضایی و در شهرسازی همچون سلسله مراتب عمکردی، عبور محله‌ای و منطقه‌ای سبب شکل‌گیری ساختارهای کالبدی فضایی شده‌است که مهم‌ترین اثر آن، حریمیت و شکل‌گیری حریم‌های فضایی و تفکیک فضاها و متفاوت با وجود پیوستگی فضایی است. (اردلان، ۱۳۸۰)

کویاس، خانه طباطبایی، کاشان
<http://www.aanobanini.ir>

- درون‌نگرایی

یکی دیگر از ویژگی‌های غیرقابل انکار در آثار معماری ایرانی - اسلامی خصوصیت درون‌نگراییه آنهاست که ریشه‌های عمیق در مبانی و اصول اندیشه‌های اجتماعی و فرهنگی ایران دارد. روح شکوفایی رعایت این اصل در ایران را می‌توان در تکامل اینیه یا حیاط مرکزی دانست. استرلین در توصیف ساختار شهر ایرانی به مفهوم «همیشه در درون چیزی بودن» می‌پردازد و اشاره به مفاهیم روانی و احساس نیاز به سرپناهی در همه‌جا حتی در مقباس شهری دارد (معماریان، ۱۳۸۱).

خانه عامری‌های کاشان
<http://www.kashanshenasi.blogfa.com>

از دلایل اصلی بکارگیری این اصل در معماری ایرانی - اسلامی می‌توان به مواردی همچون احترام به زندگی خصوصی و حرمت قائل شدن برای آن در نزد ایرانیان و دیگر موضوع عزت نفس ایشان است. (پیرنیا، ۱۳۸۳: ۳۶) بایستی اذعان نمود که باتوجه به تأکیدات شرع مقدس، از جمله آیات ۵۹-۶۰ سوره مبارکه نور با موضوع اذن خواستن کودکان نابالغ برای ورود به جایگاه پدر و مادر، همچنین سایر آداب رفتاری و گفتاری در مورد افرادی که در یک منزل سکونت دارند، در فضایی درون خانه نیز نیاز به حفظ نسبی حریمیت و رعایت سلسله مراتب در فضاها و خصوصی و کاملاً خصوصی نیز می‌باشد که می‌بایستی در طراحی فضاها درونی خانه نیز مورد توجه معماران و طراحان قرار گیرد.

معماری گذشته ایران همواره آمیخته با حریم و درون‌نگرایی بوده‌است و عنصر مهم تنوع گسترده در فرهنگ و آداب و رسوم اقوام، اقلیم آب و هوایی، توپوگرافی، بستر طبیعی و ... بطرق مختلف سعی در تأمین حریمیت و عدم اشرفیت فضایی شده است از جمله استفاده از شمشیر در پوشش، گره چینی در پنجره‌های چوبی در ماسونه، حیاط مرکزی در یزد و ...

شناسی (معماری سنتی پوشش)
<http://fa.wikipedia.org>

خانه بروجردی‌های کاشان
<http://www.kashanshenasi.blogfa.com>

ایجاد زمینه‌های تعامل و همکاری هماهنگ حوزه‌های مدیریتی در تحقق برنامه‌های کاربردی مبتنی بر بازیابی هویت در شهر و بنا. می‌توان آثاری منطبق بر فرهنگ ایرانی - اسلامی و نیازهای امروزی استفاده‌کنندگان بنا نهاد. لذا شایسته‌است شورایی عالی شهرسازی و معماری و وزارت راه و شهرسازی در جهت کاهش و حذف تدریجی اثرات در سطوح مسکونی شهرها، باهدف ارتقای امنیت اجتماعی و آرامش فیزیکی و روانی افراد در محیط مسکونی، نسبت به تصویب و ابلاغ ضوابطی بصورت جامع و کامل با تعریف استانداردها و قوانینی که حدود، فواصل و ارتفاعات مورد نیاز در اجزای مختلف فضاها و مجموعه‌های مسکونی همچون ورودی، پیش‌فضا، سرویس‌های بهداشتی و حمام، آشپزخانه، حیاط و پذیرایی، اتاق خواب، در و پنجره‌ها، تراس، همجواری (با انزاسی نمودن استفاده از سابق‌های صوتی)، راهرو، راه پله، یاگرد و ... با توجه به ویژگی‌های طبیعی، فرهنگی، تاریخی، فضایی و کالبدی شهرهای کشور اقدام نمایند و در این راستا نیز اعمال کنترل نسبت به اجرای آن ضوابط توسط نهادهای مذکور و شهرداری‌ها بگونه‌ای که صدور پروانه ساختمانی و پایان کار منوط به اجرای آن ضوابط باشد اجتناب ناپذیر خواهد بود.

منابع:

رایبورت، آموس، (۱۳۸۱)، بسوی انسان‌شناسی خانه، مجله آبادی، ترجمه: مسعود پرچی عرافی، شماره ۳۱.
 معاریان، غلامحسین، (۱۳۷۳)، آشنایی با معماری مسکونی ایران، انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران.
 عمید، حسن، (۱۳۶۵)، فرهنگ عمید (شامل واژه‌های فارسی و لغات عربی مصطلح در زبان فارسی)، جلد دوم، تهران، مؤسسه انتشارات امیر کبیر.
 اردلان نادر، بختیار لاله، (۱۳۸۰)، بحس وحدت، سنت عرفاندر معماری ایرانی، اصفهان، نشر خاک.
 معاریان، غلامحسین، (۱۳۸۴)، سیری در مبانی نظری معماری، تهران، انتشارات سروش دانش.
 پیرنیا، محمدکریم، (۱۳۸۳)، سبک‌شناسی معماری ایرانی، تهران، نشر معمار.
 الماسی‌فر، نینا، (۱۳۹۱)، بومی‌سازی استانداردهای حریمت در فضاها، مسکونی با تأکید بر تعالیم اسلامی و فرهنگ ایرانی.
 مولانایی، صلاح‌الدین، (۱۳۹۱)، بررسی مفهوم حریمت فضایی در کالبد و محتوای معماری ایرانی و نقش آن در معماری مسکونی معاصر همانان.
 هاشمی طفرالجردی، سید مجید، (۱۳۸۹)، تأثیر فرهنگ دینی بر شکل‌گیری خانه: مقایسه تطبیقی خانه در محله مسلمانان، زرتشتیان و یهودیان کرمان، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره سوم، شماره ۲.
 وزارت راه و شهرسازی، معاونت شهرسازی و معماری.

<http://www.kashanshenasi.blogfa.com>
<http://fa.wikipedia.org>
<http://www.anobanini.ir>

امروزه در بسیاری از کشورها و از جمله ایران شاهد تغییراتی شگرف و بی‌سابقه در شهرسازی، معماری و تقسیمات فضایی هستیم که نتیجه عوامل گوناگونی خصوصاً پیشرفت علم، فناوری، تکنولوژی و تبادل آن در میان ملل مختلف، همچنین شناخت‌گذاری در پذیرش این پیشرفت‌ها بدون انجام بررسی‌های همه‌جانبه و بومی‌سازی آنها می‌باشد. علاوه افزایش جمعیت شهرنشین و کمبود فضا، ساخت و ساز را به سمت بلندمرتبه‌سازی، آپارتمان‌نشینی و کاهش مساحت واحدهای مسکونی و کاهش فاصله همجواری سوق داده‌است. در چنین شرایطی شاهد نهادینه شدن شرایط آسیب‌پذیری و بحران در معماری و شهرسازی معاصر ایران می‌باشیم که عمده‌ترین این آسیب‌ها ناشی از عدم آگاهی از الگوهای سازماندهی فضا و غفلت از رویکرد محتوایی در یک‌نگاری فرم و شکل و در واقع برداشت صرفاً شکلی از آثار گذشته است. رویکردی که حاصل از عدم ادراک از مفهوم معماری و شهرسازی مبتنی بر هویت ایرانی - اسلامی است. لذا در خانه‌های امروزی کمتر اثری از درونگرایی و رعایت سلسله مراتب دسترس از بیرون به داخل مشاهده می‌گردد و گویا ساختمان‌ها بیرون‌گرا شده‌اند و اغلب حریمت از بیرون به درون توسط پرده‌ای پشت پنجره‌ها تأمین می‌گردد که در این صورت کارایی اصلی پنجره در نورگیری، تهویه و دید و منظر نیز تحت الشعاع قرار می‌گیرد. بایستی اذعان نمود مصادیق اشرافیت و حریمت نسبت به گذشته بمراتب گسترده‌تر و پیچیده‌تر شده‌اند و مواردی چون اشرافیت شنیداری از کالبد بنای همجوار، اشرافیت دیداری از طریق آیفون‌های تصویری، دوربین‌های مدار بسته، برخی گوشی‌های تلفن همراه و ... از این قبیل‌اند که متأسفانه ضوابط حریمت و اشرافیت ملاک عمل نیز عمدتاً پاسخگوی شرایط مذکور نمی‌باشند. در حال حاضر آنچه که ملاک عمل طراحان و معماران است محدود به برخی مصوبات شورایی عالی شهرسازی و معماری، ضوابط ارائه شده از ناحیه مهندسی مشاور و قسمتی از مبحث چهارم مقررات ملی ساختمان می‌باشد که در مجموع آن ضوابط نیز دارای جامعیت و کفایت لازم نبوده و اغلب بصورت کلی و گذرا به موضوع پرداخت‌اند و بعضاً تقاضای نیز در آنها ملاحظه می‌گردد. از جهت الزامات مبحث ۱۹ مقررات ملی ساختمان و صرف‌جویی در مصرف انرژی و استفاده از پنجره ۲ جداره و عدم پاسخگویی این نوع پنجره در رفع اشرافیت و ... لذا به‌عنوان‌های مختلف شاهد نقض حریمت و عدم اشرافیت در فضاهای همجوار هستیم. بنظر می‌رسد در صورت درک شرایط نابسامان کنونی توسط مسئولین و متخصصین و نهادینه کردن ذهنیت شهرسازی و معماری ایرانی - اسلامی و حفظ و بازشناسی نظام و فرهنگ حاکم بر محلات گذشته که محصول تعامل انسان با محیط انسان ساخت بوده‌است همچنین

بررسی شیوه‌های معماری اقلیمی با توجه به عوامل پنجگانه کل به جزء نگر (مقایسه تاثیر عامل دما و رطوبت)

نا مهنوش طالب زادگان - عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد سوسنگرد

چکیده:

معماری طی هزاران سال وجود داشته و اصالت ارزش‌های کیفی آن در طول قرن‌ها شکل گرفته و رسالت یک معمار موفق در هر عصر و زمانی گردن نهادن به تمامی آنها و بکارگیری صحیح و منطقی مجموعه این قابلیت‌هاست. به جرأت می‌توان گفت که اقلیم و چگونگی تأثیر شرایط آب و هوایی بر شکل‌گیری بنا از جمله ارکان محدود معماری است که از ابتدای ساخت سریناه توسط بشر مورد توجه بوده و با گذشت زمان و تغییر سبک‌ها و جنبش‌ها و تعاریف زیبایی و هنر، و تحول نیازها و نگرش‌ها و گسترش فضاهای معماری، اصل این نیاز دستخوش دگرگونی و تغییر نشده است. از سوی دیگر مبنا و اساس کارهای اقلیمی که تا کنون در زمینه دانش ساختمان صورت گرفته است و در حال حاضر مورد استفاده اکثر ارگان‌ها و سازمان‌های وابسته قرار می‌گیرد، بر پایه تقسیم‌بندی ایران به ۴ گروه اقلیمی است. در این مقاله با نگرش متفاوت، سعی در بیان ابزار و روشهای دستیابی به اهداف طراحی اقلیمی در پهنه بندی جدید ایران به کمک روش متفاوتی است که در آن با شناخت عوامل اصلی ایجاد بحرانهای اقلیمی در بنا (سرما، گرما، رطوبت، بارندگی و...)، با سیر جریانی که از کلیات به اجزاء منتهی می‌گردد، بهترین شرایط تهیه طراحی اقلیمی را فراهم می‌سازد. بر همین مبنا مراحل مختلف طراحی به ۵ جزء تقسیم شده‌اند که متعاقباً ذکر گردیده است. کلمات کلیدی: معماری اقلیمی، بحران‌های اقلیمی، گرمایش و سرمایش بنا

۱- مقدمه

معماری طی هزاران سال وجود داشته و اصالت ارزش‌های کیفی آن در طول قرن‌ها شکل گرفته و هم‌اکنون این ارزش‌ها قابل مطالعه و بررسی است. این ارزشها بسیار متنوع و گوناگون هستند و رسالت یک معمار موفق در هر عصر و زمانی گردن نهادن به تمامی آنها و به کارگیری صحیح و منطقی مجموعه این قابلیت‌هاست. امروزه نیاز به اینکه راهی برای تفکر در مورد معماری گذشته پیدا شود بیش از پیش احساس می‌شود، راهی که مسیرش با شرایط زمان میزبان شده باشد. اگر معماری را به عنوان پدیده‌ای نشأت گرفته از بشر و ابزاری جهت پاسخگویی به نیازهای او بدانیم، به نظر می‌رسد که یکی از بهترین راه‌ها برای دستیابی به هدف فوق توجه به عامی است که گذشت زمان تأثیر چندانی در تغییر احساس نیاز به آن نداشته و تحولات زندگی بشری و روحیات او باعث تغییر و دگرگونی شکل این نیاز نشده باشد. به جرأت می‌توان گفت که اقلیم و چگونگی تأثیر شرایط

آب و هوایی بر شکل‌گیری بنا از جمله ارکان محدود معماری است که از ابتدای ساخت سریناه توسط بشر مورد توجه او قرار داشته و با گذشت زمان و تغییر سبک‌ها و جنبش‌ها و تعاریف زیبایی و هنر، و تحول نیازها و نگرش‌ها و گسترش فضاهای معماری، اصل این نیاز دستخوش دگرگونی و تغییر نشده است. در صورتیکه بسیاری دیگر از عوامل شکل دهنده و معنی بخش معماری در هر عصر و زمانی دارای تعاریف مربوط به خود بوده و تغییر شرایط اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و... بر روی آنها تأثیر فراوانی داشته است. انسان‌ها فارغ از موقعیت جغرافیایی محل زندگی‌شان، بدلیل خصوصیات بدنی تقریباً یکسانی که دارا هستند، در پی شرایط راحتی برابری بوده و در محدوده مشخصی از رطوبت و دما احساس آسایش می‌کنند. این موضوع نیز تأیید می‌کند که اصل طراحی اقلیمی در مقایسه با سایر ارکان معماری کمتر تأثیر گرفته از محیط و باورها و اعتقادات مکانی است، هر چند که روش‌ها و ابزار دستیابی به آن با توجه به امکانات و شرایط، از

محلی به محل دیگر متفاوت است. بی زمانی و بی مکانی این نیاز به همراه افتداری که در اهداف عمده طراحی اقلیمی وجود دارد از جمله خصوصیات شاخص این رکن معماری است. افتداری که در عین فراهم آوردن امکان تنوع و نوآوری که بارزترین خصوصیات معماری است، سلیقه‌ها و علائق شخصی را در چارچوب معینی محدود می‌کند، آنچنان که تمامی معماران با اعتقادات و نگرش‌های متفاوت از معماری، خود را ملزم به رعایت آن دانسته و در صورت تجاوز از حریم آن اصل معماری آنها به زیر سؤال می‌رود. در معماری کشور ما، ایران، نیز از دیرباز توجه به اقلیم و شرایط آب و هوایی از ارکان اساسی شکل‌گیری فضاهای زیستی بوده است و تجربیات مردان کهن این وادی هنر، به مرور زمان تبدیل به اصولی شدند که بهترین پاسخ را برای تأمین شرایط آسایش می‌دانند. از سوی دیگر مبنی و اساس کارهای اقلیمی که تا کنون در زمینه دانش ساختمان صورت گرفته است و در حان حاضر مورد استفاده ارگان‌ها و سازمان‌های وابسته قرار می‌گیرد، برپایه تقسیم‌بندی ایران به ۴ گروه اقلیمی استوار است، در صورتی که آخرین و کاملترین بهینه‌بندی اقلیمی ایران که حاصل مطالعات و تحقیقات وسیعی در این زمینه است و به سفارش مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن در سال ۱۳۷۰ به اتمام رسیده است، هنوز برای اکثر معماران، اساتید و دانشجویان ناشناخته و ناآشناست. بر مبنای این تقسیم‌بندی می‌توان ابزار و روش‌های دستپایی به اهداف طراحی اقلیمی را به کمک روش متفاوتی که در آن با شناخت عامل یا عوامل اصلی ایجاد بحران‌های اقلیمی در بنا (سرما، گرما، رطوبت، بارندگی و ...)، با سبب جریانی که از کلیات به اجزاء منتهی می‌گردد، جستجو کرد. بر همین مبنا مراحل مختلف طراحی به ۵ جزء تقسیم شده که عبارتند از:

- اجتماع و پراکنش واحدها
- تعیین کلیات ساختار کالبدی بنا
- طراحی پلان و نما
- محوطه‌سازی
- طراحی جزئیات اجرایی بنا

نکته مثبت و قابل تأملی که در این روش وجود دارد، پرداختن به سایر زوایای معماری در کنار پاسخگویی به مسائل اقلیمی است، بدین نحو که اگر امکان رعایت کلیه مسائل اقلیمی در طرح بنا با توجه به اولویت اهمیت سایر عوامل مؤثر در شکل‌گیری بنا در کلیات میسر نبود، در لایه‌های بعدی طراحی به آنها پرداخته می‌شود. هر کدام از عوامل یاد شده در بندهای ۵ گانه فوق به شکل‌گیری تدریجی بخشی از بنا می‌پردازند که با عنایت به دامنه وسیع مطالب و عدم امکان پرداختن به همگی آنها در این مقاله تنها به شرح موارد اول و دوم می‌پردازیم:

۲- نحوه استقرار، اجتماع و پراکنش واحدها

در کشور ایران بدلیل تنوع یخه بندی آب و هوایی توجه به چگونگی چیدمان واحدها در کنار یکدیگر و در مفهومی وسیع‌تر شکل‌گیری ساختار مجموعه‌ها و بافت‌های شهری از اهمیت بسزایی در کترین میزان انرژی‌های حرارتی و شرایط اقلیمی برخوردار است. با نگاهی گذرا به میراث ارزشمند معماری نیاکان این سرزمین و تحلیل تأثیرات سوء عوامل بحرانی بر بنا، می‌توان نتیجه گرفت که در یک قاعده عمومی هر گاه عامل دما (گرما یا سرما) به تنهایی دلیل ایجاد شرایط بحرانی است. واحدها و ساختار عمومی بافت باید تا حد امکان مجتمع بوده و از چیدمان باز و پراکنده پرهیز کرد. این امر باعث کاهش نفوذ هوای نامناسب محیط بیرون به فضاهای داخلی و بالطبع کاهش خروج هوای مناسب تولید شده در فضاهای داخلی به محیط بیرون است. با کاهش سطوح نفوذپذیر جداره‌های خارجی بنا از طریق افزایش دیواره‌های مشترک و جلوگیری از تلاطم جریان‌های هوای گرم یا سرد به کمک فشرده‌گی بافت، می‌توان به نتیجه مورد نظر دست یافت. اما هر گاه علاوه بر دما، رطوبت نیز به عنوان عامل بحرانی در تعریف شرایط

اقلیمی منطقه‌ای مؤثر باشد، اولویت نخست در چیدمان بافت مجموعه، حل مشکل رطوبت است. از آنجائیکه راکد ماندن بخار آب دارای تأثیرات سوء، فراوانی برای اینه موجود در این نوع آب و هواست، لازم است که تا حد امکان با پراکنش چیدمان واحدها و بافت مجموعه به نفوذ جریانات هوا، و انتقال هوای رطوبتی راکد به وسیله این جریانات کمک نمود. بنابراین عامل مؤثر در شکل‌دهی بافت، پراکنده‌گی و ایجاد فاصله مناسب بین واحدهای همسایگی مختلف به منظور سهولت دسترسی جریان‌های هوا به رطوبت راکد باقی مانده در بین آنهاست.

۳- کلیات ساختار کالبدی بنا

کلیات ساختار کالبدی بنا به مفهوم سازماندهی فرم عمومی و استخوان بندی یک بناست.

عواملی که در این بند مورد بررسی قرار می‌گیرند عبارتند از:

- الف) - تعیین جهت استقرار ساختمان
- ب) - فرم بنا (نسبت سطح بیرونی به حجم مفید)
- ج) - موقعیت استقرار ساختمان نسبت به کف زمین (±۰.۰۰)
- د) - فرم و شیب سقف

۳-۱- تعیین جهت استقرار ساختمان

تعیین جهت استقرار بنا به ۲ عامل اصلی وابسته است؛ نخست میزان انرژی‌های حرارتی تأیید شده به دیواره‌های قائم و دوم جهت وزش بادهای مزاحم. باید به این نکته توجه داشت که در بسیاری از موارد هر ۲ عامل فوق لزوماً یک جهت را برای ساختمان پیشنهاد نمی‌کنند و گاه ممکن است که نتایج حاصل از بررسی عوامل فوق برای تعیین جهت استقرار ساختمان دارای تفاوت اساسی با یکدیگر باشد.

در این موارد جهتی را برای ساختمان انتخاب می‌کنیم که با پاسخگویی تعداد بیشتری از نیازهای اقلیمی بنا بوده و با اینکه بنا به دلایل خاص، از اهمیت بیشتری نسبت به دیگری برخوردار باشند. برای تعیین جهت استقرار ساختمان با استفاده از فاکتور اول، باید از نمودارهای انرژی خورشیدی تأیید شده بر سطوح قائم استفاده کرد. با عنایت به شرایط بحرانی هر منطقه، جهت چرخشی برای ساختمان انتخاب می‌گردد که بهترین پاسخ را به وضعیت دمای نامناسب بیرون دارا باشد. این موضوع بدین معناست که در مناطقی که اولویت‌های نخست طراحی اقلیمی جهت مقابله با سرما در نظر گرفته می‌شود، باید جهتی را برای چرخش بنا انتخاب کرد که در زمستان بیشترین میزان انرژی‌های حرارتی تأیید شده به دیواره‌های قائم را در مقایسه با جهت‌های دیگر جذب می‌نماید و بالعکس در گروه‌هایی که گرما در آنها به عنوان عامل اصلی بحران مطرح است، جهت چرخشی برای ساختمان انتخاب گردد که نمودار آن حاکی از دریافت کمترین میزان انرژی‌های حرارتی دیواره‌های قائم در تابستان است.

برای تعیین چرخش ساختمان با استفاده از فاکتور دوم، نخست باید فصل بحرانی منطقه مورد نظر تعیین و سپس با مراجعه به نمودار جهت وزش بادهای غالب، نحوه استقرار بنا را به نحوی انتخاب نمود که کمترین میزان برخورد جریان‌های باد مزاحم با دیواره‌های ساختمان را دارا باشد. این بدین معناست که در مناطقی که عامل بحرانی سرما، بیشترین مزاحمت را برای ساختمان ایجاد می‌کند، جهت وزش بادهای غالب در ماه‌های سرد سال، و در مناطقی که عامل بحرانی گرما است، جهت وزش بادهای غالب در ماه‌های گرمسیری باید مبنای تصمیم‌گیری چرخش ساختمان به منظور مقابله با جریان‌های باد نامناسب قرار گیرند. هم‌چنان که در توضیحات فوق مشخص گردید، برای تعیین جهت استقرار ساختمان در گروه‌های مختلف اقلیمی عامل دما از اهمیت بسزایی برخوردار بوده و رطوبت هوا نقش چندانی در تعیین جهت چرخش ساختمان دارا نمی‌باشد.

۳-۲- فرم بنا

برای تعیین کلیات فرم بنا هر دو عامل دما (گرم یا سرما) و رطوبت مؤثرند. هر گاه در یک منطقه علاوه بر دمای هوا رطوبت نیز به عنوان عاملی جهت ایجاد شرایط نامساعد مطرح گردد، فرم عمومی بنا باید به نحوی تعیین شود که در وهله نخست پاسخگویی رطوبت بالای محیطی باشد. بدین منظور باید فرمی برای بنا برگزیده شود که در آن نسبت سطح خارجی بنا به حجم مفید ساختمان به حداکثر ممکن افزایش یابد. بدین صورت میزان برخورد جریان های هوا با سطوح مختلف بنا افزایش می یابد که این امر خود باعث حرکت هوای رطوبتی را کند و افزایش تهویه طبیعی فضاهای داخلی می گردد. فرم های آزاد با مقاطع کشیده و شکستگی های زیاد در حجم، بهترین پاسخ به نیاز شرایط آب و هوای رطوبتی هستند. اما اگر تنها عامل ایجاد بحران دما (گرم یا سرما) در نظر گرفته شود، نسبت سطح دیواره های خارجی بنا به حجم مفید ساختمان باید به حداقل ممکن کاهش یابد. این امر امکان نفوذ هوای گرم یا سرد بیرونی به فضاهای مناسب داخلی از طریق دیواره هایی را که در تماس با هوای آزاد هستند، را تقبیل می بخشد. اتکالی که دارای فرم های بسته با مقاطع فشرده و فاقد شکستگی حجمی بوده و کلیات ساختار آنها به احجام کروی و منحنی نزدیک است، بهترین پاسخ جهت مقابله با شرایط نامساعد دمای بیرونی بوده و در صورت استفاده از آنها میزان اتلاف انرژی حرارتی و پرودتی تولید شده در فضاهای داخلی به حداقل ممکن کاهش می یابد.

۳-۳- موقعیت استقرار ساختمان نسبت به کف زمین

در تعیین موقعیت استقرار ساختمان نسبت به کف زمین نیز هر دو عامل دما (گرم یا سرما) و رطوبت مؤثرند. بناهای واقع در گروه های آب و هوایی که تنها دما عامل ایجاد شرایط نامساعد محیطی در آنها به شمار می رود، بدین برخورداری از شرایط نامطلوب دمای هوا باید به نحوی باشند که ضرایعات نامی از سرما، تگرگ، برف، بوران، بادهای شدید سردسیری، طوفان های شن و گرد و غبار، دمای بالا و ... به حداقل ممکن کاهش یابد. اکثر این شرایط سخت آب و هوایی در زبر زمین به طور محسوسی قابل تثبیت یا تخفیف هستند. لذا قرارگیری بخشی از ساختمان در عمق زمین یا بالا آوردن سطح خاک نکته مثبتی است که می توان در طراحی اولیه این گروه های اقلیمی در نظر گرفت. در صورتیکه رطوبت هوا به عنوان عامل بحرانی در یک منطقه مطرح باشد، به منظور جلوگیری از نفوذ رطوبت خاک به ساختمان و فراهم آوردن امکان عبور جریان هوا از زیر بنا جهت انتقال رطوبت را کند و ایجاد تهویه طبیعی باید کف ساختمان نسبت به کف زمین در موقعیت بالاتری قرار گیرد. این موضوع گاه با کرسی چینی چوبی یا سنگی و گاه با پیلوتی کردن بنا صورت می پذیرد.

۳-۴- فرم بام

در مورد تعیین فرم بام باید شرایط بحرانی گرم، سرما و رطوبت و بارندگی به صورت مجزا مورد بررسی قرار گیرند. در مناطقی که سرمای هوا عامل بحرانی محسوب می گردد و بارندگی به صورت برف زیاد است، از آنجائیکه برف خود به عنوان یک عایق حرارتی مناسب عمل کرده و تا اندازه زیادی از اتلاف انرژی حرارتی فضای داخلی ساختمان جلوگیری می کند، لازم است که فرم بام به نحوی در نظر گرفته شود که به هنگام بارش، برف بر روی آن باقی مانده و به پائین نغزد. این موضوع لزوم پیش بینی شیب ملایم بام به نحویکه امکان عبور سهیل و آسان و لغزش باد سردسیر را از روی خود فراهم آورد را مطرح می سازد. در مناطقی که گرمای هوا عامل بحرانی محسوب می شود استفاده از فرم بام گنبدی یا طاقی شکل به دلیل دزا بودن خصوصیات ویژه مناسب است.

• نخستین خصیصه بام های گنبدی این است که به علت دزا بودن شکل منحنی امکان لغزیدن باد بر روی جداره خود را فراهم آورده و مانعی جدی در مقابل وزش بادهای نامطلوب گرم و یا طوفان های گرد و غبار نمی باشند.

• دوم اینکه بام های گنبدی، به علت برجستگی ای که دارند، همواره در معرض وزش جریان هوا قرار داشته و این امر در کم کردن گرمایی که بام در اثر تابش شدید آفتاب می گیرد مؤثر است.

• سوم اینکه در بام های گنبدی یا استوانی چون شدت تابش آفتاب بر تمام رویه بام یکسان نیست، همیشه قسمت (۳) گرمای کمتری نسبت به قسمت (۱) دریافت می کند، و این در تقلیل درجه حرارت گنبد مؤثر است.

• چهارم اینکه از نظر هندسی، گسترده یک طاق نیمکره ای شکل تقریباً سه برابر سطح قاعده اش است، بنابراین شدت پرتوفاکنی آفتاب شد بر روی بدنه مدور کم می شود و قسمت پائین سقف گنبدی با مدور درجه حرارت کمتری پیدا می کند.

• پنجم اینکه شکل مدور برای خارج نمودن تشعشع گرمایی بیرون رونده هنگام شب و آماده نمودن عمل خنک شدن در شب مناسب تر از اشکال دیگر است، یعنی گرمایی را که بدنه ساختمان پس می دهد، بهتر بیرون می راند.

• و ششم اینکه در گنبد های دو پوسته فضای بین دو لایه گنبد همانند عایق حرارتی عمل کرده و باعث می شود که پوسته داخلی نسبت به پوسته خارجی سرد باشد. و در نهایت در مناطقی که رطوبت بالا همراه با بارندگی فراوان عامل اصلی بحرانی محسوب می گردند، باید فرم بنا به صورت شیبدار و به نحوی پیش بینی گردد که علاوه بر هدایت جریان آب باران به سمت پائین امکان عبور سهیل و آسان بادهای توأم با باران از روی خود را فراهم آورد.

۴- نتیجه گیری

با معرفی روش های گوناگون ذکر شده جهت مقابله با عوامل بحرانی و یا استفاده از شرایط مطلوب آب و هوایی در تصمیم گیری جهت نحوه اجتماع و پراکنش واحدها و تعیین کلیات ساختار کالبدی بنا، امکان بهره برداری بهینه از شرایط طبیعی جهت گرمایش و سرمایش بنا و تأمین آسایش اقلیمی تا حد قابل توجهی فراهم می گردد که این امر بالطبع کاهش تأسیسات حرارتی و برودتی، کاهش هزینه های سوخت و تجهیزات، کاهش آلودگی محیط زیست طبیعی و مواردی از این دست را به همراه دارد که همگی آنها کمک شایانی در توسعه پایدار و حفظ منابع طبیعی زمین خواهند بود.

منابع و مأخذ

- [۱]. کوانتز برگر، اتو. تی. جی اینجرسل، آلن میو، اس. ری میزو کولای. آذر ۱۳۶۸. راهنمای طراحی اقلیمی. ترجمه: مرتضی کسمانی، مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، نشر داد، چاپ اول.
- [۲]. اسلامی، حسین، جمشید ریاضی، بهمن ۱۳۶۹. عملکرد عایق کاری حرارتی در ساختمان و بهینه سازی آن، مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، نشر داد، چاپ اول.
- [۳]. کسمانی، مرتضی. دی ۱۳۶۹. اقلیم و معماری خوزستان- خرمشهر، مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، نشر داد، چاپ اول.
- [۴]. تومسکی، محمود. ۱۳۶۰. ساخت شهر و معماری در اقلیم گرم و خشک، نشر رشد، چاپ چهارم.
- [۵]. کسمانی، مرتضی. ۱۳۷۸. اقلیم و معماری، نشر یازتاب، چاپ اول.
- [۶]. قبادیان، وحید. ۱۳۷۳. بررسی اقلیم اقلیمی استان تهران، نشر دانشگاه تهران.
- [۷]. کسمانی، مرتضی. پائیز ۱۳۷۲. بهینه بندی اقلیمی ایران مسکن و محیطهای مسکونی، نشر مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، چاپ اول.
- [۸]. واتسون، دانتد، کنت لیز. خرداد ۱۳۷۲. طراحی اقلیمی، ترجمه: وحید قبادیان و محمد قیض مهدوی، نشر دانشگاه تهران، چاپ اول.
- [۹]. Design With climate. ۱۹۷۷. Olgyay, V
- [۱۰]. Man climate and Architecture. ۱۹۶۹. Givoni, B
- [۱۱]. Heating and cooling of Buildings by ۱۹۷۸. Givoni, B
- [۱۲]. Natural Energies

اجرای ماده ۳۴ قانون نظام مهندسی جان زلزله را می گیرد

اشاره

همایش تجارب و عملکردها در زلزله و ورزقان و هریس همزمان با برگزاری جلسه ی ۱۶۶ شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان و روستای سازمان نظام مهندسی ساختمان استان ها در تبریز پنجشنبه بیست و چهارم مردادماه سال جاری در سالن پترو شیمی تبریز برگزار شد. این همایش با سخنرانی مهندس چاوشی رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان آذربایجان شرقی آغاز شد. در ادامه این همایش رئیس نمایندگی انجمن بتن ایران در استان آذربایجان شرقی، دکتر مهدی زارع عضو هیات علمی پژوهشگاه زلزله شناسی و مهندسی زلزله، دکتر طالب مرادی شقاقی و دکتر حسن افشین اعضای هیات اجرایی انجمن بتن ایران در تبریز، مهندس پوربا با عضو هیات مدیره مدیر واحد پژوهش سازمان نظام مهندسی ساختمان استان آذربایجان شرقی، مهندس محمدی مدیر کل بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان آذربایجان شرقی، مهندس تقی قیصری رئیس هیات مدیره انجمن خدمات مهندسی صنعتی، دکتر علی رستمی معاون پژوهشی دانشگاه تبریز به سخنرانی پرداختند.

نگارش مباحث مقررات مبنی هنوز در سراسر کشور به طور کامل این قانون مباحث ۲۱ گانه مقررات ملی ساختمان اجرا نمی شود و این جای انتقال است. از مسوولان و نهادهای ذی ربط انتظار می رود که در همکاری و اجرای قانون به ویژه رعایت مقررات ملی ساختمان نهایت سعی خود را انجام دهند. کما این که برخی از مراجع ذی ربط استان ها مانع از اجرای قانون می شوند. عضو هیات ریسه شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی افزود: یکی از مواردی که مباحث مقررات ملی ساختمان به آن اشاره شده است و کاهش این وقایع تلخ تأثیرگذار است، ایمنی و تقویت ضریب ایمنی در سازه ها و ساختمان ها می شود. استفاده از مجریان ذی صلاح است. در مبحث مقررات ملی ساختمان در سال ۸۴ تأکید قانون گذار بر این قضیه بوده و در سال ۸۷ دستورالعمل مجریان ذی صلاح توسط وزارت مسکن و شهرسازی ابلاغ و طبق این دستورالعمل می بایست ظرف مدت ۲ سال یعنی تا سال ۸۹ استفاده از مجریان ذی صلاح ژوامی باشد، در صورتی که درصد بسیار کمی از استان ها و شهرهای کشور از مجریان ذی صلاح و گروه های ساختمانی استفاده می شود ولی وقتی کار توسط متخصص ایجاد نشود انتظار وقوع این حوادث تلخ را خواهیم داشت. مهندس فرج زاده ها با اشاره به اجرای آیین نامه ۲۸۰۰ گفت: آیین نامه ۲۸۰۰ در سال ۱۳۶۶ قبل از نگارش قانون ابلاغ شد اما آیین نامه جامعی در این خصوص نبود ولی با همین ترقصی که داشت باز به طور نسبی در کل کشور رعایت نمی شود. مهندس علی فرج زاده ها تجربیات و دستاوردهایی که در زلزله سال گذشته ورزقان و ارس باران کسب شده را مبحث دوم مقررات مبنی ساختمان دانسته و گفت: مهمترین دستاوردهایی که می شود به آن اشاره کرد این است که مبحث دوم مقررات مبنی بویژه مجریان جدی گرفته شود و در استان ها و تمام گروه های افس، ب، ج و د از مجریان و سازندگان ذی صلاح استفاده شود.

مهندس علی فرج زاده ها نائب رئیس اول سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور در حاشیه برگزاری همایش تجارب و عملکردها در زلزله ۲۱ مرداد سال گذشته در مناطق اهر، ورزقان و هریس در گفتگو با خبرنگار واحد مرکزی خبر استان آذربایجان شرقی با اشاره به نقش سازه ها در کاهش خسارات جانی و مالی گفت: با زلزله سال ۱۳۶۹ رومبار و متجیل انگیزه نگارش قانونی نظام مهندسی و کنترل ساختمان ایجاد شد و ظرف سه چهار سال بعد از آن این قانون توسط کارشناسان متخصص نوشته شد. به دنبال آن توسط مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان و ابلاغ دولت محترم وقت به ترتیب و به تازگی سازمان نظام مهندسی ساختمان استان ها شکل گرفت. وی خاطرنشان کرد: در ماده ۲ قانون که اهداف و خط مشی قانون به آن اشاره شده است. مهمترین هدف از نگارش این قانون ارتقاء کیفیت ساخت و ساز هست و در ماده ۲ اهداف و خط و مشی مبحث مقررات مبنی ساختمان به منظور تضمین از ایمنی است. مهندس فرج زاده ها گفت: می بیند که قانون گذار هدف از نگارش این قانون ارتقاء کیفیت ساخت و ساز و وضع مقررات ملی برای اطمینان از ایمنی منظور کرده و به دنبال آن ماده ۲۴ قانون اشاره دارد سازندگان و مجریان و نهادهای دولتی و غیردولتی مکلف اند به رعایت مقررات ملی ساختمان. نائب رئیس اول سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور افزود: ما در سازمان نظام مهندسی ساختمان با ۲۵۰ هزار عضو در سراسر کشور معتقد هستیم که اگر قانون نظام مهندسی به ویژه مباحث مقررات مبنی نتایج گرفته از ماده ۳۴ قانون به طور کامل اجرا بشود توسط تمام نهادها، قطعاً ما از لحاظ ایمنی سازه ها و ساختمان ها به حد ایده آل خواهیم رسید و به هیچ وجه از آن دشمن و پیرانگر که زلزله است هراسی نخواهیم داشت. عضو شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور گفت: مشکل اینجاست که پس از ۱۷ سال از تصویب قانون نظام مهندسی و

پیام تبریک رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان به دکتر عباس آخوندی

در پی انتخاب دکتر عباس احمد آخوندی عضو فعلی دوره ی پنجم شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان به سمت وزیر راه و شهرسازی، مهندس سید مهدی هاشمی رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان به نمایندگی از اعضای سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور و اعضای دوره ی پنجم شورای مرکزی در پیامی این انتخاب را به ایشان تبریک گفتند.

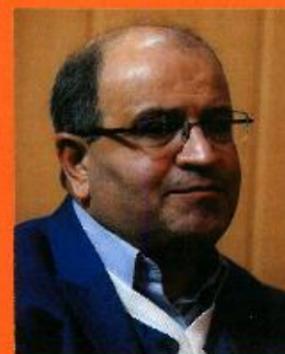
متن این پیام به شرح ذیل می باشد:

بسمه تعالی
جناب آقای دکتر عباس احمد آخوندی
وزیر محترم راه و شهرسازی
سلام علیکم

بدینوسیله انتخاب جنابعالی را از سوی رئیس جمهور محترم و رای نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی به سمت «وزیر راه و شهرسازی» تبریک عرض نموده و توفیقات الهی را در دوره مسئولیت خطیرتان از خداوند منان مسئلت می نمایم .

سید مهدی هاشمی
رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان

تبریک رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان به رئیس جدید نظام پزشکی

مهندس سید مهدی هاشمی در پیامی به دکتر زالی ریاست وی بر سازمان نظام پزشکی کشور و همچنین فرا رسیدن روز پزشک را به وی تبریک گفت .
متن پیام مهندس سید مهدی هاشمی رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان به شرح ذیل می باشد:

بسمه تعالی
جناب آقای دکتر علیرضا زالی
رئیس محترم سازمان نظام پزشکی کشور
با سلام و احترام

ضمن تبریک روز پزشک انتصاب بجا و شایسته جنابعالی را به عنوان رئیس سازمان نظام پزشکی کشور صمیمانه تبریک و تهنیت عرض نموده ، امید است همچون گذشته منشأ خدمات خیر و سازنده برای میهن گرامیمان بوده و تجارب ارزشمند حضرتعالی مورد استفاده و رهگشای امور قرار گیرد .

توفیقات روزافزون آن برادر گرامی در نیل به اهداف عالی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران را از درگاه حضرت احدیت مسئلت می نمایم .

روشی نوین در کاهش هزینه ساختمان سازی

عایق حرارت و سرما بودن، کاهش دادن ۱۸ درصدی وزن ساختمان، حذف گچ و خاک نیایی در ساخت و سازه کم کردن ضخامت دیوار نسبت به دیوارهای عریض سنتی، از جمله مهم ترین ویژگی های استفاده از بلوک سبک در ساختمان سازی نوین است.

شرکت بنای سبک از سال ۱۳۵۳ با نام تجاری همکس بنیان گذاری شد. در سال ۵۲ واقف کارخانه را بنیان گذاری کرده و از سال ۶۳ اقدام به تولید این محصولات سبک ساختمان سازی می کند. این کارخانه با ظرفیت ۳۰۰ مترمکعب در دو شیفت کاری شروع به تولید رسمی می کند. با توجه به اینکه این کارخانه اولین کارخانه در زمینه تولید بلوک های سیمانی است و همچنین به علت عدم توجه مسئولان، چندان مورد توجه قرار نمی گیرد. در حال حاضر کارخانجات شرکت بنای سبک قدس رضوی در دو خط تولیدی در حال فعالیت است که خط دوم تولیدی آن حدود ۱۶۵ سال است که به بهره برداری رسیده و ظرفیت تولید را تا هزار مترمکعب افزایش داده است. علاوه بر این، از سال ۱۳۸۸ فعالیت تحقیقاتی بنای سبک آغاز شده که از بهمن ۹۱ تولید تجاری در این زمینه شروع شد. شرکت بنای سبک، مواد اولیه تولید بلوک را که تا آن زمان از خارج وارد می شد، با کمک پژوهشگران دانشگاه صنعتی شریف تولید می کند. این ماده که همان پودر آلومینیوم است، هنوز هم از طرف بسیاری شرکت های صنعتی ساز در رابطه با تولید بلوک سبک مورد توجه است. با توجه به اهمیت این ماده در صنایع نظامی ایران در لیست تحریم پودر آلومینیوم قرار گرفته است. این خط تولید که توانایی تولید روزانه ۶۰۰ کیلوگرم خمیر آلومینیوم را دارد، در دهه فجر سال گذشته افتتاح و فعال شده است که بخشی از مازاد تولید آن به بازار عرضه می شود.

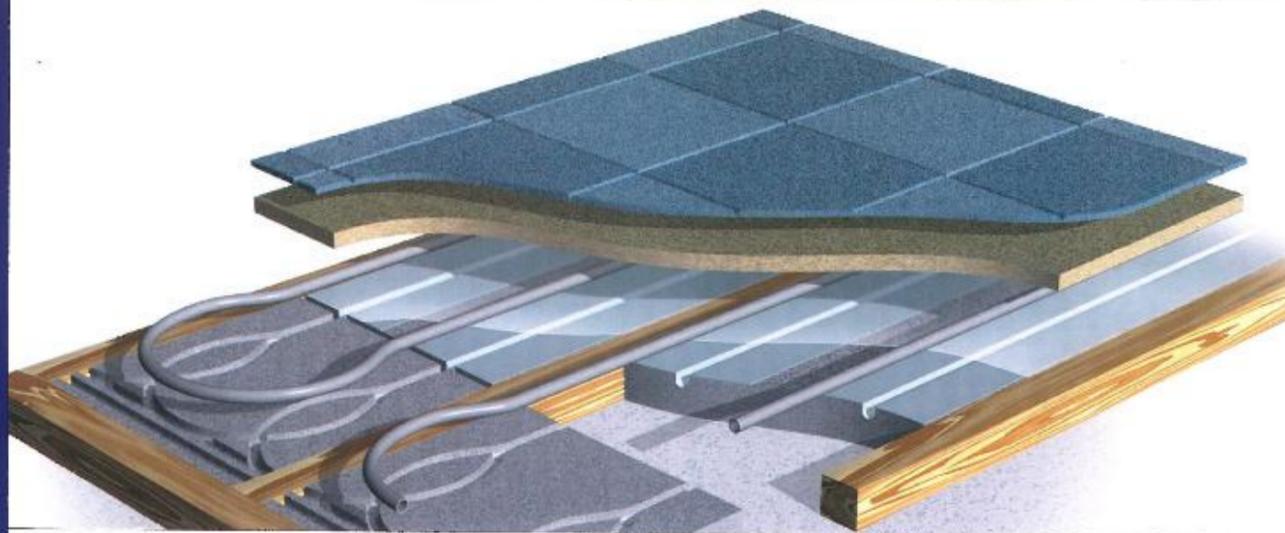
محمد مهدی نزاری مدیرعامل شرکت کارخانجات بنای سبک آستان قدس رضوی که فعالیت در معاونت بهره داری منطقه و مدیریت شرکت های تولیدی - صنعتی، خدماتی - فرهنگی و مهندسی در بخش های مختلف صنعتی، فولاد و آموزشی کشور را در سابقه کاری خود دارد، در خصوص فعالیت این شرکت گفت: من به داشتن ۳۰ سال سابقه در بخش های مختلف مدیریت کشور، یک سال است که افتخار همکاری با مجموعه آستان قدس رضوی را داشته ام. وی با بیان اینکه ۱۰۰ درصد سهام کارخانجات بنای سبک توسط مرحوم

پنجستانی مقدم که واقف مجموعه بوده است به آستان قدس رضوی واگذار شده، در خصوص این کارخانجات تصریح کرد: است. تجهیزات این کارخانه اوایل انقلاب وارد کشور شد ولی به صورت رسمی فعالیت شرکت از سال ۶۳ آغاز شده است. در وهله اول استفاده از مصالح نوین در صنعت ساختمان سازی از مباحث مورد توجه ما است. گذشته از محاسن متعددی که این طرح دارد، مثلثانه اطلاع رسانی درستی انجام نگرفت و مهندسی در ساخت و ساز به این مسئله کمتر توجه کرده اند. محصولات بنای سبک علاوه بر سبک بودن و سازگاری با محیط زیست، ویژگی های خاصی دارد که قابل تامل است.

وی با اشاره به، وجه تمایز بلوک های سبک ساختمان به دیگر مصالح ساختمانی سنتی گفت: طبق آمار و ارقام، سلاله حجم زیادی خاک پالغ بر چهار هزار میلیارد تومان در فرآیند تولیدی مصالح ساختمانی سنتی مثل آجر و سفال مورد استفاده قرار می گیرد. خاک نیایی در کشاورزی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار بوده و سرمایه روزشمندی است که باید با نگاه سرمایه ای در جهت صیانت از آن برآیم. علاوه بر این، با توجه به شرایط بحرانی زیست محیطی در دنیای امروز باید با شیوه ای حرکت کنیم که صنعتی سازی و استفاده از مصالح نوین مدنظر قرار بگیرد.

مهندس مهدی نزاری ادامه داد: تاکنون سازمان های متعددی مانند سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور و انبوه سازان در هشت سال گذشته نگاهی متفاوت به ساختمان سازی داشته و به مزایای استفاده از بلوک های سبک توجه ویژه ای داشته اند. محصول سنتی ساختمان از کیفیت لازم برخوردار نیست، شکسته است و الزامات سازمان های ذی صلاح در این ارتباط برای مصالح نوین در ساختمان سازی می تواند بسیار موثر واقع گردد.

مدیرعامل شرکت بنای سبک آستان قدس رضوی با اشاره به گران بودن انرژی در سراسر دنیا و بهره گیری از بلوک های سبک در ساختمان سازی تصریح کرد: با توجه به گران بودن انرژی در ایران و تمام کشورهای دنیا حفظ انرژی با استفاده از مصالح سنتی تا به امروز ناموفق بوده است. چرا که در مصالح سنتی عایقی برای حفظ انرژی داخل ساختمان وجود ندارد. به اعتقاد وی، مسئولان سازمان های ذی صلاح باید رسالت خود بدانند که استفاده از مصالح نوین در جهت جلوگیری از هدر رفت انرژی گران قیمت و حفظ آن را در

ساختمانی یکی از بزرگترین مشکلات ما عدم آگاهی ساختمان سازان از فعالیت شرکت های سازنده بلوک های سبک در عرصه ساختمان است. عدم توجه کافی و صدور بخشنامه های الزام آور مانند بخشنامه های نظام مهندسی نیز یکی دیگر از مشکلاتمان در این عرصه است. با توجه به اینکه قیمت اولیه محاسبه شده در این مصالح حدود ۲۰ تا ۳۰ درصد گران تر است، سازندگان با تصور خود برای کاهش هزینه ها به مصالح سستی روی می آورند در حالی که مطلع نیستند که با این روش هزینه های ساخت در بخش های دیگر کاهش چشمگیری پیدا می کنند. چرا که ساختمان با مصالح سبک تر، کمتر و مقاوم تر، بالاتری ساخته می شود. در صورت استفاده از این مصالح هزینه های گچ و خاک، هزینه عایق کردن و... کاهش پیدا می کند. صرفه جویی در دستمزد و هزینه گچ و خاک از دیگر مواردی است که در نهایت به این نتیجه می رسیم که استفاده از بلوک های AAC برای ساختمان مقرون به صرفه تر است. وی با اشاره به کاهش هزینه های تاسیساتی خاطر نشان کرد: این محصول علاوه بر کمک به محیط زیست، هزینه های تاسیساتی را به صورت چشمگیری کاهش می دهد. ما این پتانسیل را داریم که محصولمان را روزانه بالغ بر ۱۰۰۰ متر مکعب در مناطق مختلف توزیع کنیم. در کنار توزیع بلوک های سبک، محصولات فرعی را هم در دستور کارمان قرار دادیم. تعویض سطوح در کف، طبقات و سقف ساختمان هزینه های بالایی دارد و استفاده از مصالح نامناسب می تواند عامل اصلی نفوذ گرما و سرما به داخل ساختمان باشد. ما همچنین تولید یوکه صنعتی را برای عایق کردن و نفوذ ناپذیر نمودن محصولاتمان شروع کرده ایم. استفاده از یوکه صنعتی در پشت بام ها و کف ساختمان ها کاربرد دارد و وزن را کاهش می دهد. علاوه بر این خمیر آلومینیوم که ما آنها تولید کننده آن در کشور هستیم و قبلاً از این همانطور که توضیح داده شد، از بهمن ماه سال گذشته تولید آن در کشور آغاز شد.

مدیر عامل شرکت بنای سبک ادامه داد: علاوه بر تولید خمیر آلومینیوم محصول دیگر ما تولید اسلب های سقف و دیوار است. ایران به عنوان کشور زلزله خیز همیشه دغدغه ساخت ساختمان سبک و با سرعت بالا را داشته است. مصالحی مانند بلوک سبک می تواند در مواقع بحرانی حلال مشکل باشد و مرگ و میر را کاهش دهد. علاوه بر این، مسئله تولید اسلب برای سقف و پل های دیواری در کازخانه بنای سبک آغاز شده و دنبال این هستیم که محصولات خود را به تولید نیوه رسانده و در مدت زمان کوتاهی با تولید اسلب برای سقف و پل های دیواری محصولی به صورت دیواره های عرضی به ارتفاع ۶۰ سانتی متر، عرض ۲۰ سانت و طول ۵ متر - فلانی در ساخت و ساز داخلی ایجاد کنیم. وی در پایان خاطر نشان کرد: صنعت ساختمان در ایران جای کار زیادی دارد و در راستای فرهنگ سازی برای تشویق مردم به ساخت و ساز با استفاده از مصالح نوین قدم های مثبتی برداریم. امیدوارم مسئولان در دوره جدید که به زودی سکای هدایت وزارت خانه های مرتبط از جمله وزارت مسکن و شهر سازی و بنیاد مسکن و... را بر عهده می گیرند، ما را در زمینه فرهنگ سازی برای ساخت خانه هایی با مصالح سبک تر یاری کنند.

باز نشر: روزنامه دنیای اقتصاد

دستورالعمل ها و بخشنامه ها الزام آور کنند. وی در خصوص مواد تشکیل دهنده این مصالح اضافه کرد: مواد اولیه محصولات ما ترکیبی از سیلیس، آهک و سیمان است که برای ساختمان سازی مناسب و مفید است. سیلیس مورد نیاز ما از پسماند کارخانجات تولید شیشه به دست می آید. کارخانجات تولید شیشه موظفند محصول را با تریپت خاصی از محیط زیست دور کنند. همچنین آهک مورد استفاده ما کمتر در ساختمان سازی استفاده می شود. این محصولات در فرآیند تولید کارخانه به بهترین شکل ممکن فرآوری شده و به بلوک های سیمانی سبک اتوکلاو شده که به AAC معروف است تبدیل می شود. برای این محصول می توان مزایای مختلفی را برشمرد. وی ادامه داد: مهم ترین مزیت این محصول، سبک بودن در مقایسه با آجر و سفال و بلوک های سنتی دیگر است. در واقع محصول ما یک سوم وزن بلوک و یک چهارم وزن آجر را داشته و بین ۱۵ تا ۱۸ درصد باز ساختمان را کاهش می دهد. این مسئله در محاسبات تاثیر گذار شده و هزینه مصرف مواد گران قیمت فولادی را پایین می آورد. از دیگر محاسن این بلوک های سبک، کاهش ملات مصرفی به میزان ۱۸ درصد است. سرعت بالای اجرا و عایق تقریباً از ۱۰۰ درصد سرما و گرما از مهم ترین مزایای این محصول است. برای مثال اگر تیم اجرایی با آجر در روز ۲۰ متر مربع دیوارچینی کنند با این محصول می توانند به راحتی روزانه ۴۵ متر مربع دیوارچینی کنند. در کنار وزن سبک، کاهش ملات مصرفی و سرعت پیشروی کار، حذف آلودگی و خاک به میزان صددرصدی ویژگی این محصول است. علاوه بر این، به دلیل سطح صیقلی و نداشتن برآمدگی، نیازی به گچ و خاک اضافی ندارد و فقط با یک لایه نازک گچ می توانیم به سطوح صاف در درون ساختمان دلخواه برسیم. همپطور آلودگی سیمان در دو قسمت پشت و استفاده از مصالح با عرض کمتر برای استفاده مفید از فضاهای داخلی از موفقیتهای بزرگ ماست. یعنی اجرای یک دیوار با عرض ۱۰ سانتی متر با مصالح ما از لحاظ انتقال حرارت، صدا و سایر آلاینده ها با یک دیوار ۵۰ سانتی اجرای برابر می کند. می توان از فضای داخلی استفاده بهتری نمود. نظارتی با اشاره به عایق حرارت بودن محصولات بنای سبک اظهار داشت: یکی از مهم ترین حسن های محصولات ما، عایق بودن در مقابل حرارت است. ضربت انتقال حرارت در این محصول ۱۷ صدم و نزدیک به صفر است.

در آزمایشهای مختلف انتقال حرارت، سرما و صوت در این محصول به صفر نزدیک شده است و در کل کشور تنها ۷ شرکت در این زمینه فعال می باشند. ۹۰ درصد این شرکت ها به تازگی به بهره برداری در این زمینه رسیده اند و ما به عنوان مبدع این محصولات اولین شرکتی بودیم که در این زمینه فعالیت خود را آغاز کردیم. به گفته وی به دلیل استفاده از آهک و سیلیس، این محصول از ورود حشرات هم جلوگیری می کند و با توجه به اینکه در سایز های مختلف متناسب با طراحی های مختلف تولید می شود، توانسته به تدریج جای خود را بین محصولات مشابه باز کند. البته کارمان هنوز جا برای گسترش بیشتر دارد. نظارتی همچنین در خصوص مشکلاتی که فعالان اقتصادی در ساختمان سازی با آن دست و پنجه نرم می کنند گفت: امروز در عرصه فعالیت های

روانشناسی رنگ ها و نقش آن در فضاها و مبلمان شهری

■ علیرضا صالحیان - کارشناس عمران، عضو سازمان نظام مهندسی ساختمان استان سمنان

پیشگفتار:

تصور زندگی بدون رنگ، زیستن بدون روح است. رنگ، روح زندگی و طبیعت است و در یک کلام رنگ، زندگیست. رنگ به اجسام، ماهیت می بخشد و اجسام با رنگشان مفهوم پیدا می کنند. رنگ ها دارای انرژی هستند که به صورت آگاه و ناخود آگاه روی افراد اثر گذارند. رنگ ها نه فقط از نظر زیبایی بخشیدن به دنیای اطراف ما اهمیت دارند، بلکه تأثیرات عاطفی - روانی قوی نیز بر اشخاص می گذارند. اهمیت رنگ ها از نظر تأثیر گذارشان بر زندگی انسان بر کسی پوشیده نیست و این جنبه از ویژگی رنگ ها که به خصوص در زمینه روانشناسی مورد استفاده فراوان قرار می گیرد، به تأثیرات شغافیکش رنگ در درمان بیماری ها توجه دارد. روانشناسان از رنگ ها، به عنوان درمانی برای اختلالات خواب، همچنین ناراحتی های ایجاد شده بر اثر آلزایمر و حالات افسردگی، استفاده می کنند. استفاده به جای رنگ به کاهش خستگی افراد کمک می کند و ابزار مهمی در جهت هدایت و القای حالات روانی خاص به افراد و جوامع است. با استفاده از رنگ می توان به فضا یکبارچگی و وحدت بخشید یا آن را متمایز و قابل شناسایی کرد.

فرهنگ، طبیعت و خاطرات جمعی نسل های مختلف را از دیدگاه های متفاوت بیان می کند؛ در واقع فضای شهری به عنوان پدیده ای عینی - ذهنی نزد شهروندان شناخته می شود. باید توجه داشت در این نگاه جدید دیگر «عین» نمی تواند از «ذهن» جدا باشد و منظر شهری نیز نمی تواند «عینیتی مستقل از انسان» تعریف شود.

فضای شهری در ابتدا ادراکی محسوس از محیط شهر در ناظر پدید می آید و به دنبال آن در ارتباط با ذهنیت ناظر تکمیل می شود. در نهایت ویژگی اصلی فضای شهری را می توان در عینی - ذهنی بودن آن خلاصه نمود که در تعامل میان انسان و محیط آشکار می گردد.

رنگ چیست؟

نکته عجیب و جالب در مورد رنگ این است که در واقعیت، رنگ وجود ندارد! از نظر علم فیزیک چیزی وجود دارد که دارای جسم و یا ماده باشد و بتوان به آن شکل داد و آن را لمس کرد. نسیء رنگی را می توان لمس کرد و یا به آن شکل داد؛ اما این خود آن شیء است که موجودیت خارجی دارد نه رنگ آن. رنگ تنها ظاهر دارد، چیزی که به صورت لحظه ای دیده می شود؛ همین و بس.

توجه به جنبه های عملکردی و فیزیکی رنگ بدون توجه به ابعاد و تأثیرات روانی آن باعث آزاردهنده جلوه کردن رنگ ها، در محیط می شود. رنگ ها دارای معانی نمادین هستند، حتی در تصورات ذهنی ما نیز با رنگ های خاصی تداعی می شود. مثلاً رنگ های فیروزه ای و آبی یادآور بناهای مذهبی و مساجد هستند یا با دیدن رنگ های قرمز و نارنجی به یاد فست قودها می افتیم. هر رنگی، سمبل و یادآور معانی و وقایع خاصی هستند. برای مثال رنگ های زرد، سرخ، نارنجی یاد آور فصل پاییز و آغاز مدارس است. یا رنگ سفید به نشانه صلح و آرمش با آغاز فصل زمستان است.

فضای شهری به دنبال رویکرد جدید به محیط و ادراک انسان از محیط تعریف می شود. در این نگاه «فضای شهری» نزد ساکنین شهر، حامل معناست؛ به نحوی که تاریخ، فرهنگ، طبیعت و خاطرات جمعی نسل های مختلف را از دیدگاه های متفاوت بیان می کند.

برای طراحی و بالا بردن کیفیت فضای شهر، فعالیت ها و تخصص های متفاوتی در نقاط مختلف جهان پدید آمده است که از آن جمله می توان به منظر شهری، طراحی شهری، طراحی محیط، برنامه ریزی شهری و ... اشاره نمود.

«فضای شهری» نزد ساکنین شهر، حامل معناست؛ به نحوی که تاریخ،

چرخه رنگ متشکل از دوازده رنگ است که سه رنگ قرمز، زرد و آبی در آن رنگ های اولیه و رنگ های میان آنها به عنوان رنگهای ثانویه شناخته می شوند. استفاده از رنگ های هم خانواده که در چرخه رنگ در کنار هم قرار گرفته و به اصطلاح همسایه هستند ترکیبی ملایم و هماهنگ را ایجاد می کنند که نگاه بیننده را به راحتی از یکی به دیگری رهنمون می شود. استفاده از یک رنگ با میزان کمی از رنگ مکمل آن چنانچه به درستی و در اندازه های صحیح صورت گرفته باشد نتیجه ای درخشان و چشمگیر می آفریند و بر جذابیت مجموعه رنگی حاضر می افزاید و مانع غالب شدن کامل یک رنگ بر فضا می شود.

نقش رنگ ها در زندگی

رنگها با تمامی عوامل و جزئیات زندگی ما چنان رابطه تنگاتنگی دارند که باید گفت رنگها بیان پنهانی هستند که وجود فیزیکی و روحی انسانها را با مسایر جزئیات و پدیده های جهان هستی در ارتباط قرار می دهند این ارتباط و تاثیر به حدی است که حتی انسانها در کلمات و جملات خود نیز برای بیان احساسات درونیشان از رنگها استفاده کرده و آن را بیان می دارند. انسانها در رابطه با رنگها اشتراک عقیده ندارند، یعنی هر فردی نسبت به رنگی جاذبه و دافعه خاصی از خود نشان می دهد. شاید رنگهایی که برای شما بسیار جالب و زیبا خوشایند هستند، برای دیگران بی معنی و یا کم ارزش جلوه کند و این کاملاً طبیعی است که ما رنگی را دوست داریم و یا نپسندیم.

رنگ زمانی ظاهر می شود که فرکانس نوری در محیطی متناسب شدت گرفته و متظاهر گردد. رنگ غیرعزم خصوصیات ایجاد انگیزه، هوس، شادمانی، ساختاری و حتی تهیجی، دارای خصوصیات سوزاننده و برنده نیز هست. هر رنگ دارای خصوصیات منحصر به فرد درماتی و نمادین برانگیزی است. یکی دیگر از خصوصیات رنگها این است که می توانند تا اعماق نیروی ادراک و شعور ما نفوذ نمایند. رنگها جز لاینفک زندگی ما هستند و ما هر چه در اطراف خود می بینیم دارای رنگ است و از این خواص رنگها در جاهای استفاده های مختلف می توانیم بهره گیریم از جمله مراکز درمانی، بیمارستانها، مدارس، محیط کار، و رنگهایی که در تزئین شهر استفاده می شود و... حال باید از تاثیرات رنگ که شاید در بعضی از موارد به آن توجه کمی می شود توجه بیشتر و بهره ای بیشتر جست و استفاده بهتری برد.

اهمیت وجود رنگ در شهر

اهمیت رنگ در تقویت هویت شهری و خوانایی محیط و در ایجاد فضاهای شهری سوزنده و شاداب و انقادی حس مکان، فضا و حس وحدت در کنار مبلمان شهری در شهر حائز اهمیت است و همچنین تأثیرات روانی بر روی افراد و ایجاد کیفیتهای فضایی نیز از ضروریتهای استفاده از رنگ در مبلمان شهری است. از نظر کارشناسان شهرسازی و معماری، رنگ به عنوان یکی از عناصر نوظیف کننده محیط می تواند تأثیرات بسیاری در هویت بخشی و خوانایی محیط به وجود آورد. باید توجه داشت که نمی توان همه جای شهر را به شکل یکسان و یکدست رنگ آمیزی کرد. با توجه به اینکه مبلمان شهری در بیشتر کشورهای دنیا از عناصر خوانایی محیط محسوب می شود، رنگ این عناصر هم می تواند جزئی از هویت و خوانایی محیط شوند. گاهی باید برخی از عناصر مبلمان مانند سطل های زباله، صندوق های پست و کیوسک های تلفن به شکل واحد رنگ شوند اما الزامی برای متحد بودن رنگ بقیه عناصر وجود ندارد و شرایط فرهنگی و بانفی هر منطقه در تعیین نوع و جنس رنگ تعیین کننده است.

کریستوفر الکساندر فیلسوف زیبایی در طبیعت را در مطابقت کامل ظرف با مظهر آن می داند؛ وی معتقد است که هر ظرفی به نسبتی که به این

تطابق نائل آید، یعنی به میزان آن که، در آنچه هست، با آنچه که باید باشد، فراتر بیشتری برقرار کند، زیباتر است. در حیطه معماری اگر معماری ظرف زندگی انسان باشد، پس نیل به معماری خوب مستلزم شناخت خصوصیات مظهر آن، یعنی محیط و قابلیت های آن است. به عبارت دیگر شرط رسیدن به معماری خوب، برای رسیدن به مکانهایی زنده و جاودانه، شناخت زندگی است. از نظر کارشناسان شهرسازی و معماری، رنگ به عنوان یکی از عناصر نوظیف کننده محیط می تواند تأثیرات بسیاری در هویت بخشی و خوانایی محیط به وجود آورد.

رنگ در شهر های قدیم

رنگ های طبیعی مصالح محلی که بناها به وسیله آنها ساخته می شد، به شهر چهره ای هماهنگ و همگون می داد و با روحیه، اقلیم و فرهنگ مردم نیز بیشتر مطابقت می کرد. به این ترتیب رنگ هر شهر تثبیت شده بود و جنبه ای از هویت آن محسوب می شد. بنابراین، با وجود تفاوت در مقیاس و عملکردها، نوعی وحدت کلی بر سراسر شهر حاکم بود و هر شهر هویت رنگی خاص داشت. در این شهرها، بناهای شاخص شهری به ویژه بناهای مذهبی با تزئینات کاشی فیروزه ای رنگ در زمینه خاکی خود می درخشیدند و خود را متمایز می کردند. شهرهای کویری، با آسمان آبی، درختان سبز و بناهای خاکی و گنبد های فیروزه ای رنگ، تصویری چشم نواز در ذهن و خاطره هر بیننده ای حک می نمودند. تجربه حرکت در چنین فضاهای شهری به دلیل وحدت آن، آرامش بخش و به دلیل تنوع رنگی به جا و حساب شده سرزنده و متنوع بود.

رنگ در شهر های امروز

در شهر های امروز ما، استفاده از رنگ به معضلی بدون پاسخ تبدیل شده که سازندگان، معماران و طراحان و مردم عادی را به استفاده بی فکر و کورکورانه از رنگ کشانده است. شهر های ما یک بوم رنگی بی هویت و معشوش هستند که تنها موجب افسردگی روان پریشی و عصبیت افراد جامعه می شوند. در جامعه ما حساسیت افراد نسبت به فضا از میان رفته و افراد فاقد نگرشی منسجم در مورد چگونگی نمود فضاها هستند. در نتیجه با فضاها به صورت اتفاقی برخورد شده و اجازه داده می شود که سرعت زندگی روزمره و وقایع، ما را به دنبال خود بکشد. ما با مسائل مهم فضاهایمان از جمله رنگ به صورت مقطعی و موردی برخورد می کنیم. شهر های امروزی غالباً خاکستری هستند عناصر رنگی در آنها بیشتر سیمای رنگارنگ زباله هایی است که در همه محیط های شهر خودنمایی می کنند؛ پل ها، ساختمانهای سیمانی، سنگی و درختانی که از فرط آلودگی هوا سبزی شان رنگ باخته دیگر مجالی برای عرض اندام رنگ در آنها باقی نگذاشته است. بطوری که متأسفانه شهروندان در برخورد با این نمادهای خشک و خشن تنها با آشفتگی بصری مواجه می شوند و آنچه باید در خدمت آرامش روانی شهروندان باشد برعکس عمل می کند، از طرفی هم در این رابطه هیچگونه اصول و مبانی مدونی برای محیط های شهری تعریف نشده. تا بتوان بر اساس آن مدیران و طراحان شهری و حتی مردم را در انتخاب رنگ های مناسب برای محیط زندگی شان هدایت کرد.

استفاده از رنگ های طبیعی در شهر

همان طور که مبلمان منزل و فضای محیط مسکونی باید از هماهنگی و نظم در انتخاب رنگها برخوردار باشد، اجزاء تشکیل دهنده شهر نیز در صورت تبعیت از اصول ترکیب و هماهنگی در رنگها فضایی مطلوب و آرامش بخش را برای شهروندان خواهد ساخت. فضاهای سبز شهری مهمترین عنصر تأمین کننده تنوع رنگ هستند، و در شکل دهی به سیمای رنگی شهر نقش اساسی دارند.

رنگ مطلوب در دامنه های مشخص و هماهنگ فرز دارند و اکثر تناسبات رنگی با یکدیگر هستند.

روان شناسان مطابقت زیادی بر روی تاثیر رنگ و نور بر اداری ما از فضا و زمان انجام داده اند. همگان از تاثیر رنگ بر حس و سبکی و سنگینی، دما گرمی و سردی فاصله دوری و نزدیکی و ابعاد بزرگی و کوچکی آگاه اند. حتی مقیاس زمان نیز در فضاهای دارای رنگ های مختلف، متفاوت است. برای مثال، شنوندگان سخنرانی در یک سالن بی رنگ، آن را طولانی و کسل کننده می یابند. در حالی که همان سخنرانی در یک سالن سرخ رنگ، همچنان انگیز و کوتاه تر ارزیابی می گردد. مجموعه این عوامل باعث می شود تا صرف نظر از سایر عوامل محیطی و خصوصیات فضایی، دو فضای یکسان با ترکیبات رنگی مختلف تاثیرات کاملاً متفاوتی را بر ادراک انسان بگذارند.

نگاهی به فقر رنگ در شهرها (شهرهای خاکستری)

شهرهای ما بیشتر خاکستری رنگ هستند. عناصر رنگی در شهرهای ایران شاید سیمای رنگ رنگ زیاده هایی باشد که در همه محیط های شهر خودنمایی می کنند. هوای خاکستری شهرهای بزرگ، پل ها و ساختمان های سیمانی و درختانی که از فرط آلودگی هوا سبزی شان رنگ باخته است مجالتی برای عرض اندام رنگ در شهرها باقی نمی گذارد. رنگ به عنوان یکی از مهم ترین عناصر بصری می تواند نمودی فعال و تاثیر گذار در منظر عمومی یک شهر داشته باشد. با این همه ضوابط و اصول مرتبط با کاربرد رنگ در شهر مدون نشده و این بخش از زیباسازی شهرها بر پایه سلیقه های پدیدار و کارشناسان هدایت می شود.

تصور دنیای بدون رنگ امکان پذیر نیست اما در جامعه ما رنگ های تیره، غالب است. تاثیر روانی رنگ ها بر شهروندان را بسیار مهم ارزیابی می شود؛ رنگ های تیره غالباً افراد را دچار افسردگی می کند. اما رنگ ها نقش نمادین نیز دارند برای مثال رنگ سبز و فیروزه ای بناهای مذهبی را به یاد می آورند یا رنگ های تند و شاد خاطره فضا های کودکانی را زنده می کنند.

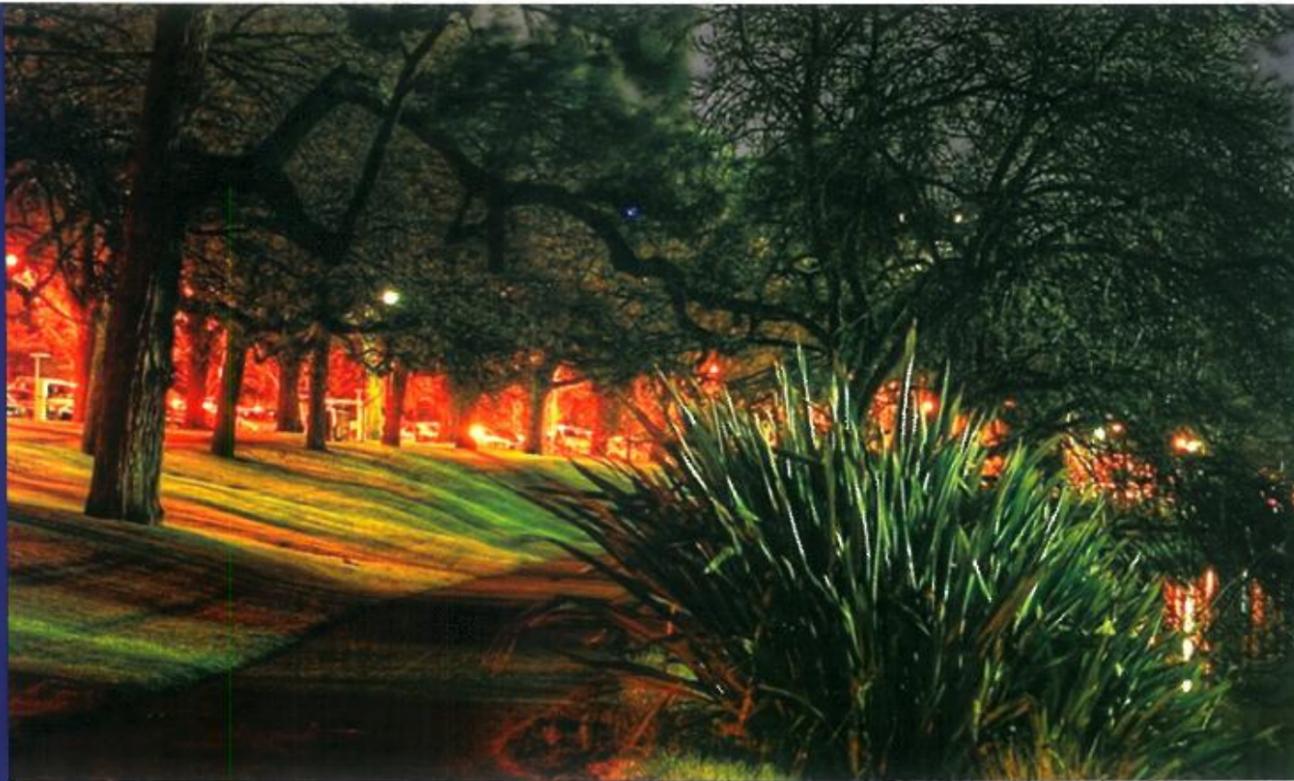
رنگ جنبه ای از هویت شهر است و شهرها با رنگ هویت خود را تعریف می کنند. رنگ آمیزی دیوارهای شهر بدون تعمق هنرمندانه واهی منظور نیست. ورود هنر به عرصه شهر نیازمند نگرش جامع به شهر است. در فضاهای شهری رنگ ها باید مکمل یکدیگر باشند و باعث اغتشاش بصری

رنگ مهیترین عامل در جذابیت پارک ها و فضاهای سبز شهری است و آگاهی از کاربرد متناسب رنگها موجب نیل به مقصود خواهد شد. یکی از وظایف طراحان چشم انداز، آگاهی از دانش ترکیب رنگ، روانشناسی رنگها و آشنایی با گونه های گیاهی نامین کننده آن است. درختان و درختچه ها و پوشش گیاهی بسیاری را در طبیعت می توان یافت که با تغییر رنگ در فصول مختلف موجب تنوع در چشم اندازهای شهری می شوند. در ترکیب رنگ گیاهان در هر منظره می توان از دو روش کلی تبعیت نمود؛ روش اول ترکیب رنگ هایی است که در چرخه طیف رنگ های مجاور یکدیگرند، مثل ترکیب رنگ های قرمز، قرمز - بنفش و بنفش. در این روش ترکیب رنگ هر اندازه محیط مورد نظر وسیع تر باشد، طیف رنگی و رنگ های مجاور انتخابی بیشتر است.

روش دوم، در ترکیب رنگها، نقطه مقابل روش اول است. در این شیوه از رنگ های مکمل و رنگ های مقابل یکدیگر استفاده می شود، به عنوان مثال ضراح از گیاهانی با رنگ های بنفش، زرد و یا قرمز - سبز در مجاورت یکدیگر استفاده می کند. این شیوه بیشتر در مواردی استفاده می شود که هدف ضراح جذب توجه و نظر بینندگان به چشم انداز است.

دیدگاه طراحی شهری

استفاده فراوان از رنگ های تند و متفاوت در نماهای ساختمان ها و پروفیل در و پنجره تا پیشه های رفلیکس با رنگ های ناملموس و خیره کننده برای تک تک ما آشنا اند. این رنگها بر سردرگمی فرد در فضا می افزایند، چرا که هر رنگ دارای پیام و دارای بار معنایی خاصی است. زمانی که بدون توجه به معانی نهفته در رنگها از آنها استفاده شود، محیط به مکانی ناراحت کننده و ناخوشایند برای فرد بدل می گردد. رنگ که خود عنصری هویتی و عاملی برای تقویت خوانایی است، امروزه چنان در شهرها و محله ها به صورت تصادفی و سلیقه ای به کار گرفته می شود که باعث اغتشاش بی نظمی و بی هویتی در تمامی آنها شده است. این در حالی است که هر شهر، بسته به اقلیم، مصالح بومی، فناوری و منابع سلیقه و فرهنگ افراد، رنگ نماها، در و پنجره ها، مبلمان شهری، کف سازی، سقف و بام اصولاً نمایی عناصر شهری به رنگ های خاصی محدود می شود که به نوعی شناسنامه رنگ شهر به شمار می آید. از کنار هم گذاشتن این نمونه های رنگی می توان پالت رنگی شهر را ایجاد کرد. رنگ های پالت رنگی شهر

نشوند. رنگ‌ها نباید وسیله‌ی بی‌برای خودنمایی باشند. بی‌برنامگی در رنگ آمیزی شهر حتی در نورپردازی‌های رنگی شهر تهران هم جا خوش کرده است. برج آزادی که این روزها با سیستم‌های مدرنی نورپردازی شده است لحظه به لحظه رنگ عوض می‌کند. برحورد سلیقه‌ای با نورپردازی رنگی یک اثر ملی که ضابطه‌ای را بر نمی‌تابد نمونه‌ای از روشن استفاده از رنگ و نور در شهر است.

رنگ در فضای شهری

شهر زیبا، شهری است که در آن بین سه عنصر تسان و طبیعت و کالبد شهر تعادلی ایجاد شود و فاقد ناهمگونی‌های شدید فضای اجتماعی در میان محله‌های مختلف باشد و برای چشم انداز آزار دهنده نباشد. رنگ به عنوان یکی از مهم‌ترین عناصر بصری می‌تواند نمودی فعال و تاثیرگذار در منظر عمومی یک شهر داشته باشد. رنگ‌ها در فضاهای شهری این قابلیت را به افراد می‌دهند تا به آسانی به تفکیک فضاها بپردازند و بتوانند فضاهای مختلف را از یکدیگر تمیز دهند به عبارتی می‌توان گفت رنگها برای شهروندان حکم نشانه‌ها را دارند مثلا رنگ فیروزه‌ای در فرهنگ ایرانی نماد بناهای مقدس و اسلامی می‌باشد. قسمت عمده درک ما از محیط اطرافمان درکی بصری است. شب و روز، تاریکی و روشنایی دو عاملی هستند که انسان از ابتدا زندگی خود با آنها ارتباط داشته است. رنگی که در ذهن باعث تداعی استراحت، حالت انفعالی و شب می‌گردد، آبی تیره و رنگ زرد روشن معرف روز و آفتاب و فعالیت و امید است. از نظر روانی آبی تیره فعالیت را متوقف می‌کند و سکون و آرامش و بی‌حرکتی می‌آورد و زرد روشن به فعالیت میدان می‌دهد.

حفظ و تقویت خواتایی و هویت در شهر و در تک تک فضاهای آن همواره از مهم‌ترین اهدافی است که مستقل از نوع فضا یا محل شهر یا فضا، می‌باید مورد نظر طراح و مدیر شهری قرار گیرد. ابزارهای زیادی برای رسیدن به این هدف وجود دارند که توجه به هر یک از آن‌ها می‌تواند ما را به نتیجه‌ی مورد نظر برساند. رنگ یکی از مهم‌ترین عناصری است که می‌تواند به سادگی و با هزینه‌ای کم تر از ساخت و ساز برای تعریف فضاها در ایجاد خواتایی و حس وحدت و حلق حس مکان به ما کمک کند. از عمده‌ترین بین‌اهداف، دستیابی به هویت و چشم‌انداز و دورنمای تعیین شده‌ی شهر است. بررسی سابقه‌ی رنگی شهر، با به عبارت دقیق‌تر پالت رنگی آن، به

ما کمک می‌کند تا بتوانیم آن را حفظ کنیم و یا برای هر شهر پالت رنگی خاصی تعریف کنیم که عناصر تشکیل دهنده‌ی آن همان واژگان رنگی یا در واقع انواع رنگ‌هایی باشند که در ترکیب با هم چهره‌ی رنگی فضاهای شهری را تعریف می‌کنند.

حتی اکنون که شهرهای ما به شدت دچار غنشش و بی‌هویتی رنگی شده‌اند، با نام بردن شهرهای خاص، طیف‌های رنگی مشخص در ذهن همه‌ی ما زنده می‌شود. این همان توفع و انتظاری است که ما از هویت و نقش آن شهر داریم و ضراح می‌باید در جهت تقویت آن تلاش کند. در بسیاری موارد، پالت رنگی در یک شهر چنان طی سال‌ها مورد استفاده قرار گرفته که خود به نشانه و نمادی قوی تبدیل شده است. بسیاری از شهرها، روستاها و مناطق طی سال‌ها سنت‌های رنگی خاص خود را به دست آورده‌اند.

حتی محله‌ها و بخش‌های مختلف شهرها نیز می‌توانند حال و هوای رنگی متفاوتی داشته باشند. برای مثال، بخش‌های حومه‌ای شهر یا بخش صنعتی یا بخش اداری و مرکزی یا بافت تاریخی، هر یک دارای کندهای رنگی متفاوتی است. این کد به فردی که در سطح شهر حرکت می‌کند، اعلام می‌کند که وارد حوزه‌های متفاوتی شده است.

استفاده از رنگ برای طراحان شهری تنها به سوازه پیش گفته محدود نمی‌شود؛ ایجاد حس وحدت در عین وجود تنوع با کمک رنگ در کنار دیگر عوامل، نیاز هر فضا یا شهر است. شخص نیاز دارد تا ضمن قدم زدن یا حرکت در سطح شهر، تداوم پیوستگی را حس کند. زمانی که هر بخش بدون ارتباط با بخش دیگر باشد، شخص احساس گم‌شدگی، سردرگمی و کلافگی می‌کند. او حتی ممکن است از دلیل انزجار و سرخوردگی خود اطلاع نداشته باشد. او به صورت ناخودآگاه به حضور در فضایی شهری که به او حس آرامش و نظم و هماهنگی ندهد، تمایل ندارد. چهره‌ی خاکستری و یکنواخت بسیاری از شهرها نیز موجب سردگی و دل‌مردگی افراد در فضاها می‌شود.

فقدان تنوع و سرزندگی، ناخوابنده مانع حضور افراد در فضاها و مشارکت آن‌ها در زندگی مدنی است. با توجه به این مطلب، ایجاد تنوع و خلق شادی و نشاط در فضاهای مناسب به صورتی حساب شده و اندیشیده با کمک رنگ، به راحتی ممکن است. بارزترین نمونه‌ی آن خیابان‌های نجاری و فضاهای بازی کودکان است که تنوع رنگی آن‌ها به منظور خلق فضاهایی

شادی، به امری بدیهی بدیل شده است. حتی مناسبت‌های خاص نیز یادآور تنوع رنگی متفاوت از سایر اوقات سال هستند. مراسم شادی و جشن و سرور در ذهن همه مترادف با رنگ آمیزی متنوع و متفاوت در روز و شب است. بی شک یکی از کاربردهای رنگ، کنترل یا پیش بینی رفتارهای شهروندان است. برای مثال، در یک بزرگراه یا خیابان شرباتی درجه ی یک به دلیل نیاز به بالا بودن سرعت و بزرگ مقیاس بودن فضا و جدازه هایش، از تکه های رنگی بزرگ و هدایت گر استفاده می شود. وجود تکه های ریز و متنوع با جزئیات زیاد که توجه رانندگان را به خود جلب کند، استنباهی است که هدف از خلق این گونه فضاها را مخدوش می سازد. بر عکس، در یک پیاده راه که هدف در آن حضور هر چه بیش تر پیاده و مقیاس کوچک است، توجه به جزئیات ریزتر، رنگ آمیزی متنوع و قابلیت شناسایی بیش تر و برقراری ارتباط برای افراد آن محل مورد نظر است.

برای مثال، در اقلیم های سرد با آسمان خاکستری و ناپیش کم خورشید، استفاده از رنگ های تند و زنده می تواند عناصر را راحت تر قابل شناسایی سازد و فضا را شادتر کند. و از این طریق در روحیه ی افراد تاثیر مثبتی بگذارد و آن ها را تشویق به حضور در فضا کند. جهت یابی افراد نیز در شرایط نامساعد آب و هوایی، با رنگ تقویت می شود. این در حالی ست که در فضاهایی مانند یک میدان تشریفاتی، می توان با کم کردن تنوع رنگی، حس رسمی بودن و نظم و شکوه را القا کرد. در یک بازار یا پیاده راه نیز می توان با افزایش تنوع رنگی و استفاده از رنگ های شاد و تند به سرزندگی فضا افزود. رنگ ها برای افراد، ناخودآگاه حکم نشانه را نیز دارند و استفاده از رنگ های مشخص به صورت نوعی استاندارد در آمده است. علائم راهنمایی و رانندگی، مبلمان شهری، تابلوهای راهنما و عناصر و جزئیات شهری در بسیاری موارد دارای کدهای رنگی اند که تغییر در آن ها موجب اغتشاش پیام های بصری دریافت شده از محیط می شود.

نکت ی مهم این است که در محیطه ی رنگ، طراح شهری حکم نقاشی را دارد که روی بومی سه بعدی کار می کند، که دارای مقیاسی عظیم و همواره نیز در حال تغییر و رشد است. این نقاش علاقه بر رنگ آمیزی محیط به نقش و کارکرد عناصر بدرستی می نگرد و تاثیر آن را بر روح و روان شهروندان مدنظر قرار می دهد...

روانشناسی رنگ ها

روانشناسان تاکید دارند که بسیاری از جنبه های روانی و حتی جسمی ما تحت تاثیر رنگ های مختلف هستند.

این متخصصان معتقدند که رنگ ها روی خلق و خوی انسان ها، رفتار، اشتها و حتی چگونگی فعالیت مغزی تاثیر می گذارند.

آنچه در ذیل می آید نقش رنگ های مختلف در زندگی انسانها است:

- **آبی:** رنگ مورد علاقه بسیاری از مردم و محبوبترین رنگ در بین مردان است.

رنگ آبی، احساس آرامش را به ذهن می آورد و معمولاً نشانگر صلح، امنیت و نظم است. رنگ آبی، می تواند احساس غم، درون گرایی یا گوشه گیری را در بعضی افراد به وجود آورد.

رنگ آبی معمولاً برای دکور دفاتر مورد استفاده قرار می گیرد زیرا تحقیقات نشان داده است که افراد در اتاق های آبی کارایی بیشتری دارند.

رنگ آبی با وجودی که از محبوبترین رنگهاست اما یکی از رنگ هایی است که کمترین اشتها را بر می انگیزد. در برخی از برنامه های کاهش وزن توصیه می شود که غذای خود را در بشقاب های آبی بکشید. رنگ آبی به ندرت به صورت طبیعی درخوراکی ها وجود دارد. همچنین رنگ آبی غذا معمولاً به عنوان نشانه فاسد بودن و یا سمی بودن آن در نظر گرفته می شود. رنگ آبی می تواند باعث کاهش ضربان قلب و حرارت بدن گردد. روانشناسان می گویند اگر قصد دارید وزن تان را کاهش دهید، برای آشپزخانه منزل خود

رنگ آبی را انتخاب کنید. افرادی که دیوارهای آشپزخانه آنها به رنگ آبی است در مقایسه با اشخاصی که آشپزخانه های قرمز یا زرد رنگ دارند، یک سوم کمتر کالری مصرف می کنند. رنگ آبی تاثیر چشمگیری در کاهش اشتها دارد.

- **صورتی:** مطالعات نشان داده است که رنگ صورتی واقعاً تاثیر آرامش بخش روی مغز دارد. دکتر الکساندر شانوس، رییس انستیتو مطالعات زیست اجتماعی و پزشکی آمریکا در واشنگتن نخستین فردی بود که متوجه شد رنگ صورتی به کاهش اضطراب و عصبانیت کمک می کند. وی ادعا می کند در یک اتاق صورتی رنگ اگر فردی حتی برای عصبانیت یا پرخاش کردن تلاش هم کند، موفق نمی شود. در چنین فضایی عضله های قلب نمی توانند با شتاب فعالیت کنند و به ناچار آرام می مانند. رنگ صورتی، در واقع همان رنگ قرمز کم رنگ است و معمولاً نشانگر عشق است و محبوب ترین رنگ در میان خانم هاست.

رنگ صورتی اثر آرام بخشی دارد. در ورزشگاه ها معمولاً ریختن نیم حریف را به رنگ صورتی نقاشی می کنند تا بازیکنان آن ها کم انرژی و منفعل شوند.

- **قرمز:** این رنگ تاثیر به سزایی در افزایش هیجانانگ دارد و در عین حال در ذهن ناخودآگاه انسان با قدرت مرتبط است. رنگ قرمز، رنگ گرمی است که برانگیزنده هیجانانگ قوی است. رنگ قرمز، نشانگر عشق، حرارت و صمیمیت است و به وجود آورنده احساس شور و هیجان می باشد. رنگ قرمز، محرک کننده احساس خشم و عصبانیت است.

- **زرد:** آزمایشات تایید می کند که رنگ زرد، تمرکز را بهبود می بخشد چون در بیدار شدن مغز و سیستم اعصاب نقش دارد. مطالعات نشان می دهد که نگاه کردن به رنگ زرد موجب افزایش ترشح ماده شیمیایی ایجاد کننده احساس خوب در مغز می شود. روانشناسان می گویند در واقع واکنش های ما نسبت به رنگها اغلب با تجارب ما از طبیعت مرتبط هستند. رنگ زرد، رنگی گرم و شاد است.

رنگ زرد به دلیل مقدار زیاد نوری که منعکس می کند، بیشتر از بقیه رنگ ها چشم را خسته می کند. استفاده از آن برای پس زمینه کاغذ یا نمایشگر کامپیوتر می تواند باعث چشم درد یا در حالت های خاص از دست دادن بینایی گردد.

رنگ زرد می تواند احساس رنجیدگی و خشم را به وجود آورد. با وجودی که رنگ زرد به عنوان یک رنگ شاد شناخته می شود اما بیشتر مردم در اتاق های زرد رنگ، هیجانشان را از دست می دهند و بچه ها نیز در اتاق های زرد رنگ بیشتر گریه می کنند. رنگ زرد باعث افزایش سوخت و ساز بدن انسان می گردد و چون رنگ زرد، از بقیه رنگ ها زودتر دیده می شود، بیشتر از بقیه برای جلب توجه مورد استفاده قرار می گیرد.

- **سبز:** رنگ سبز نیز تاثیر آرامش بخش دارد به همین دلیل دیوار استودیوهای ضبط تلویزیونی و تخته سیاه ها در مدارس، سبز رنگ هستند. برخی از مطالعات نیز نشان می دهد که رنگ سبز حتی به مشتریان احساس آرامش بیشتری می دهد. رنگ سبز، رنگ سردی است که نماد طبیعت است. رنگ سبز، نشانگر آرامش، خوشبختی، سلامتی و حسادت است. پژوهشگران دریافته اند که رنگ سبز می تواند باعث افزایش قابلیت خواندن گردد. برخی از دانش آموزان و دانشجویان با قراردادن یک برگه شفاف سبز رنگ بر روی صفحه کتاب، می توانند مطالب را با سرعت بیشتری از حد معمول بخوانند. و درک کنند از رنگ سبز در دکوراسیون به دلیل اثر آرام بخشی آن استفاده می شود. رنگ سبز باعث کاهش استرس می شود. کسانی که در فضای کاری سبز رنگ کار می کنند، کمتر دچار دردهای دستگاه گوارش می شوند.

- سفید: هر چند رنگ سفید نماد سادگی است اما آزمایشات نامسا در آمریکا نشان داده است که کارمندان در اتاق‌هایی که دیوارهای سفید رنگ دارند، کارایی کمتری دارند. احتمالاً به این دلیل که با تضادهای بی‌روح در اطرافشان مواجه می‌شوند که آنها را آشفته می‌کنند. اما از سوی دیگر نحوه کاربرد این رنگ نیز تأثیرگذار است. برای مثال افرادی که لرزش دست دارند در اتاقی با دیوارهای سفید آرامش یافته و ورزش دستان آنها کمتر می‌شود. به علاوه رنگ سفید القاکننده صداقت و پاکی است و افرادی که سفید می‌پوشند حس فداکاری و نوازدوستی بیشتری را منتقل می‌کنند. به همین دلیل لباس پزشکان و پرستاران سفید است. رنگ سفید نماد معصومیت و پاکی است. رنگ سفید می‌تواند در انسان احساس فضای بیشتر به وجود آورد. رنگ سفید معمولاً نشانگر سرما، پاکیزگی و آرامش است. تانگی که کاملاً به رنگ سفید نقاشی شده باشد ممکن است جاندار و بزرگ به نظر آید اما خالی و سرد است.

- سیاه: روانشناسان می‌گویند از آنجا که رنگ سیاه حس قدرت را در ذهن نداعی می‌کند می‌تواند القاکننده حس پرخاصگی باشد. در یک مطالعه از سوی کارشناسان دانشگاه فلوریدا روی گروهی از ورزشکاران معلوم شد تیمی که لباس مشکی به تن داشتند بیشتر رفتارهای نامناسب از خود نشان می‌دادند و بیشتر جریمه می‌شدند. سیاه تمام نورها در طیف رنگ‌ها را جذب می‌کند. سیاه معمولاً به عنوان نماد ترس یا شیطان مورد استفاده قرار می‌گیرد اما به عنوان نشانگر قدرت نیز شناخته می‌شود. رنگ سیاه در بسیاری از فرهنگ‌ها برای مراسم سوگواری مورد استفاده قرار می‌گیرد. این رنگ همچنین نشانگر غمگینی و رسمی بودن است. رنگ سیاه معمولاً به دلیل لاغر نشان دادن در نمایش‌های مد مورد استفاده قرار می‌گیرد.

نتیجه گیری

- پیشنهاد می‌شود در بکارگیری رنگها در انواع مبلمان و فضاهای شهری نهایت دقت اعمال شود و حتی با نظرسنجی از شهروندان، رنگهای مورد علاقه آنها را در مبلمان و فضاهای شهری بکار برد. دیوارهای کناری ساختمانهای بلند و برج‌ها مکان مناسبی برای نقاشی دیواری شهری در

جهت زیباتر شدن فضاهای شهری می‌باشند.
- به غیر از ساخت و سازهای شهری، عواملی مانند رنگ در شهر باید مورد توجه مسئولین مربوطه قرار گیرد.
- پیشنهاد می‌شود رنگ مبلمان شهری علاوه بر تنوع بیشتر از رنگ‌های آبی، سبز و زرد استفاده شود.
- حتی الامکان از استفاده از رنگ‌های تیره در فضا و مبلمان شهری پرهیز شود.
- پیشنهاد می‌شود در شهرهای دارای اقلیم‌های مختلف از رنگ‌های متناسب با آن اقلیم استفاده شود.

منابع و مآخذ:

الف) کتابها:

شکوهی، حسین؛ دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری، تهران: سمت، ۱۳۷۳
 رضازاده، راضیه؛ تاریخ شکل شهر، تهران: علم و صنعت، ۱۳۷۸
 حبیبی، محسن، از قمار تا شهر، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۸۶
 پاکزاد، جهان‌شاه، سیر اندیشه‌ها در شهرسازی ۱ و ۲، تهران: شرکت عمران شهرهای جدید، ۱۳۷۸
 خفیهی زاده، نصرالله، رنگ‌ها چه می‌گویند؟، تهران: شیوه نو، ۱۳۸۳
 نیکلوس، آکدن، رنگ شناسی مدرن، ترجمه: مهشید ایلدرازادی، تهران: شیاهنگ، ۱۳۹۰
 حبیبی، محسن، شهرسازی، تحولات و واقعیات، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۸۶
 مشهدیزاده، دماقانی، ناصر، تحلیلی از ویژگیهای برنامه ریزی شهری در ایران، تهران: دانشگاه علم و صنعت، ۱۳۷۳
 کامروا، محمد علی، مقدمه ای بر تاریخ شهرسازی معاصر ایران، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۸۴

ب) مقالات:

ابراهیم زاده، حمیدرضا، نگاهی به فقر رنگ در شهرها، اینترنت، ۱۳۹۱
 زارح گازیزی، ایمان، رنگ آمیزی مبلمان شهری، اینترنت، ۱۳۸۵
 نارونی، بهروز، منظر شهری شتاببخش، نگرشی نوین در راستای بهبود سلامت روان شهروندان، اینترنت، ۱۳۸۸
 فرج الهی راد، امیر، بررسی مبلمان شهری چند منظوره و میزان تأثیر آن در بهبود کیفیت مناظر شهری، ماهنامه بین المللی راه و ساختمان، شماره ۶۴
 حبیبی، مریم السادات، مسامانهی مبلمان شهری، فصلنامه سازمان نظام مهندسی ساختمان استان قزوین، سال پنجم، شماره ۱۵

ارزش های معماری سنتی شهر سمنان در بهینه سازی مصرف انرژی

د. امیرحسین سالار - کارشناس عمران - کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری و منطقه ای - عضو سازمان نظام مهندسی ساختمان استان سمنان

مقدمه

یکی از پایه های شکل گیری معماری سنتی شهر سمنان، اقلیم می باشد. بر این اساس معماری شهر سمنان هویت و ساختار خود را یافته و بر کالبد آن معنای بخشید. اما در جریان معماری به اصطلاح مدرن، گوهر ناب معماری ایرانی را که در قرن ها ممارست به ایذه آلهای زمان و مکان دست یافته بود پس زدیم و خود ساخته معماری بدون محتوا گشته ایم. حال پس از تاراج معماری در اندیشه آنیم تا با عنایتی چون معماری پایدار، بهینه سازی و غیره که خود نیز تقلیدی بیش از دیگران نیست، هویت ازدست رفته را به بناها و شهرهایمان بازگردانیم. ولی به قول حسن فتحی شایسته است قبل از ایجاد یا ارائه راه حل های مکانیکی ابتدا باید راه حل های سنتی در معماری محلی را ارزیابی کرد. آنگاه این روش ها را پذیرفت یا برای تطبیق با ملزومات مدرن و پیشرفته آنها را اصلاح کرد. این فرایند می بایست بر پیشرفت های جدید در علوم انسانی و فیزیک و نیز علوم همچون فن آوری مصالح، آیرودینامیک، هواشناسی و فیز یولوژی مبتنی باشد.

انسان همواره در طول تاریخ سعی می نماید به منظور ایجاد سرنوشتی امن برای سکونت، اثر یا محیط پیرامون خود هماهنگ سازد تا بتواند شرایط مناسبی برای ادامه حیات خویش ایجاد کند و در حقیقت شرایط جغرافیایی، اقلیمی نیز در شکل گیری این فضای زیست، دخالت مستقیمی دارد. در شهر سمنان به علت دارا بودن، اقلیم گرم و خشک، معماری هماهنگ با اقلیم بوجود آمده در چنین فضاهای ساخته شده ای، بکارگیری مصالح بومی که کمترین تأثیر نامطلوب بر محیط دارند و همچنین کاهش میزان انرژی مصرفی با استفاده از مصالح محلی، موجب پایداری محیط زیست و افزایش دوام بناها گردیده اند. از این رو در این بحث، سعی بر آن است تا بتوانیم معماری بومی شهر سمنان را با توجه به پایداری محیط و صرفه جویی در مصرف انرژی بررسی نموده و معایب معماری جدید را از نظر مواردی همچون به کارگیری مصالح ناهماهنگ با شرایط منطقه، ضرایب نامناسب بنا، عدم صرفه جویی در مصرف انرژی و تخریب محیط به صورت انجمنی مورد ارزیابی قرار دهیم.

چگونگی برخورد با طبیعت و معماری در آن، واکنشی است که هر انسانی در تقاطع مختلف کره زمین داشته و خواهد داشت و معماری با ارزش باقی مانده از دوران گذشته نشان دهنده فائق آمدن او به صورت کامل با نقض بر عواملی همچون مسائل اقلیمی، آب و هوا و ... می باشد. از اینجاست که ما شاهد معماری بومی گوناگونی در مناطق مختلف کشور همچون اقلیم و فرهنگ هر بخش می باشیم که ویژگیهای خاص منطقه خود را نشان می دهند. به منظور بررسی معماری سنتی سمنان، به ویژه طراحی مسکن بومی، نکاتی را مدنظر قرار داده ایم که شامل موارد ذیل می باشند:

الف- خصوصیات اقلیمی منطقه سمنان چه تأثیری بر معماری آن گذاشته است؟

ب- نحوه بکارگیری مصالح بومی و انرژیهای قابل تجدید در معماری با

توجه به شرایط اقلیمی به چه صورت می باشد؟

ج- آیا در ساخت و سازها حفظ محیط زیست و صرفه جویی در مصرف انرژی مورد توجه قرار می گیرد؟

در بررسی و مطالعه معماری اقلیم سمنان به معماری مسکن این شهر که در فلات مرکزی ایران قرار دارد، اشاره می نمایم که دارای معماری درونگرا هماهنگ با این نوع اقلیم می باشند. ویژگی های اقلیمی این منطقه خشکی، کم آبی، گرمای شدید در تابستان و وزش باد در جهات مختلف و همچنین سرمای شدید در زمستان، می باشد.

ویژگی های معماری بومی سمنان

الف- ساختار فضایی بنا: شاخص اصلی معماری بومی سمنان، درونگرا بودن آن می باشد. این نوع معماری دارای حیاط مرکزی بوده و اتاقها معمولاً در چهار سمت آن واقع شده است و به منظور تهویه فضای داخلی، در گوشه های از بنا بادگیر ساخته می شود. فرم حیاطها معمولاً به صورت گودان یا خنجر (در برخی موارد مسطح) می باشد.

ب- تأثیر جریان هوا و نور خورشید: در اقلیم گرم و خشکی همچون سمنان که دارای گرمای زیاد در تابستان و سرمای شدید در زمستان است، هماهنگی با طبیعت و شرایط محیطی ضرورت بیشتری پیدا می کند، به عنوان نمونه در این اقلیم بایستی فرم پلان فشرده باشد تا سطوح کمتری در مقابل نور خورشید قرار گیرند. همانگونه که توضیح داده شد به علت تابش شدید نور خورشید در تابستان و سرمای زیاد زمستان، جهت قرارگیری ساختمان در سمت جنوب تا جنوب شرقی میباشد. تا بیشترین میزان انرژی را در فصل زمستان دریافت کند. همچنین به منظور استفاده از بادهای مناسب، معماران گذشته از بادگیر استفاده می کردند تا بادین شیوه، جریان هوای مطبوع را به داخل اتاقها انتقال دهند و هوای گرم و آلوده به بیرون فرستاده شود. در واقع

ویژگی های معماری جدید سمنان

متأسفانه در کنار چنین معماری آگاهانه ای، شاهد ظهور معماری جدیدی هستیم که کاملاً با شرایط اقلیمی منطقه متنقض می باشد. خانه های ردیفی که از بتن، آهن و آجر ساخته شده اند، با حیاطهایی که به علت کوتاهی دیوار هایشان، از یک سو قادر به ایجاد سایه مناسب نمی باشند و نمی توانند از بنا، در مقابل ویرش باد شدید و تور زیاد خورشید محافظت نمایند و شرایط نامساعدی برای ساکنین بوجود می آورند، از سوی دیگر به کارگیری دیوارها و سقف های با ضخامت کم که در مقابل موقعت خاص این منطقه، هیچگونه مقاومتی ندارد و همچنین استفاده از قیر سیاه رنگ بر روی پشت بامها که به علت تیرگی رنگ موجب افزایش دما در فصل تابستان و به جهت انقباض حرارت از طریق بام موجب کاهش دما در فصل زمستان در داخل خانه می شود و در نهایت به کارگیری وسایل گرم کننده با مصرف انرژی فسیلی و دستگاه های خشک کننده ای که به علت دمای نامناسب فضاهای داخلی در قشون مختلف مورد استفاده قرار می گیرند، به طور کلی بایستی بیان نمود که معماری جدید با شیوه ساخت ناهم‌هنگ با اقلیم از یک سو موجب عدم آسایش ساکنین و از سوی دیگر به استفاده نامناسب از مصالح و افزایش مصرف انرژی فسیلی معماری پایداری را که در گذشته وجود داشته، مد نظر قرار نداده است.

منابع:

- ۱- آسایش- شهری- حسین سید رحیم- روش شناسی تکنیک ها تحقیق علمی در علوم انسانی با تاکید بر جغرافیا- انتشارات قوس-۱۳۸۱
- ۲- فیروزبخت علی- پایان نامه راهبردهای ساختار زیست محیطی شهری با رویکرد توسعه پایدار شهری- پاییز ۹۰
- ۳- شهری، مصطفی- بازده زمین شناسی منطقه سمنان- مجله رشد آموزش زمین شناسی- دوره سیزدهم- شماره ۲- زمستان ۱۳۸۶
- ۴- حقیقت، عبدالرحیم (۱۳۸۵): تاریخ قوس، تهران، نشر کوش.

بادگیر کار مکش را انجام می داند است، اجرای بادگیر در شهرهای مختلف منطقه گرم و خشک با توجه به اوضاع جوی منطقه و جهت وزش باد متفاوت می باشد به عنوان مثال در یزد به علت وزش باد در جهت مختلف، بادگیری چهار طرفه ساخته می شود و معمولاً دارای ارتفاع زیادی می باشد با توجه به مطالب یاد شده، معماری مسکن در سمنان به شکلی بوده تا از انرژی قابل تجدید همچون جریان هوا و نور خورشید به هرز کاملاً مناسب و بهینه ای استفاده شود که این امر موجب کاهش استفاده از انرژی های فسیلی شده و بدین طریق پایداری محیط را تضمین کرده است.

ج- مصالح ساختمانی: مصالح ساختمانی در هر شرایط آب و هوایی به نوعی عمل می کند، به طوری که در آب و هوای گرم و خشک مورد مطالعه نوع مصالح به کار رفته در میزان راحتی ساکنان در ساختمان تأثیر زیادی دارد. در این اقلیم مصالح ساختمانی به نحوی باید انتخاب شوند که در مقابل گرما مقاومت فراوانی داشته و از ظرفیت حرارتی بالایی برخوردار باشند. از جمله مصالحی که سازندگان بنا از آن استفاده می کنند گل و مینتفات آن است و چنانچه سنگ و یا چوب در بناها به کار برده شوند، اثر آب خاکی و گل مخلوط می نمایند، چرا که این نوع مصالح با آب و هوای خشک سمنان تطابق دارد. شایان ذکر است که گل مورد نیاز، از خاک همان محل پس از گودبرداری زمین به دست می آید که این امر موجب می شود تا با استفاده از مصالح محلی، مصرف انرژی کاهش یابد چرا که دیگر نیازی به صرف انرژی بیشتر به منظور حمل و نقل مصالح از نقاط دیگر به مکان مورد نظر نمی باشد، همچنین ساخت و ساز در هنگام تولید مصالح، استفاده و دورریزی آن تأثیر سویی بر محیط پیرامون نخواهد داشت. نکته حائز اهمیت دیگر در امر ساخت بنا، ضخامت مصالح به کار برده می شود، ضخامت دیوارها باید به گونه ای باشد که بتواند در مقابل تابش طولانی نور خورشید مقاومت کند، همچنین رنگ مصالح به کار برده شده در بنا بایستی روشن باشد تا بتواند مقدار زیادی از انرژی خورشید را منعکس نماید، رنگ روشن خاک بهترین رنگ مصالح انتخابی در منطقه گرم و خشک است.

تحلیلی از گودبرداری‌ها در کشور

بنابه تعریف مهندسی، به هرگونه حفاری و خاکبرداری در تراز پایین تر از سطح زمین یا تراز پایین تر از زیر بی ساختمان مجاور گودبرداری گفته می‌شود. این گود محل اختلاف دو نهاد تأثیر گذار یعنی شهرداری و سازمان نظام مهندسی نیز هست، هر دو این سازمان‌ها نقطه نظراتی در خصوص اجرای یک ساختمان دارند که بعضاً با نقطه نظرات طرف مقابل همخوانی ندارد و حتی ممکن است در تقابل با دیگری باشد.

تنها نیمی از قوانین نظام مهندسی ساختمان اجرا می‌شود

مهندس علی فرج زاده‌ها، نایب رئیس اول سازمان نظام مهندسی با ابراز تاسف از اینکه تنها ۵۰ درصد از قوانین نظام مهندسی ساختمان اجرا می‌شود، گفت: در این مورد حتی قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی نیز به اجرا در نمی‌آید.

وی ادامه داد: براساس قانون از سال ۸۹ به بعد حضور مجری ذیصلاح در تمامی پروژه‌های ساختمانی یک طبقه و بالاتر اجباری شده است اما اجرای آن متأسفانه تاکنون تنها چند استان آن هم برای ساختمانهای ۱۰ طبقه و بالاتر را اجباری کرده‌اند و البته رعایت این قانون در پایتخت به فراموشی سپرده شده است.

وی افزود: عجیب است که این همه درباره کیفیت ساخت و امنیت استراتژیک ساخت و ساز در تهران، داد سخن سر می‌دهند اما اصولی ترین قوانین را برای ایمن کردن ساخت و ساز در نظر نمی‌گیرند. باید از شهرداری پرسید چرا اجازه ساخت و ساز برای افراد فاقد صلاحیت صادر می‌شود و در این صورت لاقبل صدور پایان کار باید متوقف شود چرا که طبق قانون، صدور این مجوز منوط به گزارش مجری ذیصلاح است.

نایب رئیس اول سازمان نظام مهندسی کل کشور در باره مسوولیت‌های ناظر در مراحل گودبرداری اظهار داشت: این مسوولیت‌ها کاملاً مشخص است و مهندس ناظر بایستی در چند مرحله از ابتدای ساخت تا پایان آن در محل پروژه حاضر شده و گزارش خود را تهیه کند.

وی ادامه داد: مجری ساختمان، کسی که باید از ابتدا تا انتهای مراحل ساخت به صورت دائمی در کارگاه حاضر باشد و طبعاً اگر این شخص ذیصلاح باشد بسیاری از نگرانی‌ها از بین می‌رود.

وی این موضوع را به راننده کاربندی تشبیه کرد که هیچگاه نیاز ندارد نفر کناری به او تذکر دهد، اما در شرایط کنونی با وجود راننده ناشی پشت فرمان باید نفر کناری یا مهندس ناظر همواره موظب اشیاهات وی باشد.

وی جمع تعرفه چهار مهندس ناظر در یک ساختمان شامل مهندس عمران، معماری، برق و مکانیک را یک و نیم تا دو درصد قیمت تمام شده ساختمان دانست و گفت: مسوولیت ساختمان در زمانی نامحدود برعهده این مهندسین باقی خواهد ماند در حالی که امروز یک سازنده بدون تجربه کافی و صرف دانستن سرمایه اجازه ساخت و ساز می‌گیرد و بنای مورد نظر خود را بدون حضور مجری ذیصلاح احداث می‌کند.

وی هیچگونه مسوولیتی ندارد و هیچ نشانی پس از ساخت از او یافت نمی‌شود و در نهایت ۳۰ تا ۴۰ درصد ارزش بنا سود می‌برد بدون اینکه بخواهد کوچکترین مسوولیتی بپذیرد. وی بفرنجی این موضوع را در کلان شهر تهران در حد کمال دانست و گفت: اگر شهرداری صرفاً قانون را اجرا کند تمامی تهرانی‌ها شاهد افزایش محسوس کیفیت ساخت و ساز خواهند بود و بسیاری از مشکلاتی که امروز تهرانی‌ها با آن درگیر شده‌اند برطرف و نگرانی‌های آنها به واسطه احتمال وقوع بلایای طبیعی مرتفع می‌شد.

تعداد مجریان ذیصلاح کمتر از تعداد پروژه‌ها است

در مقابل وحامد سلیمی، معاون کنترل ساختمان و ارتقای کیفیت ساخت و ساز و امور مهندسین ناظر اداره کل معماری و ساختمان شهرداری تهران می‌گوید: هیچ دوره ای مانند دو سال اخیر بین شهرداری و سازمان نظام مهندسی هماهنگی وجود نداشته است.

وی ادامه می‌دهد: حضور مجری ذیصلاح در حال حاضر برای پروژه‌های بیش از سه هزار متر مربع الزامی است و اگر این مساله برای تمامی پروژه‌ها الزام آور نشده صرفاً بخاطر عدم تطابق بین تعداد پروژه‌ها و مجریان ذیصلاح است چرا که هر مجری تنها یک پروژه را در طول سال می‌تواند هدایت کند.

«سلیمی» اظهار داشت: در عین حال حضور چهار ناظر (عمران، معماری، برق و مکانیک) در پروژه‌های بالای هزار و پانصد متر مربع نیز الزامی شده است، انتخاب ناظرین نیز کاملاً برعهده سازمان نظام مهندسی گذاشته شده و شهرداری دخالتی در آن ندارد.

وی گفت: سیستم شهرداری مکاتیزه بوده و ما قطعاً از تصمیمات شخصی و سابقه‌ای در این حوزه میرا هستیم. هر زمانی که سازمان نظام مهندسی بتواند برابر با پروژه‌ها مجری ذیصلاح معرفی کند، ما نیز حضور مجری ذیصلاح را برای تمامی پروژه‌ها اجباری می‌کنیم. سلیمی یکی از بخشهای مغفول این مبحث را بحث بیمه ساخت و ساز دانست که از دید وی باید به صورت اجباری در آید. «سلیمی» گفت: بندهای «الف» و «ب» ماده ۱۳۸ قانون برنامه پنجم توسعه که به منظور حسن اجرای ماده ۲ قانون نظام مهندسی و کنترل کیفیت ساختمان تهیه و تدوین شده، صدور هرگونه پروانه ساختمان منوط به ارائه موافقت اصولی است و شرکت‌های بیمه نیز مکلف‌اند براساس بیمه نامه صادره در صورت ورود هرگونه خسارت به ساختمان احداثی در طی ۱۰ سال خسارت‌های وارده را ظرف ۳ ماه جبران کنند.

وی افزود: متأسفانه بعد از مکاتبات و جلسات زیادی که برگزار شده، هنوز ساز و کار درستی از سوی وزارت راه و شهرسازی ارایه نشده تا بتوان این بخش از قانون را اجرایی کرد.

اما در این بین شما به عنوان یک شهروند و همسایه یک پروژه ساختمانی بایستی همواره موضوع تخریب و گودبرداری پروژه مجاور را دنبال کنید و نسبت به کنش‌های اتفاق افتاده واکنشهای مناسبی ر نشان دهید.

در پایان این نکته را باید مدنظر داشته باشید که نه تنها در زمان گودبرداری، در زمان تخریب نیز باید مراقب غلابم هشدار دهنده باشید و در صورت مشاهده هر گونه مشکل ابتدا از طریق مراجعه به مسوولان فنی ساختمان نظیر مهندس ناظر، مجری یا مالک، موضوع را به آنها اطلاع دهید و در غیر این صورت نیز می‌توانید از طریق سامانه ۱۳۷ یا با مراجعه حضوری به شهرداری منطقه شکایت خود را مطرح کنید.

رضا سرآیبار رییس بازرسی منطقه دو شهرداری تهران در خصوص نحوه رسیدگی به شکایات هموطنان در سامانه ۱۳۷ می‌گوید: در صورت اطلاع از تخریب غیر اصولی یک ساختمان، تیم نظارتی شهرداری فوراً وارد عمل شده و از ادامه پروژه جلوگیری می‌کند.

وی نحوه برخورد شهرداری در موضوع تخریب را متفاوت از بحث گودبرداری دانست و گفت: در موضوع گودبرداری زمانی که گود کنده شده باشد، کار متوقف نمی‌شود اما دستورالعمل لازم برای تسریع گودبرداری و ایمن کردن فوری کارگاه به مالک آن ابلاغ می‌شود.

وی اظهار داشت: در صورتی که گودبرداری خطر جانی داشته باشد با اطلاع رسانی شهرداری، سناد بحران نیز وارد موضوع شده و پروژه فوراً تحت کنترل در خواهد آمد.

وی ادامه داد: چه در موارد جدی که سناد بحران وارد موضوع می‌شود یا موارد کم اهمیت تر، در صورت اطلاع همشهریان با توجه به اهمیت موضوع گودبرداری، بازرس شهرداری در محل پروژه حاضر شده و به موضوع رسیدگی می‌کند. در این میان اگر موضوع توسط مهندس ناظر به پیمانکار اطلاع داده شده باشد و پیمانکار کوتاهی کرده باشد، مسوولیت خسارات بر عهده پیمانکار بوده و اگر مهندس ناظر کوتاهی کرده باشد، برعهده مهندس ناظر است. وی در پایان گفت: نکته ای که در بحث گودبرداری نباید فراموش کرد این است که تا زمانی که ایمنی همسایگان فراهم نشده نمی‌توان مانع گودبرداری شد، چرا که گود رها شده به مراتب خطرناک‌تر است. وی به دنبال دارد اما زمانی که سقف طبقه اول زده و ایمنی همسایگان فراهم شد جلوی پروژه گرفته می‌شود تا به خلاف‌های مربوط به پروژه رسیدگی شود علاوه بر اینکه در تمامی این مراحل شهرداری گزارشات خود را به مراجع قضایی منتقل می‌کند.

نخستین زنگ هشدار زمانی به صدا در می‌آید که ساختمان محل سکونت شما نیز مانند ساختمان در حال تخریب قدیمی ساز بوده و به لحاظ اسکلت بندی و نوع پی ضعیف یا دارای نقص باشد.

این زمان به خاطر داشته باشید ساختمان شما باید قبل از تخریب و آغاز گودبرداری مورد بررسی مهندس محاسب و یا ناظر پروژه ساختمانی قرار بگیرد تا با توجه به وضعیت پی (گاهی ساختمان‌های قدیمی اصلاً پی ندارند و این موضوع بر نحوه گودبرداری تاثیر بسزایی دارد) و عمق فرارگیری نسبت به کف پی مورد نظر، نسبت به مقاوم سازی و حفاظت از آن اقدامات لازم را صورت دهند.

این را هم در نظر داشته باشید که ضعیف بودن ساختمان شما هیچ بهانه‌ای بدست پیمانکار یا مجری پروژه ساختمانی برای اهمال و کوتاهی نمی‌دهد و بایستی تحت هر شرایطی وضعیت ساختمان شما در یک حالت ایمن قرار بگیرد.

این سایل هنگامی که منطقه سکونت ما در گذشته محل قنوت بوده با دارای خاک سست و آبرفتی است بیشتر اهمیت پیدا می‌کند.

در این مواقع علاوه بر تاکید بازدید مهندس محاسب یا ناظر باید توجه داشت در حین عملیات گودبرداری با دقت همه چیز را زیر نظر داشته باشید و نسبت به هرگونه صدای غیر عادی، ترک، نشست، نشست نامنجمی و اکش نشان داده و مهندس ناظر پروژه که بایستی در زمان گودبرداری در محل حاضر باشد را مطلع و در عین حال از تعکس موضوع شهرداری محل سکونت نیز غفلت نکنید.

این امر در زمان حاضر که ساختمان‌های بلند با توجه به نیازشان به پارکینگ نیاز به گودبرداری عمیق تری هستند، تشدید می‌شود.

نکته سوم اینکه مراقبت وضعیت آب‌های زیر سطحی باشید چرا یکی این مورد از عوامل تخریب گودبرداری است و حتماً باید اقدامات لازم برای زهکشی صورت گیرد. در عین حال تاکید داشته باشید که گودبرداری بر اساس زمان طراحی شده انجام شود و با اهمال پیمانکار بالاخص در فصول بارندگی مواجه نشود.

نکته چهارم اینکه در صورت آسیب هر کدام از تاسیسات محله موضوع را فوراً به ارگان مربوطه اطلاع دهید.

اختتامیه مسابقات کشوری قرآن «شفاء» در مشهد برگزار شد

اختتامیه نخستین دوره مسابقات کشوری قرآن «شفاء» ویژه اعضای سازمان‌های نظام مهندسی ساختمان کشور با حضور حجت الاسلام حجت کتابادی‌آباد، مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان خراسان رضوی ۲۱ مردادماه در تالار بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی با اجرای گروه تواشیح عروه الوتقی آغاز شد. حجت‌الاسلام حجت کتابادی‌آباد در این مراسم با اشاره به فرمایش مقام معظم رهبری در مورد وظایف ما نسبت به قرآن، اظهار کرد: گام اول ما نسبت به قرآن، انس با کتاب الهی است زیرا اگر انس با قرآن نداشته باشیم، هیچ یک از وظایف دیگر ما نسبت به کلام خداوند قابل تحقق نیست. مدیرکل اداره کل اوقاف و امور خیریه استان خراسان رضوی ادامه داد: اگر قرار است در محضر قرآن باشیم و انس به قرآن در جامعه ما در یک گستره ۶۰ الی ۷۰ میلیونی تحقق پیدا کند، حتما باید به موضوع حفظ به صورت ویژه بپردازیم. کتابادی‌آباد یکی دیگر از مسم‌های انس با قرآن را تلاوت زیبا بیان و اضافه کرد: گرچه تلاوت قرآن یک ابزار است که شاید همگان نتوانند به دلیل فن‌های تخصصی که این هنر متعالی و توفیق معرفتی دارد به آن دست یابند، اما جاذبه‌های تلاوت را هیچ وقت نمی‌توانیم در گستره موضوع انس با قرآن فراموش و انکار کنیم. مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان خراسان رضوی افزود: اگر از معارف قرآن در سطح عالی‌ترین تفاسیر بهره ببریم، مأموریت و مسئولیت ما نسبت به قرآن تمام شده نیست، بلکه حفظ، تلاوت و آشنایی با مفاهیم گرانسنگ آن، هر دو مقدمه‌های هستند که ما زندگی‌ما را بر پایه کلام الله مجید پیاده کنیم. در ادامه این مراسم تلاوت مجلسی حمید شاکرآباد، قاری بین‌المللی کشورمان برنامه بعدی بود که با نوا دلنشین آیه ۹۵ سوره انعام آغاز شد و با نغمه‌های آهنگین و گوش‌نواز آیه ۱۰۰ سوره انعام تلاوت این قاری برجسته پایان یافت. در این مراسم محمدرضا اخوان عیدالهیان، رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان خراسان رضوی، جعفر دهنوی، رئیس ستاد بازسازی عتبات عالیات استان خراسان رضوی، محمد روحانی، رئیس سازمان بسیج جامعه مهندسين خراسان رضوی، محمدهادی جاوید، نایب رئیس سازمان مهندسی خراسان رضوی و معاون معماری و شهرسازی شهردار مشهد و محمدرضا دیمه‌کار، عضو شورای شهر مشهد نیز حضور داشتند.

تشکیل کمیته مشترک فی مابین نظام مهندسی و نظام کاردانی

در جلسه ۱۶۶ شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور و پس از استماع سخنان مهندس مودن رئیس شورای مرکزی نظام کاردانی کشور و ارائه دیدگاه‌های اعضای شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان و رؤسای استان‌ها پیرامون نحوه بکارگیری کاردانان فنی در خدمات مهندسی تشکیل کمیته مشترک بررسی نحوه همکاری فی مابین سازمان نظام مهندسی ساختمان و نظام کاردانی مورد موافقت شورای مرکزی قرار گرفت. بر اساس مصوبه شورای مرکزی ۴ نفر از اعضای شورای مرکزی و نمایندگان سازمان نظام کاردانی در این کمیته عضو خواهند بود.

تقدیر از شهردار تبریز در جلسه ۱۶۶ شورای مرکزی

در جلسه ۱۶۶ شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان که عصر امروز در شهر تبریز برگزار شد از تلاش‌های شهردار تبریز در توسعه همکاری با سازمان نظام مهندسی ساختمان استان آذربایجان شرقی تقدیر شد. در این جلسه و پس از سخنرانی مهندس نوین شهردار تبریز مهندس علی فرج زاده‌ها که ریاست جلسه شورای مرکزی را بر عهده داشت لوح تقدیر مهندس سید مهدی هاشمی رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان را به ایشان اهدا کرد. مهندس نوین در این جلسه از توجه سازمان نظام مهندسی ساختمان به اجرای هر چه بیشتر قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان در کشور قدردانی کرد.

افزایش اعتماد و باور مردم به مهندسان

با راه‌اندازی خبرگزاری نظام مهندسی ساختمان

مهندس محسن قربانی خزانده دار شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان گفت: افزایش اعتماد و باور مردم به مهندسان با راه‌اندازی خبرگزاری نظام مهندسی ساختمان در کشور تفویض می‌شود و مردم عزیز در شهرهای کشور برای ایمنی، رفاه و آسایش بیشتر خود همکاری بیشتری با مهندسان عضو سازمان نظام مهندسی ساختمان می‌نمایند. این مدرس دانشگاه افزود: بی‌شک بالا رفتن آگاهی مردم از عواقب اجرای قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان منتج به بهبود ساخت و ساز اصولی در کشور می‌شود و ما شاهد حذف مجریان غیر ذی صلاح در کشور خواهیم بود. مهندس قربانی توسعه اطلاع رسانی را در شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان را یک هدف راهبردی دانست و افزود: در حال حاضر هم بودجه سال ۱۳۹۲ شورای مرکزی بر اساس سند راهبردی تنظیم و تایید شده که در آن سهم بسزایی برای اطلاع رسانی دیده شده است.

پیشنهاد راه‌اندازی خبرگزاری نظام مهندسی ساختمان ارائه شد

مهندس علی فرج زاده‌ها نایب رئیس اول سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور گفت: پیشنهاد راه‌اندازی خبرگزاری سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور توسط روابط عمومی شورای مرکزی به هیئت رئیسه شورای مرکزی ارائه شده است. مهندس علی فرج زاده‌ها افزود: گسترش حوزه فعالیت سازمان نظام مهندسی ساختمان پس از ۱۸ سال فعالیت در کشور به گونه ای است که ابزار اطلاع رسانی مناسب می‌بایست در اختیار اهداف کوتاه مدت.

میان مدت و بلند مدت سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور قرار گیرد. نایب رئیس اول سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور گفت: رسیدن نظام مهندسی ساختمان به نیاز راه اندازی یک خبرگزاری فعال اثر گذار در کشور یک امر بدیهی است که در جلسات شورای مرکزی و روئسای استان‌ها همیشه از هیئت رئیسه شورای مرکزی مطالبه می‌شد. مهندس علی فرج زاده‌ها گفت: راه اندازی خبرگزاری در سازمان نظام مهندسی ساختمان به اجرای کامل قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان منوط سال ۱۳۷۴ می‌انجامد. نایب رئیس اول سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور افزود: امیدواریم با راه اندازی این خبرگزاری فرهنگ مطالبه گری از اجرای قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان توسعه یابد و جریان سازی مناسبی از نیاز مردم به خدمات مهندسی در کشور اتفاق بیافتد. مهندس علی فرج زاده‌ها گفت: در صورت موافقت هیئت رئیسه برنامه کوتاه مدت و میان مدت و دراز مدت خبرگزاری نظام مهندسی ساختمان با در نظر گرفتن اسناد بالادستی در شورای مرکزی نظیر سند راهبردی و سند چشم انداز توسط گروهی از خبرگان رسانه در روابط عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان تشکیل و ارائه خواهد شد. وی ابراز امیدواری کرد تا پایان آذرماه نسخه آزمایشی خبرگزاری نظام مهندسی ساختمان راه اندازی شده و در پنجم اسفندماه سال جاری و در گر امیداشت روز مهندسی افتتاح رسمی شود.

خبرگزاری نظام مهندسی می تواند عقب مانده گی ها را جبران نماید

دکتر هوشیار ایمانی عضو هیئت رئیسه شورای مرکزی گفت: طرح راه اندازی خبرگزاری نظام مهندسی ساختمان می‌تواند افکار عمومی را برای اجرای کامل قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان ترغیب جدی نماید. وی گفت: رسالت یک خبرگزاری این است که اخبار عظیم، به وقت، امیدوار کننده و بیدار کننده به و در دایره ای از تمامی سلیقه‌ها به مخاطبین خود منتقل نماید که این همان چیزی است که نظام

مهندسی ساختمان برای ترویج سیاست‌ها و اهداف خود بدان نیازمند است. دکتر هوشیار ایمانی افزود: بنده امیدوارم که خبرگزاری نظام مهندسی ساختمان هر چه سریعتر راه اندازی شود و مردم عزیز کشور و مخاطبین این سازمان با برنامه‌ها و زحمات مهندسین عضو بیشتر آشنا شده و همکاری بیشتری با آن‌ها صورت پذیرد. عضو هیئت رئیسه شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان در پایان گفت: ضرورت دارد روابط عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان در تدوین اهداف خبرگزاری نظام مهندسی ساختمان با تکیه بر اسناد بالادستی این سازمان همچون قانون نظام مهندسی، سند چشم انداز و سند راهبردی برنامه یک ساله، سه ساله و پنج ساله خود را به هیئت رئیسه شورای مرکزی ارائه نماید.

راه اندازی خبرگزاری نظام مهندسی یک انتخاب نیست

یک ضرورت است

نایب رئیس دوم سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور گفت: طرح راه اندازی خبرگزاری نظام مهندسی یک انتخاب نیست یک ضرورت است.

مهندس مهدی حق بین گفت: اینکه ما الان به فکر راه اندازی یک خبرگزاری عمومی و تخصصی در سازمان نظام مهندسی ساختمان افتاده ایم متناسبانه دیر بوده اما همچنان می توان به مقاصد راه اندازی این خبرگزاری امیدوار بود. نایب رئیس دوم سازمان نظام

مهندسی ساختمان افزود: خبرگزاری نظام مهندسی ساختمان کشور موجبات همگرایی سازمانی نظام مهندسی ساختمان در استان‌ها، افزایش امید و باور

مردم از حساسیت فعالیت مهندسان در ساخت و ساز کشور و توجه هر چه بیشتر مسئولین کشور به رشد و ارتقا نظام مهندسی ساختمان می‌انجامد.

سند راهبری استانی در سازمان نظام مهندسی ساختمان قم تدوین شد

رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان قم از تدوین و انتشار سند راهبری این سازمان برای نخستین بار در بین سازمان‌های نظام مهندسی استان‌های کشور خبر داد. امین مقومی اظهار داشت: فقدان یک سند مدون با بازه زمانی بلند مدت که با توجه به نقاط قوت و ضعف داخلی، فرصت‌ها و تهدیدات پیش روی سازمان بتواند به صورت نظام یافته و یکپارچه تمام منابع و امکانات سازمان را برای تحقق همه جانبه اهداف ذکر شده در قانون راهبری کند: همواره اشکالاتی را در چگونگی دستیابی به اهداف مندرج در قانون به وجود آورده است. رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان قم ادامه داد: گاهی اوقات فقدان برنامه‌های منسجم و راهبردی موجب شده مسیر حرکت سازمان در استان‌ها تغییر کند و با روی کار آمدن هیئت مدیره جدید اقدامات و برنامه‌های هیئت مدیره قبلی ناتمام مانده و تلاش‌ها نتیجه بخش نباشد. وی با اشاره به تصویب سند راهبری سازمان نظام مهندسی ساختمان در شورای مرکزی اظهار داشت: این سند نه تنها مرجعی برای اجرای اقدامات آتی در سطح کشوری است بلکه الگوی سازمان نظام مهندسی ساختمان استان‌ها برای انجام برنامه‌های بلند مدت و کوتاه مدت نیز به شمار می‌رود. مقومی گفت: به دنبال تصویب سند راهبری سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور سازمان نظام مهندسی قم نیز با الگوبرداری و بومی‌سازی آن به عنوان نخستین استان سند راهبری خود را تدوین و به تصویب هیئت مدیره رسانده است. وی اضافه کرد: در نقشه راهبردی سازمان نظام مهندسی ساختمان استان قم چهار محور خدمات مهندسی، آموزش، رفاهی و پشتیبانی در نظر گرفته شده که در هر محور یک هدف راهبردی و در ذیل آن‌ها اهداف میانی و برنامه‌های مربوطه آمده است. رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان قم ابراز کرد: امیدواریم سند راهبری سازمان نظام مهندسی ساختمان استان قم که با هدف ایجاد و استقرار یک نظام برنامه‌ریزی استاندارد متناسب با شرایط استان و همگام با سیستم‌های مدیریتی به روز دنیا تدوین شده بتواند با همراهی تمام اعضای سازمان نخستین گام را در راستای ایجاد تحول و بهبود عملکرد سازمانی بردارد. مقومی گفت: سند راهبری سازمان نظام مهندسی ساختمان قم، برای دریافت نظرات و پیشنهادات اعضا منتشر شده که بعد از اخذ پیشنهادات و اصلاحات احتمالی به طور رسمی رونمایی خواهد شد.

نظارت مهندسی بر همه ساخت‌وسازهای کشور

رئیس سازمان نظام مهندسی استان تهران اعلام کرد: پس از آسیب‌شناسی طرح نظارت بر ساخت و سازهای ساختمانی برای طرح زلزله‌شناسی ساختمان‌ها در تهران، این طرح در سطح ملی هم بزودی اجرا می‌شود. سعید غفرانی با بیان اینکه طرح‌های نظارت بر اسکلت‌سازه و جوش ساختمان‌ها نیز ادامه دارد، گفت: تفاهم‌نامه‌ای میان سازمان نظام مهندسی تهران و پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدن به منظور ارتقا، دانش تخصصی و افزایش مهارت نیروی انسانی و ارتقا: سطح کیفی ساخت‌وساز در صنعت ساختمان بسته شده است. وی با اشاره به ماده ۳۳ قانون گفت: این ادعا وجود دارد پس از اجرای قانون نظام مهندسی، همه اینچه در سطح شهر از سطح کیفیت لازم برخوردار شود. رئیس سازمان نظام مهندسی استان تهران تصریح کرد: امکان تحقق این هدف بدون همکاری در بخش‌های مختلف ساختمان سازی امکان‌پذیر نیست و همکاری شهرداری تهران و همچنین شورای اسلامی شهر نیز موثر است. غفرانی گفت: در حال حاضر ساختمان‌ها بالای ۱۵۰ متر نیز می‌رسد. غفرانی در باره بافت فرسوده شهر ساختمان‌های با متر از ۵۰ متر می‌رسد. غفرانی در باره بافت فرسوده شهر تهران هم گفت: در استان تهران در مناطقی همچون جنوب شهر که در برخی موارد شمال شهر لکه‌هایی از بافت فرسوده دیده می‌شود که به دلیل زلزله‌خیز بودن تهران باید هرچه سریع‌تر بازسازی و باید. به جای بافت فرسوده بافتی نو بساز و با استحکام پایدار و با همکاری مهندسان ذی‌صلاح ساخته شود نه اینکه دوباره به جای بافت فرسوده بافت دیگری را در همان سطح بسازند.

چکیده

با توجه به اهمیت، نقش و تأثیرات روزافزون «روابط عمومی راهبردی» در سطح مختلف اقتصادی جامعه بر آنیم در این مقاله به جایگاه این مهم در یکی از فعالترین بخش های اقتصادی کشور - صنعت ساختمان بپردازیم. بدون شک حجم بالای گردش مالی و حضور بخش عظیمی از نیروی انسانی متخصص در این صنعت، اهمیت وجود روابط عمومی راهبردی را دو چندان می نماید. روابط عمومی در صنعت پویایی چون صنعت ساختمان بدلیل تخصصی بودن اکثر اقدامات حاصله در این بخش، نقش تأثیر گذاری خواهد داشت که در این نوشتار قصد داریم با بررسی، تجزیه و تحلیل زوایای مختلف این نوع روابط عمومی به هدف نهایی مقاله یعنی «سند چشم انداز روابط عمومی راهبردی سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور» دست یابیم.

واژگان کلیدی: سند چشم انداز، روابط عمومی راهبردی، سازمان نظام مهندسی ساختمان

مقدمه

ساخت و ساز یکی از مسایل مهم و مورد توجه متولیان هر کشوری محسوب شده که به همین دلیل صنعت ساختمان به عنوان یکی از تأثیرگذارترین صنایع و بخش های خدماتی کشور معرفی شده است. جایگاهی میلیاردها تومان گردش مالی در سال، ساخت ابنیه های مختلف مسکونی، تجاری و دولتی و تفریحی و گردشگری و ... باعث شده تا صدها هزار نفر عوامان اجرایی (از کارگران ساده ساختمانی گرفته تا مهندسان ناظر) را مشغول بکار نموده و زمینه اشتغال زایی آنان را فراهم آورد. بسیاری از صنایع تولیدی وابسته به ساخت و ساز چرخ تولید را به حرکت در می آورند و در تمام محافل سیاسی - اجتماعی و اقتصادی، ساختمان و ساخت و ساز یک پای تمام تصمیم گیری ها محسوب می گردد. حساسیت نسبت به ساختمان سازی مطلوب، کاهش قیمت آن و استفاده همه ایرانیان از حداقل یک واحد آپارتمانی کوچک (آپت) با مالکیت خودشان) از یک سوی و رعایت مقررات ملی ساختمان (اعمال قوانینی مانند رعایت سیما و منظر شهری و ...) از دیگر زوایای با اهمیت این صنعت پویا می باشد. از منظر دیگری همواره سهم عظیمی از سرمایه های ملی کشور در قالب احداث واحدهای مسکونی، تجاری، اداری، آموزشی، بهداشتی، فرهنگی و ... صرف پروژه های ساختمانی و صنایع وابسته به آن می شود که برای بهره برداری مناسب از حجم زیاد ثروت ملی، رعایت اصول فنی و استاندارد کیفیت در طراحی و تولید، انتخاب مصالح ساختمانی مرغوب و استفاده از نیروی انسانی متخصص و آموزش دیده از اولین درجه اهمیت برخوردار است و ... (نشریه شمس، شماره ۸۹-۹۰، ص ۹)

بیان مسئله

همانگونه که پیش از این گفته شد انسان همواره پدنیال کسب آسایش و آرامش در مکانی مناسب و ایمن است که ساختمان و بناهایی بی مخاطره، مأمی است که می تواند نیاز انسان را به مسکن برطرف نماید. بر اساس تعریف ارائه شده در لغت نامه دهخدا ساختمان دارای معنایی همچون «بنده و عمارت» است. بر پایه همین منبع: «ساختن عبارت از بنا، بنا کردن، عمارت کردن، بر آوردن، پی افکندن و در ادامه: ساخت و ساز: آماذگی، کار ساختگی، ساختن و بنا کردن ساختمان (فرهنگ متوسط دهخدا - ص ۱۶۲۲) با حداقل تحقیق اولیه، غارها نخستین خانه های بشری بوده اند که از یادها و باران ها و حوادث طبیعی ایمن می مانند اما گذر زمان و نیازهای متنوع و جدید انسانی، او را به سمت طراحی و ساخت، ابنیه های جدید و رهنمون ساخت بگونه ای که برخی از آنان با خلق آثار ماندگار معماری، تاریخ و تمدن کشورشان را به رخ همسایگان و جهانیان کشیده و می کشاند. رویش ایده های معماری و تولد ساختمان های زیبا در سال های اخیر با فناوری های نوین ساختمانی همراه شده اما با گذشت سال های متعددی از ساخت ساختمان های متعددی در شهرهای جهان این صنعت در

معرفی جایگاه خود، هنوز دچار مشکل است. در این مقاله بر آنیم به پاسخ این سوالات دست یابیم: «روابط عمومی راهبردی» چه نقشی در ارتقاء جایگاه فعلی صنعت ساختمان ایفا می نمایند؟ همچنین قصد بر آنست «سند چشم انداز روابط عمومی راهبردی نظام مهندسی ساختمان کشور» تدوین شده و با تدوین این سند، نیازهای ارتباطی صنعت ساختمان با جامعه های متنوع و متعدد صنعت ساختمانی پاسخ داده شود.

اهداف تحقیق

۱. تبیین و جانمایی اهداف سازمان نظام مهندسی ساختمان در سطوح مختلف جامعه
۲. تشریح جایگاه روابط عمومی راهبردی در توسعه مقررات ملی ساختمان
۳. معرفی زوایای مختلف صنعت ساختمان و ایجاد پل ارتباطی با جامعه
۴. خروج از تنگناهای خبری و رسانه ای صنعت ساختمان
۵. دستیابی نظام مهندسی به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیایی جنوب غربی با تأکید بر افزایش ارتباط با این کشورها و سایر کشورهای همسایه (فصلنامه گزارش، شماره ۶۱ ص ۹ سید مرتضی سیف زاده)

تعریف روابط عمومی

دایره المعارف معسروف آمریکا، روابط عمومی را بطور خلاصه اینگونه تعریف می کند: یک زمینه فعالیت مربوط به روابط عمومی سازمان های صنعتی، شرکت ها، مشاغل، دولت، اتحادیه ها و یا سایر سازمان هایی که هر یک با مردمی چون کارمندان، مشتریان، سرمایه داران، تهیه کنندگان، اعضای احزاب سیاسی و یا عامه مردم رو برو هستند، کارهای روابط عمومی مشتمل است بر تقدیم افکار عمومی، ارزیابی و تفسیر آن، برحسب منافع یک سازمان، شناساندن سازمان به مردم مربوط به خود و همچنین آن مردم به سازمان (شایدی ۱۳۷۶ ص ۴ - منبع طراحی انگوری روابط عمومی کارآمد در سازمان های دولتی - فرهنگ مدیریت سن چهارم - شماره ۱۶ تابستان ۸۶)

دکتر «رلکس هارلو» از اندیشمندان علم روابط عمومی در سال ۱۹۷۶ پس از بررسی ۵۷۲ تعریف از روابط عمومی به تعریف زیر دست یافت:

روابط عمومی وظیفه ای مدیریتی است که به استقرار و حفظ ارتباطات دو سویه و تفاهم و همکاری بین سازمان و مخاطبانش کمک می کند؛ در مدیریت مسایل و مشکلات درگیر شده نسبت به افکار عمومی حساس است؛ به روی مسئولیت مدیران در توجه به افکار و علایق عمومی تأکید داشته، آن ها را در حفظ جریان آگاهی هایشان برای تغییر، پاری می رساند. (فوکس، ۲۰۰۱ ص ۳ - همان منبع)

روابط عمومی راهبردی

ارتباطات استراتژیک: در واقع مفهومی است که برای توصیف طرح های ارتباطی

برنامه ریزی شده به کار برده می شود به عبارت روشن تر، ارتباطات استراتژیک ارتباطاتی هستند که تعهد توسط یک سازمان تجاری یا غیرانتفاعی و یا بعضاً توسط گروه های کمتر ساخت یافته برقرار می شوند. این ارتباطات دارای هدف و برنامه هایی هستند که در آنها انتخاب های مختلف تحلیل شده و تصمیمات گرفته شده، توجیه شده اند. (برنامه ریزی استراتژیک روابط عمومی صص ۱۷)

- استراتژی: قلب فرایند برنامه ریزی روابط عمومی است. کل ساختار ارتباطات استراتژیک ریشه در تحقیقات و مطالعاتی دارد و مسیر تکامل را به سمت توسعه تکنیک های ارتباطی ادامه می دهد. استراتژی بر دو حوزه تمرکز دارد: اقدامات سازمان (کنشگرانه و واکنشگرانه) و محتوای پیام ها (نحوه بیان، محتوا و آوا) (برنامه ریزی استراتژیک در روابط عمومی صص ۱۱۰ - رونالد دی اسمیت)

- اهداف استراتژیک: یک هدف استراتژیک بیانیه ای است که ریشه در چشم انداز مأموریت سازمان دارد به زبان ساده، یک هدف استراتژیک ساده و موضوع مورد توجه سازمان را معرفی و بیان می کند که سازمان چگونه قصد دارد تا با آن ها برخورد نماید یک هدف استراتژیک در قالب واژه های کلی تبیین می شود و فاقد معیارها و شاخص های کمی است... اهداف استراتژیک تنها مسیر را نشان می دهد در حالی که اهداف عملیاتی به دقت مقصد مورد نظر را مکتوب می کنند.

روابط عمومی در سازمان نظام مهندسی ساختمان

- سازمان نظام مهندسی ساختمان

این سازمان بر اساس قانون مصوب اسفند ماه ۱۳۷۱ مجلس شورای اسلامی کار خود برای دستیابی به اهداف مندرج در قانون مذکور آغاز نمود در ماده ۲ قانون موارد زیر در اهداف و خط مشی سازمان نظام مهندسی دیده می شود.

۱. تقویت و توسعه فرهنگ و ارزش های اسلامی در معماری و شهرسازی
 ۲. تأمین موجبات رشد و اعتلای مهندسی در کشور
 ۳. بالا بردن کیفیت خدمات مهندسی و نظارت بر حسن اجرای خدمات
 ۴. ارتقاء دانش فنی صاحبان حرفه ها در این بخش
 ۵. وضع مقررات ملی ساختمان به منظور اطمینان از ایمنی، بهداشت، بهره دهی مناسب، آسایش و صرفه اقتصادی و اجرا و کنترل آن در جهت حمایت از مردم
- ماده ۱۵ - در مورد وظایف و اختیارات هیأت مدیره موارد زیر را تأکید دارد:
۱. برنامه ریزی به منظور رشد و اعتلای حرفه های مهندسی ساختمان
 ۲. همکاری با مراجع مسئول در امر کنترل خدمات مهندسی
 ۳. نظارت بر حسن انجام خدمات مهندسی
 ۴. کمک به ترویج اصول صحیح مهندسی و معماری
 ۵. کمک به ارتقای کیفیت طرح های ساختمانی، عمرانی و شهرسازی (قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان - اسفند ماه ۱۳۷۱ - مجلس شورای اسلامی)

بیانیه چشم انداز سازمان نظام مهندسی ساختمان

- سازمان نظام مهندسی ساختمان در افق چشم انداز به عنوان تخصصی ترین مرجع و مورد اعتمادترین نهاد مستقل در نزد انکار عمومی در امور مرتبط با ساخت و ساز، سازمانی است که در ساختمان سازی، سلامت و امنیت جسمی و روحی شهروندان را تأمین نموده و با مدیریت تمامی منابع و ظرفیت های موجود در این بخش و با تأکید بر بافت و فرهنگ اسلامی - ایرانی جامعه؛ در مقوله ساخت و ساز، تحولی شگرف در کشور ایجاد می نماید. از طریق صدور خدمات فنی و مهندسی و استفاده از ظرفیت های موجود داخلی و خارجی، تأثیرگذار در سطح منطقه و جهان اسلام خواهد بود (متن سند راهبردی سازمان نظام مهندسی ساختمان - نشریه شمس - بهمن و اسفند ماه ۹۱ شماره ۸۹ و ۹۰ صص ۳۶)

راهبردهای سازمان نظام مهندسی ساختمان

الف: راهبردهای هدف راهبردی ارتقاء سلامت و امنیت جسمی و روحی شهروندان با محوریت ارتقاء ایمن سازی و مقاوم سازی در ساخت و سازها،

ب: راهبردهای هدف راهبردی ارتقاء آگاهی شهروندان نسبت به مقررات ملی ساختمان وظایف سازمان و جلب اعتماد اذهان عمومی در امور مرتبط با ساخت و ساز

۱. تأکید به ارتقاء سطح اطلاعات همگانی
۲. تأکید بر استقلال سازمان

۳. تأکید بر رعایت انصاف و عدالت در انجام امور محوله

۴. تقویت فعالیت های اطلاع رسانی سازمان

پ: راهبردهای هدف راهبردی هدایت فرهنگی، حمایت اجتماعی و حقوقی اعضا و ... (۱)

ح: راهبردهای هدف راهبردی حضور بر جسته معنی دار در بازارهای ساخت و ساز کشورهای منطقه و مسلمان

۱- بسط و گسترش خدمات فنی و مهندسی

۲- ارتقاء سطح فعالیت روابط عمومی و امور بین الملل

اهداف عینی سازمان نظام مهندسی ساختمان

اهداف عینی ذیل هدف راهبردی ارتقاء آگاهی شهروندان نسبت به مقررات ملی ساختمان وظایف سازمان و جلب اعتماد اذهان عمومی در امور مرتبط با ساخت و ساز

۱. بهبود وضعیت اطلاع رسانی سازمان
۲. بهبود وضعیت پاسخگویی به مسائل، شکایات و پیشنهادات شهروندان

روابط عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان

این سازمان در حال حاضر دارای بیش از ۲۵۰ هزار مهندس عضو در هفت رشته مهندسی (معماری، شهرسازی، عمران، مکانیک، برق، نقشه برداری و ترفیک) است که وظیفه آن همانگونه که پیش از این گفته شد بر اساس قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان (مصوب اسفند ماه ۱۳۷۱ مجلس شورای اسلامی) نظارت بر حسن اجرای اینیه و ساختمان ها و ... است. این سازمان دارای تشکیلات و ساختاری متشکل از مجمع عمومی، شورای مرکزی و هیأت رئیسه شورای مرکزی است. مجمع عمومی سازمان از اعضای هیأت مدیره استان ها (منتخب اعضای سراسر کشور) و اعضای شورای مرکزی منتخب هیأت مدیره هستند تعداد اعضای شورای مرکزی ۳۶ نفر (۲۵ نفر اصلی و ۷ نفر علی البدل) می باشند که هیأت رئیسه آن (چهار نفر شامل رئیس سازمان، نایب رئیس اول و دوم و دبیر شورا) امور اجرایی را پیگیری می نمایند. روابط عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور تا قبل از تیر ماه ۱۳۸۸ وجود نداشت و فعالیت حرفه ای خود عملاً با تشکیل واحد روابط عمومی در دوره پنجم هیأت مدیره آغاز نموده این واحد دارای تشکیلاتی است که در حال حاضر عمدتاً به تولید خبر و تقویت سایت شورای مرکزی و انتشار ماهنامه شمس (نشریه شورای مرکزی معطوف می شود البته ذکر این موضوع ضروری بنظر می رسد که این روابط عمومی در آبانماه ۹۰ با حمایت از اینکار سازمان نظام مهندسی ساختمان قزوین اقدام به تشکیل شورای هماهنگی روابط عمومی نظام مهندسی ساختمان کشور (۶ نفر منتخب به نمایندگی از نظام مهندسی های سراسر کشور) نمود که این شورا دستاوردهای متعددی برای شورا مرکزی بدست آورده است.

روابط عمومی و رسانه

تهاد های حرفه ای و تخصصی نیز امروزه پیش از هر زمان دیگر به ضرورت ارتباط و تعامل با مخاطب از طریق در اختیار داشتن ابزار رسانه ای پی برده اند. اینسان می دانند برای اطمینان از عملکرد خود پیش از همه به درک مخاطب از عملکرد خویش نیاز دارند.

متأسفانه طی چند سال گذشته همان بلایی که بر سر دانشگاه و صنعت بواسطه نبود ارتباط منسجم با یکدیگر رخ داده، بر سر نهادهای رسانه ای و نیز نهادهای تخصصی نیز آمده است. نبود دانش تخصصی در میان روزنامه نگاران از یک سوی و عدم اطلاع از ضرورت وجود رسانه در میان نهادهای تخصصی از سوی دیگر به بروز چالش ها و آسیب های متعددی در این میان منجر شده است.

نظام مهندسی علاوه بر تأمین اهداف حرفه ای و صنفی خویش و نیز بر ای نیل به اهداف فرهنگی و ایجاد بستر سازی مناسب به منظور تأثیرگذاری مطلوب در جامعه به بسیاری نیاز دارد که بتواند ضمن حفظ ارتباط خود با اعضا و دست اندرکاران این مجموعه، مطالبات عمومی را نیز به آنها یادآوری نماید. (رسته مهندسی، مهندسی فرصت ها، محمدتقی خجروی - نشریه طاق صص ۱۶ و ۱۷)

رسانه های نظام مهندسی ساختمان

این مجموعه مهندسی در حال حاضر در تمام کشور (۳۱ استان) دارای

سازمان‌های استانی است. که هر سازمان دارای حداقل یک نشریه یا فصلنامه پژوهشی و خبری است. تمام استان‌های مذکور دارای سایت‌های اینترنتی بوده و تقریباً تمام سازمان‌های نظام مهندسی ساختمان استانها دارای واحد روابط عمومی هستند.

افق چشم انداز روابط عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان
شورای هماهنگی روابط عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان در جنسیت مکرر خود اقدام به تدوین افق چشم انداز روابط عمومی سازمان نمود که در زیر می‌آید:

روابط عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان در افق چشم انداز خود به عنوان آینده تمام نمای سازمان، با بهره‌گیری از دانش نوین و بومی تلاش می‌نماید تا بر اساس کنآمدترین روش‌ها، در جهت اجرا و تنظیم ارزشهای مورد نظر سازمان و تحقق چشم انداز و سند راهبردی آن گام بردارد بکارگیری ظرفیت‌های موجود از طریق شناخت، جذب و مناع‌فکار عمومی و مشوره مستمر با تصمیم‌گیران فرهنگی، اجتماعی و تخصصی و تعامل دیناری، شنیداری، مکتوب و مجازی در امور ساخت و ساز، زمینه ساز اجرای کامل قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان است.

سند چشم انداز روابط عمومی راهبردی سازمان نظام مهندسی ساختمان
*** نقشه راهبردی**

در نقشه راهبردی روابط عمومی راهبردی، سازمان سه محور جامعه و شهروندان، فرآیندهای تخصصی وزیر ساخت‌های روابط عمومی که سازمان حول آن اهداف راهبردی خود را تعقیب می‌نماید در نظر گرفته شده است.

*** اهداف راهبردی در ذیل منظر جامعه و شهروندان**
الف: ارتقاء سلامت و امنیت جسمی و روحی شهروندان با محوریت اطلاع‌رسانی جامعه و نشر و گسترش مقررات ملی ساختمان از طریق رسانه‌ها
ب: ارتقاء آگاهی شهروندان نسبت به مقررات ملی ساختمان، وظایف سازمان و جلب اعتماد ذهان عمومی در امور مرتبط با ساخت و ساز
ج: هدایت فرهنگی، رسانه‌ای، حمایت اجتماعی و حقوقی اعضا

*** اهداف راهبردی در ذیل منظر فرآیندهای تخصصی**
الف: تدوین جایگاه روابط عمومی راهبردی و ارائه تدبیر آن به روابط عمومی‌های سازمان

ب: بهره‌مندی از تدوین جایگاه روابط عمومی در راستای ترویج فن‌آوری‌ها و شیوه‌های نوین ساخت و ساز

ج: افزایش ارتباطات بین‌المللی و آینده‌نگرانه با کشورهای منطقه

*** اهداف راهبردی در ذیل منظر زیر ساخت‌های سازمانی**
الف: توجه به مقوله آموزش مدیران و کارشناسان روابط عمومی
ب: لزوم تدوین شرح وظایف و تثبیت جایگاه مدیران و کارشناسان در چارت سازمانی

ج: ارتقاء و بالندگی وضعیت روابط عمومی
*** راهبردهای روابط عمومی راهبردی سازمان نظام مهندسی ساختمان**

جامعه و شهروندان
الف: راهبردهای هدف راهبردی ارتقاء سلامت و امنیت جسمی و روحی شهروندان با محوریت اطلاع‌رسانی جامع و نشر و گسترش مقررات ملی ساختمان

- * تأکید بر فرهنگ سازی و آگاه‌سازی شهروندان
- * افزایش ارتباط با رسانه‌های گروهی و جمعی
- * برگزاری همایش‌ها، سمینارها و گردهمایی‌های عمومی و تخصصی
- ب: راهبردهای هدف راهبردی ارتقاء و آگاهی شهروندان نسبت به مقررات ملی ساختمان
- * تأکید بر ارتقاء سطح اطلاعات همگانی
- * تأکید بر استقلال سازمان در جامعه مخاطب
- * تقویت فعالیت‌های اطلاع‌رسانی سازمان
- ج: راهبردهای هدف راهبردی هدایت فرهنگی، رسانه‌ای، حمایت اجتماعی و حقوقی اعضا

* معرفی راهکارهای مطلوب هدایت و راهنمایی‌های فرهنگی در جهت ارتقاء جایگاه اعضا

* ارائه تعریف مناسب از نقش رسانه‌ها در بهبود جایگاه مهندسان در جامعه
* شناسایی راهکارهای ایجاد انگیزه اعضا در جهت تحقق اهداف سازمان
الف: راهبردهای هدف راهبردی تدوین جایگاه روابط عمومی راهبردی
* برخورداری از تجارب اساتید دانشگاهی و صاحب‌نظران و اعضای هیأت علمی

* پیاده‌سازی دیدگاه‌های علمی در تدوین روابط عمومی راهبردی سازمان
* تدوین سند راهبردی بر اساس شرح وظایف سازمانی

ب: راهبردی هدف راهبردی بهره‌مندی از تدوین جایگاه روابط عمومی راهبردی

* نشر و گسترش مقررات ملی ساختمان در میان قشر مختلف جامعه
* بهره‌گیری از تمام عناصر روابط عمومی راهبردی در جهت افزایش ارتباط سازمان با جامعه

* افزایش ارتباط با کشورهای صاحب فناوری‌های نوین و معرفی و ارتباط با آنان در قالب روابط عمومی راهبردی و استراتژیک سازمانی

ج: راهبردهای هدف راهبردی افزایش ارتباطات بین‌المللی
* برگزاری نشست‌ها و جلسات با جامعه مهندسی کشورهای همسایه
* افزایش تعامل با روابط عمومی‌های سازمان‌ها و کنون مهندسی کشورها
* تقویت واحد بین‌الملل روابط عمومی در جهت افزایش صدور خدمات فنی و مهندسی به کشورهای منطقه و جهان اسلام

زیرساخت‌های سازمانی
الف: راهبردهای هدف راهبردی توجه به مقوله آموزش
* ایجاد بستر مسازی حضور کارگزاران روابط عمومی سازمان در حمایت و کارگاه‌های تخصصی

* اعزام کارشناسان و مدیران به مراکز آموزش بین‌المللی
* برقراری آموزش غیرحضوری روابط عمومی

* آموزش مدیران و کارشناسان در جهت برخورد مناسب در مواقع بحران‌ها و مشکلات صفتی مهندسان

ب: راهبردهای هدف راهبردی لزوم تدوین شرح وظایف سازمانی
* تدوین شرح وظایف سازمانی و تأکید بر اجرای آن

* پیگیری مشکلات و موانع اجرای شرح وظایف و چارت سازمانی
* تدوین اعمال بین‌نامه تشویق و ایجاد انگیزه بر اساس شرح وظایف

ج: راهبردهای هدف راهبردی ارتقاء و بالندگی وضعیت روابط عمومی
* برگزاری جشنواره‌های تخصصی برترین‌های روابط عمومی

* آسیب‌شناسی مستمر وضعیت روابط عمومی از طریق مسؤره با کارشناسان

منابع:
* برنامه ریزی استراتژیک روابط عمومی - رونالد وی اسپیت - ترجمان دکتر سید محمد اعرابی
- فرهاد جلالی انتشارات روزت نقت، اداره کل روابط عمومی

* روابط عمومی، کاربردها و تکنیک‌ها - دنیس آن. وینکس. گفت‌تی، کمرون، فیلیپ‌اج، اولت، ورن کی، ایچی (ترجمه دکتر سید محمد اعرابی و داوود ایزدی)، و انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی

* شمس - نشر به شوری مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور
* طلق - ماهنامه سازمان نظام مهندسی ساختمان خراسان رضوی

* گزارش - ماهنامه سازمان نظام مهندسی ساختمان فارس
* سند راهبردی سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور

* پیش نویس افق چشم انداز روابط عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان
* طراحی الگوی رزبیط عمومی کارآمد در سازمان‌های دولتی - دکتر حسین ختبر، حسن اسلامی

نشر به فرهنگ مدیریت (سال چهارم) - شماره شانزدهم
* سند چشم انداز صنعت جوش کشور - ماهنامه جوش

* ضرورت‌های تدوین سند چشم انداز - ماهنامه چشم انداز
* مقاله - رسالت سازمان نظام مهندسی ساختمان در ارتقاء کیفیت ساخت و ساز - (سید مرتضی سید زاده - نشر به گزارش بهار AW)

* رسانه مهندسی، مهندسی فرصت‌ها - محمدتقی خسروی، نشر به طاق
* قطعنامه پانزدهمین اجلاس هیأت عمومی سازمان نظام مهندسی ساختمان - دبیرخانه اجلاس

Parsiyan Lloyd

دستگاه خودکار قطع گاز حساس به زلزله SV Seismic Valve

با عملکرد مکانیکی

دارای استانداردهای:

ASCE 25 - 97 آمریکا

- تنها دستگاه منطبق با استاندارد ملی ایران ۱۰۹۴۲

تائید و توصیه شده توسط:

- شرکت گاز و انجمن مهندسان تاسیسات مکانیکی ساختمان تهران

آزمایش و تأیید شده توسط:

- موسسه آل ویز و هشگاه بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله

۵ سال گارانتی

- خدمات پس از فروش

دستگاه هشدار گاز و منواکسید کربن

First Alert Gas+Carbon monoxide alarm

Bright digital display screen

Battery backup during power outages

- دارای دو سنسور پیشرفته طبق استاندارد
- صفحه نمایش LCD و Micro controller
- ساخت مکزیک با تکنولوژی و استاندارد آمریکا
- پنج سال گارانتی

**شرکت صنعتی شوفازکار اولین طراح، تولید کننده و صادر کننده
دیگ های چدنی حرارت مرکزی به بیش از ۱۰ کشور دنیا**

مفتخریم که بیش از **۳ میلیون** واحد مسکونی، اداری، تجاری و آموزشی و ...
در ایران و سایر نقاط جهان از محصولات گرمایشی شوفازکار استفاده می کنند.

- دیگ های چدنی حرارت مرکزی از ظرفیت ۳۲،۰۰۰ تا ۱،۳۰۰،۰۰۰ کیلوکالری بر ساعت
- پکیج های زمینی از ظرفیت ۲۷،۰۰۰ و ۳۶،۰۰۰ کیلوکالری بر ساعت
- آبگرمکن خورشیدی

شوفازکار با اعتماد به کیفیت محصول خویش و بهره مندی از نیروهای متخصص، ۱۰ سال گارانتی و یک
عمرکارایی را همراه با مشاوره های رایگان قبل و بعد از فروش تقدیم مشتریان خود می نماید.

- مشاوره های تخصصی در زمینه راه اندازی سیستم های حرارت مرکزی .
- ارائه مشاوره های رایگان به منظور بهینه سازی مصرف انرژی در موتورخانه های مرکزی .

۰۲۱-۴۸۷۳۳

WWW.CHAUFFAGEKAR.COM

Email : marketing@chauffagekar.com

